

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Historický ústav

Zrození a proměny rožmberské tradice

v Třeboni.

Edice textů Třeboňských pamětí

Diplomová práce

Petr Šťovíček

Vedoucí práce: prof. PhDr. Václav Bůžek, CSc.

České Budějovice 2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a na základě uvedených pramenů a literatury.

Děkuji Prof. PhDr. Václavu Bůžkovi, CSc., za to, že se ujal vedení mé práce.
Panu Mgr. Zdeňkovi Žaludovi, PhD., děkuji za pomoc při překladech z latiny a němčiny.

Obsah

Obsah.....	1
Resumé.....	5
I. Úvod.....	7
II. Označení textů Třeboňských pamětí.....	10
III. Zrození rožmberské tradice a texty Třeboňských pamětí.....	13
IV. Dílo Václava Březana jako inspirace pro texty Třeboňských pamětí.....	16
V. Rodina Vavřince Benedikta Mecera.....	23
1. Hons Mecer.....	24
2. Pavel Zachariáš Mecer.....	26
3. Vavřinec Benedikt Mecer.....	28
4. Vavřinec Benedikt Mecer, autor textů Třeboňských pamětí ?	34
VI. Opisování textů Třeboňských pamětí.....	39
1. První verze Třeboňských pamětí.....	39
2. Rukopisy Třeboňských pamětí.....	39
3. Opisování textů Třeboňských pamětí	44
4. Členění rukopisů Třeboňských pamětí podle charakteru textů.....	47
5. „Závadné“ texty Třeboňských pamětí.....	49
VII. Názory a hodnocení textů Třeboňských pamětí.....	54
VII. Edice textů Třeboňských pamětí z let 1673 až 1798.....	66
1. Ediční a překladatelská poznámka.....	66
2. Přehled rukopisů Třeboňských pamětí.....	71
3. Soupis vydaných textů.....	73
4. Paměti rožmberské.....	76
5. Závěrečná poznámka v německých Rožmberských kronikách.....	155
6. Rejstřík osob.....	156
7. Místní rejstřík.....	163
8. Rejstřík topografických a kulturních objektů v Třeboni a okolí.....	166
IX. Závěr.....	168
X. Seznam pramenů a literatury.....	170
1. Archivní prameny.....	170
2. Dobová pojednání, literární prameny.....	171

3. Inspirace texty Třeboňských pamětí.....	171
4. Vydané prameny.....	172
5. Literatura.....	173
XI. Seznam zkratk.....	179
XI. Přílohy.....	181

Resumé

Zrození a proměny rožmberské tradice v Třeboni. Edice textů Třeboňských pamětí

Tato diplomová práce je prvním krokem k systematickému studiu druhého života Rožmberků. Vedle analytické části zkoumající zrození rožmberské tradice v měšťanském a klášterním prostředí, je cílem diplomové práce komplexní zpřístupnění edice textů Třeboňských pamětí. Studie vůbec poprvé stanovuje charakter, rozsah, proměny a nárůst jednotlivých textů v časových okruzích.

Jak se nově ukazuje, specifičnost a výjimečnost textů Třeboňských pamětí coby pramene měšťanské proveniencie, ale rovněž třeboňského augustiniánského kláštera, spočívá především v jejich obecném povědomí a nepřerušené kontinuitě jejich živé existence, která byla udržována nejprve obyvateli Třeboňska a od poloviny 19. století díky vydání nekritické edice též vědci a širokou veřejností. Od konce 17. století po současnost se také díky textům Třeboňských pamětí vytváří druhý život Petra Voka. Na základě těchto textů vzniká v 19. století mnoho literárních ztvárnění a divadelních děl, což pokračuje po celé 20. století a vrcholí v podobě filmových ztvárnění. Diplomová práce si také všímá proměn hodnocení tohoto historického pramene od 19. století po současnost.

The Summary

The nascency and metamorphoses of the Rosenberg tradition in Třeboň. The Edition of the Třeboň's Reminiscences

The present thesis is the first step toward the systematic research on the second life of the House of Rosenberk. Apart from the analytical parts examining the nascency of the Rosenberk tradition in civic and monastic environment the main interest of the thesis is to make the complex edition of the Třeboň's Reminiscences available to the broad public. The study establishes for the first time ever the character, range, changes and rising of the component texts in time spheres.

The specificity and exceptionality of those texts, as for the new outcome, is based on the fact, that those memories have been maintained in memory of the folk throughout the history, remembered and reminded continually, never forgotten. The important finding is, that some of these texts originated in the spiritual background of the Augustinian Monastery in accord with their meaning of apology of the noble characteristics of Petr Vok. The person of Petr Vok gained great popularity thanks to the Třeboň's reminiscences in the 19th Century, he became main character of numerous novels and plays, which continued far into the 20th Century and became the foundation to the film adaptation. The interpretation of this source has varied since the 19th Century and has been appraised differently, from the refusal in the 19th Century to the recognition of the value of notice nowadays.

„Symbolum jeho bylo In silentio et spe (V mlčení a naději). I to sluší vědět, že pán ten proto, aby moudře, opatrně a křesťansky žil a na smrt ustavičně pamatoval, hlavu umrlčí vždy na prkýnku obzvláštním vyvýšeným nad svým stolečkem v pokoji jmával a tovaryšství s hlavičkou umrlčí zlatou z osmi dukátů nařídil, kteréž na hrdle svém nosil s nápisem na jedné straně Memento mori! (Pamatuj na smrt!) a druhé Cogita aeternitatem! (Rozjímej o věčnosti!).“

Václav Březan

„Dovedeme-li reflektovat minulost jen jako to, co se stalo a zapadlo, anebo co může ještě jako tretka ozdobit naši současnost, jsme spíše vetešníky než tvůrci dějin.“

Jaroslava Pešková

I. Úvod

Přítomná diplomová práce je prvním krokem k systematickému studiu druhého života Rožmberků. Vedle analytické části, která zkoumá nárůst a charakter textů Třeboňských pamětí, je cílem diplomové práce ediční zpřístupnění těchto textů, které vedly k proměně rožmberské tradice nejenom v Třeboni, ale postupem doby v celém středoevropském prostoru. Specifičnost a výjimečnost tohoto pramene měšťanské a klášterní proveniencie spočívá především v jeho nepřerušném vnímání obyvateli Třeboňska. A to platí i v současnosti, kdy jsou příběhy z Třeboňských pamětí oživovány třeboňským divadelním a tanečním spolkem Campanello, který na „zámku Petra Voka“ inscenuje noční prohlídky. Mimo to na třeboňském zámku provádí jedinečný herec a pábítel Luboš Průcha, alias Petr Vok, a Zdeňka Chadtová, alias Zuzana Vojířová, kteří předávají historické povědomí o textech Třeboňských pamětí dalším generacím.

V 19. století, když byla jedna časová vrstva textů Třeboňských pamětí vydána tiskem, došlo následně k „národní“ popularizaci a inspiraci pro historické veselohry a historické romány, které ve století 20. vyústily ve filmové ztvárnění *Svatby Petra Voka* a *Petr Vok odchází*, tedy k obecnému kulturnímu povědomí Třeboňských pamětí každým občanem „Československa.“

Název diplomové práce *Zrození a proměny rožmberské tradice v Třeboni* vyjadřuje na jedné straně základní fyzikální pravidlo: „akce vyvolává reakci,“ jinými slovy každý lidský čin v dějinách má následky, které mohou za určitých podmínek přetrvávat do nekonečna. Zároveň název v sobě zahrnuje obecné a axiomatické, že čím jsme, je dáno historicky. To znamená, že člověk má vztah k tomu, co se událo a dovede (po)vědomí o minulém dění využít pro porozumění své době.

Slovo „zrození“ v názvu diplomové práce vyjadřuje ustanovení tradování, neboli počátek druhého života. V tomto případě nejznámějšího jihočeského rodu Rožmberků. Druhé slovo „proměny“ charakterizuje symbolickou neuzavřenost přítomnosti a historismus, tedy i nesmrtnost, kterou zajišťuje neustálé vkládání aktuálního politického programu, ve smyslu veřejného, do úst již dávno zemřelých osob. To se doslova stalo Petru Vokovi z Rožmberka v senátních volbách v roce 2004, když si komunistický poslanec Petr Braný zvolil za předvolební heslo: „*Od Petra Voka k Petru Branému.*“

Slovo „tradice“ je spjata s otázkami smyslu dějin. A smysl dějin znamená pocho-pitelnost. „Tradice uvolňuje to, co je jako proces již uzavřeno, dokonáno a ptá se znovu na to, co se odehrálo a uzavřelo, jako na možnost, na kterou lze navázat, kterou lze v dalším procesu překročit, nebo kterou je třeba zásadně odmítnout.“¹ Jinými slovy: to, co se událo, vystupuje jako „půda“ porozumění pro ustanovení naší současnosti, neboť tradice je manipulovatelným vztahem k uzavřenému dění a ochuzená, vypreparovaná minulost, stylizovaná podle aktuálních potřeb do současnosti.

Druhá kapitola nazvaná *Označení textů Třeboňských pamětí* si všímá terminologie, kterou byl tento pramen označován. Na základě podnětných esejů Petera Burkeho byl zvolen neutrální výraz pro označení Třeboňských pamětí, jako texty Třeboňských pamětí.

Proč jsou někteří jedinci více mytogenetičtí a mýtus jim připisuje vlastnosti o nichž není známo, že by je kdy měli? Z čeho se skládají tyto rysy takového mýtotvorného jedince? To jsou otázky, které si klade třetí kapitola nazvaná *Zrození rožmberské tradice a texty Třeboňských pamětí*.

Čtvrtá kapitola nazvaná *Dílo Václava Březana jako inspirace pro texty Třeboňských pamětí* srovnává texty Třeboňských pamětí s *Historií rožmberskou* Václava Březana a všímá si možné inspirace a doplnění těchto historických pramenů.

Pátá kapitola nazvaná *Rodina Vavřince Benedikta Mecera* se věnuje možným autorům textů Třeboňských pamětí. Na základě archivního výzkumu byla provedena historicko-antropologická sonda rodiny jednoho z autorů Vavřince Benedikta Mecera

¹ Jaroslava Pešková, *Role vědomí v dějinách*, Praha 1998, S. 28.

s přihlédnutím k jejich socioprofesionálnímu růstu po bitvě na Bílé hoře. Protože bylo nalezeno několik jmen Mecerů objevila se otázka, jestli nemohlo dojít k záměně jmen.

Šestá kapitola nazvaná *Opisování textů Třeboňských pamětí* dokládá šíření těchto písemných textů, pokouší se stanovit rozsah autorského rukopisu a hledá písemná svědectví a pramenné podklady pro některé texty. Nově nalézá charakter časových okruhů a klade si otázku, proč některé texty nebyly opsány, přestože k nim měli opisovači přístup.

Tradičně se uvádí, že v rámci české historiografie a dějepisectví se zájem o texty Třeboňských pamětí začíná odvíjet rokem 1844,² kdy „Antonín Jaroslav Beck upozornil vzrůstající české národní povědomí na ryze české a pravdivé vzpomínky na zlatá léta před Bílou horou.“³ Ve skutečnosti se o tomto historickém prameni vyjádřil: „Co do slohu nižádné, co do obsahu velmi malé ceny má.“⁴ Následujícím proměňám interpretace tohoto historického pramene je věnována sedmá kapitola nazvaná *Názory a hodnocení textů Třeboňských pamětí*.

Druhá část diplomové práce je za současného stavu bádání úplnou kritickou edicí textů Třeboňských pamětí z let 1673⁵ až 1834.⁶ Je jedním z prvních kroků ke zpřístupnění tohoto dosud jen velmi málo využívaného pramene pro historické bádání. Tato hlavní část diplomové práce má za úkol podpořit otázky a názorně doložit tvrzení uváděné v první analytické části diplomové práce.

² Antonín Jaroslav BECK, *Anekdoty z historie Rosenberské*, Květy 11, 30. 3. 1844, S. 155; 2. 4. 1844, S. 159; 4. 4. 1844, S. 163. Tento objev učinil Jaroslav PÁNEK, *Poslední Rožmberk. Životní příběh Petra Voka*, Praha 1996, S. 18.

³ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, S. 18.

⁴ A. J. BECK, *Anekdoty*, Květy 11, 30. 3. 1844, S. 155.

⁵ Letopočet který stanovil František Mareš za dolní hranici vzniku textů Třeboňských pamětí. František MAREŠ, *Paměti Třeboňské a jich spisovatel*, Český časopis historický (dále ČČH) 2, 1896, S. 352.

⁶ Státní oblastní archiv (dále SOA) Třeboň, Cizí rody (dále CR) - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, pag. 1., kart. 76.

II. Označení textů Třeboňských pamětí

Označení *Třeboňské paměti* je pomocný název, který poprvé použil Ladislav Domečka.⁷ Pod tímto jmenovatelem se skrývá soubor textů s různou výpovědní hodnotou, charakterem a literárním žánrem. Třeboňské paměti byly v minulosti označovány několika výrazy: historické spisování, facetie, kronikářské záznamy, pověsti, povídky, zábavná próza, rozprávky, pestrá snůška glos a historek, paměti a podobně. V následujících odstavcích je podána charakteristika některých označených literárních a historických žánrů, ke kterým by tento historický pramen městské provenience mohl být řazen.

„Historické spisování“ je obecným vědeckým termínem 19. století, který označoval veškerou historiografickou produkci vzniklou před nástupem kritického pozitivistického dějepiscectví. Tato definice je v současné době více pravdivou neutrální nálepkou, bez bližšího vymezení, než relevantní historický termín.

„Kronikářský záznam“ označuje chronologicky řazené historické záznamy. Označení je subjektivně přísně neutrální a podstatná část textů Třeboňských pamětí, jak bude dále dokázáno, tomuto označení odpovídá.

Asi nejčastěji byly texty Třeboňských pamětí řazeny mezi **„facetie“**.⁸ Ottův slovník naučný říká,⁸ že *„tímto slovem se označuje zvláštní nevyomezený žánr, většinou hrubě komicky pointován a satirické příběhy, anekdoty a žertovně nebo posměšně zbarvené, většinou smyslnosti se týkající povídky. Označení facetie se užívá především v západní Evropě.“* V našem prostředí splývají facetie do značné míry s dřívějším označením „Povídka ze života.“⁹ Tato škatulka v sobě zahrnovala všechny tradiční druhy lidové prózy – pohádky, pověsti, pověrečné povídky..., které vznikly jako osobní prožitek, ten byl následně stylizován do některého z těchto klasických žánrů. Antonín Grund¹⁰, autor jedné z prvních edic raně novověkých zábavných textů, používal místo slova facetie, označení „rozprávka.“ I z tohoto přehledu je patrná neujasněnost používání tohoto, v anglosaském světě, běžného termínu.

⁷ Ladislav DOMEČKA, *Paměti třeboňské*, Ohlas od Nežárky 17, 1887, S. 81-82; 95; 117-118; 127-129.

⁸ Ottův Slovník naučný, sv. 8, Praha 1903, S. 955, heslo Facetie.

⁹ *Československá vlastivěda, díl III. Lidová kultura*, Praha 1966, S. 280 –281. Heslo “Facetie“ se v Československé vlastivědě vůbec neobjevuje.

¹⁰ Antonín GRUND, *Kratochvilné rozprávky Renesanční*, Praha 1952.

Pověst je „*poetická filosofie dějin, která ve svých obrazech odhaluje nejhlubší obsah staletí a nejnitřnější jádro a smysl událostí.*“ - Carrier.¹¹ Tento citát z Ottova slovníku naučného krásně charakterizuje vnímání termínu pověst na přelomu 19. a 20. století. Pověst je dějinnou událostí z šerého dávnověku, která přetrvává do současnosti. V ní se nadčasově ukazuje to, co je věčné a trvale pravdivé, jako láska, smrt, přátelství a podobně. Pověsti jsou dějiny šířené ústním podáním a následkem toho i měněné. Jsou především pramenem pro dobu, kdy vznikly, nikoliv o které vypráví, jejich epické zápletky mají ráz internacionálních putujících šablon. Smyslem pověstí je udržet v paměti to, co se stalo, co je paměti-hodné. Jsou tedy vysvětlením a klíčem proč k nějaké události došlo. Do nástupu historické antropologie byly synonymem pro termín paměti, který je spjat s konkrétními lidmi a místy. Pověst je v současnosti chápána jako „romantický“ termín 19. století, který asociuje dávnověkost. V 19. století a do jisté míry i v 21. století je pověst synonymem pro pohádku s reálným základem. Výše nadepsané skutečnosti vedou k závěru, že termín pověst je stále relevantní vědecký termín, ale v současné době, alespoň pro raně novověkou historickou produkci, zaměnitelný s termínem „historický text.“

Termín „**paměť**“ označuje historické povídání se symbolickou rovinou, která se proměňuje. Smyslem pamětí je přinést určité poučení a vysvětlení přítomné situace. Pojmenování „paměť“ tak vyjadřuje více dějinný obraz než označení historického pramene v přesném slova smyslu. Literární a historický termín „paměť“ v rovině historické antropologie je chápána, jako subjektivní názor vypravěče, který má tendenci děj a stylistické prostředky co možná zjednodušovat, neboť jej zajímá hlavně dějové jádro. Označení „Třeboňské paměti“ v sobě odráží hlavní funkci, za kterou byl tento pramen vždy považován a zároveň tímto úhlem pohledu interpretován; je jím slovo vzpomínky. I díky svému pojmenování byly tyto texty pojímány a vykládány vždy jako celek, který odrážel kolektivní názory obyvatel Třeboně.

Další možný teoretický přístup jak přistupovat k interpretaci textů Třeboňských pamětí by mohl vycházet z podnětných esejů Petera Burka, který přistupuje k interpretaci raně novověkých literárních pamětí z pozice sociálních dějin.¹² Paměti chápe Burke ve smyslu „*příběhu se symbolickým významem, který v sobě zahrnuje postavy přerůstající lidi ve skutečném životě, ať už to jsou hrdinové či zloduchové. Tyto příběhy obvykle tvoří sled stereotypních událostí, kterým se říká*

¹¹ Ottův Slovník naučný, sv. 20, Praha 1903, S. 353, heslo Pověst.

¹² Peter BURKE, *Francouzská revoluce v dějepisectví. Škola Annales (1929-1989)*, Praha 2004.

*témata.*¹³ Podle Burkeho definice by Třeboňské paměti byly vymyšlené příběhy, které dokládaly fantazii a kolektivní imaginaci a na základě těchto příběhů lze vyvozovat závěry v sociálním životě. Tento přístup by byl možný, ale je příliš teoreticky odtažitý od reálného výzkumu a jedinečnosti textů Třeboňských pamětí. Peter Burke navíc velice zjednodušeně používá jako synonymum paměti a stereotypní události. Burke však také používá pro označení raně novověkých literárních pamětí neutrálního výrazu „text.“ Označení text pojímá paměti ne jako literární útvar, ale text, který může vyvolávat různé reakce, jako smích, údiv, zděšení. Pro potřeby uchopení celého rozsahu tohoto historického pramene, je proto používáno neutrálního označení „texty Třeboňských pamětí“, bez hodnotového kritéria.

Na základě tohoto krátkého exkurzu je patrné, že texty Třeboňských pamětí byly definovány různě podle aktuálních potřeb mluvčích. V souvislosti s tím lze mluvit o anonymním charakteru textů Třeboňských pamětí. Charakteristickým znakem interpretace textů Třeboňských pamětí bylo pokaždé zdůraznění dějinnosti celého souboru textů a konstatování, že měly populární charakter, tedy zastávaly ve společnosti určitou poetickou funkci, která měla umělecký rozměr v tom smyslu, že vyvolávala u vnímajícího subjektu estetický zážitek.

¹³ Tamtéž, S. 58.

III. Zrození rožmberské tradice a texty Třeboňských pamětí

Městským pamětem zvláště ze 17. a 18. století byla donedávna v českých zemích,¹⁴ narozdíl od západoevropského prostředí,¹⁵ věnována jen omezená pozornost. Situace v případě textů Třeboňských pamětí je obdobná, doposud byly podrobněji zkoumány třikrát.¹⁶ V odborné literatuře se stále traduje, že ústřední postavou celého cyklu textů Třeboňských pamětí je Petr Vok. Není to docela pravda. Nová edice zaznamenává 65 textů,¹⁷ přičemž z tohoto čísla je pouze v 33 textech zmínka o Petru Vokovi.¹⁸ 11

¹⁴ Josef POLIŠENSKÝ, *Kniha o bolesti a smutku*, Praha 1948. Jaroslav KOLÁR, *Pamětní knížka Jana Rakovnického z let 1575-1605 a české paměti 16.-17. století*, *Listy filologické* 90, 1967, S. 444-453. Marek DURČANSKÝ, *Kolektivní paměť měst? Narativní prameny městské provenience, jejich autoři a vztah k pramenům diplomatické povahy na příkladu středních Čech v první polovině 17. století*. in: Václav BŮŽEK, Pavel KRÁL (edd.), *Společnost v zemích habsburské monarchie a její obraz v pramenech (1526 – 1740)*, České Budějovice 2006, (= Opera historica 11), S. 375-388. kde je uvedena další a nejnovější literatura k tomuto tématu. Marie TOŠNEROVÁ (ed.), *Paměti města Žatce*, Žatec 1996. Josef HRDLIČKA (ed.), *Konflikt jindřichohradeckých měšťanů s Vilémem Slavatou v pamětech Jiřka ze Kře*, Jihočeský sborník historický (dále JSH) 69-70, 2000-2001, S. 188-208. TÝŽ, *Deníkové záznamy jindřichohradeckého měšťana Jiřka Pavlovského z počátku 17. století*, JSH 72, 2003, S. 137-174. Jan KOŘÍNEK, (edd. STICH Alexander - LUNGA Radek), *Staré paměti kutnohorské*, Praha 2000.

¹⁵ P. BURKE, *Lidová kultura v raně novověké Evropě*, Praha 2005. Kde se nacházejí četné odkazy na další literaturu. Lutz RÖHRICH (edd.) *Storytelling in contemporary societies*, Tübingen 1990. TÝŽ, *Erzählforschung heute*, Freiburg im Breisgau. TÝŽ, *Volksdichtung zwischen Mündlichkeit und Schriftlichkeit*, Tübingen 1989. J. GRIMM, W. GRIMM, *Die Deutschen Sagen*, Darmstadt 1956. H. BAUSINGER, *Formen der „Volkpoesie“*, Berlin 1968. A. AARNE, S. THOMPSON, *The Types of Folktale. A Classification and Bibliography*, Helsinky 1954. J. DE VRIES, *Betrachtungen zum Märchen Besonders in seinem Verhältnis zu Heldensage und Mythos*, Helsinky 1954. Lutz RÖHRICH, *Erzählungen des späten Mittelalters und ihr Weiterleben in Literatur und Volksdichtung bis zur Gegenwart. Sagen, Märchen, Exempel und Schwänke mit einem Kommentar herausgegeben von L. Röhrich*, Bern – München 1962 – 1967.

¹⁶ J. KOLÁR (ed.), *Mezi kronikářstvím a zábavnou prózou. Třeboňské paměti Vavřince Benedikta Mecera*, Strahovská knihovna 4, 1969, S. 111-149. J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, S. 15-18. F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 346 – 358.

¹⁷ K tomuto počtu textů dospěla nová edice. Někdy je však velice problematické stanovit, kritéria jestli se již jedná o nový text. J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, S. 18.

textů, včetně Kozkovského cyklu je věnováno Vilémovi z Rožmberka a zbývající texty obhajují buď práva města Třeboně, nebo to jsou texty architektonicko-ikonografického zaměření a texty dotýkající se kláštera nebo treboňského panství.

Proč byl Petr Vok z Rožmberka¹⁹ tolik mytogenetický a mýtus mu připsal vlastnosti, o nichž není známo, že by je kdy měl? Ústředním prvkem vysvětlení každé mytogeneze vnímání je, jak „padne“ v určitém ohledu konkrétní jednatel do běžného stereotypu hrdiny nebo zloduchů, na jaký stereotyp naváže. V případě Petra Voka, po jehož smrti nastal reálný hospodářský, společenský i sociální úpadek města a všech vrstev jeho obyvatel, toto „padnutí“ vybudilo obrazotvornost lidí a o Petru Vokovi začaly pravděpodobně nejprve ústně – kolovat zkazky. V průběhu tohoto koloběhu vstoupily do hry obyčejné mechanismy překrucování jako nivelizace a vyostřování. Všechny tyto procesy pomohly přizpůsobovat život Petra Voka konkrétnímu stereotypu z repertoáru sociální paměti dané kultury. Dá se také předpokládat, že některé volně kolující příběhy byly Petru Vokovi připsány a následně písemně zaznamenány. Důležitým faktorem při vzniku druhého života Petra Voka z Rožmberka byla „nepaměť“ - jinými slovy čas, v němž paměť šířitelů těchto příhod nenašla nic jiného. Příklad Petra Voka z Rožmberka - lidového hrdiny, také dokresluje sociální využití kolektivní paměti. V psychologickém procesu je možné texty Třeboňských pamětí vyjádřit jako zlom, kde po smrti hrdiny následovala

¹⁸ Čísla textů ve kterých není zmínka o Petru Vokovi z Rožmberka, tučně zvýrazněné jsou věnované Vilémovi z Rožmberka. 11, **14**, **15**, 17, 28, 29, 30a, 30b, 31, **32**, 33, 34, 36, 37, 39, 40, **43**, 44, **46**, 48, 52, 53, **54**, 55, 56, 57, 59, **60 – 65**.

¹⁹ Základní přehled o situaci v Třeboni po smrti Petra Voka z Rožmberka poskytují Jan PETŘÍK, *Třeboňsko po českém povstání*, JSH 3 - 4, 1931, S. 88 - 123. Josef POSPÍŠIL, *Třeboňsko za povstání českého*, Sborník Historického kroužku (dále SHK) 14, 1914, S. 95 – 101, 113 – 140; 15, S. 1 – 33, 113 – 132. Theodor ANTL, *O válečných bězích a poměrech poddaných na Třeboňsku v letech 1618 – 1648*. Třeboňské listy 1, 1900, č. 5 – 6, 8, 11-12; 2, 1901, č. 1, 5. TÝŽ, *Doba 1611-1660 v Třeboni a v nejbližším okolí*. Třeboňské listy 2, 1901, č. 32 – 37. TÝŽ, *Zprávy o městě Třeboni z let 1620 – 1623*, Věstník Královské české společnosti nauk (dále VKČSN) 1901. Jan LINTNER, *Po bitvě na Bílé hoře*, SHK 6, 1905, S. 27, 31, 81-87, 129-136, 235 – 239, 7 (1906) S. 7 – 14. František KAVKA, *Zlatý věk Růží. Kus české historie 16. století*, České Budějovice 1966. Alois MÍKA, *Osud slavného domu. Rozkvět a pád rožmberského dominia*, České Budějovice 1970. J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*. Zdeněk KALISTA, *Století andělů a ďáblů. Jihočeský barok*, Praha 1994. Nejnověji shrnul situaci, také na základě nových svědectví ze španělských archívů, Josef FORBELSKÝ, *Španěle, Říše a Čechy v 16. a 17. století*, Praha 2006, S. 144 – 148, 282 – 305.

katastrofa, Petr Vok se tak proměnil v hrdinu, neboť lidé s nostalgií pohlíželi zpět na staré dobré časy pod jeho vládou.

Proč se měšťané v Třeboni tolik zabývali svou minulostí? Jak praví klasik: „*Vítězové dějiny a hrdiny zapomínají, poražení nikoliv.*“ Jinými slovy obyvatelé Třeboně nebyli schopni přijmout, co se stalo po smrti Petra Voka a byli nuceni o minulosti přemýšlet, znovuprožívat ony slavné události, které zaznamenal Václav Březan a uvědomovat si, jak odlišně mohlo všechno dopadnout. Jiný aspekt bylo hledání kulturních kořenů, jejichž ztráta smrtí Petra Voka, posledního Rožmberka, vedla k vykořenění a vyvolávala potřebu je znovu hledat. V 19. století, věku vyvolávání tradice, byl následně Petr Vok typickým příkladem využití minulosti a mýtu při utváření národní identity. Smysl textů Třeboňských pamětí po celou dobu existence byl v tom, aby se řeklo, kdo jsme my a zdůraznila se naše přítomnost od jeho současnosti.

IV. Dílo Václava Březana jako inspirace pro texty Třeboňských pamětí

Z edice je patrné, že autoři textů Třeboňských pamětí zachytili, nebo sepsali něco, čeho nebyli pamětníky. V případě Vavřince Benedikta Mecera, který je označován za autora většiny textů, se již nedomýšlí z jakých pramenů konkrétně čerpal a jak jej mohla práce v třeboňském archivu ovlivnit. Najdou-li se archivní a literární prameny pro konkrétní texty, je možné následně klást další otázky zaměřené na dějiny mentalit, psychologie a imaginace.

Vůbec prvním a nejvýznamějším tvůrcem literární tradice posledních Rožmberků byl archivář, knihovník a spisovatel *Historie rožmberské* Václav Březan. V odborné literatuře si doposud nikdo nepoložil otázku, jestli se Vavřinec Benedikt Mecer inspiroval z děl Václava Březana. Pouze František Mareš na několika případech dokazoval, že se texty Třeboňských pamětí a *Historie rožmberská* diametrálně rozcházejí.²⁰

Podrobnější srovnání rukopisů a textů Třeboňských pamětí s díly Václava Březana jednak napomůže prokázat autorství nebo provenienci jednotlivých pamětí, jednak obohacuje po faktografické stránce pramennou základnu pro psaní regionálních dějin Třeboňska. Ukazuje se totiž, že se „panegyrikum“- *Historie rožmberská* a „ódiium“- texty Třeboňských pamětí částečně prolínají a doplňují. Komparace těchto děl a otázka, jestli Vavřinec Benedikt Mecer opisoval z děl Václava Březana, když pracoval v třeboňském archivu, povede také k dešifrování otázky, který text byl opsán a který zachycuje ústní tradici. Pro srovnání byly vybrány jen některé texty, hlavním kriteriem výběru byla časová porovnatelnost. Při filiaci textů je upozorněno i na první rukopisný záznam textů; zdá se totiž, že rukopisy mají různý charakter a vyznění, podmíněný dobou vzniku a prostředím.

První rukopis, který datoval František Mareš do 17. století,²¹ obsahoval pět textů. Ústřední postavou prvního a druhého textu Třeboňských pamětí je Zikmund Zigl z Chočemic. Texty uvádí, že to byl „*starý komorník pana Petra Voka,*“ který „*zemřel v létu 1610*“ a „*při pohřbu ho řezníci a pekaři shodili dolu z már, protože na ně za života donášel.*“ Porovnájí-li se tyto údaje s *Historií rožmberskou*, naskytne se srovnání v několika bodech. Zyk byl rožmberský kancléř, který zemřel 8. dubna 1610²² a při pohřbu nebyl shozen

²⁰ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 354 -358.

²¹ Tamtéž, S. 346.

²² V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 612.

z már on, ale jeho manželka roku 1609.²³ Je zajímavé, že byl značně v nelibosti i u Václava Březana.²⁴

Nejnámější text nazvaný *Fraucimor* původně spojen s textem *Milenky*, obsahuje jedinou výslovnou zmínku, že autorem byl Vavřínc Benedikt Mecer. Porovná-li se údaje v tomto textu obsažené s dílem Václava Březana, je zřejmá patrná inspirace. I z toho že si Vavřínc Benedikt Mecer nemohl tuto událost z vlastní zkušenosti pamatovat, i když se v textu paradoxně říká, že psal mezi aktéry kauzy dopisy. Vezme-li se do úvahy, že mu bylo v době smrti Petra Voka osm let, musela by se tato příhoda stát někdy v roce 1611 a Václav Březan by jí musel zamlčet. A právě takové rozhodnutí neudělal v obdobném případě roku 1587, kdy zaznamenal těhotenství neprovdané ženy z fraucimoru Anny Litické, kterou obtěžkal Jan Špulír z Jiter.²⁵ Pro příhodu se tak nabízí vysvětlení, že se autor textu inspiroval z tohoto Březanova záznamu a v třeboňském archivu v Pokutních registrech, kde je právě jeden z nejodvážnějších zápisů od Kryštofa Chlumčanského z Přestavlk: „*Frejírém jsem, k tomu se znám; kde kolivěk začnu milovati, všudy pytle mám.*“²⁶ Také se podařilo díky archivnímu výzkumu zjistit, že Vavřínc Benedikt Mecer za dobu svého primátorství minimálně jednou řešil podobný případ²⁷ a že jako dítě vyrůstal vedle obecní šatlavy. Je tedy možné, že se zde z nějaké podobné události motivoval. Na základě srovnání několika nosných údajů je tedy patrné, že Václav Březan inspiroval první rukopis.

Třetí nejpočetnější soubor nových textů, konkrétně šestnáct, zaznamenaly *německé Rožmberské kroniky*.²⁸ V diplomové práci jsou tyto kroniky označovány jako rukopis číslo tři. Pro texty z německých Rožmberských kronik je příznačné, že k nim připojoval poznámky pozdější opisovatel Petr Kašpar Světecký, který nesouhlasil s celou

²³ Tamtéž, S. 601.

²⁴ Tamtéž, S. 577, 578, 581, 584, 601, 604 (!sic.) v rejstříku osob není tato strana uvedena, 607, 612, 613.

²⁵ Tamtéž, S. 482-483.

²⁶ V. BŮŽEK, J. HRDLIČKA a kol., *Dvory velmožů s erbem růže. Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, Praha 1997, S. 116.

²⁷ Státní okresní archiv (dále SOKA) Jindřichův Hradec, Archiv města (dále AM) Třeboň, inv. č. 849, sign. IIIA – 390, kart. 24., Třeboňský hejtman nařizuje představeným města výslech uvězněného Šimona Pokorného zvaného Spěváčka pro nestydaté zlíhání a obtěžkávání. 24. 7. 1666.

²⁸ V německém originále se označují jako *Rosenberg'sche Chronik*, proto český název *německá Rožmberská kronika*.

řadou zaznamenaných faktů porovnatelných s Historií rožmberskou. Následujících osm textů bylo poprvé zaznamenáno právě v těchto kronikách.

V textu číslo 18 došlo při srovnání s dílem Václava Březana k faktografickým chybám, které by se asi exaktnímu plagiátorovi archiváři nestaly. Text odlišně zaznamenává rok a průběh vražedného řádění syna císaře Rudolfa II., Julia d'Austria v Českém Krumlově.²⁹ Jak si právě velice dobře povšiml i Petr Kašpar Světecký.

Text číslo 20 uvádí, že Petr Vok byl v roce 1608 podobně jako v roce 1594 v Uhrách na vojně proti Turkům. Porovná-li se tento údaj s Březanem, bude na první pohled patrné, že to nepřípadalo kvůli zdravotnímu stavu Petra Voka do úvahy. Nesouhlasnou poznámku k této paměti připojil opět Petr Kašpar Světecký.

Text číslo 22 obsahuje údaje o počtu koní Maxmiliána Rakouského. Provede-li se srovnání, vyplyne, že údaje v textu jsou nadhodnocené, podobně jako při srovnání s textem číslo 23.

Text číslo 24 líčí skutečnost, kterou by Václav Březan pravděpodobně nezaznamenal, úmysl Petra Voka konvertovat nazpět ke katolíkům.

Text číslo 26 popisuje pohřeb Petra Voka z Rožmberka. Text je mnohem obsáhlejší než zápis Václava Březana, který tento text žádným údajem neobohatil. Z faktografické stránky se nejvíce rozchází údaj o dni pohřbu. Text Třeboňské paměti uvádí 3. února a Václav Březan 30. ledna.³⁰ Podobně obsáhlejší je také text číslo 27, zaznamenávající pohřbení Petra Voka ve Vyšebrodském klášteře.

Jeden z nejoblíbenějších textů, číslo 38, popisuje smrt posledního medvěda o vánocích roku 1609, oproti Václavu Březanovi, který situoval tuto příhodu do doby umírání Petra Voka roku 1611.³¹ V textu byla pravděpodobně zachycena ústní tradice, nebo dokonce pravda, která by mohla usvědčovat Václava Březana ze symbolické stylizace.

Z tohoto výběru textů z třetího rukopisu německých Rožmberských kronik vyplývá hypotéza, že klášterní prostředí nemělo přístup do zámeckého archivu a proto nejsou tyto texty, jak si správně povšiml i opisovatel Petr Kašpar Světecký, Václavem Březanem faktograficky ovlivněny. V další kapitole bude následně objasněno, jaká byla úloha třetího rukopisu při vytváření druhého života Rožmberků.

²⁹ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 590 – 591.

³⁰ Tamtéž, S. 634-637.

³¹ Tamtéž, S. 631.

Čtvrtý rukopis Václava Manna z roku 1725 nově zaznamenal dva texty architektonicko-ikonografické povahy (16, 17). Text číslo 16 je daleko obsáhlejší a přesnější než zpráva Českého bratra Václava Březana při popisování dobrodiní Petra Voka pro katolictví. Tento text popisuje nadání kostelu svatého Jiljí. Historie rožmberské tuto skutečnost také zaregistrovaly, ale jen velice stroze. Proto se zde nabízí řešení, že oba autoři čerpali ze stejného archivního materiálu. Pro tento text je důležité zdůraznit, že samotné texty Třeboňských pamětí mezi sebou nabízejí srovnání. V tomto případě se text 16 doplňuje s textem číslo 19, který byl zaznamenána poprvé Kašparem Světeckým roku 1754.

Druhým nejpočetnějším souborem, a to jak do počtu textů, tak i zaznamenání nových textů je rukopis číslo pět Petra Kašpara Světeckého z roku 1754. Pátý rukopis zaznamenal osmnáct nových textů, ale jen pět, které je možné srovnat s Historií rožmberskou.

Text číslo 11 *Kterak kanovníci třeboňští z kláštera vypraveni byli* se od počátku rozchází v pojetí kronik Václava Březana, který by nikdy o Vilémovi z Rožmberka nenapsal „*jsouce žádostiv*“.³² Z kolace textů vyplývá zajímavé zjištění, že zde došlo pravděpodobně k záměně posledního opata Franklandera s rožmberským dvořanem, hofmistrem na saském kurfiřtském dvoře Janem Jeřábkem z Frankenleben, který šel při pohřbu Petra Voka vedle „Švainocha“, Fridricha ze Švejnochu, známého z celé řady textů. V Třeboni byl Jan Jeřábek z Frankenleben krátký čas ubytovaný u Honze Mecera,³³ otce Vavřince Benedikta Mecera.

Text číslo 14 reagoval na spor mezi městem a klášteřem. Oproti Březanovi, který věcně a faktograficky zachycuje kdo, kdy, jak, tento text vyjmenovává nadání, které špitálku nadali Rožmberkové, a tím říká, co to znamená, tedy jaké povinnosti z toho vyplývají.³⁴ Březanova fakta se v textu neobjevují.

Text číslo 21, který popisuje dobu postavení dlouhé chodby, plně odpovídá po faktografické stránce Historii rožmberské.

Text číslo 32 začíná slovy, „nachází se v starých pamětech,“³⁵ je tedy jediným exaktním svědectvím, že byly některé texty Třeboňských pamětí opisovány. Dokonce se

³² Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 209 – 212.

³³ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 612.

³⁴ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 281, 300.

³⁵ Srov. T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 78-80. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 164, 183. F. MAREŠ, *Materiálie k dějinám umění, uměleckého průmyslu a podobným*, Památky archeologické (dále PA) 16, 1893 – 1895, S. 102.

zachoval i zdroj z kterého autor čerpal.³⁶ Jednalo se o memoriál osmdesátileté Lídy Hlávkové z 8. května a 11. května 1633, která učinila svědectví v souvislosti s nároky kláštera ve prospěch města Třeboň, tedy nahrazovala jakousi amnézií v době rychlých a náhlých změn. V této souvislosti je zajímavé, že svědkem této výpovědi byl Jan Mecer, otec Vavřince Benedikta Mecera.

Z výběru textů Třeboňských pamětí rukopisu 5, vycházejícího z měšťanského prostředí, je u nových textů patrná tendence obhajovat zájmy města. Také časový horizont většiny nových textů byl posunut za rok 1611, nebo se vůbec nedal porovnat.

Akvilin Hrdlička zaznamenal v *Liber memorabilium parochiae Trebonensis* roku 1798 dvacet nových textů. Následující výběr z tohoto rukopisu číslo 6, odráží změny v charakteristice textů Třeboňských pamětí.

Text 42 popisuje, kolik bylo masa z jednoho buvola. Tento text musel být převzat přímo z archivu. Je to zároveň jediný text, kdy bylo oproti Březanovi ubráno na množství. Text je zajímavý v mnoha ohledech i tím, že je oproti zprávě Václava Březana mnohem podrobnější³⁷, s tím rozdílem, že tato zpráva lokalizuje příhodu oproti Březanovi na Třeboň. Lze se tedy domnívat, že oba spisovatelé čerпали ze stejného archivního materiálu.

Text 43, ve kterém je zmínka o rodičích Jakuba Krčina z Jelčan, se diametrálně rozchází s fakty obsaženými v Historii rožmberské.³⁸

Text 46, který popisuje ukradení Zlatého rouna, byl inspirován Historií rožmberskou. K této příhodě skutečně došlo, jenom se při srovnání rozcházejí údaje v lokaci. Václav Březan napsal, že „*Zlaté rouno bylo ukradeno v pokojích Jeho Milosti páně Viléma*“³⁹ a tento text zaznamenal, že se tak stalo v kostele.

Text 49 popisuje neštěstí při masopustu v roce 1610. Václav Březan zaznamenal, že se tato nešťastná příhoda odehrála v roce 1607.⁴⁰ Je to na jedné straně tvrzení proti

³⁶ SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 665, sign. IIIA – 206, kart. 24., Pamětní zápis Jana Thomana, měšťana o panské chmelnici, předměstských zahradách a mlýnech. A SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 666, sign. IIIA – 206, kart. 24., Pamětní zápis výpovědi Lídy Hlávkové o situačních poměrech tam, kde je rybník Svět, o stoce z Opatovického na panský mlýn a jiné. Regest je otištěn v T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 78

³⁷ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 561

³⁸ Týž, *Životy I*, S. 244 - 245.

³⁹ Týž, *Životy II*, S. 328.

⁴⁰ Tamtéž, S. 584.

tvrzení, na straně druhé se pravděpodobně jedná o zachycení ústní tradice, která má tendenci čísla zaokrouhlovat.

V textu číslo 54 líčícím svatbu Viléma z Rožmberka je více řečeno než v Historii rožmberské.⁴¹ Zprávu proto musel autor najít v archivu. František Mareš v připravované edici poznamenal, že podklady pro tuto paměť měl Bohuslav Balbín.⁴²

Text číslo 58 popisuje událost, při které nastávající ženich, důchodní písař „*místo nevěsty pobřhu dosáhl*.“ Autor textu převzal námět z Březana, který popisoval svatbu Tobiáše Alše z Kaplice, stavebního písaře, který si vzal Annu Turkyni z Královského Bělehradu.⁴³ V tomto textu je patrná inspirace a dobový protiturecký osten.

Na jedné straně se fakta šestého rukopisu textů Třeboňských pamětí při porovnání s Historií rožmberskou rozcházejí, na straně druhé podivuhodně doplňují. Jako vysvětlení se nabízí řešení, že tento rukopis, který byl již jednou edičně zpřístupněn a literárně charakterizován, zachycuje více zdrojů, zpráv a informací, které se dostaly přispěním některého z třeboňských archivářů mezi měšťany. Na straně druhé jsou zde pravděpodobně zprávy, které písemně kodifikovaly samotní měšťané na základě ústní tradice.

Jeden z aspektů díla Václava Březana bylo psát pro věčnou a slavnou rožmberskou památku. Svým dílem měl za úkol oslavit Petra Voka, který si byl na Třeboni vědom toho, že jím Rožmberkové vymřou po meči. Je důležité zdůraznit, že Historie rožmberské nejsou oslavou pouze Rožmberků, ale zároveň velice cenný pramen pro otázky geografické, hospodářské, společenské a kulturní, kde je možné spatřit strukturu nejenom české raně novověké společnosti.

Některé texty Třeboňských pamětí jsou svým charakterem velice podobné kronikářským a apologetickým záznamům Václava Březana, pouze aspekt času byl posunut k minulosti. V textech Třeboňských pamětí chybí výslovná zmínka o přítomnosti a aktuálnosti, texty jsou oslavou minulosti a obdivným pohledem do historie. Zatímco díla Václava Březana se neomezují pouze na minulost, měly za úkol oslavit a doložit slavnou přítomnost pro budoucí pokolení. Obecně řečeno, v případě textů Třeboňských pamětí se pomíjí rozdíl mezi minulostí a přítomností, jako kdyby hlavním záměrem těchto textů bylo přivodit přítomnost – „naší přítomnost.“ U většiny textů Třeboňských pamětí je metaotázka co bylo, co to znamená pro současnost, co se změnilo, ...tedy otázky vychá-

⁴¹ Týž, *Životy* I, S. 287 – 288.

⁴² Stejně informace podal i v tomto článku. F. MAREŠ, *Norbert Heerman a Václav Březan. Příspěvek k české historiografii XVII. věku*, Časopis Musea království Českého (dále ČMKČ) 73, 1899, S. 225.

⁴³ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 603.

zející z údivu a hledání současnosti. Václav Březan naproti tomu napsal historický dokument, ve kterém dokládal, řekl, co to znamená v současnosti pro budoucnost, tedy dával odpovědi.

Další z patrných rozdílů těchto děl spočívá v přístupu k materiálu. Zatímco Březan častokrát hořekoval, že se moc projídá, že nemuselo dojít k prodeji Českého Krumlova, že se nešetří, tak naopak texty Třeboňských pamětí jsou zdůrazněním a oslavou hojnosti. Největší rozdíl textů Třeboňských pamětí a Historie rožmberské je nepochybně v konfesi autorů. Zatímco texty Třeboňských pamětí jsou oslavou katolictví, Václav Březan upřednostňuje Jednotu bratrskou.

V. Rodina Vavřince Benedikta Mecera

Kdo byl prvním autorem textů Třeboňských pamětí? Podobnou otázku si kladl již v roce 1754 Petr Kašpar Světecký. Na závěr doslovného opisu jedné z kolujících verzí, které získal od „*Kašpara Veselého, příbuzného pana radního....*“, stanovil za autora anonymního syna městského rychtáře. Jako logické se zdá, že udělal narážku na autorskou text *Fraucimor pana Petra Voka*, kde doslovně přepisuje: „*Byl tehdáž pan Jan Mecer primasem, otec můj městským rychtářem.*“⁴⁴ Jestli však myslel právě Vavřince Benedikta Mecera, nebo někoho jiného, zůstává prozatím otevřenou otázkou. Otázkou je zatím i to, kdo to byl Kašpar Veselý a s kterým panem radním byl příbuzný.

O sto padesát let později si stejnou otázku položil archivář František Mareš a označil na základě svědectví německých Rožmberských kronik a čtvrtého rukopisu textů Třeboňských pamětí Václava Manna z roku 1725 za autora Vavřince Benedikta Mecera.⁴⁵ V následující kapitole bude na základě archivního výzkumu obhajována teze, že autorem textů Třeboňských pamětí byl Vavřinec Benedikt Mecer. Zároveň bude provedeno jeho začlenění do socioprofesionálního prostředí a promyšleny otázky, jaké zázemí mu toto prostředí skýtalo a kdo byli jeho rodiče a sourozenci a jakým vývojem prošla rodina od smrti Petra Voka v časech *Bellum omnium contra omnes*?

⁴⁴ SOKA Tábor, rkp. D8/266. píše ve facetii pod názvem Milenka, která je pokračováním facetie *Fraucimor: Byl tehdy pan Menczer městským rychtářem*, biřic byl Vašek. Rukopis 6. uvádí jméno Jan Majer. Rukopis 1. a 8. zaznamenávají: *Byl tehdy pan Jan Meczer, pan otec můj, městským rychtářem.....já, chodíc tehdáž do školy ...* Rukopis 5: *Byl tehdáž pan Jan Mecer primasem, otec můj městským rychtářem*; Rukopis 6. a 7. mají jméno Majer. Jinak stejné znění jako 1. a 8. Rukopis 6. uvádí jméno Jan Majer. V edici J. Kolára bylo toto jméno špatně přečteno na Mayer. Rukopis 3. Herr Johann Metzger war damals Stadtrichterhaben sie mit einander viel Briefel gewechselt, welche ein Schulknab Lorenz Metzger ihr selbst abgelesen, wie auch die Antwort darauf, so sie ihme dictirt hat, geschrieben. Roku 1612 se vybíraly osoby pro dosazení do starší a mladší rady a za rychtáře. Rychtářem byl Václav Julínský, Honz Truhlář (Mecer) byl obecní starší. SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 597, sign. IIIA – 138, kart. 23.

⁴⁵ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 349.

5. 1 Hons Mecer

První pramenná zmínka o Honsu Mecerovi se objevuje roku 1595, kdy byl veden v soupisu dlužníků za ryby, dlužil 16 kop grošů míšeňských.⁴⁶ Tento dluh pravděpodobně zapříčinilo provozování pohostinské činnosti nebo stravování jeho truhlářských tovaryšů.⁴⁷ Hons Mecer bydlel v dnešní Rožmberské ulici vedle nynějšího hotelu Myslivna, dřívější obecní šatlavy. Archivní prameny naznačují, že byl dvakrát ženatý. Jeho první ženě se roku 1589 narodil syn Jan, který se v roce 1610 vyučil v Českém Krumlově truhlářem.⁴⁸ Druhorozený Vavřinec Mecer se narodil o čtrnáct let později, asi v září 1603.⁴⁹ Při tehdejší frekvenci porodů by to mohlo naznačovat, že až jeho druhé ženě. Jméno matky a kmotrů bohužel prameny nezaznamenaly. Konečně třetí syn Pavel se narodil v roce 1608. V roce 1600 se zachoval soupis dvanáctičlenného sboru konšelů. Do sboru byli z obce navrhováni pouze měšťané znalí hospodářských poměrů a způsobili zasedat v městské radě. Tento sbor býval označován též jako přisežní, páni radní, nebo jen rada. Hons Mecer mezi nimi nebyl, stejně tak i v roce 1610. Dá se proto předpokládat, že za života Petra Voka nezastával ve městě významnější postavení, jak se uvádí v autorském textu Fraucimor pana Petra Voka z Rožmberka. Poprvé se objevuje teprve na seznamu renovačních písemností pro dosazení do starší i mladší rady a za třeboňského rychtáře z roku 1612,⁵⁰ kde je zaznamenán mezi staršími obecními. Rychtářem byl v tomto roce Václav Julínský. Starší obecní byl v podstatě poradní a pomocný orgán purkmistra a rady ve správě města, který přísahal jako konšelé. Činnost Honse Mecera se vztahovala hlavně na zodpovídání otázek při hospodaření města. Spolu s rychtářem tak například přehlížel purkmistrovské počty, tedy hospodářské výkazy za čtyři týdny. Z řad obecních starších byl zároveň vybírán obecní hospodář revidující počty obecních dvorů, mezi jejich členy se přiděloval i dohled na správu obecních dvorů, rybníků a lesů. Z městské rady pomáhal

⁴⁶ SOA Třeboň, Velkostatek (dále Vs) Třeboň, sign. I. A. 5 AS 19.

⁴⁷ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), Životy II, S. 612.

⁴⁸ SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 591, sign. IIIA – 132, kart. 23.

⁴⁹ Léta 1605 v sobotu po středopostí [12. března] za purkmistra Urbana Krejčího, z jistého poručení Jeho Milosti Petra Voka, stalo se poznamenání synův městských, města Třeboň. Vavřinec rok a půl. Doma zůstává. Jan 16 let. Učí se doma u otce. SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I. B. 5 AS. 7. d. F. MAREŠ, *Paměť Třeboňské*, S. 349, uvádí, že se narodil v červnu 1603, kde tento údaj vyčetl exaktně neuvádí.

⁵⁰ SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 597, sign. IIIA – 138, kart. 23.

například Tomášovi Třebechovskému, Janu Doktorovi,⁵¹ Vítovi Dekarovi či Lukášovi Mirotickému, osobám uvedených v textech Třeboňských pamětí.

Pro pobělohorský vzestup Jana Mecera je příznačné to, že nedlouho po kapitulaci Třeboně 2. března 1622 zasedal v městské radě. Na tomto místě zažil i první roky trápení se se sháněním peněz na stále nové vojenské posádky. Konečně 10. června roku 1623 je poprvé podepsán jako purkmistr; příznačně pro tuto dobu při vybírání kontribuce pro soldáty.⁵² Purkmistr řídil již od 14. století třeboňskou vnitřní správu a reprezentoval město navenek. Předsedal radě konšelů, byl představeným rychtáře i ostatních městských úředníků. Většina listin a písemných podání zněla na purkmistra a radu města Třeboně, na něj se obraceli měšťané se svými potřebami a žalobami. V úřadě purkmistra se střídali konšelé ve čtyřnedělních obdobích podle pořadí na schválené obnovovací listině. Měl také na starost uchovávání městských klíčů, pokladnu s hotovostí a pečetidlo města, k jehož použití však potřeboval souhlas rady. Svolával městskou radu, řídil její jednání i hlasování a při různosti mínění rozhodovala ta strana, ke které se přiklonil. Během svého úředního období vedl purkmistrovské počty příjmů a výdajů a po jeho ukončení je předával i s insigniemi svého úřadu nástupci. Že přečkal změnu vrchnosti na rozdíl od ostatních radních poměrně dobře, vysvítá z přehledu náboženského vyznání v Třeboni z roku 1626,⁵³ kde je uveden jako katolík a vede velkou a prosperující živnost. Jako jeden z mála z rady má u sebe pacholka, Šimona Křenka, a děvečku, Dorotu. Z jeho synů zde byl uveden jako jediný Pavel Mecer, později pivovarský, důchodní a český písař.

Hons Mecer se v pramenech objevuje několikrát ve svědectvích potvrzující nebo vyžadující historickou paměť a ve sporech města a znovu obnoveného kláštera.⁵⁴ 8. května a 11. května 1633 se stal svědkem, když byl učiněn pamětní zápis výpovědi osmdesátileté Lídy Hlávkové⁵⁵ o situačních poměrech tam, kde je rybník Svět, o stoce z Opatovického na panský mlýn a pamětní zápis Jana Thomana, měšťana, o panské chmelnici, předměstských zahradách a mlýnech.⁵⁶ Na tomto svědectví jsou v podstatě založeny texty této edice Předměstí, kde nyní rybník Svět, Špitál na předměstí Svinenským a v městě a Daskabát a jiné předměstí. Další konotace Honze Mecera a textů Třeboňských pamětí mohou vyvstat při nahlédnutí do Pátého dílu Historie

⁵¹ Je veden jako kožešník v textu *Koně kožešníci třeboňský vydělali*.

⁵² T. ANTL, *Popsání starých písemností*, Třeboň 1901, S. 72.

⁵³ SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 637, sign. IIIA – 178, kart. 23.,

⁵⁴ T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 78.

⁵⁵ SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 666, sign. IIIA – 207, kart. 24.

⁵⁶ SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 665, sign. IIIA – 206, kart. 24.

rožmberské, kde je zmínka, jak v roce 1610 poskytl ubytování Janu Jeřábkoví⁵⁷ z Vítkova Hrádku a z Frankenleben,⁵⁸ alias Frankenlebenovi z textu *Kterak kanovníci třeboňští z kláštera vypraveni byli* o kterém Vavřinec Benedikt Mecer v popisu třeboňského zámku napsal, že „byl v mládí ve velmi vzdálené indické zemi.“⁵⁹

5. 2 Pavel Zachariáš Mecer

Nejmladší syn Honze Mecera Pavel Zachariáš⁶⁰ se narodil roku 1608, pět let po Vavřincovi a 19 let po Janovi.⁶¹ Po studiích na partikulární škole v Třeboni se další zmínky o něm objevují až roku 1626, kdy se stal zástupcem důchodního a hospodářského písaře v Třeboni, jednoho z nejvyšších úředníků na panství. Úřad následně v roce 1634 převzal.⁶² Do jeho pravomoci tak spadalo vedení evidence důchodů, spravování sirotčích peněz, dále byl pověřen dohledem na čeled, evidencí a kontrolou inventáře a dozorem nad tím, aby do zámku nikdo nepřicházel zbytečně a aby byl zámek pečlivě zavírán.⁶³ Navíc bylo jeho místo spojeno s funkcí pivovarního písaře, který spravoval chod třeboňského panského pivovaru.

Válečná léta vymknutá ze zvyků předchozích let umožnila Pavlovi Zachariášovi Mecerovi poměrně rychlou kariéru a přinesla velký majetkový vzestup, který by byl v době míru jen stěží myslitelný. Z platu a vedlejších příjmů tak zakoupil dům v Březanově ulici, dnešní číslo popisné 78. O majetkovém a sociálním vzestupu napovídá fakt, že mu císař Ferdinand III. 10. února 1639 přenechal pustou porostlinu u opuštěného rybníčka Hrádečku, kde měl Pavel Mecer svůj dvorec. Zamítl však jeho „troufalou“ žádost o odpuštění roční činže 23 kop a 2 pfeníků.⁶⁴

V roce 1636, kdy se již píše jako „Paulus Metzzer,“ se stal otcem Ludmily, matkou byla Sophia, kmotry Ludmila Mirotická, manželka primasa Pavla Mirotického, a Johanes

⁵⁷ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 612.

⁵⁸ Srov. text 11 „Kterak kanovníci třeboňští z kláštera vypraveni byli“ a poznámku pod čarou u jména Franklander.

⁵⁹ SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I. A. 6 H^a 1. a

⁶⁰ Plné znění jména je uvedeno v SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 148, sign. IIB, Městská gruntovní kniha pro domy a pozemky 1665 – 1795, číslo knihy 29, pag. 169.

⁶¹ T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 92.

⁶² Tyto údaje uvádí F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 349.

⁶³ Eva CIRONISOVÁ, *Správa třeboňského panství za Rožmberků (1366-1611)*, JSH 53, 1984, S. 1-9.

⁶⁴ Tamtéž, S. 82.

Eckersdorf, třeboňský hejtman. O rok později to byl právě on, kdo Pavlovi Mecerovi prodal jitra, která patřila císaři a z kterých se odvádělo ročně 20 grošů míšenských.⁶⁵ Za správy Leopolda Viléma Habsburského roku 1653 chtěl úřad důchodního písaře opustit, ale zůstal. Za vlády Jana Adolfa ze Schwarzenberku se stal navíc českým písařem a obdržel k tomuto místu další výhody.⁶⁶ Z pozice důchodního písaře spravující sirotčí rejstříky byl v roce 1672 poručníkem sirotků Dekarovských, pro které vymohl od města 328 kop grošů míšeňských za prodej dvora řečeného Mecerodovského, který byl nadán ještě právy Petra Voka.⁶⁷

Známkou barokní zbožnosti Pavla Zachariáše Mecera bylo založení kaple sv. Petra a Pavla roku 1648.⁶⁸ Výslovný důvod byl, „*aby se tam procesí a služby boží vykonávaly.*“ Učinil tak „*pro budoucí i věčnou paměť.*“ Jeho snahou tak bylo, aby se zde poutníci a ostatní zbožní lidé mohli pomodlit, a tím zároveň vyslovovat jeho jméno a za něho u Boha ořodovat. Okázale zároveň demonstroval zbožnost a veřejně stavěl na odiv svůj majetek, kaple však byla i místo rodinné reprezentace, které v sobě skýtalo svědectví zájmu o duchovní obnovu města.⁶⁹ Petr Kašpar Světecký dokonce vedl úvahu, když psal *Historické zprávy nejvíce co oprava a doplněk ku Paprockému sebrané*, takzvané *Historické kvaterny* věnované českým rodům, jestli dostal predikát, protože se sám někdy psal „z Meceru“ a dospěl k přesvědčení, že nikoliv.⁷⁰ O popularitě a postavení Pavla Mecera v Třeboni nicméně napovídá i to, že byl častým kmotrem třeboňských dětí.

⁶⁵ Tamtéž, S. 80.

⁶⁶ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 349. Funkce písařů jsou pro toto období poměrně neprobádané, dosavadní výsledky však ukazují, že pravomoci jednotlivých písařů splývali, v době uvolnění místa přebíral jeho funkci jiný písař.

⁶⁷ T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 35, 93 – 95.

⁶⁸ SOkA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 882, sign. IIIA – 423, kart. 26. Smlouva mezi Václavem Erazimem Rottendorffským a Pavlem Zachariášem Mecerem o kapli sv. Petra a Pavla. 30. ledna 1676.

⁶⁹ Podněty k interpretaci zbožnosti raně novověkého měšťana J. HRDLÍČKA, *Měšťan*, in: V. BŮŽEK, P. KRÁL (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, S. 139 – 165.

⁷⁰ SOA Třeboň, Sběrka rukopisů, rukopis A22/I, pag. 10 – 11.

5. 3 Vavřinec Benedikt Mecer

Vavřinec Benedikt Mecer⁷¹ se narodil v září⁷² 1603 jako druhorozený syn. Matku historické prameny bohužel nezaznamenaly. Otec byl Hons Mecer, truhlář a občasný poskytovatel ubytování a stravy. Vyrůstal v Růžové ulici, nyní Rožmberské, hned vedle obecní šatlavny. Z osobního svědectví je známo, že navštěvoval třeboňskou partikulární školu.⁷³ Do této školy se na počátku 17. století obvykle vstupovalo v šesti nebo sedmi letech. Pro verifikaci některých textů Třeboňských pamětí je důležité, že se tak stalo někdy kolem roku 1610.

Ve 12 letech roku 1616 vstoupil se svolením otce jako diskantista k dvoru Petra ze Švamberka a jako páže jeho synů v tomto postavení setrval až do počátku třicetileté války.⁷⁴ Lze se proto domnívat, že byl opravdu dobrým zpěvákem a ve škole vynikal. A také by to mohlo napovídat, že jeho otec nebo kmotr měli v Třeboni určité společenské postavení. Z druhého osobního svědectví vyplývá, že roku 1618 právě zpíval v kostele při vypuknutí požáru v Růžové ulici, který změnil v jediném okamžiku tvář a atmosféru města. Potom nastává historický hiát. Jeví se však jako logické, že pomáhal otci při obnovování shořelého domu a při zakázkách pro sousedy. Pro toto období života se objevují jen neurčité zmínky od Václava Manna, že byl v letech 1628 – 1635 archivářem v Třeboni.⁷⁵ To by znamenalo, že v době, kdy probíhalo obnovování augustiniánského kláštera, byl zaměstnán v archivu. Není to vyloučené, protože když v letech 1661 – 1662 zastával místo protokolisty v archivu, postupoval při pořádání archivu stejně jako předchůdce Jan Fridrich Litvín z Hlinné v tomto období.

⁷¹ Autor textů Třeboňských pamětí je osobou mnoha jmen. Podle zavedeného úzu píšou jméno Mecer, zároveň v poznámkách upozorňují na odchylky, které se při psaní objevují v různých rukopisech. Vyskytuje se jméno Metzger, Majer, Mayer, Meyer, Metzger, Meczer, Matczer... Jméno by mohlo mít původ v jihoněmeckém *Der Metzger* – řezník, nebo ze slova *Die Metze* – měřice (stará dutá míra).

⁷² SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I. B. 5 AS. 7. d., kde je napsáno: „*Léta 1605 v sobotu po středopostí [12. března] za purkmistra Urbana Krejčího, z jistého poručení Jeho Milosti Petra Voka, stalo se poznamenání synův městských, města Třeboně. Vavřinec rok a půl. Doma zůstává. Jan 16 let. Učí se doma u otce.*“ Nenarodil se proto v červnu jak uvádí F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 349, ale později.

⁷³ A. DECKER, *Dějiny škol Třeboňských*, S. 20

⁷⁴ Tento údaj uvádí F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 349.

⁷⁵ Tamtéž, S. 349.

Dne 4. května 1637 se jeho manželce Ludmile narodila dcera Monika, Tomáš Třebechovský a Kateřina z Eckersdorfu, manželka hejtmana třeboňského, byli dětmi za kmotry.⁷⁶ Co je na tomto historickém svědectví pozoruhodné, že je jako jediný měšťan v třeboňské matrice uveden se dvěma jmény a píše se latinsky, Laurentius Benediktus Mecer. Na rozdíl od svého bratra není v matrikách nikde uveden jako kmotr. Jak doložila Miroslava Melkesová, vedle sociálního statusu kmotrů a kmoter hrála zásadní roli při jejich výběru i dostupnost těchto osob. Snadná dostupnost nového příbuzenství, a tedy nové možnosti k nalezení dalších vazeb individua ke společnosti určitého prostoru, přímo souvisela se vzdáleností bydliště rodičů dítěte a jeho kmotrů.⁷⁷ To svědčí o jistějším pobytu Vavřince Benedikta Mecera v Lomnici nad Lužnicí než o užších sociálních vazbách na Třeboň.

Od roku 1649 byl Laurencius Benediktus Mecer veden jako písař panského pivovaru v Lomnici nad Lužnicí. Pivovar byl zřízen roku 1560 a k jeho předchůdcům na tomto místě patřil například básník Šimon Lomnický z Budče. Místo pivovarského písaře zastával prakticky až do nástupu Jana Adolfa Schwarzenberka na Třeboň. Měl tak docela dobrou možnost k důvěrnému seznámení se se svým nejbližším sousedem, farářem a spisovatelem Jindřichem Václavem Zyvaldou,⁷⁸ který přišel do Lomnice nad Lužnicí v roce 1657. Fara a pivovar jsou od sebe vzdáleny necelých padesát metrů, a navíc se zachovalo poznamenání, že byl v roce 1658 svědkem při výzdobě lomnického oltáře svatého Václava.⁷⁹

František Mareš uvádí, že Mecer přestal být do roku 1659 očitým svědkem událostí v Třeboni. To je velice nepravděpodobné, neboť pokud žil v Lomnici nad Lužnicí vzdálené od Třeboně zhruba 8 kilometrů, tedy hodinu a čtvrt svižné chůze, půl hodiny na koni, tak se mohl o událostech dozvídat velice pravidelně. Do Třeboně v rámci služebních povinností jistě zajížděl, a navíc zde měl i širší rodinu - bratry a otce, které nepochybně navštěvoval.

Vavřinec Benedikt Mecer se oženil po druhé roku 1658 s Dorotou Mecerodovskou, s kterou vyženil dům v Březanově ulici číslo popisné 9,⁸⁰ téměř naproti

⁷⁶ SOA Třeboň, Sběrka matrik jihočeského kraje, Třeboň, č. 1, Kniha narozených 1630 – 1659, fol. 20.

⁷⁷ V. BŮŽEK, P. KRÁL (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, S. 40 – 41.

⁷⁸ Karel PLETZER, *M. Jindřich Václav Zyvalda*, JSH 26, 1957, S. 49 – 55.

⁷⁹ František KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, Třeboň 1937, S. 50 – 53. „A co se na to dílo vydá, to se pro snadnější paměť do těchto cedulí poznamovati a vepisovati má.“

⁸⁰ SOka Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 148, sign. IIB, Městská gruntovní kniha pro domy a pozemky 1665 – 1795, pag. 193.

domu svého bratra Pavla. Jako zajímavost zní informace, že to byl ten samý dům, v němž bydlel Václav Březan před postavením domu pro knihovníka, nynější lékárny na náměstí Tomáše Garrigue Masaryka. K domu patřilo poměrně velké hospodářství a pozemkový majetek, o který se chtěl jistě náležitě starat. To byl také důvod, proč v prosinci 1658 žádal hejtmána třeboňského panství Jana z Eckersdorfu za propuštění ze služby, to mu bylo výnosem tehdejšího majitele arciknížete Leopolda Viléma ze dne 28. prosince 1658 povoleno. Roku 1661 jej přijal Jan Adolf I. ze Schwarzenberka za protokolistu do archivu, když před tím zaměstnal jeho bratra Pavla Mecera jako českého písaře.⁸¹

V třeboňském archivu pracoval Vavřinec Mecer jeden rok. Je proto otázkou kolik archivního materiálu mohl zpracovat a uspořádat. Jisté je tolik, že sepsal soupis 24 truhlic, který nazval: *Anály neboli extrahovaný pořádník a dispozice*.⁸² Vypracoval vlastní klasifikační schéma o 11 třídách, kde registroval především stále aktuální listiny týkající se pozemkových držav Schwarzenberků. *Průvodce po archívních fondech* píše⁸³: „Metzer při archivu dlouho nepobyl a výsledky jeho práce nejsou také nijak zvlášť pozoruhodné. Cenu má jeho inventář,

⁸¹ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 350.

⁸² „*Annalia seu ordinarius extractus et dispositio nec non specificatio omnium regalium, capitalium et credentialium literarum atque privilegiorum a romanis imperatoribus, regni Boemiae, Ungariae, Poloniae, Hispaniae, Galliae etc. etc. regibus, sanctissimorum pontificum, cardinalium, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum etc. , tam etiam archiducum, principum, comitum, baronum, etc. aliarumque diversarum scripturarum, quae inventae sunt in archivio Illustrissimorum heroum (piae memoriae) de Rosenberg. Arcis Trebonensis praeter haec, quae antea per iniuriam ablata sunt. Ex speciali mandato Excellentissimi ac Illustrissimi Domini Domini Joanis Adolphi comitis a Schwarzenberg, equitis aurei velleris etc., legitimi et haereditarii domini et possessoris huius arcis et totius dominorum Trebonensis conscripta et in suum ordinem collocata Anno virginiae partus 1662 per me Laurentium Benedictum Meczerum.*“ [Anály neboli extrahovaný pořádník a dispozice, ale též specifikace všech královských, kapitálních a kredenčních listin a výsad od římských císařů, králů českých, uherských, polských, španělských, francouzských atd., nejsvětějších pontifiků (tj. papežů), kardinálů, arcibiskupů, biskupů, opatů atd. dále i arcivévodů, knížat, hrabat, pánů, atd. a různých ostatních písemností, které byly nalezeny v archivu nejjasnějších heroů (blahé paměti) z Rožmberka tvrze třeboňské, kromě těch, které byly již dříve protiprávně odneseny. Na zvláštní příkaz nejvznešenějšího a nejjasnějšího pána pana Jana Adolfa, hraběte ze Schwarzenberka, rytíře zlatého rouna atd., právoplatného a dědičného pána a vlastníka této tvrze a celého třeboňského panství sepsán a uspořádán do náležitého pořádku roku 1662 od panenského porodu mnou, Vavřincem Benediktem Mecrem.] SOA Třeboň, pobočka Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední kancelář, Třeboň, sign. A 7R 2.

⁸³ Václav HADAC, Josef HANESCH, Vladimír HAŠEK, *Státní archiv v Třeboni. Průvodce po archívních fondech 2*, Praha 1958, S. 100.

protože zachycuje aspoň v regestech řadu pozoruhodných písemností, které v roce 1662 ještě v archivu byly a dnes už jsou zcela neznámé. Většinu fascikulů ani neotevřel, takže většina fascikulů neodpovídá ani jejich vnitřnímu obsahu.“ Naproti tomu Anna Kubíková je k jeho zásluhám o rozvoj někdejšího rožmberského archivu o padesát let později značně přívětivější. Stále však zůstává nevyřešenou otázkou, zda je jeho regest několika truhel autorským počinem,⁸⁴ nebo jestli nedošlo k inspiraci od archiváře Jana Litvína. Zde se nabízí možnost, kterou podsouvá Václav Mann,⁸⁵ jestli nepracoval v archivu před Janem Litvínem a nenavazoval tak na svou vlastní, před několika desetiletími započatou práci. Že k práci archiváře tíhl, dokládá i to, že se jím ve svém životě stal ještě jednou. V roce 1674, když se nenašel nikdo, kdo by uspořádal městský archiv, se tohoto úkolu zhostil.⁸⁶

Jak bylo výše napsáno, jsou rozdílné názory na působení Vavřince Benedikta Mecera v treboňském archivu. Jaké však byly osudy Březanovy Historie rožmberské v polovině 17. století⁸⁷ a mohl se s nimi Mecer v archivu setkat? Zodpovězení této otázky povede následně k odpovědi na otázku, jestli se Mecer mohl tímto dílem inspirovat.

Průvodce po archivních fondech zaznamenává zajímavou skutečnost, i když už ji nedomýšlí do konce. Vavřinec Benedikt Mecer se během své práce v archivu setkal s Bohuslavem Balbínem, který do Třeboně zajížděl v letech 1657 – 1662.⁸⁸ A právě během této doby doznal archiv značných ztrát, protože si Bohuslav Balbín pro psaní *Epitome rerum Bohemicarum* vypůjčil vedle řady důchodních počtů z 16. století a různých starých pamětí i „*dva díly Březanovy Rožmberské historie, kteréžto písemnosti pak už do archivu vráceny nebyly.*“⁸⁹ Vavřinec Mecer se však s Václavem Březanem přece jenom střetl. Slova, která opsal od Václava Březana, svědčí, že prohlédl „*truhlu, v kteréžto složena jsou regalia hlavní i jiní listové na vyvešnost a praeminentii rodu a domu slavného Rožmberského. Druhá truhla na panství Krumlovské a Prachatické, spravedlnosti, regalia, též smlouvy, trhové zápisy a všelijaké potřebné*

⁸⁴ Anna KUBÍKOVÁ, *Osudy rožmberského archivu, před schwarzenberskou archivní reformou*, in: Archivum Trebonense (dále AT) 2002, Třeboň 2002, S. 26 – 27.

⁸⁵ F. Mareš, *Paměti Třeboňské*, S. 349.

⁸⁶ V. HADAČ, J. HANESCH, V. HAŠEK, *Průvodce po archivních fondech*, S. 102.

⁸⁷ Isák COLLIJN, *Rožmberská knihovna*, Praha 1913. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 671 - 675. Zajímavé svědectví, které dokládá zájem Viléma Slavaty a císaře Ferdinanda III. Habsburského o životopis Viléma z Rožmberka dokládá F. MAREŠ, *Václav Březan*, S. 97. Na tuto pasáž následně reaguje A. KUBÍKOVÁ, *K otázce vzniku Březanova Summovního výtahu ve vztahu k Historii rožmberské*, JSH 56/4, 1987, S. 187.

⁸⁸ V. HADAČ, J. HANESCH, V. HAŠEK, *Průvodce po archivních fondech 2*, S. 99.

⁸⁹ Tamtéž, S. 99. Na této straně byla také zveřejněna balbínova historka, jak jej při přenocování vystrašil duch Březana a Hocka, kteří musí strašit, protože zfalšovali kšaft Petra Voka.

*paměti a inventáře, též rekognicy na odvedení zlatého rouna po smrti pana Vilema z Rožmberka.*⁹⁰ Zde se zachovalo jediné konkrétní svědectví o inspiraci archivem a jeho historických vědomostech. Z tohoto svědectví vyplývá, že věděl o zlatém rouně, o různých majetkových záležitostech na panství; a mohl se dostat i k listinnému materiálu sahajícímu hluboko do 13. století. Navíc je známo, že v rožmberské knihovně byly v hojné míře zastoupeny německé knížky lidového čtení jako Causy, Enšpígl, Fortunatus a řada dalších.⁹¹

Ze srovnání textů Bohuslava Balbína a Vavřince Benedikta Mecera vyplývá také jedna zajímavá otázka. Bohuslav Balbín, který popisoval v *Miscellanea historica regni Bohemiae*⁹² vyplacení pasovských vojsk Petrem Vokem, událost ke které se také některé texty Třeboňských pamětí vyjadřují,⁹³ učinil poznámku: „*Jak z historie těch časů seznáno býti můžě.*“⁹⁴ Bohužel ze spisu přesně nevyplývá na jaký spis se Bohuslav Balbín odvolával, jestli na svůj, „Třeboňské paměti“⁹⁵ nebo dílo Václava Březana. Jaroslav Pánek na tuto Balbínovu větu reagoval, že „*Vavřinec Benedikt Mecer navázal na pověst známou z Balbínova podání, upřesnil ji a dále rozvedl.*“⁹⁶

Roku 1662 byl Vavřinec Benedikt Mecer přijat za poručeného primátora města. To znamenalo, že nemohl-li řádný purkmistr pro vzdálení se z města nebo z jiných závažných důvodů svou funkci vykonávat, musel svůj úřad poručiti jinému z konšelů na dobu svého zaneprázdnění. Obnovování úřadů ve městě Třeboni bylo výhradním právem vrchnosti. Dělo se tak podle určitých formalit a předem stanoveného pořádku, ať již to byl návrh staré rady na zproštění úřadu a na jmenování nové rady, či její zpráva za prošlé období ve shromáždění celé obce a propuštění z přísahy, nebo přísaha nových členů do rukou zástupce vrchnosti, čtení artikulí a připomínek se závěrečnou slavnostní hostinou na radnici.

⁹⁰ A. KUBÍKOVÁ, *Osudy rožmberského archivu*, S. 26

⁹¹ Václav BOK, *Poznámky k životu a dílu Theobalda Höcka z Zweibrückenu* in: V. BŮŽEK (ed.), *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, České Budějovice 1993 (=Opera historica 3), S. 238. Tento údaj uvádím spíše jako doklad o možném povědomí těchto děl. Nevím s jistotou, jestli konkrétně tyto knihy byly převezeny v roce 1647 do Prahy, kde se následně staly švédskou litarární kořistí.

⁹² Dílo začalo vycházet v roce 1679.

⁹³ Číslo 20 „Zpráva o pašovským vojsku jímž byl Pan Petr Vok oklamán“ a 23 „Pašovský vojsko po učiněných velkých škodách v Čechách pan Petr Vok z Rožmberka vyplatil“

⁹⁴ František NAVRÁTIL, *Bohuslava Balbína staré pověsti třeboňské*, Počátky 1935, S. 11.

⁹⁵ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 352. Texty začaly vycházet v roce 1673.

⁹⁶ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, S. 15.

Prvým ve sboru konšelů podle pořadí na renovační listině byl nazýván primátor, ojedinele primas. Měl přednost před ostatními členy rady při nastupování purkmistrovského úřadu v běžném roce po složení přísahy a převzetí symbolů úřadu městské pečeti a klíčů od svého předchůdce. K hlavním úkolům primátora patřilo dohlížet na hospodaření městské obce. Místo primátorské zastával až do roku 1682 a k jeho největším zásluhám patří, že sepsal nové městské právo. Vedle primátora Třeboně Vavřince Benedikta Mecera zasedal v městské radě od roku 1678 až do své smrti v roce 1702 také jeho syn Benedikt Mecer. V roce 1682 se v městské radě objevuje další jméno, kterému rukopis číslo 6 přiřkl autorství textů Třeboňských pamětí, Johan Mayer. Vavřinec Benedikt Mecer zemřel 28. 5. 1684,⁹⁷ žena Dorota zemřela o den později. Nad hrobem stála dcera Monika, manželka Jana Ignáce Ludekara, knížecího purkrabího v Třeboni, dcera Lidmila, manželka Jakuba Mráčka, měšťana ve Veselí nad Lužnicí a synové kněz Vavřinec, Karel, starší obecní Benedikt a František. Hospodářství bylo odhadnuto na 1050 zlatých. Jan Ignác Ludekar vyplatil ostatní sourozence po 110 zlatých. Na závěr se snad ještě sluší říct, že parola (osobní heslo) Vavřince Benedikta Mecera zněla *Laeta bonis mors* - Pro dobré lidi je smrt radostná.⁹⁸

5. 4 Vavřinec Benedikt Mecer, autor textů Třeboňských pamětí ?

Obtíže při stanovení autorství mohou vzniknout pokud nebude-li apriori předjímano, že autorem textů Třeboňských pamětí byl Vavřinec Benedikt Mecer. Prostudováním několika studií o klášteře a prozkoumáním některých archivních fondů, lze objevit pět různých Mecerů pro stejné období, kdy byly první texty Třeboňských pamětí sepsány.

Prvním by byl synovec Vavřince Benedikta Mecera, kněz Jan František Mecer, syn Jana, který se narodil 23. ledna 1646 v Třeboni, klášterní sliby složil 26. října 1682 a zemřel jako děkan třeboňské kanonie 19. září 1703. Pohřben byl v třeboňském kostele svatého Jiljí⁹⁹. Josef Vačkář o něm učinil poznámku, že „*pro své zásluby a zvláštní vědomosti*

⁹⁷ Údaj F. MAREŠE, *Paměti Třeboňské*, S. 351 uvádí, že zemřel na začátku roku 1683. V edici uvádí 28. 5. 1684. SOkA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 148, sign. IIB, kniha 29. pag. 193, je zápis ke dni 3. 12. 1683, zápis byl pravděpodobně učiněn ještě za života Vavřince Benedikta Mecera.

⁹⁸ Parola je uvedena na pečeti. Srov. přílohu této edice. SOkA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, kart. 26., „24. dubna, 1666. Kvitance Vavřince Benedikta Mecera na úrok z 500 zlatých od města Třeboň.“

⁹⁹ Jaroslav KADLEC, *Kláster augustiniánských kanovníků v Třeboni*, Praha 2004, S. 303 – 304.

*v právech požíval ode všech cti a vážnosti*¹⁰⁰, mohl to být logicky právě on, kdo přinesl literární produkci svého strýce do klášterní knihovny. Za primátorství Vavřince Benedikta se v klášteře objevuje jeho jmenovec Benedikt Mecer, který se narodil 28. ledna v Čáslavi, sliby složil roku 1660 v Klosterneuburku, do Třeboně přišel roku 1663 a byl zde farářem až do 10. května 1671, kdy zemřel. A konečně se v klášteře objevuje také František Mecer, kterého vydává Mareš za vnuka Vavřince Benedikta.¹⁰¹ František se narodil 1670 v Třeboni, klášterní sliby složil 23. dubna 1706, byl bratrem laikem a zastával úřad správce kuchyně a sýpek, zemřel 12. března 1714. Archivní výzkum navíc ukázal, že pan primátor měl syna Vavřince, který byl knězem.¹⁰² Prozatím ale zůstává nevyřešenou otázkou, kde byl farníkem. Jisté je tolik, že v Třeboni ne.

Jak bylo výše řečeno, Laurentius Benedictus Mecer zastával během svého života pro raně novověkého člověka celou řadu prestižních míst spjatých z logiky věci s minulostí. Co však mohlo vést zrovna Vavřince Benedikta Mecera k sepsání textů Třeboňských pamětí? Prvotní inspirací pro psaní textů Třeboňských pamětí mohla být Vavřinci Mecerovi například pamětní kniha města Třeboně,¹⁰³ kde bylo i několik zápisů od jeho otce. Zdá se proto jako pravděpodobné, že první texty Třeboňských pamětí mohly být jejím pokračováním. Pamětní kniha se v archivu bohužel nezachovala, existuje z ní jen několik registů, z kterých vyplývá, že vznikla v roce 1620. Z registů je patrné, že to byla městská kronika věcně zaznamenávající jen ty největší události typu „návštěva“ dona Maradase, zápůjčky peněz, přijetí nového souseda a podobně. Mohla také inspirovat texty Třeboňských pamětí? Konkrétní doklady nejsou, pokud by se zapojila fantazie, pak se například v pamětní knize píše o Jířím Zočkovi, který žádal o možnost zakoupit si v městě dům a být přijat za souseda.¹⁰⁴ Odpovědí mu bylo, že „*keradl s mlynářem, a proto to nepřipadá do úvahy.*“ V textu číslo 2 *Pekař Václav Zoček trestán řemeslo mu zapověděno* se píše o Zočkově šizení na váze a není uvedeno jméno Jíří, ale Václav. Jestli byl tento zápis pro autora textu číslo 2 inspirací, je tedy více otázkou než jistotou.

Dosavadní bádání naznačuje, že Mecer nebyl autorem všech textů Třeboňských pamětí, ale že pouze zachytil něco z toho, co se mezi měšťany vyprávělo. Formulace,

¹⁰⁰ Josef VAČKÁŘ, *Dějiny někdejší slavné Řeholní kanonie svatého Augustina v Třeboni a některé památnosti tohoto starobylého města*, Praha 1867, S. 55.

¹⁰¹ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 348.

¹⁰² SOkA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 148, sign. IIB, kniha 29. pagina 193,

¹⁰³ T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 41.

¹⁰⁴ Tamtéž, S. 43.

kteře jasně sdělují důvod, znějí: „*Vedla ho k tomu práce v archivu*“¹⁰⁵ a „*Poněvadž nepostrádal literární zájmy ani schopnost jadrného vyjadřování chopil se místní historické tradice a zachytil ji ve spisku, který se dnes nazývá Třeboňské paměti.*“¹⁰⁶ Jaroslav Kolár, autor, který se Vavřincem Mecerem zabýval naposledy, žádný důvod neuvedl. Jak je patrné, jedná se o formulace a interpretace, v prvním případě kauzální a povrchní, v druhém případě o spekulaci založenou na ocenění schopností autora.

Nezachovalo se sice přímé svědectví Vavřince Mecera a jeho důvody k sepsání textů Třeboňských pamětí, ale jsou k dispozici jeho osobní formulace, ke kategorii historická paměť. V prvním případě se jedná o pamětní zápis o hranicích a meznících pozemků při městě Třeboni,¹⁰⁷ kde píše: „*Od jách milostí slavné paměti pánův z Rožmberka, tomuto městu nadaných a pořádně nabytých [práv]. Slavné paměti pana pána Petra Voka z Rožmberka.*“ V tomto vyjádření se ukazuje nejenom Mecerův postoj k minulosti, ale většiny lidí na Třeboňsku. Výraz „slavná paměť“ lze číst buď jako ustálený obrat, bez další sémantické roviny, nebo v něm vidět slovo, které naznačuje, že panuje neslavná přítomnost, tedy nejistota.

Zároveň zde Vavřinec Benedikt Mecer zformuloval důvody, proč došlo k sepsání tohoto dokladu.¹⁰⁸ *Také všebo toho jak se nadpisuje pro budoucí paměť, abychom za potvrzení [práv] ponížene požádati mohli.* Mecer písemně sepsal právní stav, aby se majitelé polností mohli bránit proti případným novým návrhům Jana Adolfa ze Schwarzenberka. Jinými slovy, je zde snaha o stabilizaci poměrů, která se hledá v listinném potvrzení. Písemná potvrzení v této době nabývala na stále větší váze nejenom u měšťanů, ale všech složek obyvatelstva.

Podruhé se Mecerovo jméno objevuje v listině z roku 1669, která byla svědectvím o poměrech v třeboňském klášteře.¹⁰⁹ Příčinou tohoto svědectví byla pře kláštera a města

¹⁰⁵ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 352.

¹⁰⁶ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, S. 14.

¹⁰⁷ 18. – 20. června 1664, Pamětní zápis o hranicích a meznících pozemků při městě Třeboni za Hradeckou branou. SOkA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 815, sign. IIIA – 356, kart. 26.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ SOkA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 866, sign. IIIA – 407, kart. 26. Potvrzení Lomnických o svědectví pěti třeboňských měšťanů ohledně domů vedle kněžské zahrady v Třeboni. 26. 10. 1669. T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 90 – 92, kde je tento dokument uveřejněn v registru. Současně je to pro historika doklad o těsných přátelských vazbách Lomnice nad Lužnicí a Třeboně, respektive podnět pro kladení si otázky, jaká byla spolupráce a společný postup bývalých rožmberských měst při řešení majetkoprávních sporů po vymření Rožmberků.

o čepování klášterního piva v městě. Listina začíná slovy: „*Svědomí purkmistra a rady města Lomnice.*“ Vycházím z teze, že z obsahu slov lze definovat historickou změnu, proto bych se chtěl z důvodu širších souvislostí pozastavit u této formulace. Svědomí je v této době chápáno jako svědectví, které je založeno na víře – pravdě. Svědectví tedy obecně o něčem vypovídá, něco potvrzuje. Jedná-li se o svědectví k minulosti, nemělo-by se chápat jinak než jako pravdivé.

Svědectví se týkalo tří bodů. První bod vypovídal o poměrech v klášterním dvoře, kde dříve stály čtyři klášterní domečky, které shořely v roce 1618. V roce 1631, když se obnovil klášter, byly v soukromých rukou a klášter je chtěl v roce 1669 nazpět. Jedním z důvodů bylo, že jeden z těch domů byl veden jako dům zádušní, a v něm jako jediném měl klášter právo čepovat pivo. V tomto domku bydlel Stanislav Kožešník.

Druhý bod se týkal otázky špitálu,¹¹⁰ ve kterém kanovníci začali vařit pivo. Přičemž ale „*slavné paměti od Rožmberků měli nadání na 12 osob a 1 kuchařku pro chudé.*“ „*Chudí lidé byli ze špitálu vystrčeni, když zde kanovníci začali čepovat pivo.*“ Jsou zde použity přesné formulace z textu 14 *Špitál na předměstí Svinenským a v městě.*

Konečně třetí část se zabývá kruchtou. Bylo učiněno svědectví, že ze zámku vedla pavlač až na kručtu. Postavena ale byla teprve krátce před smrtí Petra Voka, to ostatně doložil i Václav Březan. V tomto svědectví se nalézá podklad pro text 46 *Divná příhoda*, který popisuje, jak Vilém z Rožmberka přišel o Zlaté rouno, které bylo na kručtě. Pokud by bylo provedeno srovnání vědomí Vavřince Benedikta Mecera, potom v tomto textu vědomě říkal nepravdu. Celá kauza nakonec vyústila v to, že měšťané, kteří se cítili poškozeni nároky kláštera, obsadili 24. května 1670 přístupové cesty a snažili se klášter vyhladovět. Kanovníci na oplátku zničili panskou oratoř, teprve nedávno postavenou na chrámové kručtě.¹¹¹ Spor měl dohru ještě v roce 1671, kdy si městská rada v čele s primátorem Vavřincem Benediktem Mecerem stěžovala Janu Adolfovi ze Schwarzenberku, od roku 1670 knížeti, že „*klášter neplní staré fundační povinnosti, jmenovitě pokud se týká starého nadání rožmberského z roku 1380¹¹² a z roku 1391¹¹³, jakož i nadání měšťana Jana Telčara*

¹¹⁰ „Klášter později tvrdil, že třeboňský hejtman Matěj Hossmann z Mansfeldu, který se ujal úřadu po Maierhoferovi roku 1669, by rád získal špitální budovu pro panství a usadil v ní opět staré lidi, kteří se odtud museli roku 1632 vystěhovat a bydleli od té doby na zámku.“ J. KADLEC, *Klášter*, S. 186.

¹¹¹ Celou kauzu rozebírá velice podrobně. J. KADLEC, *Klášter*, S. 182-191.

¹¹² Tamtéž, S. 186. Rozdělení plátna chudým, hodinky a mše za zakladatele.

¹¹³ Tamtéž, S. 186. Ranní mše mariánská a rozdělení vlny chudým.

z roku 1651¹¹⁴, dále že proboštova matka, luteránka, si roku 1664 tropila posměch z katolíků, když zapalovali v kostele svíčky a šli k ofěře, že probošt Heermann nekoná pobožnosti bratrstva Bolestné Panny Marie, založeného roku 1645¹¹⁵, že nepěkně zachází s chudými farníky a vyžaduje od nich vysokou stolu¹¹⁶, že měšťanům nadává „böhmische Hunden“ a činí si nárok na špitální kapli na Břilic-
kém předměstí, jež však patří městu a v níž augustiniánská kanovníci měli od doby Viléma z Rožmberka povinnost sloužit třikrát mši svatou.¹¹⁷

V tomto regestu se odráží hned několik textů: 45 O proměnách panství třeboňského, 14 Špitál na předměstí Svinenským a v městě, 15 Várky městské panu Vilémovi z Rožmberka pro stavení bráze Rožmberský na 3 léta postoupeny, 9b Chudej lid, 26 Zpráva o pohřbu pana Petra Voka z Rožmberka, 19 Paměti o klášteře třeboňském všelikterý a o panu Petru Vokovi z Rožmberka etc. a 36 Mordýř řečník.

Co tedy určitě Vavřinec Benedikt Mecer napsal? Na základě konkrétního svědectví Václava Manna je možné Vavřinci Benediktovi Mecerovi potvrdit text číslo 17 *Věž ta krásná shořela od bromu na Štědrý večer*. Protože se našel doklad, že byl dobrý zpěvák a také časový rámec odpovídá době, kdy by si tuto událost již mohl pamatovat, napsal text číslo 29 *Třeboň město shořelo*. V tomto textu je uvedeno „*když jsme jitřní zpívali*.“ V *Ponížené zprávě jeho hraběcí excelenci o tom, jak vypadal zámek v Třeboni dříve*,¹¹⁸ ve které Vavřinec Benedikt Mecer popisoval, „*kte bydlel starý, za časů pána z Rožmberka dvořan a alchymista jménem Schweinoch, který měl od zámku na doživotí své zaopatření, měl za povinnost zvlášť kolem farního kostela ze své foukací trouby (Blasrohr) a za každého takto zastřeleného vrabce dostával od důchodního úřadu krejcar*“, se skrývá text číslo 3 *Brabci střelení od Švajnocha dvořanína starého neobyčejně fousatého*. Jedná se takřka o totožné znění s touto pamětí, s tím rozdílem, že v této zprávě

¹¹⁴ Tamtéž, S. 186. Probošt prý si vybírá u městské rady roční úrok, ale zádušní mši zakladatele neslouží a 3 zlaté rýnské chudým nevyplácí.

¹¹⁵ Tamtéž, S. 187. Pobožnosti se konaly až do roku 1663, načež probošt, který je zpočátku též konal, v nich ustal a sodálové konali je sami; roku 1671 měl probošt mši sv. u oltáře Panny Marie Bolesné, ale pak tam sloužit přestal a hrozil, že i tento oltář odstraní.

¹¹⁶ Tamtéž, S. 187. Za vyzvánění při pohřbu 7–10 zlatých rýnských, pochovávajícímu knězi 3 zlaté rýnské, dvěma zpěvákům 3 zlaté rýnské, za křest 1 zlatý rýnský, za oddavky 2 zlaté rýnské, etc; dříve se za vyzvánění platilo půl kopy a spropitné.

¹¹⁷ SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. IA 3K^B 40a. Tento regest předkládá J. KADLEC, *Kláster*, S. 186–187.

¹¹⁸ SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I. A. 6 H^a 1. a

přidává z dnešního pohledu zajímavou informaci o socioprofesionálním zařazení Švajnocha. Že byl Švajnoch alchymistou, nezaznamenal ani Václav Březan.

Vavřinec Benedikt Mecer tedy s určitostí napsal texty (3, 17, 29) a s největší jistotou texty (9b, 14, 15, 19, 26, 36, 45, 46). Na základě těchto textů, které se poprvé objevují porůznu v rukopisech 3 až 6, se tedy zdá, že existoval jeden původní rukopis, z kterého vycházejí ostatní rukopisy a jednotlivé texty. Na základě konkrétních svědectví lze vyloučit i to, co určitě Vavřinec Benedikt Mecer nenapsal. V rukopise 7, Františka Pybla a Jana Körnera, je poznámka, že text *Carolus Magnus*, byl opsán „*Ex historia Lombardica cap. 176.*“ Jako nepravděpodobné se také jeví autorství Kozkovského cyklu, který je poprvé zaznamenán až v roce 1798.

VI. Opisování textů Třeboňských pamětí

6.1 První verze „Třeboňských pamětí“

Byl psán autorský rukopis chronologicky? Stanovit rozsah základní verzi textů Třeboňských pamětí lze z několika opisů německé Rožmberské kroniky. Rukopis číslo 1, který obsahuje texty číslo (1, 2, 4a, 4b, 5),¹¹⁹ je v současné době ztracený. U prvního rukopisu bohužel nejde zjistit, kdy přesně vznikl, jestli dříve než německé Rožmberské kroniky, nebo někdy během opisování těchto kronik, stejný problém nastává i u rukopisu číslo 2, který nově obsahuje text 10. Jaroslav Kolár stanovil, že původní rozsah německých Rožmberských kronik byl 9 „rozprávek“ a tento počet se neustále zvyšoval.¹²⁰ V třeboňském archivu se však nalézá rukopis, který obsahuje pouze sedm textů (10, 4a, 8, 9a, 9b, 18, 26).¹²¹ V tomto rukopise se zároveň nenachází autorská paměť 4b Milenky. Toto zjištění tak mimo jiné potvrzuje tezi, že se v třeboňském klášteře nacházel rukopis, z kterého byly texty pro jednotlivé opisy německých Rožmberských kronik aktuálně překládány. Převudou-li se tato čísla textů na edici Františka Mareše, který svou edici řadil chronologicky, bylo by chronologické pořadí textů této německé Rožmberské kroniky podle jeho číslování (38, 33, 34, 36, 35, 22, 50). To jednoznačně nepotvrzuje domněnku, že byly paměti původně psány chronologicky. Jaroslav Kolár doplňuje základní řadu o texty číslo (24, 25).¹²²

6.2 Rukopisy Třeboňských pamětí

V současné době obsahuje torza nejstarší verze textů Třeboňských pamětí polozapomenuté dějepisné dílo Josefa Vačkáře *Dějiny někdejší slavné Řeholní kanonie svatého Augustina v Třeboni a některé památnosti tohoto starobylého města*. Na straně 113 napsal poznámku: „V bývalé klášterní knihovně nalezly se české rukopisy obsahující všelike pověsti a též i skutečné události, jež se v Třeboni přihodily. Mezi jinými vypravuje se tu takto:“ následují rozšířené a

¹¹⁹ Chronologické pořadí těchto textů v celkovém souhrnu všech textů by bylo (30, 30, 33, 33, 29).

Některé texty byly původně spojené.

¹²⁰ J. KOLÁR, *Mezi kronikářstvím a zábavnou prózou*, S. 121.

¹²¹ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, rukopis A 77, pagina 525 – 541. Pořadí textů podle nové edice.

¹²² Dobrý úmysl před smrtí pana Petra Voka z Rožmberka. 47; Smrt pana Petra Voka z Rožmberka. 49

zmodernizované texty číslo 46, 55..., ale hlavně četné kronikářské záznamy, které neznamenává ani Václav Březan, ani Akvilin Hrdlička nebo Petr Kašpar Světecký; autoři, na které se Vačkář někdy odvolává. O těchto rozšířených záznamech se domnívám, že vycházejí z původního autorského rukopisu. Pro řadu kronikářských zpráv, které Vačkář uvedl, nejsou dnes ani původní listinné podklady v třeboňském ani jindřichohradeckém archivu. Josef Vačkář využíval při psaní původní klášterní knihovnu, která byla po znovuoobnovení kláštera roku 1631 obohacena o celou řadu listinných materiálů z rožmberského archivu.¹²³ Pro badatele zde však vyvstává závažný problém, kterým je autorovo neupozornění na pramennou písemnou základnu. Navíc se jedná o změt převyprávěných a zmodernizovaných historických textů, podávaných na časové přímce.¹²⁴ Jisté je tolik, že některé jednotlivé texty byly převzaty z jednoho neznámého rukopisu v původní klášterní knihovně, dnes již z větší části neexistující, respektive přetransformované do třeboňského archivu a Královské univerzitní knihovny v Praze.¹²⁵ Jisté je také to, že tento rukopis není totožný s rukopisem, z kterého čerpal Akvilin Hrdlička. Vačkář je tedy důkazem, že v klášterní knihovně byly minimálně dva rukopisy textů Třeboňských pamětí.

Třetí rukopis, *Rosenbergische Chronica*, v českém překladu a označení *německá (takzvaná Heermannova) Rožmberská kronika*,¹²⁶ je kompilát vycházející ze *Summovního výtahu*, díla Václava Březana.¹²⁷ Pravděpodobně se jedná o překlad pořízený ještě před Norbertem Heermannem,¹²⁸ který v roce 1694 připsal jednu německou Rožmberskou kroniku nejvyššímu purkrabímu pražskému, hraběti Adolfu Vratislavovi ze Šternberka. V srpnu tohoto roku navštívil jmenovaný hrabě Šternberk Třeboň a Šternberskou kapli

¹²³ V. HADAČ, J. HANESCH, V. HAŠEK, *Průvodce po archivních fondech 2*, S. 97.

¹²⁴ Paměti které se objevují v tomto díle. 1, 2, 3, 6, 7, 8, 11, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 44, 46, 49, 55. Číslováno podle nové edice.

¹²⁵ F. MAREŠ, *Literární působení kláštera Třeboňského*, Časopis Českého muzea (dále ČČM) 70, 1896, S. 543.

¹²⁶ Edici připravil Johann Matthäus KLIMESCH, *Norbert Heermann's Rosenberg'sche Chronik*, Praha 1897. Srov. článek kritika této edice, F. MAREŠ, *Norbert Heerman a Václav Březan*, S. 221 – 243.

¹²⁷ A. KUBÍKOVÁ, *K otázce vzniku Březanova Summovního výtahu*, S. 186 – 191. TÁŽ, *Rožmberské kroniky krátký a summovní výtah od Václava Březana*, České Budějovice 2005.

¹²⁸ 15. února 1702 hlásil hejtman knížeti, že prelát Ferdinand Siebert z Liliensteinu prohlásil: “Zvěčnělý probošt (N. Heerman) častěji říkával, že dle udání jezuitu Balbína řečená *Rosenbergische Chronica* od nějakého Vyšebrodského professa, kněze řádu Cisterceckého, sepsána byla.” Převzato od F. MAREŠ, *Norbert Heerman a Václav Březan*, S. 221., který cituje SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I A. 1 P. 14.

v kostele svatého Jiljí. Prelát Heermann mu ukázal náhrobek Petra Holického ze Šternberka a Kateřiny z Rožmberka a nechal předčítat z této německé Rožmberské kroniky šternberskou genealogii. Následné předání této německé kroniky s latinskou dedikací a českými dodatky obsahujícími texty Třeboňských pamětí, výtah z Rožmberské kroniky z let 1353 – 1541¹²⁹ a pohřební píseň ke smuteční slavnosti Petra Voka od Šimona Lomnického z Budče mělo upomínat na tuto návštěvu a zároveň zjednat pomoc ve sporu s třeboňským panstvím. V těchto dodatcích jsou mimo jiné i opisy šesti nejstarších klášterních listin, výtahy z Hájkovy kroniky v německém překladu Jana Sandela a výpisy z díla Jiřího Crugeria, *Sacrae memoriae seu Ephemerides regni Bohemiae*, pojednávajícího o založení třeboňského kláštera a zdůrazňující, že ten, kdo by jednal proti nadání zakladatelů, nemá mít požehnání ani zdraví, nýbrž má upadnout v duchovní klatbu a v nemilost u Boha i všech jeho svatých, dále doslovný výpis z Crugeriových *Ephemerides* o životě, smrti a pohřbu Viléma z Rožmberka a opisy tří rezolucí arcivévod Ferdinanda o restituci kláštera z 15. a 16. února a 22. května 1631. Heermann k těmto rezolucím podotkl, že „*nařizují, aby restituce majetku třeboňského kláštera byla provedena úplně a zcela, ne-li hned, aspoň postupně, ale že nepřizní nepřátel bylo 6. listopadu 1676 uloženo věčné mlčení, jeho práva potlačena a klášter uveden v otrockou závislost na třeboňském panství. Je však dobře známo, jaká pobroma postihla rod rožmberský a švamberský. Kéž se všemohoucí Bůh slituje nad těžce zkoušeným klášterem a vrátí mu jeho stará práva, aby výše zmíněná kletba se již přestala plnit.*“ Probošt tím vyjádřil, že Rožmberkové a Švamberskové vymřeli proto, že si přivlastnili klášterní nadaci, a nechtějí-li nynější držitelé panství, aby je postihla stejná kletba, necht' klášteru vrátí, co mu bylo nespravedlivě odňato. Zároveň je to doklad druhého života Rožmberků a proměny rožmberské tradice, která se odráží v tomto období hlavně v majetkových sporech. Že kronika hájila klášter, si správně povšiml i první vydavatel textů třeboňských pamětí, obsažených právě v těchto německých Rožmberských kronikách, Antonín Beck, když napsal „*Dominávám se, rukopis ten od některého zákoníka kláštera třeboňského sestaven jest, an zpláští obled na ústav tento bere.*“¹³⁰

Poměrně zapomenutý klášterní historik Václav Mann, autor **čtvrtého** rukopisu textů Třeboňských pamětí, byl zdrojem historických zpráv pro Akvilina Hrdličku, který jej několikrát v Liber memorabilium uvádí. Z tištěných prací, které byly Mannovi při-

¹²⁹ Extractus ex chronica magnificorum Dominorum Dominorum principum de Ursin dominorum de Rosis.

¹³⁰ A. J. BECK, *Anekdoty*, Květy 11, 30. 3. 1844, S. 155.

řčeny, to jsou *Rosa Trebonea*,¹³¹ a rukopis *Ruhm – Ebr – und Preisvolles Schwarzenberg*,¹³² který je v současnosti veden v krumlovském archivu jako anonymní.¹³³ Václav Mann poskytl jediné přímé svědectví, že autorem textů Třeboňských pamětí byl Vavřinec Benedikt Mecer. Napsal „*Erstlich schreibet der selige Laurentius Benedictus Metzger, jemahliger Primator der Stadt Wittingau, ein wohlbelesener und sonderlich in dem herrschaftlichen Archivio, wobei er, als die Herrschaft annoch in königlichen Händen gestanden, als Archivarius viel Jahr gedienet, wohlerfabrener Mann in seinen hinterlassenen eigenhändig geschrieben böhmischen Annotionibus deren Landesgeschichten.*“¹³⁴ Také se zachoval doklad, že Václav Mann měl před sebou exemplář, který napsal vlastní rukou Vavřinec Benedikt Mecer. Při popisu dějin třeboňské věže podotkl: „*Wie es angelobter Laurentius Benedictus Metzger, der den von Petro Wok von Rosenberg erneuerten Thurn gesehen, mit folgenden Worten bezeuget. A uvedl doslovně to, co bylo v pamětech v letech 1603 a 1607.*“¹³⁵ V důsledku však tyto události Laurentius Benedictus Mecer vidět nemohl, respektive si je pamatovat. Poslední svědectví vyplývá z textu 17 *Věž krásná od bromu shořela*, který popisuje jak 24. prosince 1637 shořela věž třeboňského chrámu svatého Jiljí. Václav Mann, který tento text pravděpodobně přeložil do němčiny, také napsal „*Wie solche die alterlebte In und Umbwohner der Stadt Wittingau als lebhaftige beaugete Zeugen bestätigen und aus folgender Anmerkung des H. Laurentii Benedicti Metzger zu lesen ist.*“ Toto svědectví by také mohlo svědčit o tom, že se autorský rukopis dostal do kláštera, kde zůstal v klášterní knihovně a Josef Vačkář z tohoto autorského rukopisu přímo čerpal.¹³⁶

Autor **pátého** rukopisu textů Třeboňských pamětí, zeměměřič a kartograf Petr Kašpar Světecký z Černčic¹³⁷ (podle Bedřichova Světce a Černčic blízko Loun) se narodil ve Mšeci, 1. července 1708. Vyučil se zeměměřičem a vstoupil do schwarzenberských

¹³¹ SOA Třeboň, Sběrka rukopisů, rukopis XIII C52. Svazek obsahuje exlibris Ignáce Froschauera ze Sittenberku, který byl schwarzenberským archivářem.

¹³² SOA Třeboň, pobočka Český Krumlov, Sběrka rukopisů Český Krumlov, inv. č. 56, I, II. Dnes zapomenuté dílo, z kterého naposledy bohatě čerpal J. KADLEC, *Kláster*. Tehdy byl rukopis v majetku městského muzea Třeboň. Od doby byl v podstatě zapomenut. Ve Sběrce rukopisu je veden jako dílo anonymního autora.

¹³³ K této osobě nejvíce zpráv a údajů nashromáždil J. KADLEC, *Kláster*, passim.

¹³⁴ Václav Mann, rukopis 4. F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 348 cituje SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I. A. 3 K.^a 37. b., kde se dnes nacházejí účty k oltářům v kostele sv. Jiljí v Třeboni. Jedná se o citaci kterou nemohl naleznout J. KADLEC, *Kláster*, S. 240.

¹³⁵ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 348.

¹³⁶ J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 123.

¹³⁷ A. KUBÍKOVÁ, *Osudy rožmberského archivu*, S. 29. V. HADAČ, J. HANESCH, V. HAŠEK, *Státní archiv* S. 112-114. F. MAREŠ, *Petr Kašpar Světecký*, ČMKČ 53, 1879, S. 424-429.

služeb, nejprve jako pachole při zámeckém sklepu v Českém Krumlově, později jako písař při obročním úřadě ve Vimperku, a v lednu 1746 byl přijat do třeboňského archivu s titulem vicearchivář, aby pomáhal Vávrovi v pořádacích pracích. Jeho úkolem byla hlavně práce na sestavení urbáře panství třeboňského, „ *kterým se měl úřad při všech případnostech řídit.*“ V roce 1752 předložil podrobný projekt na uspořádání archivu. Navrhl, aby se místo sestavování urbáře pořídila „řada knih velkého formátu s trvanlivým papírem *Quatern oder Instrumentenbücher mit Regalpapier*, svázaných do prkenných, dobře okovaných desek a do nich aby se opisovaly dokumenty, jak se archiváři dostanou do ruky, věci stejné materie vždy do jedné knihy. Takových kvaternů navrhl 15. K nim se řadí ještě 4 kvaterny historické, každý asi o 800 listech. Doposud zůstává otevřenou otázkou, nakolik to byla jeho vlastní iniciativa a nakolik měl vůbec tvůrčí svobodu psát si a bádát, co chtěl. Po neshodách roku 1753 se svým nadřízeným vrchním hejtmánem Tomášem Burkhardem rezignoval. Po delší pauze byl na opětovné žádosti přijat a v archivu působil až do roku 1764. Petr Kašpar Světecký do čtvrtého dílu *Historických zpráv nejvíce co oprava a doplněk ku Paprockému sebrané*¹³⁸ nepsal sám. Tradičně se uvádí, že byl jediným autorem. Konkrétně v tomto díle se na prvních dvaceti foliantech nalézá několik zpráv i od Pavla Mecera, příbuzného Vavřince Benedikta Mecera. Ve čtvrtém díle zaznamenal Petr Kašpar Světecký 40 textů Třeboňských pamětí. Jak sám napsal, získal tyto historické zprávy od Kašpara Veselého, příbuzného pana radního Vavřince Benedikta Mecera. Rukopis Kašpara Veselého pouze mechanicky nepřepsal, ale na základě archivních znalostí, hlavně Životů posledních Rožmberků od Václava Březana, upozornil na zjevné omyly.

Akvilin Hrdlička, sběratel a spisovatel **šestého** rukopisu, který je nejširší verzí textů Třeboňských pamětí, se narodil 22. června 1737 v bývalém rožmberském městě

¹³⁸ Kwatern Historischer Nachrichten meistens zu behuf und Verbesserung auch Continuation des Paprocky aus dem berühmten Wittingauerischen alt und neuen sonst so genandten Rosenbergischen Archiw auch von etlichen Päbsten, Kaysern, Königen, Landesfürsten, Ertz- und Bischöffen, allen Ständen, Clöstern, Schlöszern, Kirchen, Spitälern, Städten, Städtln, Marktfleken und Dörffern im Königreich Böhmeimb, auch zum Theil von selben in auszwärtigen Ländern nebst andern denk und merkwürdigkeiten wie auch familien von gemeinen Burgern und Bauersleuthen angelegt auf meine eigene Unkosten Anno 1759 Peter Swieteczky manu propria. (Kvatern [čtyřarší, čtyři archy do sebe vložené] historických zpráv nejvíce co oprava a doplněk Paprockého ze slavného třeboňského starého i nového jinak řečeného Rožmberského archivu také o některých papežích, císařích, králích, zemských knížatech, arcibiskupech a biskupech, o všech stavech, o klášteřích, zámcích, špitálech, městech, městysích a vsích v Království českém, zčásti i v zahraničních zemích vedle jiných pamětí a pozoruhodností jakož také o rodinách sprostných měšťanů a selských lidí založená na mé vlastní náklady roku 1759 ode mne Petra Světeckého rukou vlastní)

Soběslavi. V třeboňském klášteře působil od roku 1759 až do jeho zrušení v roce 1785. Během života zastával ve správě kláštera různá místa, konkrétně při jeho zrušení byl knihovníkem. Na sklonku života sepsal dvoudílný spis *Liber memorabilium parochiae Trebonensis* (192 + 352 stran). Spis dokončil k roku 1798. Dílo bylo napsáno barokní češtinou; češtiny je užito při popisování klášterního statku a hospodářských záležitostech a při opisu textů Třeboňských pamětí. V knize bylo podrobně pojednáno o dějinách kláštera třeboňského od založení roku 1367 až do druhého zrušení roku 1785 a tak je do současnosti dílo východiskem pro historiky přemýšlející o dějinách augustiniánů a třeboňského kláštera. Ke své práci Hrdlička užil zápisků Mannových a spisů Boleluckého, Hájkových, Crugeriových, Balbínových a Rosenberg'sche Chronik, tedy osob a knih, které jsou bezprostřední inspirací pro texty Třeboňských pamětí.¹³⁹

6.3 Opisování textů Třeboňských pamětí

Jakou úlohu při opisování textů Třeboňských pamětí hrají opisovači? Byli to strážci textů, tedy strážci památky na slavnou minulost, nebo lze v rukopisech nalézt svědectví o jejich nesouhlasu?

První konkrétní písemnou zmínku o opisování textů Třeboňských pamětí zanechal vrchní hejtman třeboňského panství Theobald Karel Siebert.¹⁴⁰ Když odesílal 10. prosince 1696 knížeti Ferdinandovi ze Schwarzenberku německou Rožmberskou kroniku,¹⁴¹ kterou si vypůjčil od preláta Norberta Heermana, napsal: „*Ale od posledního sdělení*

¹³⁹ Historici, kteří se zabývali dějinami třeboňského kláštera a literární produkcí; srov. J. KADLEC, *Kláster augustiniánských kanovníků v Třeboni*, Praha 2004. J. VAČKÁŘ, *Dějiny někdejší slavné Řeholní kanonie svatého Augustina v Třeboni a některé památky tohoto starobylého města*, Praha 1867. Oldřich ŠEDA, *Matěj Kozka z Rynárce a sekularizace borovanské augustiniánské kanonie v šedesátých letech 16. století*, JSH 37, 1968, S. 87-97; 133-143; 225-238. Josef SALABA, *K dějinám někdejšího augustiánského kláštera v Třeboni*, ČMKČ 73, 1899, S. 271-285, 422-435. F. MAREŠ, *Literární působení*, S. 539 – 540. Josef KALOUSEK, *O Hrdličkově rukopisné kronice kláštera Třeboňského*, VKČSN, Praha 1893, S. 3 – 7.

¹⁴⁰ Bratr třeboňského probošta Ferdinanda Sieberta z Liliensteinu.

¹⁴¹ O důvodech napsání této kroniky a jejím opisování bylo napsáno několik článků: Josef Václav ŠIMÁK, *Spor o dědictví Rožmberské*, S. 83, kde je zmínka o opisování Rožmberské kroniky Václavem Jiřím Augustem Neradem, kontribučním správcem na Třeboni roku 1696. F. MAREŠ, *Norbert Heerman a Václav Březan*, S. 221 – 243. J. M. KLIMESCH, *Ein literarischer Streit aus dem Ende des 17. Jahrhunderts, die Geschichte der Wittingauer Canonie und der Wittingauer Herrschaft betreffend*,

bylo v této kronice na konci více věcí připsáno a to teprve nejnověji rukou tak zvaného Bendele, který jest syn třeboňského měšťana a mešká u preláta a jenž dříve nějaký čas při posluhování kanceláře v domě Vaší knížecí Milosti ve Vídni se zdržoval. S mé strany podotýkám, že prelát tuto kroniku až do vymření rodiny Rožmberské doplněnou dostati musil, ale pozdější část, kde se o sekularizaci kláštera obšírná historie píše, vyndal a uschoval.¹⁴² Z této zprávy nejenom vyplývá, že se německá Rožmberská kronika dostala do kláštera z měšťanského prostředí, ale zároveň je tato zpráva prvním písemným svědectvím, kdo opisoval texty Třeboňských pamětí a jak se dostaly do kláštera. Zpráva už ale bohužel neuvádí, jaké texty Bendele¹⁴³ měl. Poznámka, že prelát něco vynechal, je prvním svědectvím a pro klášter navíc docela příznačným, že se potlačovalo, to co se nehodilo do oficiálního reprezentativního dokumentu. Meritem věci byl přetrvávající spor mezi klášteřem a panstvím. Panství na jedné straně tvrdilo, že v klášteře za posledních Rožmberků došlo k úpadku a klášter se naopak snažil doložit, že byl zrušen neoprávněně a za to stihl Rožmberky zasloužený trest ve formě vymření, bylo to takové malé třeboňské mane tekel.

Petr Kašpar Světecký, který konfrontoval některé texty Třeboňských pamětí s dílem Václava Březana a zároveň nejkonkrétněji potvrdil jejich šíření po městě, vnímal jako první tento historický pramen kriticky a na texty nahlížel jako na vhodné doplnění historických zpráv k životům posledních Rožmberků. Práce Petra Kašpara Světeckého spočívala ve shromažďování všech historických kuriozit a texty Třeboňských pamětí nejsou v jeho spisování výjimkou.¹⁴⁴ O zájmu Petra Světeckého o tento dokument vypovídá další svědectví, které učinil v druhém Historickém kvaternu. „Dostal jsem zprávu od Jana Řepy, souseda třeboňského, že v domě Augenthalerovském se nachází německy psaná historie¹⁴⁵ pana Petra Voka z Rožmberka, která něco obšírnější jest, nežli jsem já v prvním černém kvaternu vedle Březana sepsal. Item v domě někdy Žižkovském, pak Pešínovském, totiž Pavla Pešiny řezníka, který

Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen (dále MVDGB) 36, 1898, S. 454 – 469. A. KUBÍKOVÁ, *K otázce vzniku Březanova Summovního výtahu*, S. 186 – 191. Většinou ale převládá názor, že: „dílo Herrmannovo je patrně neumělá kompilace z několika pramenů, sebraných bez kritiky“ Josef Václav ŠIMÁK, *Spor o dědictví Rožmberské*, ČMKČ 70, 1896, S. 84.

¹⁴² Převzato od F. MAREŠE, *Norbert Heerman a Václav Březan*, S. 221., který cituje SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I A. 7 R. 18.

¹⁴³ Archivní výzkum nenalezl bližší doklad o totožnosti této osoby.

¹⁴⁴ Mezi měšťany kolují staré historiky, které se mi dostaly do rukou 30. března 1754 od Kašpara Veselého, příbuzného pana radního [Mecera]. Zde se nachází i to, co není obsaženo v životopise [Pátý díl *Historie rožmberské* od Václava Březana] pana Petra Voka.“

¹⁴⁵ Pravděpodobně je myšlena německá Rožmberská kronika.

*ted' drží pan Matěj Krakovicer, že bývaly také psané Paměti, co se zdet' za časů pánův z Rožmberka přibodilo. Vdova po Pavlu Pešinovi pozůstalá vdala se za pekaře Šejnoba, a tam může býti, že ted' ty Paměti jsou. Svým časem, dá-li pán Bůh budu se na ně ptáti.*¹⁴⁶ Jak bude dále dosvědčeno Petr Kašpar Světecký zaznamenal oproti genezi německých Rožmberských kronik další časovou vrstvu a cyklus textů, který neměl jednotnou charakteristiku ani ideologickou strukturu. Jednalo se o 40 textů (1 – 40) z roku 1754. Tabulka rukopisů a textů názorně ukazuje, že texty nepřevzal pouze od měšťanů, ale také částečně z klášterního prostředí. Proč však řadu textů Třeboňských pamětí z klášterního prostředí Petr Kašpar Světecký opominul? Jedním z důvodů bylo, že se k celé řadě klášterních textů ani neměl možnost dostat. I z jeho osobní formulace je patrné, že sběr textů uskutečnil výhradně v měšťanském prostředí, které mu bylo společensky a kulturně bližší. Zdá se proto jako logické, že neměl jediný důvod, proč by některé texty Třeboňských pamětí záměrně opominul. První, čeho si čtenář u tohoto cyklu povšimne, bude, že se jedná o nárůst textů oproti předchozím zaznamenaným verzím. Primární funkcí již nebylo obhajovat šlechtické ctnosti Petra Voka, ale zaznamenat zaznamenaní hodné. Petr Kašpar Světecký nebyl pouze sběratel, pro kterého byly texty synonymum pro historii, nespokojil se s tupým opisováním, ale k celé řadě textů zaujal své vlastní stanovisko připojením komentáře, který vycházel ze znalostí děl Václava Březana, v jeho očích největší rožmberské autority. Texty, které zaznamenal vůbec poprvé (11, 14, 15, 19, 21, 27, 28, 29, 30a, 30b, 31, 32, 33, 34, 36, 37) a některé i jako jediný (39, 40), byly městského charakteru; obhajovaly práva města, byly vedené v zájmu města a postrádaly masopustní vyznění. Většinou se jedná o kronikářské zprávy, i proto je možné, že pan radní Veselý, od kterého Petr Kašpar Světecký texty opisoval, převzal tyto záznamy z nějaké městské pamětní knihy, kterou mohl vést „pan radní“ Vavřinec Benedikt Mecer.

Další doklad o šíření textů Třeboňských pamětí poskytuje Akvilin Hrdlička ve svém úvodu. *„Jakési paměti a historky z období pánů z Rožmberku se doposud mezi třeboňskými měšťany nejen vyprávějí, ale i nalézají v psané formě, některé z nich jsou skutečné a pravdivé, jiné však úsměvné a dosti pošetilé. At' už jsou jakékoli, přece si pro svou starobylost zaslubují být na věčnou památku zachovány v třeboňské farnosti. A proto tak, jak jsem je našel v češtině sepsané v knihovně třeboňské kanonie, tak jsem neopoměl vložit je do této knihy slovo od slova.“* Ze svědectví je patrná racionální úvaha, ale také lze mezi řádky číst obdiv k minulosti. Zároveň je to potvrzení, že se texty vyprávěly ve městě a že se rukopis našel v knihovně třeboňské kanonie. Je

¹⁴⁶ Kašpar Světecký, Historický kvatern II, pagina 160.

zde však důvodná námitka, že nepoužil knihovny beze zbytku,¹⁴⁷ a tak, přestože je jeho verze nejobsáhlejší, mohla pravděpodobně obsahovat ještě řadu dalších pamětí. Na klášterní knihovnu upozorňuje i Josef Vačkář: „*V bývalé klášterní knihovně naležly se české rukopisy obsahující všeliké pověsti a též i skutečné události, jež se v Třeboni přibodily.*“¹⁴⁸ Dalším dokladem o opisování v klášterním prostředí a jeho šíření po Třeboni dokládá v úvodu ke své edici Karel Müller. „*Pod svrchu psaným názvem přišla mi náhodou do rukou stará psaná kniha – chovaná u jednoho měšťana treboňského – přepsaná v předešlém století od Bertranda A. A. Radla, řeholníka kláštera treboňského, řádu sv. Augustina. Pozdějším událostem byl souvěký a dosti dobře zpravený. Příběhy podává beze všeho chronologického pořádku, o kterýž jsme teprv my – pokud možná bylo – se pokusili. Tutoť uvádíme příběhy ty – s vynecháním některých nepatrnějších – co příspěvek ku charakteristice věku onoho, v historii vlasti naší tak významného.*“¹⁴⁹

Ze svědectvích o opisování textů Třeboňských pamětí mimo jiné vyplývá, že byl znám Václav Březan a byl považován za největší autoritu na Rožmberky. Dále se ukázalo, že texty byly opisovány nejenom mezi měšťany, ale převážně v klášterním prostředí. Toto zjištění podporuje i seznam rukopisů, kde ze třinácti rukopisů připadá pět na osoby mající něco společného s teologií.

6.4 Členění rukopisů Třeboňských pamětí podle charakteru textů

Obecné motivy všech rukopisů „Třeboňských pamětí“ jsou smrt, hojnost, život. Ústřední postavy Petr Vok, Vilém z Rožmberka, kněz Kozka a osoby mající něco společného s Třeboní. Jednotlivé texty mají zároveň různý převažující charakter- kronikářského typu, klášterního typu nebo obhajující práva města a texty masopustní. Jaký však měl charakter první rukopis „Třeboňských pamětí“? Je možné, že byl řazen podle nějakého klíče?

V současné době obsahují nejstarší tematicky i obsahově ucelený soubor textů Třeboňských pamětí německé Rožmberské kroniky, rukopis číslo 3. První opisy německých Rožmberských kronik obhajovaly šlechtické ctnosti Petra Voka (10, 4a, 8, 9a, 9b, 18,

¹⁴⁷ F. MAREŠ, *Literární působení*, S. 542. „Akvilin Hrdlička přistupuje k dílu roku 1798 lituje, že nemá po ruce ani klášterního archivu ani knihovny a že dříve nepoužil příležitosti, když po 27 roků věci ony byly mu přístupné.“

¹⁴⁸ J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 113.

¹⁴⁹ Karel MÜLLER, *Některé staré příběhy, které se staly v Třeboni aneb na panství Třeboňském*, ČMKČ 32, 1858, S. 358.

26, 24, 25). Ona prchlivost v textu číslo 10 *Petr Vok prchlej po smrti své manželky* byla *temperantia*, tedy umírněnost v chování. Text číslo 4a *Fraucimor* byl symbolem *iustitie*, tedy smyslu pro spravedlnost a čestnost jednání. Text číslo 4b *Milenky*, nebyl součástí nejranějšího rukopisu německých Rožmberských kronik. Speciálně název „Milenky“ je až označení Akvilina Hrdličky z roku 1798.¹⁵⁰ Text číslo 8 *Pan Petr Vok bejval veselý rád a ke měšťanům se zývával*, byl chápán jako oslava doby šlechtice Petra Voka. Důkazem je závěr, kde je napsáno „z božího požehnání.“ Text číslo 9a *Tabule rožmberská*, stejně jako text 9b *Chudý lid*, byl oslavou šlechtické péče o potřebné. Text číslo 18 *Krumlov prodán* byl napsán jako kontrast života Petra Voka oproti nešlechtnému, levobočnému a smilnému Juliusovi, synovi císaře. Navíc bylo v tomto textu řečeno, že Petr Vok za svou situaci nemohl, dostal se do ní po smrti bratra, který se zadlužil, protože byl čtyřikrát ženatý. Nejzajímavějším textem obsaženým v německých Rožmberských kronikách z pohledu dějin smrti je text číslo 26 *Pohřeb Petra Voka*. Text byl chápán jako oslava katolictví Petra Voka oproti „bludníkům,“ s pointou, že Petr Vok chtěl konvertovat nazpět ke katolíkům. Zároveň to byla oslava společenského postavení Petra Voka. Dva texty číslo 25 *Smrt pana Petra Voka* a číslo 24 *Dobrý úmysl před smrtí Petra Voka* byly do německé Rožmberské kroniky přidány později, ale stále se nevymykají z funkce oslavit šlechtické ctnosti Petra Voka. Text 25 byl symbolem a vzorem dobré smrti, text 24 zase oslavou katolictví, ale také symbolem *sapientie* – moudrosti. Petr Vok si krátce před smrtí uvědomil tradici své rodiny. Do okruhu prvních textů dále patří text číslo 23 *Pasonské vojsko*, které symbolizovalo *fortitudo* Petra Voka, tedy jeho chrabrost a statečnost. V tomto textu byl obsažen i jeden aktuální dobový jinotaj Pasovští - Pašovští, tedy Turci. První vrstva textů Třeboňských pamětí obsažených v německé Rožmberské kronice dokládala šlechtické ctnosti Petra Voka. V symbolické rovině sdělovala sepětí kláštera s Rožmberky.

Druhá vrstva německých Rožmberských kronik byla psána německy i česky (1, 2, 3, 4a, 4b, 5, 6, 8, 9a, 9b, 10, 12, 13, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 35, 38, 41, 47, 50, 51) a ztratila převažující charakter. Další rukopisy německých Rožmberských kronik obsahovaly změt' humoristicky laděných textů a textů kronikářského typu. Geneze německých Rožmberských kronik také poskytuje obraz, že tyto texty klášter přeložil z češtiny a později je již ani nepřekládal. V této souvislosti je škoda, že není provedena přesná datace všech Rožmberských kronik, protože by šlo vysledovat nárůst a proměny charakteru textů.

¹⁵⁰ V této souvislosti se nabízí zajímavá otázka, jak byl vnímán na přelomu 17. a 18. století *fraucimor* a jakými proměnami tato zámecká instituce prošla.

Další časová a tématická vrstva zaznamenaná v rukopise 4 byly texty týkající se klášterní věže a kláštera obecně (16, 17, 30 b, 31). Z konkrétního svědectví Václava Manna, který texty číslo (16, 17) přeložil do němčiny, je známo, že autorem této architektonicko-ikonografické vrstvy byl Vavřinec Benedikt Mecer. Navíc František Mareš uvedl v časopise *Památky archeologické* další architektonické zprávy¹⁵¹ o klášteře a výzdobě zámeckého fraucimoru a jako zdroj uvedl právě Vavřince Benedikta Mecera.

Počínaje pátým rukopisem stává se členění podle charakteru rukopisu hluché. Díky nárůstu textů se vytrácí dominantní charakter a jednotlivé rukopisy obsahují různě charakterově a typologicky odlišné texty.

Bude-li vyabstrahováno členění podle kronikářského typu, následující texty jsou (15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30a, 30b, 31, 36, 37, 38, 39, 44, 45, 48, 49, 53, 54, 56, 57, 58, 59). Z těchto třiceti čísel je zřejmé, že texty kronikářského typu tvoří takřka polovinu všech textů Třeboňských pamětí a obsahovaly je převážně rukopisy pět a šest. Pokud se vyčlení paměti vyložené „humoristické“ (5, 6, 7, 8, 12, 35, 41, 47, 50, 51, 60 - 65) je z těchto čísel patrné tolik, že zábavné texty nepřevažovaly. A že nejvíce „humorných“ textů zaznamenal rukopis číslo 6 Akvilina Hrdličky. Také je patrné, že záleželo na osobní interpretaci čtenářů a historiků, jak na texty Třeboňských pamětí nahlíželi a co v nich momentálně viděli.

6.5 „Závadné“ texty Třeboňských pamětí

Texty které se dotýkaly bezprostředně augustiniánského kláštera (11, 14, 19, 30a, 30b, 52, 59) a klášterní věže (16, 17, 31), splývají do určité míry s texty, které obhajovaly práva města, pro které měl podklady Vavřinec Benedikt Mecer (14, 15, 19, 36, 45, 46). Tyto texty však klášter nezařadil do německých Rožmberských kronik a Akvilin Hrdlička některé z těchto textů do *Liber memorabilium* (11, 14, 19, 29, 33). Něco se snad zapomnělo? Nebo mohli měšťané a kanovníci v rukopisech vynechat to, co se jim nehodilo? A jaké byly důvody proč text zaznamenat nebo nezaznamenat? To jsou otázky, na něž lze na základě výše vypsanych čísel textů odpovídat. Kapitola si také bude všimnat dalších symbolických rovin těchto textů, které napovídají důvody, proč texty Třeboňských pamětí byly nebo nebyly zařazeny do rukopisů. Také se pokusí některé z těchto textů interpretovat.

¹⁵¹ F. MAREŠ, *Materiálie*, PA 18, S. 737 – 738.

Text číslo 11 *Kterak kanovníci třeboňští z kláštera vypraveni byli* nebyl zaznamenán v Rožmberských kronikách. Tento text však vznikl na základě zmínky o kletbě na Rožmberky, jako trest za zrušení kláštera, obsažené právě v německých Rožmberských kronikách.¹⁵² Text číslo 11 tak poprvé zaznamenal až Petr Kašpar Světecký roku 1754.¹⁵³ Akvilin Hrdlička o padesát let později roku 1798 text opominul. Že se tento text v klášteře nacházel dosvědčuje kniha Josefa Vačkáře, kde se tento Hrdličkou opomíjený text v delší, ale zmodernizované verzi nachází.¹⁵⁴ Akvilin Hrdlička jednoduše text opominul, protože mohl evokovat druhé zrušení augustiniánského kláštera císařem Josefem II. Naopak Petr Kašpar Světecký se držel svého záměru napsat reprezentativní paměti, které by charakterizovaly dobu Petra Voka.

Text číslo 14 *Špitál na předměstí Svinenským a v městě*. Důvodem k napsání tohoto textu bylo, že klášter neplní své povinnosti a na úkor města šenkují pivo a nebytovává chudé. Jako odpověď na tuto invektivu se v Rožmberské kronice objevuje text „Chudý lid,“ kde je uvedeno, jak se naopak Petr Vok, tedy světská vrchnost, starala náležitě o chudé. Akvilin Hrdlička vypustil u tohoto textu závěr, který osočoval klášter, a pozměnil tak tento text na neutrální kronikářský záznam popisující dobu po smrti Petra Voka.

Text číslo 15 *Várky městské panu Vilémovi z Rožmberka pro stavení bráze Rožmberský na 3 léta postoupeny*. Text byl napsán ve prospěch města a nebyl zaměřena proti klášteru, ale vrchnostenské správě. Jádrem výpovědi bylo obsaženo ve větě: „aby žádný z budoucích vrchností moci neměl v to sahati a pivovaru se ujímati.“ Na tomto textu je patrné, že ho napsal někdo, kdo rozuměl městskému právu. Jednalo se v podstatě o potvrzení právozárečného práva města. I z toho důvodu, že se text nedotýkal cti kláštera, šenkování piva ve špitálku, jej Akvilin Hrdlička zařadil do své Liber memorabilium.

Text číslo 19 *Paměti o klášteře třeboňském všelikterý a o panu Petrovi Vokovi z Rožmberka etc.* Tento text chválil na první pohled Petra Voka za to, jak se náležitě staral o kostel svatého Jiljí a zároveň jako podklad pro text Smrt Petra Voka, kde je vylíčeno jeho odhodlání konvertovat nazpět ke katolictví. V další rovině text káral klášter za to, že se v něm od dob Petra Voka, který přispíval kostelu na provoz, změnil poměry k horšímu. Pointa textu byla ta, že nynější vrchnost klášteru nepřeje. Text se poprvé objevuje až u Petra Kašpara Světeckého a nebyl zařazen do Liber memorabilium. Proč? Že

¹⁵² Tuto myšlenku převzal probošt Norbert Hermann z díla jezuita Jiřího Crugeria. J. KADLEC, *Klášter*, S. 219.

¹⁵³ V polovině 18. století text ztratil svůj aktuální aspekt, kterým byl spor panství a kláštera.

¹⁵⁴ J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 32 - 33.

to byla oslava Petra Voka a osočování kláštera? Strach, že by to mohl být návod k tolerování ostatních konfesí? Paralela pro josefínské období?

Text číslo **29** *Třeboň město shořelo*. Zdánlivě zřejmé zaznamenání katastrofy, v další rovině také potvrzení toho, co v klášteře shořelo. Navíc se v této paměti odráží konflikt města a kláštera z pozice města s vyzněním, že domy, v nichž může klášter čepovat pivo, shořely a klášter na ně nemá nyní nárok. To byl asi hlavní důvod, proč Akvilin Hrdlička tento text nezaznamenal. Tento text je navíc velice depresivní, a i to mohl být jeden z důvodů, proč jej nechtěl Akvilin Hrdlička zařadit do svého pozitivně a masopustně laděného rukopisu.

Text číslo **30a** *Do Třeboňe kanovníci regulární navrácení etc.* Kronikářský záznam, ve kterém je svědectví, jak kanovníci na základě dekretu Ferdinanda III. byli ubytováni na zámku. V podtextu této paměti je zaznamenán spor, jestli mají být chudí lidé ubytováni na zámku nebo ve špitálu.

Text číslo **30b** *Některé paměti v Třeboni* je kritikou kláštera za to, že se v klášteře zhoršily poměry, a jinotajem, ve kterém autor tohoto textu nesouhlasí s novým proboštem. Tento text by zároveň mohl být dokladem o tom, že autorem byl Vavřinec Benedikt Mecer, protože pisatel si všímá architektonicko-ikonografické roviny a je zde podobné zaujetí jako v případě výzdoby oltáře v Lomnici nad Lužnicí.¹⁵⁵ Akvilin Hrdlička tento text do svého rukopisu nezařadil snad proto, že je kritikou kláštera a mohl by navodit nepatřičné asociace.

Text číslo **36** *Mordýř řezník*. Tento text na první pohled zaznamenal spor dvou řezníků, ale mezi řádky zde bylo řečeno, že se klášter nestará o posmrtné odkazy. Text byl mementem pro klášter, který neplnil nadání Jana Telčara a neprováděl za něj zádušní bohoslužby. Také to byl zároveň důkaz, že pekaři byli nepoctiví, když si mohli přijít k takovému bohatství. V další rovině byl tento text invektivou proti protestantským kazatelům, že si hodně vydělají a zároveň návod, co se má udělat po jejich smrti s jejich majetkem – odkázat katolíkům.

Text číslo **45** *O proměnách panství třeboňského*. Druhý nejobsáhlejší text Třeboňských pamětí líčí ekonomické a právní proměny po smrti Petra Voka. Nezaznamenává spor města a kláštera, ale města a vrchnostenské správy. I to mohlo být důvodem zaznamenání Akvilina Hrdličky.

Text číslo **46** *Divná příhoda*. Jak bylo výše napsáno, pro tento text našel Mecer podklady při své archivní činnosti. Je otázkou, jestli tuto příhodu stylizoval do kláštera

¹⁵⁵ F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí*, S. 50 – 53.

záměrně, protože nepochybně věděl, že zlaté rouno bylo ukradeno v zámku. Tento text není obsažen u Petra Kašpara Světeckého, důvodem bylo zřejmě to, že se paměť nacházela pouze v klášteře. Poprvé text zaznamenal až Akvilin Hrdlička, který reálnou příhodu předkládal jako zábavnou historku.

Text číslo **52** *Kláster borovanský*. Tento kronikářský záznam byl napsán ve prospěch augustiniánského klášteřa. Je docela pravděpodobné, že text také v třeboňském klášteře vznikl. Poté, co jej poprvé zaznamenal Akvilin Hrdlička, byl následně šířen výhradně v církevních kruzích. Důvodem bylo i církevní téma textu, který potvrzoval výsady kanovníků a jejich nezávislost na panství.

Text číslo **59** *Probošt Třeboňský volený, Němec*. Tématicky, nikoliv chronologicky řazený soubor textů vypovídající o rozkvětu klášteřa, o křivdě na probošta, obnově třeboňské radnice a opravě náměstí a kašny. Akvilin Hrdlička tak zaznamenal samé pozitivní události bez nějakého vedlejšího úmyslu. Čtenář nebo posluchač se zde už ale například nedověděl důvod, proč byl spáchán útok na probošta. Jádro výpovědi se skrývalo ve velice neutrálním konstatování „měl proti proboštovi nelidku.“ V tomto textu by bylo zajímavé položit si otázku, proč tento soubor textů nezaznamenal Petr Kašpar Světecký.

U textů Třeboňských pamětí zaznamenaných poprvé Akvilinem Hrdličkou došlo k výraznému posunutí funkce. V jeho pojetí se již primárně nejednalo o historickou obhajobu nebo právní sdělení, ale hlavním smyslem bylo pobavit, tedy ventilovat frustraci ze zrušení klášteřa. Také se ukazuje, že klášterní produkce textů Třeboňských pamětí nebyla alespoň ze začátku zaměřena na klášter a klášterní prostředí. Při současném stavu bádání však není bohužel známo, co který klášterní kronikář a knihovník napsal. Jestli tedy nejsou Akvilinem Hrdličkou poprvé zaznamenané texty Třeboňských pamětí zlomkem nějakého ztraceného dějepisného díla, z kterého čerpal. Tyto Hrdličkou poprvé zaznamenané texty nesou barokní frakturu a oproti předcházejícím textům se u řady z nich mění zakončení „a měli z toho smích.“ Texty, které Akvilin Hrdlička zaznamenal vůbec poprvé (42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65), jsou různého žánru a vyznění. Objevují se mezi nimi kuriozity – *Jeden velkej vůl*, doklady o slavné minulosti – *Rybníky třeboňský*, ale i texty o aktuálním dění na Třeboňsku – *Most přes Rožmberk*. Některé texty byly koncipovány jako kronika – *O proměnách panství Třeboňského*, jiné mají masopustní vyznění – *Hodinář šašek*. Akvilin Hrdlička zaznamenal i texty obhajující práva klášteřa – *Kláster borovanský*, několik vyložených historek – *Sladovnický zabit*, doklady o hojnosti v době Viléma z Rožmberka – *Svatba pana Viléma z Rožmberka*, a vůbec poprvé zaznamenal pro budoucnost tolik populární příběhy Matěje Kozky.

Naopak texty, které oproti Petru Kašparu Světeckému nezaznamenal (6, 11, 19, 29, 33), mají diabolistický charakter – *Směšná příboda o lokaji koktavým Jakubovi*, asociální na nedávné zrušení kláštera Josefem II. – *Kterak kanovníci třeboňští z kláštera vypraveni byli*, architektonicko-ikonografické, dokládající, že se evangelík Petr Vok staral o klášter lépe než katolík – *Paměti o klášteře třeboňském všelikterý a o panu Petrovi Vokovi z Rožmberka etc.*, negativní – *Třeboň město shořelo*, a konečně jeden text opsaný z jiných zdrojů – *Carolus Magnus*.

Jak zaznamenal Peter Burke, „*pro nový systém humoru 18. století je typická poměrně mírná verze humoru, zdá se také, že u vyšších tříd nastal posun směrem k duchaplnějšímu a verbálnímu humoru. Čím dál více formálnějšímu a úctyhodným způsobem žertovnějšímu.*“¹⁵⁶ Tuto změnu v textech Třeboňských pamětí dokládá humorné jméno Kozka. „*Nový ideál elegance 18. století odmítl lidové vtípy (facetie poulari), a posunul zájem z praktických vtípů na verbální humor.*“¹⁵⁷ Tohoto posunutí funkce jsou důkazem i texty Třeboňských pamětí zaznamenané poprvé Akvilinem Hrdličkou. Z proměn rukopisů Třeboňských pamětí je také patrné, že opisovače zaujal nejprve obsah, potom forma.

¹⁵⁶ P. BURKE, *Lidová kultura v raně novověké Evropě*, S. 98.

¹⁵⁷ Tamtéž, S. 98.

VII. Názory a hodnocení textů Třeboňských pamětí

První vydání textů Třeboňských pamětí připravil Antonín Jaroslav Beck¹⁵⁸ roku 1844. Stalo se tak v pražských Květech, jednom z nejvýznamnějších časopisů obrozenecké doby. Zde otiskl pod názvem *Anekdoty z historie Rožmberské třinácti*¹⁵⁹ vybraných textů a připojil k nim úvod, v němž napsal, že se mu ve Vídni v jednom antikvariátu roku 1841¹⁶⁰ podařilo nalézt německou Rožmberskou kroniku,¹⁶¹ která dříve patřila Janu Kryštofu Bořkovi.¹⁶² Kroniku následně daroval knížeti Janu Adolfovi II. ze Schwarzenberka. Texty označil v úvodu za anekdoty, v nichž se vyjevuje duch, smýšlení a charakter celého věku. Antonín Jaroslav Beck měl k Třeboni poměrně blízko. Několik let byl vychovatelem v rodině Schwarzenberků a roku 1848 byl zvolený do ústavodárného říšského sněmu právě za Třeboň.¹⁶³

Vydání textů Třeboňských pamětí, které vzbudilo na dlouhou dobu největší ohlas, připravil až Karel Müller,¹⁶⁴ kaplan v Suchdole nad Lužnicí. Roku 1858 vybral 30 příběhů, které otiskl na stránkách Časopisu Muzea Království Českého. Podle jeho vyjádření to měl být „*příspěvek ku charakteristice věku onoho, v historii vlasti naší tak významného.*“¹⁶⁵ Z této formulace je patrné nejenom to, že se jednalo o historismus, ale také to, že postrádal širší historické souvislosti a že hlavním záměrem celého edičního počínu byla osvěta. Jako autoritou se zaštiťoval na Třeboňsku známým „*Bertrandem Antonínem Radlem, řebolníkem*

¹⁵⁸ A. J. BECK, *Anekdoty*, Květy 11, 30. 3. 1844, S. 155; 2. 4. 1844, S. 159; 4. 4. 1844, S. 163.

¹⁵⁹ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, S. 18. píše, že „A. J. Beck našel dvanáct pamětí.“ V tisku však došlo k chybě, neboť dva různé texty jsou označeny číslem 7. Edice obsahuje texty 1, 2, 3, 6, 13, 22, 23, 20, 50, 51, 38, 12, 35 – číslováno podle nové edice.

¹⁶⁰ Tento letopočet zaznamenává SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, Sběrka rukopisů Český Krumlov 1327 – 1968, Katalog II /ČK 24.

¹⁶¹ V současné době se v třeboňském archivu nalézají několik rukopisů „Rosenberg'sche Chronik.“ Tento rukopis je uložen v SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, Sběrka rukopisů Český Krumlov, inv. č. 250.

¹⁶² Na přední desce vytištěn stříbrným slepotiskem supralibros s legendou: „*Joanes Christophorus BORSCHECK Sac: Caes: May: Consil: Camerae Aulicae Sacre: et regij officij deputatorum in regno Bohemiae Administrator primarius.*“

¹⁶³ Slovník naučný I (red. František Ladislav RIEGER), Praha 1860, S. 561, heslo: Beck, Antonín Jaroslav.

¹⁶⁴ K. MÜLLER, *Některé staré příběhy*, S. 358-374.

¹⁶⁵ Tamtéž, S. 358.

kláštera Třeboňského, řádu svatého Augustina,¹⁶⁶ od kterého si pořídil opis jeden nejmenovaný třeboňský měšťan. Teprve toho vydával Karel Müller za svůj pramen.¹⁶⁷ Edici připravil podle tehdejší normy; to znamená, že ji nedoplnil až na tři výjimky žádnými poznámkami a žádným edičním aparátem. Z poznámek lze vysledovat určité povědomí o Historii Rožmberské Václava Březana. Podstatným editorským zásahem do podoby textů Třeboňských pamětí bylo, že texty nově seřadil v časové posloupnosti, čímž pomíchal různé časové vrstvy textů, které vznikaly v několika obdobích a na základě různých podnětů. Ve své edici uvedl v textu Fraucimor, že autorem byl „Mayer.“¹⁶⁸ Jméno autora textů Třeboňských pamětí zpochybnil až František Mareš v roce 1896.¹⁶⁹ Jak bude dále ukázáno, na tuto edici Karla Müllera prakticky až do současnosti reagují čeští a němečtí historici, kteří během století a půl od jejího vydání zaujímal k tomuto historickému prameni různé postoje a interpretace.

Antonín Rybička,¹⁷⁰ jeden z prvních historiků věnující se Rožmberkům, pro kterého byl Václav Březan největší rožmberskou autoritou, se také ve své historické studii vyrovnával s edicí Karla Müllera. V článku z let 1880-1881 zaujal odmítavé stanovisko k několika textům.¹⁷¹ Na účet „Třeboňských pamětí“ se vyjádřil, že „*v malicherných povídačkách a nechutných báchorkách, kteréž teprve po smrti páně v Třeboni a v okolí tamním od osob jednak zlomyslných, jednak nehrubě zpravených byly rozšiřovány a čím dále tím více novými vymyšlenkami rozbojňovány.*“¹⁷² Tento úryvek svědčí o vyhraněném kritickém myšlení a také o přezírání tohoto historického pramene. Nicméně se lze mezi řádky dozvědět, že textům přiznává dynamický vývoj a proměnu.

Texty Třeboňských pamětí využil při líčení příběhu „Historie“ asi doposud nejlépe z historiků August Sedláček.¹⁷³ V kombinaci s jinými historickými prameny podal

¹⁶⁶ Tamtéž, S. 358.

¹⁶⁷ František MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 347, chybně uvádí, že Karel Müller pořídil opis přímo z Liber Memorabilium Akvilina Hrdličky.

¹⁶⁸ K. MÜLLER, *Některé staré příběhy*, S. 364.

¹⁶⁹ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 349.

¹⁷⁰ Antonín RYBIČKA, *Poslední Rožmberkové a jich dědictví. Studie rodopisná*, ČMKČ 54, 1880, S. 85-109, 218-248, 437-457. TÝŽ, *Poslední Rožmberkové a jich dědictví. Studie rodopisná*, ČMKČ 55, 1881, S. 38-55, 187-202, 366 -375.

¹⁷¹ Tamtéž 1880, S. 238 – 248 – Prodej Krumlova a duševní rozpoložení po smrti Kateřiny z Ludanic. Tamtéž 1881, S. 46, 50 - Pasovští, S. 51 - Smrt Petra Voka, S. 55 - Pohřeb Petra Voka, S. 192 – 193 - Fraucimor, S. 196 – Prchlivost Petra Voka

¹⁷² A. RYBIČKA, *Poslední Rožmberkové a jich dědictví*, ČMKČ 1881, S. 192.

¹⁷³ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého III*, Praha 1885, S. 146 - 147.

pestrou a bohatou skicou života v Třeboni. Tyto texty mu dotvářely kolorit doby, nikoliv jádro sdělení. Autor byl konečně natolik soudný, že výběr textů volil podle pravděpodobnosti pravdivosti a ve svých dílech prováděl moderní kritiku pramene. Občasnou nekritičnost v tento druh pramene vynahrazoval znalostmi archivních pramenů. V souvislosti s interpretací textů Třeboňských pamětí k němu byl později poměrně kritický Jaroslav Pánek.¹⁷⁴ Sedláček ale přísně dodržoval označení „*sběratel starých pamětí*“¹⁷⁵ a v tomto sdělení bylo implicitně obsaženo, že texty nepřebírá doslova, ale při práci s nimi přemýšlí. Sedláček si byl vědom chyb, které mohou nastat při tradování. Sám byl totiž sběratelem takovýchto zpráv o minulosti.¹⁷⁶ Jižní Čechy mají podle něj ten rys, že si zachovávají tradice a starobylost, svým způsobem jsou velice konzervativní, to prý vyplývá z historie, hospodářské autarkie a nepotřeby dalších podnětů.

Určitý zlom v přístupu k textům Třeboňských pamětí sehrál František Mareš. V roce 1896 vydal článek Paměti Třeboňské a jich spisovatel,¹⁷⁷ kde především reagoval na celou řadu historiků, kteří označovali za autora Jana Mayera. V článku dokazoval na základě obsáhlého archivního výzkumu, že autorem spisu „Třeboňské paměti“ byl Vavřinec Benedikt Mecer,¹⁷⁸ který neznal dílo Václava Březana. Mareš provedl objektivní kritický rozbor některých textů, hlavně těch, které se dotýkaly cti Petra Voka. Bohužel dnes je celá řada jeho archivních citací nedohledatelná. Jako první z historiků stanovil, že texty Třeboňských pamětí jsou odrazem bojů třicetileté války; a v době historismu a česko-německého revanšismu zastával názor, že také odrazem česko-německého soupeření,¹⁷⁹ to od něho převzali další autoři.¹⁸⁰

František Mareš si v článku položil otázku, kdy a za jakých okolností sepsal Vavřinec Benedikt Mecer tehdejší kolující pověsti. Ale nestanovil které. Za důvod, proč Mecer sepsal Paměti Třeboňské stanovil: „*vedla ho k tomu práce v archivu.*“¹⁸¹ Premisa celého článku je obsažena ve větách: „*Pole opanovala tradice, jejíž barvy byly tím živější a sytější, čím*

¹⁷⁴ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, S. 18.

¹⁷⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze*, S. 147.

¹⁷⁶ TÝŽ, *Sbírka pověstí historických lidu českého v Čechách, na Moravě i ve Slezku*, Praha 1894.

¹⁷⁷ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 346 – 358.

¹⁷⁸ Tamtéž, S. 348 - 349.

¹⁷⁹ Tamtéž, S. 357. „V Třeboňských pamětech nepokrytě vystupuje cit národní a vlastenecký.“

¹⁸⁰ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, S. 16. „Třeboňské paměti zdůraznily sociální a národnostní notu, když Petr Vok zajistil přední místo ve fraucimoru Češce Zuzaně.“

¹⁸¹ Tamtéž, S. 352.

smutnější přítomnost proti skvělé minulosti vypadala.“ „Lid zdivočelý neuměl ani čísti ani psáti a též o vzdělání dětí se nestaral.“ Z těchto vět je vidět, že na texty nahlížel jako na osvětu.

V tomto článku srovnal 8 nalezených rukopisů a provedl podrobnou kritickou analýzu stávající edice a jejich textů. Vysvětlil, jak došlo k záměně jmen Mecer a Mayer, za kterého jej stávající edice označila a z které tento údaj převzali další autoři.¹⁸² František Mareš tvrdí, že „došlo k záměně při čtení cz v y, kterýžto v rukopisech 17. století má velkou podobnost. A podle výslovnosti přešlo Meyer v Mayer.“¹⁸³ Odpovědi budiž, že psaní jména Vavřinec Benedikt Mecer bylo velice rozkolísané již za života této osoby a že na konci 17. století v třeboňské městské radě skutečně zasedal Johan Mayer společně s Vavřincem Benediktem Mecerem a jeho synem Benediktem.¹⁸⁴

František Mareš se v článku několikrát mýlil, například když uvedl za zdroj Karla Müllera *Liber memorabilium parochiae Trebonensis* Akvilina Hrdličky.¹⁸⁵ Karel Müller uvádí výslovně za svůj prvotní zdroj Bertranda Antonína Radla (1752-1772), řeholníka řádu svatého Augustina v Třeboni. Nová svědectví navíc ukazují, že v klášteře bylo několik rukopisů textů Třeboňských pamětí. Archivní výzkum zároveň nepotvrzuje, že by edice Karla Müllera a rukopis Akvilina Hrdličky byly stejné.

Pro Františka Mareše se práce na textech Třeboňských pamětí stala osudnou. Snažil se totiž shromáždit veškeré kolující texty a vydat edici, v které se chtěl vypořádat se zastaralou edicí Třeboňských pamětí Karla Müllera z roku 1858. Z jeho rozpracované edice je patrné, že vznikala mnoho let a na konci života do ní ještě zahrnoval rukopisy číslo 9. a 10. Edice byla koncipována chronologicky a byla pojata jako syntéza všech nalezených verzí. Tento systém skýtá řadu úskalí. Tím hlavním může být nepřehlednost, dalším pak, že nelze zachytit větnou skladbu různých časových vrstev a jazykové nuance

¹⁸² Eduard HEROLD, *Malebné cesty po Čechách*, Praha 1861, S. 44. Josef JIREČEK, *Rukověť k dějinám literatury české do konce XVIII. věku, ve způsobě slovníka životopisného a knihoslovného*, díl II., Praha 1875 - 76, S. 19 – 20. Antonín DECKER, *Dějiny škol Třeboňských*, Třeboň 1893, S. 20. Antonín GINDELY, *Rudolf II. und seine Zeit*, díl I., Praha 1868, S. 141 – 2. Čeněk ZÍBRT, *Řády a práva starodávných pijanských cechů a družstev kratochvilných v zemích českých*, Praha 1910, S. 106 – 109. A. RYBIČKA, *Poslední Rožmberkové*, S. 192. August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého III*, Praha 1885, S. 146 - 147. Josef KALOUSEK, *O Hrdličkově rukopisné kronice kláštera Třeboňského*, VKČSN, č. 8, Praha 1893, S. 3.

¹⁸³ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 348.

¹⁸⁴ SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I. A. 5 AS 2.

¹⁸⁵ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 348. Stejný údaj udává i J. KALOUSEK, *O Hrdličkově rukopisné kronice*, S. 3.

v jedné větě. Výhodou ovšem je, že taková edice následně poskytuje očividné svědectví historické změny.

K Mecerovi zachoval po celý život poměrně kritický odstup, jeho dílo paušálně nikdy neodsoudil, také proto, že se nepokusil stanovit původní rozsah textů Třeboňských pamětí, a Mecera označoval za „*zaznamenavatele kolujících rozprávek*.“¹⁸⁶ Biografie Františka Mareše zatím čeká na svého historika, doposud nebylo přistoupeno ani k uspořádání jeho osobního fondu.¹⁸⁷

Obhájce německého živilu na území jižních Čech byl univerzitní profesor na německé části Univerzity Karlovy Johann Matthäus Klimesch.¹⁸⁸ Několikrát konfrontoval své názory s Františkem Marešem. Texty Třeboňských pamětí považoval za spolehlivý pramen.¹⁸⁹ Dokonce přiřkl text Milenky Norbertu Heermannovi,¹⁹⁰ proboštovi třeboňské kanonie. Je to ale značně nepravděpodobné, neboť Norbert Heermann neuměl česky.

Josef Pospíšil,¹⁹¹ který v nahlížení na tento historický pramen ovlivnil Jaroslava Pánka,¹⁹² přisuzoval textům Třeboňských pamětí reálnou výpovědní hodnotu.¹⁹³ Posuzo-

¹⁸⁶ F. MAREŠ, *Německý básník Theobald Hock v službách Rožmborských*, S. 256.

¹⁸⁷ Vycházím z osobní zkušenosti. Tomuto fondu se zatím nejvíce věnuje Zdenka Kociánová, která mě právě upozornila na rozpracovanou edici Třeboňských pamětí.

¹⁸⁸ J. M. KLIMESCH, *Die Herren von Rosenberg und die Geschichtschreibung*, MVGDB 36, 1898, S. 30-47. TÝŽ, *Ein literarischer Streit*, S. 454 – 469.

¹⁸⁹ TÝŽ, *Die Herren von Rosenberg und die Geschichtschreibung*, S. 38. – „Unabhängig von Březan, aber auch unabhängig von Bucelinus und Balbin schrieb Lorenz Metzger, allem Anscheine nach ein Wittingauer Bürger, der um das Jahr 1683 starb seine „Denkwürdigkeiten von Wittingau“, welche insofern eine Beitrag zur Geschichte der Rosenberger bilden, als sie unter anderem eine Fülle interessanter Nachrichten über Wilhelm und Peter Wok von Rosenberg enthalten, *Nachrichten die Zwar einer chronologischen Ordnung entbehren, gleichwohl aber zuverlässig sind*, da der Herschaffer zumeist nur das zu Papier brachte, was er selbst erlebt oder was er von seinem Vater, der zur Zeit Peter Woks von Rosenberg Bürgermeister in Wittingau war gehört hatte.“

¹⁹⁰ TÝŽ, *Ein literarischer Streit aus dem Ende des 17. Jahrhunderts*, S. 468.

¹⁹¹ J. POSPÍŠIL, *Třeboňsko za povstání českého*, SHK 14, 1914, S. 95 – 101, 113 – 140; 15, S. 1 – 33, 113 – 132.

¹⁹² Tamtéž 15, S. 2. „*Tak tedy nastala Třeboňským doba velikých útrap na dlouhá, plná strádání a utrpení tělesného i duševního. A jestliže Vavřinec Benedikt Mecer ve svých Pamětech napsal, že byl za Petra Voka v Třeboni ráj a všeho dobrého dosti, neměl k roku 1618 opominouti zapsati, že se ráj ten proměnil nadlouho potom v slzavé údolí.*“ Srov. J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, S. 15.

¹⁹³ Tamtéž 15, S. 60. „*S určením dne úmrtí páně Petrova (Švamberka) vznikly potíže. Podivné jest, že toho nevěděl určitě V. B. Mecer, jakkoli byl dospělý, když tato událost se přihodila. Že byla Třeboni dále utajena, nedá se mysliti. Ovšem náhlá smrt páně Petrova spadá právě do dnů, kdy vojska*

val je přísně objektivně, jenom byl osobně zaujat vůči Němcům a tímto úhlem pohledu někdy na texty nahlížel.

Jan Petřík,¹⁹⁴ autor sugestivního článku, který napsal v době hospodářské krize třicátých let 20. století, označil texty Třeboňských pamětí za „*sbírku obbroubých a choulstivých humoresek*“.¹⁹⁵

Historikem vyjadřujícím se k textům Třeboňských pamětí byl i Josef Salaba,¹⁹⁶ autor celé řady vědeckých studií s rožmberskou tematikou. Většinou to byly faktografické studie obhajující národní zájmy a kladný obraz Petra Voka, potažmo Rožmberků obecně. Vavřince Benedikta Mecera ve svých člancích ne vždy výslovně zmiňoval, spíše podvědomě potíral texty Třeboňských pamětí, které byly v Třeboni a za druhé světové války už i v národním povědomí velice živé. Jeho vztah k těmto městským pamětem prošel určitou proměnou od úplného odsudku, po přiznání historické výpovědní hodnoty.¹⁹⁷

K textům Třeboňských pamětí se na sklonku života vyjádřil i třeboňský rodák a historik Josef Šusta.¹⁹⁸ Velice expresivním jazykem „trochu té pravdivosti pamětem“ přiznal a svým způsobem je i literárně završil, protože po něm se již nikdo v Třeboni písemně ke kolujícím textům nevyjadřoval. Nově pojal a interpretoval text Kterak kanovníci třeboňští z kláštera vypraveni byli.¹⁹⁹ Byl poměrně kritický k Petru Vokovi, když jej

císařská vrhla do Čech, položila se u Budějovic a na Třeboň učinila útok. Tím způsobem se mohlo státi, že dotyčná zpráva došla do Třeboně asi hodně pozdě a odtud vzniklo jakési popletení, které jest u Mecera tím pochopitelnější, protože spisovatel své Paměti dávno po uplynutí líčených období“.

¹⁹⁴ J. PETŘÍK, *Třeboňsko po českém povstání*, S. 88 - 123.

¹⁹⁵ Tamtéž, S. 112.

¹⁹⁶ J. SALABA, *K politicko-náboženské činnosti Petra Voka z Rožmberka*, JSH 14, 1941-1945, S. 11-20, 77-88. TÝŽ, *Ku vpádu Pasovských r. 1611 (Petr Vok z Rožmberka a obrana Rudolfova Majestátu)*, ČMKČ 97, 1923, S. 97-105.

¹⁹⁷ TÝŽ, *K politicko-náboženské činnosti Petra Voka*, S. 84. „*Petr Vok z Rožmberka byl rozhodně velmi pomlouván i pomluven. Již za života se o něm vyprávěly podivné klepy. A vlivem Jesuitů a později Gindelyho se tomu dlouho věřilo. Mnoho přispěly k tomu též Mecerovy Paměti Třeboňské.*“ V člancích také reagoval na celou řadu textů, Tamtéž, S. 85. „*Fraucimor,*“ S. 113. „*Pohřeb Petra Voka,*“ S. 114 „*Lukán stavitel z Vlach.*“ TÝŽ, *K dějinám někdejšího augustiánského kláštera*, S. 282 prameny k textům Třeboňských pamětí „*Pan Petr Vok z Rožmberka zalíbení měl lidi s aprílem posílat*“ a „*Kterak kanovníci třeboňští z kláštera vypraveni byli*“

¹⁹⁸ Josef ŠUSTA, *Léta dětství a jinošství*, Praha 1947.

¹⁹⁹ Tamtéž, S. 26. „*Když pan Vilém později hmotně i duchovně pokleslý klášter z rodového zakladatelského sebevědomí roku 1566 vůbec zrušil, nebylo tam však již stínu někdejšího jeho významu a jen mnohem pozdější pokolení zbásnilo o tom povídačku, jak prý klatba, napsaná*

nazval „osobitostí trochu svěťácky-dekadentní“²⁰⁰ a popsal jeho podobu a činnost slovy: „Cirrhosou jater zežloutlý magnát, jehož zavalité tělo tenké nožky sotva unesou, jest tu také zapředen do zmatků nejvyšší politiky, ale nevyhýbá se ani veselé družnosti své čeledi a místního měšťanstva.“²⁰¹ O Zuzance se vyjádřil, že „na jeho dvoře měla již jen úlohu stárnoucí klíčnice a hospodyně.“²⁰² Celkově však „dvorské prostředí v Třeboni za Petra Voka jistě nebylo tak sousedské a obhrouble požívačné, jakým se jevílo později v retrospektivě málo vzdělaných maloměstských fabulátorů, když město po brozném strádání třicetileté války vzhlíželo závistí zpět k tučným časům počátku století, když roku 1611 v děkanském kostele za účasti panstva celé země herold nad rakví Petra Voka zlomil štít s rudou rúží.“²⁰³

Jaroslav Kadlec, církevní historik a autor knihy *Klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni*,²⁰⁴ která měla vyjít již v roce 1957, zaujal ve své knize k textům Třeboňských pamětí poměrně neutrální stanovisko. Mecera označil za „současného sběratele třeboňských pamětí“²⁰⁵ a texty Třeboňských pamětí reflektoval jako hodnověrný pramen. Důvodem mohlo být vědomí, že texty byly tradičně opisovány v klášterních kronikách a studiích vzešlých z per klášterních řeholníků o dějinách třeboňského kláštera. Na mnoha místech potom konfrontoval svůj archivní výzkum s texty Třeboňských pamětí a celou řadu z nich, hlavně z klášterního prostředí, podložil listinným materiálem.

Kolektiv třeboňských archivářů²⁰⁶ věnoval jeden díl knihy Průvodce po archivních fondech dějinám třeboňského archivu. Po faktografické stránce nebyl tento díl doposud překonán. V souvislosti s Mecerem byly zhodnoceny hlavně jeho archivní zásluhy. Jenom mimochodem bylo zmíněno, že byl „autorem populárních Pamětí třeboňských a jejich oblíba ve městě.“²⁰⁷

posledním kanovníkem Finkenländerem na zadní stranu hlavního oltáře, kde se pak zjevoval duch posledního opata Ondřeje, způsobila vymření rožmberského rodu.“

²⁰⁰ Tamtéž, S. 23.

²⁰¹ Tamtéž, S. 26.

²⁰² Tamtéž, S. 26.

²⁰³ Tamtéž, S. 28.

²⁰⁴ J. KADLEC, *Klášter Augustiniánských kanovníků v Třeboni*, Praha 2004.

²⁰⁵ Tamtéž, S. 182.

²⁰⁶ V. HADAČ, J. HANESCH, V. HAŠEK, *Státní archiv v Třeboni*.

²⁰⁷ Tamtéž, S. 100.

V roce 1962 vydalo muzeum v Soběslavi „syllabus“,²⁰⁸ kde se autoři asi doposud nejpodrobněji věnovali Zuzaně Vojířové v konfrontaci s krásnou literaturou. Evžen Schneider a Zdeněk Mráz věnovali také několik poznámek odsudku textů Třeboňských pamětí. Východiskem k jejich historickému posouzení byli historici František Mareš²⁰⁹ a Jan Lintner. K vysvětlení, proč jsou texty plné historických omylů, píše, že „doba byla již dosti vzdálená, že nesrovnalosti a nejasnosti, jakož i přemrštěnosti a nekritičnost vypravování se nepozorovaly.“²¹⁰

František Kavka, přední znalec lucemburské doby, napsal roku 1966 kulturně-historickou studii, kde se povznosl nad dobový ideologický patos. Podal svědectví o kontinuitě vlády Rožmberků od 15. století po reminiscenci bělohorských let. Na Mecera nahlížel jako na historickou „drbnu“ bez schopnosti pravdivě zaznamenat události, protože postrádal vědomí času. „Většina pomluv pochází od třeboňského purkmistra Vavřince Benedikta Mecra, který v letech 1660 – 1670, tedy téměř se stoletým odstupem sepsal vše, co se o posledním Rožmberkovi vyprávělo a kde příběhy z rozpuštělého mládí byly promítány i do let osmdesátých a pozdějších.“²¹¹

Dodnes využívaná edice a studie Jaroslava Kolára²¹² vyšla v poměrně neznámém odborném periodiku *Strabovská knihovna*. I to se podepsalo na využitelnosti a znalostech tohoto vědeckého příspěvku. Edice vychází převážně z poslední a nejrozsáhlejší verze, kterou zaznamenal Akvilín Hrdlička, kanovník augustiniánského kláštera, roku 1798. V článku nazvaném *Mezi kronikářstvím a zábavnou prózou* provedl Jaroslav Kolár zařazení jedné z rukopisných verzí textů Třeboňských pamětí do literárního žánru. Přínosem studie měly být jím stanovené teoretické otázky, které měly vycházet z komparace s literární produkcí 16. – 17. století. Neuvádí ale do té doby základní edici a studii Antonína Grunda – *Kratochvilné rozprávky renesanční*,²¹³ ani základní literaturu k tomuto tématu. Studie navíc obhájí teorii o odrazu vývoje společenských řádů v pověstech, o

²⁰⁸ Zdeněk MRÁZ, Evžen SCHNEIDER, *Rožmberský dům v Soběslavi a Zuzana Vojířová*, Soběslav 1962.

²⁰⁹ Tamtéž, S. 18. Použili přímou formulaci F. MAREŠE, „fantasie kvůli zaokrouhlení přidala, a co za celý věk na rozličných místech se snad stalo, v jedno shrnula a na Třeboni lokalizovala. Co v skrovné míře, dokud na Bechyni zůstával a svoboden byl, p. Petrovi Vokovi vytýkáno býti může, to se lehkovážně zveličuje a pro celý jeho život za platné vydává a generalizuje“.

²¹⁰ Tamtéž, S. 17.

²¹¹ F. KAVKA, *Zlatý věk Růží*, S. 146.

²¹² J. KOLÁR, *Mezi kronikářstvím*, S. 111-149.

²¹³ A. GRUND, *Kratochvilné rozprávky*, passim.

keré již v roce 1964 napsal Vladimír Karbusický, že je bludná i v intencích marxistického učení.²¹⁴

Fakta k biografii Vavřince Benedikta Mecera a k zhodnocení historické pravdivosti tohoto historického pramene nekriticky převzal od Františka Mareše.²¹⁵ Vlastně tak pouze popsal stav historického bádání k roku 1896, kdy František Mareš napsal studii *Paměti Třeboňské a jich spisovatel*. Provedl ale velice cenný výzkum 10 rukopisů německých *Rožmberských kronik*, kde zjistil, že jednotlivé rukopisy obsahují rozmanitý počet částí z „Třeboňských pamětí“ a že jejich základní počet 9 rozprávek byl později rozšiřován, a to jak o překlad dalších textů, tak vkládáním původních českých textů. Sepsal autory krásné literatury, kteří z textů Třeboňských pamětí čerpaly podněty. Stanovil, jaký mají texty charakter, vyznění a k jakým vypravěčským typům se řadí. Protože nesou typickou renesanční vypravěčskou frakturu, nazýval texty facetiemi. Jádrem výpovědi bylo konstatování, že Třeboňské paměti nemají na našem území žádnou obdobu. Na závěr svého článku připojil možná teoretická uchopení tohoto pramene. Obzvláště podnětný se mu jevil přístup Michaila Michailoviče Bachtina a jeho kniha *Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance*. V této knize, kterou ostatně z ruštiny přeložil, zároveň nalézal celou řadu paralel. V textech Třeboňských pamětí na základě této knihy viděl hlavně projev smíchové kultury 17. století.

Historik Oldřich Šeda napsal v šedesátých letech dobově ideologicky laděný článek věnovaný Matěji Kozkovi z Rynárce, ústřední postavě druhé části textů Třeboňských pamětí. Na základě rozsáhlého heuristického průzkumu zrekonstruoval život kněze Kozky a své závěry přímo konfrontoval s Mecerovými „Třeboňskými pamětmi.“²¹⁶ Na ně nahlížel jako na doklad měšťanské kultury 17. století. V článku napsal, že tato kronikářská tvrzení nejdou pramenně doložit. O Mecerovi se vyjádřil, že to byl „*ne zcela hodnověrný třeboňský kronikář*“²¹⁷ a že v „*Třeboňských pamětech vylíčil zcela nepravdivě nejen osobnost posledního Rožmberka Petra Voka, ale shromáždil i množství nedoložitelných příhod a příběhů o knězi Matěji Kozkovi z Rynárce, v nichž uvádí mnohé údaje, které jsou evidentně zcela nepravdivé.*“²¹⁸ Celkově byl k Mecerovi velice korektní, když své líčení uzavíral slovy: „*Bez oprávněné skepse*

²¹⁴ Vladimír KARBUSICKÝ, *Pověsti a historie*, Dějiny a současnost (dále DaS) 6, 1964, S. 15-19.

²¹⁵ J. KOLÁR, *Mezi kronikářstvím*, S. 111 „Srovnáním děl Václava Březana a Třeboňských pamětí usvědčuje většinu dat z nevěrohodnosti. Prokázal to bezpečně již František Mareš.“ Tamtéž, S. 116 „Za zdroj Třeboňských pamětí označil František Mareš ústní tradici.“

²¹⁶ O. ŠEDA, *Matěj Kozka z Rynárce*. S. 87-97; 133-143; 225-238.

²¹⁷ Tamtéž, S. 133.

²¹⁸ Tamtéž, S. 133.

nelze ani přijmout některé Mecerovy údaje o zvláště těžkých morálních poklescích Matěje z Rynárce v období jeho působení v Borovanech, neboť je možno dokázat na podkladě věrohodných historických zpráv, že na rožmberském patronátu byl život kněží poměrně dobře sledován a jejich přestupky dost přísně trestány. Jako velmi pravděpodobné, můžeme ovšem připustit Březanovy a Mecerovy zprávy o Kozkové kozlím spřežení, i když objektivní historické doklady potvrzují pouze jeho zvláštní lásku ke zvířatům.²¹⁹

Poprvé na konci osmdesátých²²⁰ let 20. století a později ve dvou přepracovaných biografiích²²¹ se k textům Třeboňským pamětem vyjádřil historik Jaroslav Pánek.²²² V kapitole nazvané Mezi skutečností a legendou obecně zachytil druhý život Petra Voka na Třeboni. Retrospektivní metodou doložil úpadek Třeboňska po jeho smrti, z čehož vyplynulo, že roku 1673 Vavřinec Benedikt Mecer sepsal tento historický dokument. Jejich jediná funkce v době napsání byla vzpomínka a upínání se ke zlatým létům.²²³ Jaroslav Pánek konstatoval, že se v těchto rozprávkách zrcadlí mentální rozpoložení tehdejších lidí²²⁴ a že byly odrazem národnostních a sociálních problémů. Zároveň reflektovaly dobový spor města, vrchnosti a kláštera. V této kapitole zastával několik panujících tezí. Předně, že texty jsou protestem českého živlu proti Němcům²²⁵ a že Mecer „velku věcně zachytil a zaznamenal to, co si vyprávěli jeho sousedé a co bylo blízké i jeho přesvědčení.“²²⁶

V knize se vypořádal i s některými texty. Vylíčil, že v myšlení poddaných byl Petr Vok ideální vrchnost, protože byl ve vzájemných rovnocenných vztazích ke všem sociálním vrstvám. Jeho hvězda prý skutečně vyšla proto, že nezištně obětoval rožmberský poklad na vykoupení Pasovských. Texty podle Pánka říkají, že „Petr Vok dokázal předcházet

²¹⁹ Tamtéž, S. 142.

²²⁰ J. PÁNEK, Spor o Petra Voka, JSH 56/4, 1987, S. 169 – 183. Týž, *Poslední Rožmberkové - velmoži české renesance*, Praha 1989.

²²¹ Týž, *Poslední Rožmberk. Životní příběh Petra Voka*, Praha 1996; Vilém z Rožmberka – politik smíru. Praha 1998.

²²² J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk*.

²²³ Tamtéž, S. 15. „V letech, kdy Mecer spisoval Třeboňské ‚paměti‘, nebylo zlepšení na obzoru. Tím víc lákaly nostalgické vzpomínky na dobu posledního Rožmberka, opředěného již dříve obdivnou legendou.“

²²⁴ Tamtéž, S. 17. „Paměti měly čtenáře nejen pobavit, ale také je podnítit k zaujetí aktuálního politického stanoviska.“

²²⁵ Tamtéž, S. 16. „Třeboňské paměti zdůraznily sociální a národnostní notu, když Petr Vok zajistil přední místo ve fraucimoru Čěšce Zuzaně.“

²²⁶ Tamtéž, S. 14.

vlastním přehmatům a byl vzorem pro konvertity díky rozumové úvaze, protože jen díky „heretikům“ nemohl přestoupit.²²⁷ O Kozkovi napsal, že je symbolem Norberta Hermana, zdroje napětí mezi klášterem a městem.²²⁸ A konečně také vylíčil ve stručnosti tradici v 19. století. Pro historickou obec objevil Antonína Jaroslava Becka, který část textů Třeboňských pamětí roku 1844 otiskl v pražských Květech.

Jaroslav Pánek tak viděl v textech Třeboňských pamětí, podobně jako předešli historici,²²⁹ především odraz otřesné zkušenosti třicetileté války v době hospodářské a kulturní recese. Texty Třeboňských pamětí vydával za objektivní skutečnost. Vycházel tak především z logiky věci, kterou vytvořili jeho předchůdci. A zaznamenal tak vlastně skutečnosti, které se od 19. století tradují při interpretaci tohoto pramene.

Z edice Třeboňských pamětí Jaroslava Kolára vycházel v nedávné době také Petr Mat'á. Při psaní článku *Zrození tradice*²³⁰ nahlížel na texty Třeboňských pamětí jako na důvěryhodný historický pramen²³¹ a Vavřince Benedikta Mecera označil za „*autora třeboňských pamětihodností*“.²³²

Jednomu z nejpobulárnějších příběhů Třeboňských pamětí se naposledy věnovala Milena Hajná.²³³ V úvodu studie, kde se měla vypořádat s nánosem historické beletrie, zaujala k tomuto příběhu odmítavé stanovisko. Ve své studii doložila, v kontextu k textům Třeboňských pamětí, že na dvoře Petra Voka byl zcela běžný fraucimor, který se nijak nevymykal dobové normě. Verifikovala poznatky starších badatelů o tom, kolik cizinek se ve fraucimoru objevilo, a potvrdila, že Zuzana Vojířová opravdu zastávala ve fraucimoru Petra Voka přední místo. Již se však nezabývala otázkou, proč tomu tak bylo. Jestli za věrné služby Kateřině z Ludanic, nebo pro nějakou jinou přednost. „Třeboňské paměti“ nazvala „*smyslené příběhy*“.²³⁴

²²⁷ Tamtéž, S. 16.

²²⁸ Tamtéž, S. 17. „*Matěj Kozka z Rynárce je v očích měšťanů nenáviděný Norbert Heerman, augustiniánský probošt. Měšťané dali najevo tímto průhledným jinotajem co si myslí o obnovené augustiniánské kanonii.*“

²²⁹ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 357- 358. J. ŠUSTA, *Léta dětství a jinošství*, S. 28.

²³⁰ Petr MAŤA, *Zrození tradice. Slavatovské vyústění rožmberského a hradeckého odkazu*, (= Opera historica 6), 1998, S. 513 – 552.

²³¹ Tamtéž, S. 525.

²³² Tamtéž, S. 541.

²³³ Milena HAJNÁ, *Rožmberský fraucimor. Ženský živel na aristokratickém dvoře koncem předbělohorské doby*, JSH 69 – 70, 2000 – 2001, S. 5 – 29.

²³⁴ Tamtéž, S. 6.

Anna Kubíková v roce 2002 popisovala chod třeboňského archivu do příchodu Schwarzenberků.²³⁵ Vavřince Benedikta Mecera, který zde několik let pracoval, nazvala „*autorem populárních a poněkud rozverných Pamětí třeboňských*“.²³⁶

Z toho výčtu názorů historiků na texty Třeboňských pamětí a osobu Vavřince Benedikta Mecera je zřejmé několik věcí. Jsou patrné proměny v hodnocení, od subjektivně zabarveného v 19. století po dnešní tendence vyjadřovat se k textům co nejúsporněji s vědomím jejich reálné historické výpovědní hodnoty; texty vypovídají hlavně o době svého vzniku než o době posledních Rožmberků. V interpretacích textů Třeboňských pamětí lze přitom vidět historické vědomí, povědomí a tradici, tedy jejich skutečnou znalost. V těchto názorech se zároveň ukazuje tradiční síla i slabost textů Třeboňských pamětí - jejich nedoložitelnost jinými prameny, hlavně Historií rožmberskou Václava Březana, tedy v očích historiků největší autoritou. Z výroků je zároveň patrné, že tradiční hodnocení ustanovil František Mareš, který texty posuzoval kriticky, a také to, že texty Třeboňských pamětí byly chápány jako dílo jednoho autora.

²³⁵A. KUBÍKOVÁ, *Osudy rožmberského archivu*, S. 14 - 38.

²³⁶Tamtéž, S. 26.

VIII. Edice textů Třeboňských pamětí z let 1673 až 1798

8.1 Ediční a překladatelská poznámka

Předkládaná edice textů Třeboňských pamětí z let 1673²³⁷ až 1834.²³⁸ je jedním z prvních kroků ke zpřístupnění tohoto dosud jen velmi málo využitého pramene pro historické bádání. Edice byla připravena podle *Zásad vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*²³⁹ a současné grafické soustavy písma a současné pravopisné normy. Zároveň byla reflektována i diskuse o edičním zpřístupňování barokních textů.²⁴⁰ Přítomná edice je při současném stavu bádání edicí úplnou; jedná se o syntézu 13 rukopisů textů Třeboňských pamětí, která obsahuje zhruba 65 textů.²⁴¹

Dnes je nejstarším česky psaným rukopisem textů Třeboňských pamětí rukopis Petra Kašpara Světeckého. Nachází se v třeboňském archivu, pod názvem *Historische Nachrichten*,²⁴² a obsahuje asi 40 textů. Pro novou edici se tento rukopis stal výchozím textem, právě proto jsou texty v první části edice řazeny podle tohoto rukopisu. Originální text v Historickém kvaternu Petra Kašpara Světeckého je psán úhlednou novogotickou kurzívou. Pouze první odstavec a průběžné nadpisy se stručným obsahem jsou polokurzivní. Tyto nadpisy uváděl spisovatel vždy na nové řádky. Tento úzus je v edici zachován a navíc byly polokurzivní nadpisy pro lepší přehlednost textu zvýrazněny tučným písmem.

V rukopise Petra Světeckého se objevují četné poznámky a komentáře, z nichž některé jsou psané v německém jazyce, tyto poznámky překládám a umísťuji do slože-

²³⁷ Letopočet který stanovil František Mareš za dolní hranici vzniku textů Třeboňských pamětí. F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 352.

²³⁸ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, pag. 1.

²³⁹ Ivan ŠTOVÍČEK, *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.-20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.

²⁴⁰ Diskuse o edičním zpřístupňování barokních textů je vedena na základě tištěných pramenů, jen částečně se dotýká i památek psaných. Josef VINTR, *Zásady transkripce českých textů z barokní doby*, Listy filologické 121, 1998, S. 341-346 (vlastní zásady na S. 342-346); Martin VALÁŠEK, *Jindy a nyní (K historii vydávání raně novověkých česky psaných textů)*, Listy filologické 123, 2000, S. 149-156.

²⁴¹ Někdy může být velice sporné, kde začíná nový text.

²⁴² SOA Třeboň, Sběrka rukopisů, ruk. A22/IV, pag. 352-375.

ných závorek. Poslední dva texty jsou v zlomkovité podobě. Z tohoto důvodu byl text číslo 39 doplněn podle edice Františka Mareše. Čtyřicátý text se v jiném rukopise neobjevuje, je proto v edici uveden přesně v rozsahu torzovitého zápisu.

Díplmová práce z dalších autentických rukopisů konfrontuje přepis z doby kolem roku 1780, tradičně uváděný jako zlomkový, který se nachází v táborském archivu.²⁴³ Po důkladném rozboru je patrné, že se jedná o úplný přepis dvaceti pěti textů přesně v rozsahu a pořadí jako Historický kvatern Petra Kašpara Světeckého, ve velice špatném fyzickém stavu. Na stránkách se nalézají původní paginace od strany tři do strany dvacet. V polovině strany dvacet začíná *Knih zázraků*, která nenavazuje a nepokračuje v předchozím textu „Třeboňských pamětí.“ Pouze sedm textů je kompletních, zbývající jsou mechanicky poškozené. Horní hranici vyhotovení lze určit podle vyobrazení původní soběslavské poutní kaple Panny Marie Bolestné na Svákově, která byla postavena roku 1780.²⁴⁴

Nejrozsáhlejší soubor textů Třeboňských pamětí poskytuje *Liber memorabilium parochiae Trebonensis* Akvilina Hrdličky, která je v majetku děkanství Třeboň. Na sklonku života sepsal dvoudílný spis *Liber memorabilium parochiae Trebonensis* (192 + 352 stran). Spis dokončený roku 1798 je psán česky a latinsky. V prvním díle zaznamenal Akvilin Hrdlička, podle původní paginace 141 až 192, zhruba 53 textů Třeboňských pamětí. Oproti jiným rukopisům se tyto texty liší v názvu, mají vlastní řazení a navíc jsou některé scelené, jiné naopak samostatné. Dnes jako jediný autentický pramen zaznamenává takzvaný Kozkovský cyklus.

Torza nejstaršího rukopisu textů Třeboňských pamětí obsahuje polozapomenuté dějepisné dílo Josefa Vačkáře *Dějiny někdejší slavné Řebolní kanonie svatého Augustina v Třeboni*, které zaznamenává několik nových a odlišných pasáží jednotlivých textů. Velice těžce se však rozlišuje původní text, protože Vačkář texty zmodernizoval. Edice proto upozorňuje na stránky Vačkářova díla, kde si může čtenář informace porovnat.

Posledním kolacionovaným a kolacionovatelným rukopisem jsou četné rukopisy²⁴⁵ v německých²⁴⁶ Rožmberských kronik.²⁴⁷ Pro účely této edice jsem přečetl tři

²⁴³ SOKA Tábor, Sběrka rukopisů, sign. D8/266, číslo 5.

²⁴⁴ J. LINTNER, *Soběslav 1390-1940*, Soběslav 1941, S. 74.

²⁴⁵ J. KOLÁR, *Mezi kronikářstvím*, S. 113. Uvádí, že našel 10 rukopisů, a mezi nimi i nově objevené, které neznal ani editor tohoto pramene J. M. KLIMESCH. V této edici není vydán mladší dodatek spisu, obsahující právě „Třeboňské paměti.“ Pravděpodobně je to proto, že každý rukopis obsahuje odlišný počet textů a snad také proto, že Klimesch vycházel výhradně z takzvaného Novohradského

rukopisy německé Rožmberské kroniky.²⁴⁸ První, který obsahuje texty číslo (10, 4a, 8, 9a, 9b, 18, 26). Povídky jsou napsány přesně v rozsahu rukopisu Petra Kašpara Světeckého. Jedná se v současné době o nejstarší zachovalý záznam textů Třeboňských pamětí z roku 1694. A dvě německé Rožmberské kroniky z Knihovny Národního muzea.²⁴⁹ Editor na konci 19. století připsal tyto kroniky proboštu třeboňského kláštera Norbertu Heermannovi (1663-1699). Pravděpodobně se však jedná o překlad pořízený ještě před Norbertem Heermannem.²⁵⁰

Při přípravě této edice bylo zároveň částečně přihlédnuto k již existujícím edicím, které byly využity kvůli celkové kompletaci textů a zvolené metodě.

Edice Jaroslava Kolára²⁵¹ vychází převážně z poslední a nejrozsáhlejší verze, kterou zaznamenal Akvilín Hrdlička roku 1798. Tato edice obsahuje 62 textů Třeboňských pamětí. Navíc je zde uvedena *Posloupnost knížat a králův českých, vytažená z Hájka*, kterou tato edice neuveřejňuje.

Během bádání jsem byl upozorněn Zdenkou Kociánovou na zasutou polorozpracovanou edici textů Třeboňských pamětí Františka Mareše.²⁵² K této edici jsem přihlédl a

rukopisu, kde „Třeboňské paměti“ ani nejsou obsaženy. Navíc uvádí, že tento „appendix“ vydal už Karel Müller, S. 14 - 15.

²⁴⁶ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, inv. č. A 77. Tento rukopis z roku 1694 obsahuje texty číslo 10, 4, 8, 9a, 9b, 18, 26, přesně v rozsahu rukopisu Petra Kašpara Světeckého. Povídky jsou číslovány podle této edice. Další kroniky, které neneviduje Karel Müller jsou v SOA Třeboň, pobočka Český Krumlov, Sbíрка rukopisů Český Krumlov, inv. č. 66. SOA Třeboň, pobočka Český Krumlov, Sbíрка rukopisů Český Krumlov, inv. č. 363.

²⁴⁷ J. M. KLIMESCH, *Die Herren von Rosenberg*, S. 30-47. TÝŽ, *Ein literarischer*, S. 454 – 469. F. MAREŠ, *Norbert Heerman a Václav Březan*, S. 221 – 243. TÝŽ, *Paměti Třeboňské*, S. 346 – 358. A. KUBÍKOVÁ, *Rožmberské kroniky*, S. 9-14. J. KADLEC, *Klášter*, S. 218-220.

²⁴⁸ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, inv. č. A 77, pag. 525 – 541.

²⁴⁹ Knihovna Národního muzea (dále KNM) Praha, inv. č. VIII D 7, pag. 362 – 399. A Václavem Hankou kolacionovaný opis z roku 1839, respektive 1694 KNM Praha VIII D 7, pag. 608 – 618.

²⁵⁰ „15. února 1702 hlásil hejtman knížeti, že prálát Ferdinand Siebert z Liliensteinu prohlásil: zvěčnělý probošt (N. Heerman) častěji říkával, že dle udání jezuity Balbína řečená *Rosenbergische Chronica* od nějakého Vyšebrodského professa, kněze řádu Cisterceského, sepsána byla.“ Převzato od F. MAREŠE, *Norbert Heerman a Václav Březan*, S. 221., který cituje SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I A. 1 P. 14.

²⁵¹ J. KOLÁR (ed.), *Mezi kronikářstvím*, S. 111-149.

²⁵² SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A. Z četných vpisků vyplývá, že tento strojopis vznikl několik let. Nedokáží proto stanovit přesnou dobu posledního zápisu. V třeboňském archivu pracoval František Mareš od 1. října 1873 až do své smrti 12. února 1939.

důsledně upozorňuji na zásadní poznámky, které jsou zde obsaženy. František Mareš našel 10 rukopisů Třeboňských pamětí obsahující různý počet textů. Sedm rukopisů již nebylo možné nenaleznout. Spolehl jsem se na jeho poznámky o zásadní odlišnosti verzí toho kterého textu a částečně jsem byl nucen akceptovat jeho dobový transkripční úzus. Na tyto poznámky, změny a jazykové nuance v edici upozorňuji. Zároveň byly k textům připojeny charakteristické poznámky z této edice, které odrážejí stav historického vědomí 19. století. K románovým a k popularistickým vydáním některých částí z 19. a 20. století nebylo přihlédnuto.²⁵³

Při ediční úpravě textů Třeboňských pamětí jsem postupoval několikerým způsobem: česky psané texty, latinské a německé poznámky v úvodu a na konci edice, byly pro účely zpřístupnění transkribovány a upraveny do současné pravopisné normy. Text byl podle logických souvislostí a větné stavby rozčleněn do odstavců a doplněn interpunkcí. Psaní velkých počátečních písmen u vlastních jmen a na začátku vět bylo přizpůsobeno současnému úzu (Pán – pán). Římské číslice byly ponechány u letopočtů (roku 1610). Grafémy *i*, *y* ve významu samohlásky upravuji podle dnešní kodifikace. Koncové *ij* bylo přepisováno jako *í* nebo *ii*. U zdomácnělých slov cizího původu (latinských, německých) byl odstraněn cizí pravopis (*crucifix* → krucifix), pokud však byly napsány v humanistickém písmu, tak jsou vytištěna kurzívně. Vlivy cizí grafiky byly v domácích slovech potlačeny *th* jako *t* (*letha* → léta). Nejvíce změn se týkalo hláskového kolísání. Grafémy *u*, *i*, *y*, *j*, *v*, *w* byly upravovány podle funkce, kterou v textu mají. Au jako ou (konouník → kanovník), ia jako a (*krzestian* → křest'an), uo jako ú (*pánuov* → pánúv), či jako ů (*duom* → dům). Upravuji psaní předložek *s/z* (*s božího* → *z božího*) i předpon (*spívat* → *zpívat*). Podobně bylo modernizováno užití *d/t* (*svadební* → *svatební*). Podle výslovnosti byly také přepisovány tradiční spřežky (*ss* → *š*, *rz* → *ř*, *cz* → *c* nebo *č*, *čz* → *č*). Grafém *g* se transkribuje jako *j*, nevyjadřuje-li hlásku *g*. U samohláskových skupin bylo upraveno *ie* → *ě* (*pamiet* → paměť) a dvojhláska *au* byla přepisována jako *ou* na začátku (*aupravný* → *oupravný*), uprostřed (*dovědauce* → *dovědouce*) i na konci slova (*přisahau* → *přisahou*). Pokud se vyskytovaly dva tvary (*vousatého* i *fousatého*), byly oba ponechány. Naproti tomu koncové *ch* bylo odstraněno (*obouch* → *obou*). Kolísání *jsem/sem* a *jsme/sme* v první osobě singuláru i plurálu slovesa *být* a občasné

²⁵³ A. J. BECK, *Anekdoty*, Květy 11, 30. 3. 1844, S. 155; 2. 4. 1844, S. 159; 4. 4. 1844, S. 163. K. MÜLLER, *Některé staré příběhy*, S. 358-374. L. DOMEČKA, *Paměti třeboňské*, Ohlas od Nežárky 17, 1887, S. 81-82; 95; 117-118; 127-129. T. ANTL, *Z pamětí rožmberských*, Třeboňské listy 2, 1901, č. 45-49.

použití protetického *j* (jmilý) a *v* (vobora) zůstalo bez úpravy. Z důvodu zachování výrazných charakteristických rysů původního jazyka nebyly některé výrazy upravovány (např. *písebnost*, *návstupem*, *svývolně*, *nejistšího* apod.). Podoby slova *suma/summa* byly sjednoceny do tvaru *summa*.

Při přepisu písemností byly využívány obvyklé značky a symboly. Veškeré zkratky (král[ovského], J[eho] M[ilost] c[ísařská] krá[lovská], p[án], atd.) byly důsledně rozepisovány do hranatých závorek. Pro zlaté rýnské je užívána obvyklá zkratka *R*, pro krejčary *kr* a pro denáry zkratka *d*, pro strychy *str*, pro groše *gr*, míšenské *gr M*, české *gr C*, pro kopu *℥*, věrtele *v*, měřice *m* a libru *l*.

Hranaté závorky [] byly využívány pro editorské zásahy do textu. Značka [......] byla užitá pro označení chybějícího nebo nečitelného textu. Pro označení nejistého čtení textu byla užívána značka [?]. Pro upozornění na chybný text, věcnou chybu, chybu v dataci apod. značka [!]. Do špičatých závorek <> byl vetknut přeškrtnutý čitelný text. Marginální a interlineární vpisky a přípisky jsou uváděny ve složených závorkách {}. Kulaté závorky () byly využity pro doplňování zachovaných editovaných textů Třeboňských pamětí z dnes již nezvěstných rukopisech, nebo v později vydaných a připravovaných edicích.

Jednotlivé texty byly pro účely diplomové práce opatřeny podrobným poznámkovým aparátem.²⁵⁴ Pro konkrétní identifikaci osob lze nahlédnout například do edice Poslední Rožmberkové a třeboňských matrik narozených, oddaných a zemřelých,²⁵⁵ na jejichž základě by bylo možné vytvořit stručné biogramy některých osob.

²⁵⁴ Poznámkový aparát editovaných textů obsahuje některé identifikace lokalit, nemovitostí a předmětů. Používány byly především slovníkové práce, a to *Ottův slovník naučný I-XXVIII*, Praha 1888-1909; Jan GEBAUER, *Slovník staročeský I-II*, Praha 1970; *Staročeský slovník I-IV*, Praha 1968-1996; František TRÁVNÍČEK, *Slovník jazyka českého*, Praha 1952, které již dále z úsporných důvodů citovány nejsou.

²⁵⁵ SOA Třeboň, Sběrka matrik jihočeského kraje, Třeboň, č. 1, Kniha narozených 1630 – 1659.

8.2 Přehled rukopisů Třeboňských pamětí²⁵⁶

Rukopis 1) Jeden list u kupce Václava KÖRNERA,²⁵⁷ (17. století), (nenalezeno).

Rukopis 2) Dva listy v archivu třeboňském,²⁵⁸ (17. století), (nenalezeno).

Rukopis 3) Norbert HEERMANN,²⁵⁹ (1694).

Rukopis 4) Václav MANN (1725),²⁶⁰ (nenalezeno).

Rukopis 5) Petr Kašpar SVĚTECKÝ, (1754).²⁶¹

Rukopis 6) Aquilin²⁶² HRDLIČKA - Liber memorabilium parochiae Trebonensis, (1798).²⁶³

Rukopis 7) František PYBL, Jan KÖRNER,²⁶⁴ (1834), (nenalezeno).

Rukopis 8) KAISERSCHOTT,²⁶⁵ (nenalezeno).

²⁵⁶ Číslování rukopisů jsem částečně převzal z rozpracované edice F. MAREŠE. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, pag. 1.

²⁵⁷ „Zbytek rukopisu který sahá do 17. století.“ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 346.

²⁵⁸ Tamtéž, S. 346. „Zbytek rukopisu který sahá do 17. století.“

²⁵⁹ A. J. BECK, *Anekdoty*, Květy 11, 30. 3. 1844, S. 155; 2. 4. 1844, S. 159; 4. 4. 1844, S. 163. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, Sběrka rukopisů Český Krumlov, inv. č. 250. KNM Praha VIII D 7, pag. 362 – 399. A Václavem Hankou kolacionovaný opis z roku 1839, respektive 1694 KNM Praha VIII D 7, pag. 608 – 618. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, inv. č. A77, pag. 525 – 541. Srov. J. M. KLIMESCH (ed.), *Norbert Heermann's Rosenberg'sche Chronik*. Třeboňské paměti v této edici uveřejněny nejsou.

²⁶⁰ Pod citací SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I. A. 3 K.^a 37. b., kterou uvádí F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 348, se nyní nachází účty ke stavbám oltářů v kostele sv. Jiljí v Třeboni.

²⁶¹ Petr Kašpar SVĚTECKÝ. SOA Třeboň, Sběrka rukopisů, ruk. A22/IV, pag. 352-375. Pag. 352, uvádí za pramen Kašpara VESELÉHO.

²⁶² V edici je použito novodobého tvaru Akvilin.

²⁶³ Tento rukopis se nalézá na třeboňské faře. Za možnost nafotit si tento pramen děkuji panu faráři Hugo Pytlovi. Z tohoto rukopisu vychází edice J. KOLÁRA, *Mezi kronikářstvím*, S. 111-149.

²⁶⁴ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 346.

Rukopis 9) Antonín LEKŠ,²⁶⁶ (1779), (nenalezeno).

Rukopis 10) 21 listů děkana KROJHERA,²⁶⁷ (18. století),²⁶⁸ (nenalezeno).

Rukopis 11) Státní okresní archiv Tábor, Sběrka rukopisů, signatura D8/266, číslo 5.

Rukopis 12) Josef VAČKÁŘ.²⁶⁹

Rukopis 13) Ladislav DOMEČKA, (nenalezeno).²⁷⁰

²⁶⁵ Tamtéž, S. 346.

²⁶⁶ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, pag. 1, je napsáno, že byl ze Soběslavi.

²⁶⁷ Tamtéž, pag. 1. „Dar borovanského souseda BENDY vulgo KLÍMY.“

²⁶⁸ Tamtéž, pag. 1. Na tento rukopis Františka Mareše pravděpodobně upozornil J. PETŘÍK, *Třeboňsko po českém povstání*, S. 112, kde je uvedeno, že F. J. KROIHER je senátor a děkan v Ledenicích.

²⁶⁹ J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 113. Pravděpodobně vychází z nejranějšího rukopisu.

²⁷⁰ J. KOLÁŘ (ed.), *Mezi kronikářstvím*, S. 113. píše, že Ladislav Domečka vychází z jiného rukopisu, než které zaznamenává F. Mareš.

8.3 Soupis vydaných textů Třeboňských pamětí

- 1) Řezníci a pekaři
- 2) Pekař Václav Zoček košem trestán a řemeslo mu zapověděno
- 3) Vrabci stříleni od Švajnocha dvořanína starého neobyčejně fousatého
- 4) Fraucimor pana Petra Voka z Rožmberka
- 4b) Milenky²⁷¹
- 5) Firbic dostal přes hubu od pana Petra Voka z Rožmberka, že nechtěl zpívat
- 6) Směšná příhoda o lokaji koktavým Jakubovi
- 7) Pan Petr Vok z Rožmberka zalíbení měl lidi s aprílem posílat, item Hubička namalovaná s Švainochem
- 8) Pan Petr Vok z Rožmberka bejval veselý rád a k měšťanům se zval
- 9) Tabule rožmberská
- 9 b) Chudý lid
- 10) Pan Petr Vok po smrti manželky své Kateřiny z Ludanic prchlejš učiněn, mnoho služebníků postínati dal, pak toho litoval, protož kata do Soběslavi dáti rozkázal
- 11) Kterak kanovníci třeboňští z kláštera vypraveni byli
- 12) Nevěsta stará léta 1610
- 13) Koňstvo pana Petra Voka z Rožmberka
- 14) Špitál na předměstí Svinenským a v městě
- 15) Várky městské panu Vilémovi z Rožmberka pro stavení hráze rožmberský na 3 léta postoupeny
- 16) Makovice na věž při kostele postavená, věž malována a báh ozelenána etc.
- 17) Věž ta krásná shořela od hromu na Štědrý večer
- 18) Krumlov prodán, Pan Petr Vok z Rožmberka do Třeboně se odebral a tu zámek rozšířil, císař Rudolf II, syna svého pobočného na Krumlov dav, který potom tam pro nešlechtnost zazděn. Pan Vilém z Rožmberka nadělav s svými čtyřma vzácnými manželkami nebo pro ně mnoho dluhův, pro něžto Krumlov prodán býti musel
- 19) Paměti o klášteře třeboňském všelikterý a o panu Petrovi Vokovi z Rožmberka etc.

²⁷¹ Název z Hrdličkovy Liber memorabilium.

- 20) Zpráva o pašovským vojsku jímž byl Pan Petr Vok oklamán
- 21) Pokoje na městských zdích a dlouhej gang
- 22) Arcikníže Maximilián na Třeboň přijel, bratři jeho etc.
- 23) Pasovský vojsko po učiněných velkých škodách v Čechách pan Petr Vok z Rožmberka vyplatil
- 24) Dobrý úmysl před smrtí pana Petra Voka z Rožmberka
- 25) Smrt pana Petra Voka z Rožmberka
- 26) Zpráva o pohřbu pana Petra Voka z Rožmberka
- 27) Panství po pohřbu pana Petra Voka z Rožmberka kdo ujal
- 28) Začátek rebelie české
- 29) Třeboň město shořelo
- 30) Do Třeboně kanovníci regulární navrácení etc.
- 30 b) Některé paměti v Třeboni
- 31) Věž obecní třeboňská založená
- 32) Předměstí, kde nyní rybník Svět etc
- 33) Carolus Magnus
- 34) Daskabát a jiné předměstí
- 35) Koně kožešníci třeboňský vydělali
- 36) Mordýř řezník
- 37) Veliký muž do Třeboně přijel, potom zabit
- 38) Vrátnej zarduše[n] od nedvěda zamačkán
- 39) Pan Joáchym z Hradce utopil se
- 40) Petr z Rožmberka Kulhavý
- 41) Distilátor
- 42) Jeden velkej vůl
- 43) Rybníky třeboňský
- 44) Most přes Rožmberk
- 45) O proměnách panství třeboňského
- 46) Divná příhoda
- 47) Hodinář šašek
- 48) Klec na rynku železná
- 49) Maškary v Třeboni
- 50) Ouředník šašek
- 51) Málo světa sjezdil

- 52) Klášter Borovanský
- 53) Sladovnický zabit
- 54) Svatba pana Viléma z Rožmberka
- 55) Rybník Rožmberský
- 56) Povodeň
- 57) Povodeň druhá
- 58) Písař důchodenský se zabil
- 59) Probošt Třeboňský volený, Němec
- 60) Činy kněze Matěje Kostky neb Kozky
- 61) Kostkův arest a šibalství
- 62) Kozkovy kuchařky
- 63) Kněz Kozka, dobrý katolík
- 64) Směšná příhoda
- 65) O lazebníkovi Michalovi

8.4 Paměti rožmberské

Město Třeboň

{Zykl alter Kammerdiener des Hern Petr Wok von Rosenberg Bestellt denen Fleißbakein und Becken nach zu sehen und was diesem nach den Tod schafieret ist.}²⁷² [*Zykl, starý komorník pana Petra Voka z Rožmberku, dohlížel na řezníky a pekaře a co se mu přibodilo po smrti*]

{Es Rouliren allhier unter der Bürgerschaft einige alte Gedächtnisse wo ein die Abschrift von den Rathe verwandten herrschaftlich Caspar Vesely mir der eine 30.ten May 1754 zur hand gekommen, daraus ich dann dasjenige übertrage, so fornen in den *Diario* des Herrn Petr Vok von Rosenberg sich nicht befindet, das erste ist von denen Becker und Fleißhakern denen gedlr [?] alte Kammerdiener nachgeschaut hat werden.}²⁷³ [*Mezi měšťany kolují staré historky, které se mi dostaly do rukou 30. března 1754 od Kašpara Veselého, příbuzného pana radního [Mecera]. Zde se nachází i to, co není obsaženo v životopise²⁷⁴ pana Petra Voka.*]

[1] **Řezníci a pekaři**²⁷⁵

Zykl,²⁷⁶ starý komorník²⁷⁷ pana Petra Voka z Rožmberka, nemoha pro sešlost věku svou službu zastati, jest od J[e]ho M[i]losti pána²⁷⁸ nařízený, aby řezníkům a pekařům v městě Třeboni dohlížel, a kdyby masa všelijakého pěkného dostatek neměli, aby byli trestáni a pokutováni;²⁷⁹ tím způsobem pekaři, kdyby chléb malý neb neoupravný²⁸⁰ pekli, a do-

²⁷² Poznámka Petra Světeckého.

²⁷³ Pozn. Petra Světeckého.

²⁷⁴ Pátý díl Historie rožmberské.

²⁷⁵ Tento text obsahují rukopisy 1, 3, 5, 6, 7, 8, 11.

²⁷⁶ *Zikmund Zigl z Chocemic*, rožmberský kancléř. Do Třeboně se dostal na přímluvu Volfa Novohradského z Kolovrat roku 1605. U Václava Březana byl značně v nelibosti. Porovnej V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 577, 578, 581, 584, 601, 607, 612, 613. Ruk. 3. a 6. dodává Zikmund.

²⁷⁷ Úlohu komorníka v dějinách výstižně charakterizuje Karel KOSÍK, *Století Markéty Samsové*, Praha 1993, S. 110–111.

²⁷⁸ Petr Vok z Rožmberku

²⁷⁹ Srov. SOkA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, kart. 24., „1634 18. srpna, zpráva Václava Stanislava cechmistra řemesla řeznického představeným města ohledně stížnosti na Tomáše Křepelku, že u něho nebylo k dostání maso.“

statku neměli. A těch pokut jemu, Zyklovi |: aby lepší pozor dal :|²⁸¹ polovici naříditi²⁸² ráčil. Když pak týž Zykl v létu 1610²⁸³ umřel, řezníci jej k hrobu nésti museli; a nežli jej k farnímu kostelu²⁸⁴ sv. Jiljí²⁸⁵ donesli, třikrát jej z már dolů schodili; pro kteroužto věc všickni řezníci do šatlavy byli daný a velkou pokutu složiti měli, ale očistili se přísahou, že jim to příhodou a ne z jejich chtění²⁸⁶ přitrefilo,²⁸⁷ nebo tehďáž²⁸⁸ na peřině vysoko na máry mrtvý tělo klásti obyčej měli.[!]²⁸⁹ Leží v *ambitě*, kdež²⁹⁰ se velkými vraty z kostela²⁹¹ do *ambitu*²⁹² jde, v koutě na levé straně.²⁹³

[2] Pekař Václav Zoček košem trestán a řemeslo mu zapověděno²⁹⁴

Týž Zykl²⁹⁵ za svého živobyť²⁹⁶ obžaloval²⁹⁷ u J[eho] M[ilosti] pána²⁹⁸ Václava starého Zočka²⁹⁹ pekaře, že neupravný chléb a žemle peče, a když mu domlouval, že ještě na něj

²⁸⁰ Neřádný, dobře neprovedený, odbylý.

²⁸¹ Tyto symboly |: ,:| jsou součástí rukopisu.

²⁸² Ustanovil, aby dali Zyklovi.

²⁸³ Zemřel 8. dubna 1610. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 612.

²⁸⁴ *Farní kostel* – kostel jehož součástí je fara, která je administrativním a správním sídlem faráře.

²⁸⁵ Děkanský a klášterní kostel Panny Marie Královny a sv. Jiljí v Třeboni.

²⁸⁶ Ruk. 6. má oumyslem.

²⁸⁷ Přihodilo.

²⁸⁸ Ruk. 6. má tenkrát.

²⁸⁹ Tato příhoda se zakládá částečně na pravdě, s tím rozdílem, že se to přihodilo jeho manželce. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 601.

²⁹⁰ Ruk. 6. má když.

²⁹¹ Děkanský a klášterní kostel Panny Marie Královny a sv. Jiljí v Třeboni.

²⁹² Křížová chodba, která bývá součástí klausury, a zpravidla obíhá rajský dvůr.

²⁹³ Na tomto místě byl pohřben Petr Pavel Ziegler, nar. 29. června 1650 v Nových Hradech, sliby složil 5. října 1673, ale na kněze vysvěcen nebyl. Vedl správu klášterního hospodářství, zemřel 27. ledna 1698. J. KADLEC, *Klášter*, S. 303. V současné době se tento údaj nedá ověřit, protože byl v roce 1706 upravován ambit a „*hroby i s náhrobky byly buď zrušeny nebo pouze zasypány.*“ F. MAREŠ, Jan SEDLÁČEK, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Třeboňském*, Praha 1900, S. 73.

²⁹⁴ Tento text obsahují ruk. 1, 3, 5, 6, 7, 8, 11.

²⁹⁵ Zikmund Zigl z Chocemic.

²⁹⁶ Ve významu: „Když měl živnost a ta ho jako jediná živila.“

²⁹⁷ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 604. uvádí, že roku 1609 pomluvil třeboňskou městskou radu, protože nechtěli ztrestat na hrdle cizoložníka.

²⁹⁸ Petra Voka z Rožmberka.

²⁹⁹ Ruk. 6. má Čoček.

broukal. Z té příčiny na poručení³⁰⁰ J[eho] M.[ilosti] pána do koše nad příkop dán,³⁰¹ a musel se nad vodou s košem uřezati a v příkopu se z koupati; k tomu ke všemu řemeslo mu zapověděno až do smrti, ale že měl syny, Tomáše a Václava,[³⁰²] ti řemeslo dělali a otce do smrti živili.³⁰³

[3] **Brabci³⁰⁴ střílení od Švajnocha³⁰⁵ dvořanína starého neobyčejně fousatého³⁰⁶**

Švainoch,³⁰⁷ starej dvořanín ještě pana Vilíma z Rožmberka, měl svou provisi za pana Petra Voka z Rožmberka až do smrti, pokoj svůj měl v plácku,³⁰⁸ pak naposled v klášteře,³⁰⁹ a toto za práci měl: s dlouhou troubou okolo kostela,³¹⁰ po zámku i po městě³¹¹ chodil a vrabce střílel, a co jich důchodnímu písari³¹² zastřelenejch odvedl, měl za každého z důchodu 1 krejcar. Když pacholata školní kde vrabce vybraly, tehdy Švajnochovi je prodávaly. Dal jim za 5 nebo 6 krejcar a sám z důchodu³¹³ za každého dostal krejcar. Již vrabci byli ho povědomi; jak ho s tou dlouhou troubou spatřili, ihned, jako by je hnál, pryč uletěli.³¹⁴ Týž Švainoch nosil fousy v klubko pod bradou zavinitý, a když je rozpustil, dosáhly mu až do kolenou. Když měl Petr Vok z Rožmberka vzáctný hosty u sebe, tehdy na rozkaz J[eho] M[ilosti] pána³¹⁵ ty fousy sobě zvěsil a rozčesal, takže ku podivu bylo.

³⁰⁰ Rozkaz.

³⁰¹ Srov. Zikmund WINTER, *Kulturní obraz českých měst, život veřejný v XV. a XVI. věku II.*, Praha 1892, S. 261, 271, 284.

³⁰² Řehoř. SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I. B. 5 AS. 7. d.

³⁰³ Srov. T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 42-43.

³⁰⁴ Vrabci.

³⁰⁵ Ruk. 6. zaznamenává jméno Švajnach.

³⁰⁶ Tento text obsahují ruk. 3, 5, 6, 11.

³⁰⁷ Rožmberský dvořan Fridrich Švejnoch ze Švejnochu.

³⁰⁸ Pravděpodobně je myšlen takzvaný Kozí plácek, dnešní Žižkovo náměstí. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, uvádí, že je myšlena Lipovka, místo před nynější lékárnou, dříve rožmberskou knihovnou. A. J. BECK, *Anekdoty*, Květy 11, 30. 3. 1844, S. 155, píše, že je myšlen dvůr nedaleko Třeboně.

³⁰⁹ Augustiniánský klášter v Třeboni.

³¹⁰ Kostel sv. Jiljí v Třeboni.

³¹¹ Třeboň.

³¹² Písař důchodní – úředník pověřený evidencí příjmů a vydání na panství.

³¹³ Od důchodního úřadu.

³¹⁴ Ruk. 6. má utíkali.

³¹⁵ Petr Vok z Rožmberka.

[4a] **Fraucimor**³¹⁶ **pana Petra Voka z Rožmberka**³¹⁷

Petr Vok z Rožmberku, (následujíc v tom císaře Rudolfa II.³¹⁸ „*Qualis rex, talix grex*“
[*jaký král, takové stádo*]),³¹⁹ 16 dam na třeboňském zámku choval rozličného národu [!].³²⁰
z Indie, ze Španěl,³²¹ z Frankrejchu,³²² z Vlach,³²³ z Turek, z Židů,³²⁴ z Němec, z Polska,
mezi nimiž přední plac³²⁵ obdržela Češka Zuzanka,³²⁶ jednoho mlynáře dcera, která jak
kšaftem,³²⁷ tak ze živobytí pána darem za mnoho tisíc klenotů dostala³²⁸ a [v] Soběslavi³²⁹
dům, takže po smrti páně dostala se do Soběslavi na dům a vzala sobě jednoho řezníka,
Ovčičku³³⁰ jménem. Ten hodoval, pil ve dne v noci, jeden klenot za druhým prodával,
zastavoval, až i od zbytečných truňků³³¹ umřel; ale Zuzanka jej smrtí předešla, jak přišlo,
tak odešlo. Po smrti Zuzanky se oženil, a syna v chudobě po sobě zanechal.

³¹⁶ Fraucimor – místnost nebo část paláce obývaná ženami. Ženské služebnictvo a dvorní družina šlechtičny; skupina žen.

³¹⁷ Tento text obsahují ruk. 1, 3, 5, 6, 7, 9, 11.

³¹⁸ Rudolf II. Habsburský. [n. 18. 7. 1552, z. 20. 1. 1612], rakouský arcikníže, římský císař, český a uherský král.

³¹⁹ Neobsahuje ruk. číslo 3.

³²⁰ F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 355 píše, že byly pouze tři, když do národů nezapočítává Židovky a o Angličance Koparové říká, že se do Třeboně nedostal, protože se v roce 1598 vdala. Ve skutečnosti se ve fraucimoru za dobu jeho existence v Třeboni nacházelo 9 cizinek. Srov. M. HAJNÁ, *Rožmberský fraucimor*, S. 5 – 29.

³²¹ Španělsko, evropský stát.

³²² Francie, evropský stát.

³²³ Itálie, evropský stát.

³²⁴ Autor píše dle dobového „katolického“ úzu malé ž.

³²⁵ Z německého der Platz – místo.

³²⁶ Zuzana Vojířová z Vacovic. Srov. Jan LINTNER, *Zuzana Vojířová z Vacovic*, JSH 17, 1948, S. 73 – 77. Z. MRÁZ – E. SCHNEIDER, *Rožmberský dům v Soběslavi a Zuzana Vojířová z Vacovic*, Soběslav 1962. Z. MRÁZ, *Zemřela Zuzana Vojířová roku 1616?*, JSH 31, 1962, S. 87 - 88.

³²⁷ Poslední vůle.

³²⁸ Svědectví o pátrání Jana Jiřího Švamberka po rožmberských klenotech u Zuzany Vojířky zaznamenal Jiří JÁNSKÝ, *Páni ze Švamberka*, Domažlice 2006, S. 411.

³²⁹ Soběslav, město v jižních Čechách.

³³⁰ Jindřich Ovčička, řezník v Soběslavi. KNM, VIII D7. pag. 367, uvádí jméno Lampl.

³³¹ Ve významu pití. Němčina má pro pití několik výrazů – das Trinken, der Trunk, die Trünke, der Trank.

[4b] **Milenky**³³²

Z těch nahoře jmenovaných milenek seznámil se Chlumčanský³³³ s jednou, která byla Turkyně³³⁴ a obtěžkal ji,³³⁵ pro kteroužto příčinu vsazen *Ad publicos carvenes* [*Pro výstrahu do vězení*] totiž do šatlavy.³³⁶ Byl tehdáž pan Jan Mecer³³⁷ primasem,³³⁸ otec můj městským rychtářem;³³⁹ biřic byl Vašek, který vyvedl ze Strakonice³⁴⁰ jednoho pana radního dceru Dorotku a dal se s ní vodat. S tou se Chlumčanský seznámil, a jsa ze šatlavy³⁴¹ po smrti pana z Rožmberka propuštěn, jí psaní posílával, které jsem já jí |:chodíc tehdy do školy:|

³³² Ruk. 6 uvádí tuto rozprávku samostatně a pod názvem Milenky.

³³³ Rožmberský dvořan *Kryštof Chlumčanský z Přestavlk*. V. Březan o něm činí poslední zmínku v roce 1574, kdy měl odstoupit ze služby u Petra Voka; bez udání důvodu. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 388, 411, 428. K roku 1604 zaznamenal V. Březan zajímavý údaj o uvěznění nevěstky. Tamtéž, S. 571. *Kryštof Chlumčanský z Přestavlk* je proslulý především výrokem v Pokutních registrech Petra Voka: „*Frejím jsem, k tomu se znám; kde kolivěk začnu milovati, všudy pytlem mám.*“ V. BŮŽEK, J. HRDLIČKA a kol., *Dvory velmožů*, S. 116. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, uvádí, že se jedná o Jana Chlumčanského.

³³⁴ Do úvahy připadá pouze Lucie Turkyně, která je zmíněna k roku 1602. Turkyně stará zemřela v roce 1602. Annu Turkyni z Královského Bělehradu, původně Fatoma, darovanou Petru Vokovi Rudolfem II., si roku 1609 vzal Tobiáš Aleš Paušrejber, stavební písař v Kaplici. Marie Turkyně je její dcerou, která se narodila roku 1602. Srov. M. HAJNÁ, *Rožmberský fraucimor*, S. 26, 27. a V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 561, 607.

³³⁵ Obtěžkati – otěhotnět.

³³⁶ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 482-483. Roku 1587 je zaznamenáno těhotenství neprovdané ženy z fraucimoru Anny Litické. Obtěžkána od Jana Špůlříře z Jiter.

³³⁷ Třeboňský měšťan Hanz Mecer. V SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 591, sign. IIIA – 132, kart. 23., se objevuje zmínka, která pro toto období nikterak nepotvrzuje primátorství nebo rychtářství Honse Mecera. „*Hanz Mecer soused města Třeboně dává svému synu Janovi Mecerovi za vyučenou z řemesla truhlářského. 6. května 1610.*“

³³⁸ Ruk. 1. a 8. zaznamenávají: „*Byl tehdy pan Jan Mecer, pan otec můj, městským rychtářem, biřic byl Vašek.....já, chodíc tehdáž do školy ...*“ Ruk. 5. „*Byl tehdáž pan Jan Mecer primasem, otec můj městským rychtářem*“; Ruk. 6. a 7. mají jméno Mayer a stejné znění jako 1. a 8. Ruk. 3. „*Herr Johann Metzger war damals Stadtrichterhaben sie mit einander viel Briefel gewechselt, welche ein Schulknab Lorenz Metzger ihr selbst abgelesen, wie auch die Antwort darauf, so sie ihme dictirt hat, geschrieben.*“ Ruk. 11. „*Byl tehdy pan Menczer městským rychtářem, biřic byl Vašek*“.

³³⁹ Roku 1612 se vybíraly osoby pro dosazení do starší a mladší rady a za rychtáře. Rychtářem byl Václav Julínský, SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 597, sign. IIIA – 138, kart. 23.

³⁴⁰ Strakonice, město v jihozápadních Čechách.

³⁴¹ Vězení.

čítával i také odpověď psal, jak *diktirovala*.³⁴² Tak jest na tom světě, že zeman ani biřičky sobě nezoškivil. Potom pak po smrti pána³⁴³ ten všechen fraucimor kdesi se poděl, nežli kdo zvěděl; ale každá měla za svou [službu] dobře zaplaceno.³⁴⁴

{Těmito pověstmi ubližuje se památce posledního Rožmberka a co v skrovné míře, dokud na Bechyni zůstával a svoboden byl, mu vytýkáno býti může, lebkovážně se zveličuje a pro celý život jeho za platné vydává. Počet služebnic těch neobnášel nikdy 16, a co se těch rozličných národů dotýče, z nichž pocházely, známe toliko Angličanku Annu Koparovou, Annu Turkyňni z Královského Bělehradu a Elišku Feodorovnu Moskevskou, děvče nevyvinuté, darované císaři Rudolfovi od židů. Může-li se tu o dámách mluvíti, ukazuje nejlépe následující příběh o Hubičce. Zuzanka, dcera mlynáře Sigmunda z Soběslavi může za příklad sloužiti, neboť byla-li roku 1580, když na Bechyni přišla jenom 18 roků stará, bylo jí na konci 16. století nejméně 38 a při smrti Petra Voka nejméně 49 let. Listem ze dne 24. srpna 1611 daroval Petr Vok z Rožmberka dům řečený Špůlřovský s baštou v Soběslavi, dvůr Ježkovský na předměstí tudíž před branou, kudy se k Táboru jde, a něco dědin Zuzaně služebnici zemřelé paní Kateřiny z Ludanic, manželky své, za její věrné a pilné služby a dobré i poctivé chování. Krom toho odkázal jí poslední vůlí 3000 kop grošů míšenských, které jí dědicové Rožmberští ve lhůtách spláceli. Když se roku 1613 Zuzanka vdala za Jindřicha Ovčičku, řezníka v Soběslavi, poslal jí Jan Jiří z Švamberka 2 kopy grošů míšenských na svatbu. Z uvedené summy 3000 kop vyzdvihl si Ovčička roku 1615 500 kop a roku 1616 100 kop. V tomto roce nebyla Zuzanka již více na živu.³⁴⁵ Také Švamberkové měli-li více hostí a potřebovali výpomoci, zvali Zuzanku do Třeboně a do Prahy.}³⁴⁶

[5] **Firbic dostal přes hubu od pana Petra Voka z Rožmberka, že nechtěl zpívat**³⁴⁷

Jan Firbic,³⁴⁸ lokaj J[e]ho M[ilosti] pana Petra Voka z Rožmberka, byl ze Suchdola³⁴⁹ sedl-
ský³⁵⁰ syn, však výbornej³⁵¹ jak půl Einspigla.³⁵² Jednoho času pán majíce s svými dvo-

³⁴² Diktovala.

³⁴³ Petr Vok z Rožmberka

³⁴⁴ Srov. M. HAJNÁ, *Rožmberský fraucimor*, S. 5 – 29.

³⁴⁵ Srov. Z. MRÁZ, *Zemřela Zuzana Vojtřová roku 1616?*, S. 87 – 88.

³⁴⁶ Ediční poznámka Františka Mareše. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A.

³⁴⁷ Tento text obsahují ruk. 1, 3, 5, 6, 7, 8, 11.

³⁴⁸ Rožmberský úředník a lokaj Jiří Firvic.

³⁴⁹ Suchdol nad Lužnicí, městečko u Třeboně.

³⁵⁰ Syn sedláka.

³⁵¹ Ruk. 7 má napsáno *vybranej*.

³⁵² Till Eulenspiegel, žertovná postava z německy mluvícího prostředí.

řany³⁵³ kratochvíli,³⁵⁴ poručil,³⁵⁵ aby každý nějakou písničku zazpíval; sám pán předně začal. Když přišlo na Firbice, zdráhal se, nechtěl zpívat, vydal mu pán baňku přes hubu. Tu teprva začal Firbic zpívat: „Ó nevěrný Jidáš, co si učinil.“ Řekl mu pán: „Kdybys byl prve zpíval, nebyl bys baňky dostal.“ Měli z toho smích, (že panu Jidášu³⁵⁶ nadal.)³⁵⁷

[6] Směšná příhoda o lokaji koktavém Jakobovi³⁵⁸

<Jakub>, koktavý krejčí, byl u pana Petra Voka z Rožmberku lokajem. Jednoho času, když pán měl hosty a pili zdraví J[e]ho M[ilosti] císařské,³⁵⁹ v tom na letu moucha, vpadla do *keredence*,³⁶⁰ když již pán k rtům nesl. Job vida to, brebtal: „Mi-mi-mi-mi...južt' je tam.“ Chtíc řícti: „Milostivý pane, moucha v *keredenci*.“ V tom pán vypil všecko i s tou mouchou; proto Job řekl: „Južt' je tam.“ Pán se obrátíc, ptal se Joba, coby to bylo. Job odpověděl: „Moucha!“ I dal mu pán v nos, až ho krev polila. Job jdouce od stolu a drže se za nos, brebtal řka: „Po po po podruhý, aby če če če čerta vypil, nepovímt'.“ Týž Job po smrti Páně majíc dobrej odkaz, koupil sobě dům v Soběslavi a tam v sousedství až do smrti setrval.³⁶¹

{Pan V[áclav] Březan bibliothekarius klade, že to bylo pachole panské nebo jak ted' pravíme páže,³⁶² přijímám Kometa, jak jest to v prvním díle karmazínovým³⁶³ historickým kvaternu na straně 243 zaznamenáno, léta 1590³⁶⁴}³⁶⁵

³⁵³ Rukopis 6 obsahuje „dvořaniny“.

³⁵⁴ Kratochvíl – krácení času, zábava.

³⁵⁵ Prikázal.

³⁵⁶ Jidáš, synonymum pro zrádce a nevěrníka.

³⁵⁷ Rukopis 6. a 8. neobsahují tento závěr.

³⁵⁸ Tento text obsahují ruk. 3, 5, 7, 8, 11.

³⁵⁹ Rudolf II. Habsburský.

³⁶⁰ Zde ve významu pohár.

³⁶¹ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, uvádí: „Roku 1603-4, dostaly 2 ženy ze Soběslavi za přivedení pacholete Joba 51 gr. 3. d. spropitného. Tutéž příhodu vypravuje Václav Březan roku 1590 o zajímavém Kometovi.“

³⁶² Páže – osobní sluha velmože.

³⁶³ Cituje dnešní SOA Třeboň, Sbírka rukopisů, ruk. A22/I, pagina 243. Karmasín – karmínově červený, šarlatový.

³⁶⁴ V roce 1590, „28. decembris pan Vitanovský [Arnošt Vitanovský z Vlčkovic] syna svého za pachole panu vladařovi odevzdal.“ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), Životy I, S. 360. Žádná podobná zpráva dosvědčující tuto příhodu se v edicích Václava Březana nenalézají.

[7] **Pan Petr Vok z Rožmberka zalíbení měl lidi s aprílem posílati, item Hubička namalovaná s Švainohem**³⁶⁶

Bývala jedna stará žena ve fraucimoře mlynářka, ode všech „Hubička“³⁶⁷ jmenovaná. Byla jako nějaká svobodnice,³⁶⁸ a kdy se mohla v městě při veselích svatebních³⁶⁹ aneb při křtinách dotřít korbele, raději pivo než víno pila. Ta bývala *ordinari*³⁷⁰ každý den opilá. Když býval den prvního *apríle*,³⁷¹ s tím měl J[eho] M[ilost] pán největší zalíbení, že jak tuto Hubičku, tak i jiný služebníky po městě s rozličnými věcmi posílal. Hubička nosívala zelenou putnu plnou kamení celej den po městě od jednoho k druhému, až se opila, putnu roztloukla a tak se do zámku navrátila. Jiný pak služebníci do Soběslavi,³⁷² do Veselí,³⁷³ do Lomnice³⁷⁴ museli s *aprílem* jeti na koních a na zádech kůš³⁷⁵ se sklenicema a kamením na sobě nésti; mnohý se v kolika dnech nevrátil. Švainoch³⁷⁶ taky rád pil, a tak měli s Hubičkou jeden cech, jakož jsou také na zámku v Třeboni spolu vykontrafektováni,³⁷⁷ Hubička s korbelem³⁷⁸ a Švainoch s koflíkem.³⁷⁹

[8] **Pan Petr Vok z Rožmberka bejval veselý rád a k měšťanům se zval**³⁸⁰

³⁶⁵ Poznámka Petra Světeckého.

³⁶⁶ Tento text obsahují ruk. 3, 5, 6, 8, 10, 11.

³⁶⁷ Ve fraucimoře byla v letech 1606 – 1611. Srov. M. HAJNÁ, *Rožmberský fraucimor*, S. 27.

³⁶⁸ Svobodník – osobně svobodný člověk, poddaný přímo vladařovi. Ruk. 6 zaznamenává „svodnice.“ (svůdnice – poznámka editora.) K. MÜLLER, *Některé staré příběhy*, S. 364 zaznamenává „svadebnice.“

³⁶⁹ Veselí svatební – svatba.

³⁷⁰ Ordinární – obvyklý, ale i nízký, všední, sprostý (chování...). Tento výraz pochází ze slova ordinárium, které označovalo neměnné pořadí mešních zpěvů.

³⁷¹ Prvního dubna.

³⁷² Soběslav, město v jihočeském kraji.

³⁷³ Veselí nad Lužnicí, město v Jihočeském kraji.

³⁷⁴ Lomnice nad Lužnicí, město u Třeboně.

³⁷⁵ Koš.

³⁷⁶ Rožmberský dvořan Fridrich Švejnoch ze Švejnochu.

³⁷⁷ Vykontrafektovati- vypočítat, vymalovat, zobrazit.

³⁷⁸ Korbel - nádoba na pití piva.

³⁷⁹ Pohárem.

³⁸⁰ Tento text obsahují rukopisy 3, 5, 6, 8, 10, 11.

O masopustě, aneb sice i jindy, když se pánu³⁸¹ zlíbilo, pozval se k některému³⁸² sousedu do města (Třeboně)³⁸³ a poručil, kteří měšťanové s manželkami a dcerami mají k tomu přijít.³⁸⁴ Tu dal ze zámku jídlo, víno nosit, a byl s nimi vesel. Časem muzika musela přítomna býti, a tancovalo se, čemuž se pán svou rozkoší díval, a kdo co na J[eho] M[ílosti] pánu požádal, všecko obdržel. V náležitý čas přijeli zase s *karitou*³⁸⁵ pro pána. Byl ráj v Třeboni, všeho dobrého dosti z božího požehnání.³⁸⁶

[9 a] **Tabule rožmberská**³⁸⁷

Na třeboňském zámku J[eho] M[ílosti] pan Petr Vok z Rožmberka každodenně mimo tabule J[eho] M[ílosti] páne³⁸⁸ 14 tabulí vychovával³⁸⁹ a knížetsky traktýroval.³⁹⁰

Stoly

Při první tabuli byl samej fraucimor,³⁹¹ z nichž přední místo měla Zuzanka,³⁹² jednoho mlynáře dcera velmi krásná16. osob.³⁹³
druhá folknábů³⁹⁴ od stavu6.
třetí regenti,³⁹⁵ hejtman, purkrabí a přední oficírové..... 19.
při čtvrtý písarové³⁹⁶ a menší oficírové 17.

³⁸¹ Petr Vok z Rožmberka.

³⁸² J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 119, který čerpá z nejranější verze poznamenal: *Nynější dům, zvaný „u Kocmoudů,“ patřival za časů pana Petra Voka Havlu Cirnsteinovi, u něhož pan Petr Vok často prý býval. R. 1759 byl majitelem tohoto domu řezník Antonín Maxa. Vačkář nezaznamenal poslední větu.*

³⁸³ Obsahuje ruk. 6.

³⁸⁴ Ve významu zúčastnit se.

³⁸⁵ Lehký vozík.

³⁸⁶ Boží požehnání – hojnost, velká úroda.

³⁸⁷ Tento text obsahují ruk. 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

³⁸⁸ Ruk. 6. má “mimo svý tabule ještě.”

³⁸⁹ Vydřoval, stravoval.

³⁹⁰ Hostil. Ruk. 6. má „trachtiroval.“

³⁹¹ Ženská část dvora.

³⁹² Zuzana Vojířová z Vacovic.

³⁹³ Tento údaj je pravděpodobný. K roku 1611 bylo ve fraucimoře 14 žen. Srov. M. HAJNÁ, *Rožmberský fraucimor*, S. 5 – 29.

³⁹⁴ Panošů. Ruk. 6. zaznamenává „edlknobů.“

³⁹⁵ Regent – ústřední hejtman rožmberských panství. Nejvyšší vrchnostenský úředník. Někdy označován pouze jako „Úředník.“

³⁹⁶ Mohl by to být písar důchodní, komorní, obroční, pivovarní, pocestní, kuchyňský nebo porybní.

při pátej muzikanti a krejčí.....	20.
při šestým kuchlmistři ³⁹⁷	4.
při sedmý lokajové	9.
při osmý mládenců a kuchtíků	15.
při devátý řemeslníkův všelijakých	10.
při desátý maštalířův ³⁹⁸	15.
při jedenáctý kočích	12.
při dvanáctý myslivců a holotů ³⁹⁹	18.
při třináctý pěších lovců	13.
při čtrnáctý pacholat, děvek a zadních ⁴⁰⁰ služebníkův	18.

Summa.....192 osob⁴⁰¹

Mimo tyto stoly dávalo se ze spižírny panské chleba, piva, vína a jiná všelijaká *viktuália*⁴⁰² pánům a starým služebníkům[m], kteří v městě u sousedů své *logamenty*⁴⁰³ měli; masa na syrově 101. osobě, těm, kteří, kdo by jim jídlo strojil, měli. Kterí pak samotní byli a toliko služebníka k posloužení měli, těm se hotová jídla z kuchyně panské s dostatkem posílala, takže i sousedé při tom své obživení mít mohli, u kterých ti páni bydleli.

[9 b] **Chudej lid**⁴⁰⁴

Když se o 10 hodinách na zámku třeboňském k obědu, jako i šestej hodině s poledne⁴⁰⁵ k večeri zvonilo, lidé z města i z okolních vesnic valem do zámku šli, pána do okna

³⁹⁷ Kuchlmistr – úředník pověřený dohledem na dvorskou kuchyni.

³⁹⁸ Správců konírny.

³⁹⁹ Opatrovník psů, psovod. Také psář a holomek.

⁴⁰⁰ Ruk. 6. zaznamenává „malých.“

⁴⁰¹ Tento údaj bude asi značně nadnesený. Srov. A. KUBÍKOVÁ, *Prodej českokrumlovského panství císaři Rudolfovi II. A přestěhování rožmberského archivu do Třeboně*, in: AT 2002, S. 11., která uvádí, že v Českém Krumlově zůstalo 89 osob a do Třeboně přišlo s Petrem Vokem 116 osob. K tomuto tématu se naposledy vyjádřil J. HRDLIČKA, „.....kuchyni svou k správě tobě poroučím“. *Kuchyňský personál v rezidencích posledních pánů z Hradce a Rožmberků*, JSH 65, 1996, S. 148-169.

⁴⁰² Potraviny.

⁴⁰³ Ubytování. Ruk. 6. zaznamenává kvartýry.

⁴⁰⁴ Tento text obsahují ruk. 3, 5, 6, 8, 10, 11.

⁴⁰⁵ V 18:00.

pozdravovali, dobrého a dlouhého panování, zdraví a štěstí vinšovali,⁴⁰⁶ což pán z vděčností rád přijímal a jim děkoval. Tu jeden každý kus masa neb kus ryby, chleba řádek a půl penty⁴⁰⁷ speisebirn⁴⁰⁸ dostal. Dávalo se každého týhodne pro chudý lidi do kuchyně 200 liber⁴⁰⁹ hovězího masa, 30 kaprů a drobů⁴¹⁰ co potřeba pro pátek a sobotu. (Pán Bůh ráčil požehnavati, že všeho dobrého dostatek a hojnost bylo.)⁴¹¹

[10] Pan Petr Vok po smrti manželky své Kateřiny z Ludanic prchlej⁴¹² učiněn, mnoho služebníkův postínati dal, pak toho litoval, protož kata do Soběslavi dáti rozkázal⁴¹³

Po smrti paní Kateřiny z Ludanic,⁴¹⁴ jinak z Kravař, {Umrřela v Krumlově 1601. Krumlov prodán 1602 J[eho] M[ilost] pan Petr Vok se na Třeboň přestěboval⁴¹⁵ pan Petr Vok z Rožmberka, velmi se prchlej⁴¹⁶ udělal, takže několik svých věrných služebníků v hněvu o hlavu připravit dal, a když jej hněv pomínul, ptal se, kde jest se ten neb onen poděl. Dovědouce se pak toho, že jest života zbaven, litoval své prchlivosti, a ihned nařídil, aby mistr popravní⁴¹⁷ z Třeboně do Soběslavi⁴¹⁸ se odstěhoval;⁴¹⁹ tak kdyby někdy na někoho se unáh-

⁴⁰⁶ Přáli.

⁴⁰⁷ Dutá míra pinta = 1,96 litru.

⁴⁰⁸ Das Speisebier - pivo. Ruk. 6. zaznamenává „půl penty piva.“ J. HRDLIČKA, „...kuchyni svou k správě tobě poroučím“, S. 154. píše „špajspír.“

⁴⁰⁹ Libra – jednotka hmotnosti. 1 libra česká = asi 0,51 kg. 1 libra vídeňská = 0,56 kg.

⁴¹⁰ Tohoto slova bylo používáno jako souhrnného výrazu pro zvířecí vnitřnosti (játra, ledviny, střeva, osrdí, plícky, žaludky).

⁴¹¹ Tuto část zaznamenává ruk. 3 a 6.

⁴¹² Prchlivý – popudlivý, prudký.

⁴¹³ Tento text obsahují ruk. 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11.

⁴¹⁴ 22. června 1601. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), Životy II, S. 554-555.

⁴¹⁵ Poznámka Petra Světeckého.

⁴¹⁶ Adjektivum prudký, náhlý, zuřivý.

⁴¹⁷ Kat.

⁴¹⁸ Rožmberské město vzdálené od Třeboně zhruba 20 km.

⁴¹⁹ F. MAREŠ na tomto místě poznamenal: „V Třeboni nikdy popravního mistra nebylo, i v tomto pádu podání jest mylné. Již roku 1519 a 1520 zdržoval se popravní mistr v Soběslavi a placen byl z příjmů tamního mýta. Ještě roku 1584 vyžádal si ho odtud Jan Malovec z Malovic a na Kamenici. V pozdějších rozepřích Třeboňského města s Soběslavskými (1663 – 1697), že tito nákladem svým na požádání popravního mistra do Třeboně dopraviti mají, nemohli treboňští pro své právo žádného dokladu, krom této zprávy Mecerovy uvést, již kladli do roku 1601, kdy ještě

lil, dříve nežli by mistr přišel, aby jej hněv pominul; a skrze ten prostředek mnohý při hrdle zachovaný byli.

Jednoho času, nemajíce kuchlmistři⁴²⁰ pro pána telecího masa, vypučili se tele od jednoho souseda, a přivezše špíží⁴²¹ ze Dvorův,⁴²² poručil jeden z kuchlmistrů, aby jedno tele nesli zase oplatiti, kde jsou vydlužili. A spatřic pán z okna, ptal se, kde to tele nese, a když zvěděl, že se před některým dnem telete pro kuchyni J[eho] M[ilosti] pána vydlužili, poručil toho kuchelmistra do vězení dáti a hned do Soběslavi pro kata poslati, pravíc, že se ta největší hanba jemu činí, aby měl soused pro jeho tabuli telata mu půjčovati; i rozkázal hned tomu sousedu to tele, co požádal, zaplatiti, a aby sousedé žádných spolků s oficíry neměli, přísně zapověděl, a ten kuchelmistr⁴²³ (pro nepřítomnost kata tenkrát)⁴²⁴ sotva hrdlo obhájl. [!]⁴²⁵

[11] **Kterak kanovníci třeboňští z kláštera vypraveni⁴²⁶ byli⁴²⁷**

(V městě Třeboni slavní páni vyzdvihli⁴²⁸ klášter, pan Petr,⁴²⁹ Jodok,⁴³⁰ Oldřich⁴³¹ a Jan⁴³² synové pana Petra z Rožmberka,⁴³³ vladaře domu Rožmberského, z farního kostela svatého Jiljí. V létu 1366 (1367).⁴³⁴ Tíž páni)⁴³⁵ kanovníci z kláštera Třeboňského |:jak se

ani Petr Vok v Třeboni nesídlil. (SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I A. 5AP. le. SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. IB. 5BC. 18. d.).“

⁴²⁰ Úředník pověřený dohledem na dvorskou kuchyni. Ruk. 6. zaznamenává jednotné číslo.

⁴²¹ Die Speise – pokrm, jídlo, potrava. Ruk. 7. obsahuje slovo *telata*.

⁴²² Dvorce – osada u Třeboně.

⁴²³ Mistr kuchař.

⁴²⁴ Ruk. 6.

⁴²⁵ Porovnej A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého III*, Praha 1885. S. 149 – 153.

⁴²⁶ Adjektivum pro nenásilný odchod. K. MÜLLER, *Některé staré příběhy*, S. 358 zaznamenal slovo „vybyti.“

⁴²⁷ Obsahují ruk. 5, 7, 8, 9, 10, 11.

⁴²⁸ Zřídili.

⁴²⁹ Petr II. z Rožmberka. Probošt kolegiální kapituly na Pražském hradě.

⁴³⁰ Jošt I. z Rožmberka. Nejvyšší komorník Království českého.

⁴³¹ Oldřich I. z Rožmberka.

⁴³² Jan I. z Rožmberka.

⁴³³ Petr I. z Rožmberka řečený Udatný. Nejvyšší komorník Království českého.

⁴³⁴ Jan Očko z Vlašimě vydal 12. května 1367 listinu ve které potvrdil povýšení farního kostela v klášterní. Srov. J.KADLEC, *Klášter*, S. 19.

⁴³⁵ Doplněno ze SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A.

rozpráví :| někdy⁴³⁶ nebyli vystrčeni, ale pan Vilém z Rožmberka, vidí nesvornost jejich, a dostávající zprávy od jednoho jejich spolukanovníka,⁴³⁷ že by se veliký nepořádek v klášteře nacházel, a jsouce žádostiv⁴³⁸ statků duchovních,⁴³⁹ zapověděl, aby žádného *vive novicia* [novice] do klášteře nepřijímali. To se stalo okolo léta 1564;[!]⁴⁴⁰ a tak předně kněz Jan,⁴⁴¹ opat poslední⁴⁴² a jiní po něm vymřely, až léta 1584 poslední kanovník Franklander⁴⁴³ z tohoto světa vykročil; a ten napsal vzadu na velikým oltáři velikou klatbu na rod pánův z Rožmberka, aby žádného dědice neměli a po sobě nepozůstavili, poněvadž jsou kanovníky z klášteře vybyly,⁴⁴⁴ aby sami taky žádného dědice neměli, tak aby tato panství třeboňské do cizích rukou přišlo, což se vskutku taky stalo, že oba ti vzácní páni bez dětí umřeli. A ten páter *Vicentius*⁴⁴⁵ z klášteře pánu všecko vynášel,⁴⁴⁶ za faráře do Ledenic⁴⁴⁷ dosazen,⁴⁴⁸ kdež až do smrti zůstával. Od slavné paměti Ferdinanda

⁴³⁶ Kdysi, tehdy. Autor touto větou říká, že Vilém kanovníky nevyhnal, ale nechal je vymřít, tím, že nedoplňoval jejich stavy.

⁴³⁷ SOA Třeboň, CR z Rožmberka, sign. 28 No. 5A. „Vincence z Prachatic.“

⁴³⁸ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 209 – 212.

⁴³⁹ Nemovitostí klášteře.

⁴⁴⁰ Pravděpodobně 18. ledna 1565. Srov. J.KADLEC, *Kláster*, S. 160. O. ŠEDA, *Matěj Kozka z Rynárce*, S. 87, poznámka č. 1.

⁴⁴¹ Třeboňský převor Jan Kotásek. Srov. J.KADLEC, *Kláster*, S. 162, 163, 166.

⁴⁴² Ondřej, zemřel 30. prosince 1565.

⁴⁴³ Pravděpodobně zde došlo k záměně s rožmberským dvořanem, cestovatelem do Indie, hofmistrem na saském kurfiřtském dvoře Janem Jeřábkem (z Vítkova Hrádku) z Frankenleben. Při pohřbu Petra Voka šel vedle Fridricha z Svejnochu. [Švainoch] U rožmberského dvora sloužil s přestávkami od poloviny 16. století, stal se tak živým svědkem celé epochy posledních Rožmberků. V Třeboni byl ubytovaný u Honze Mecera, truhláře. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 612. SOkA Tábor, Sběrka rukopisů, rkp. D8/266 – *Frankhladie*, J. KOLÁR, *Mezi kronikářstvím*, S. 147. *Frankenländer*. J. KADLEC, *Kláster*, S. 163. *Kotásek*. Josef ŠUSTA, *Léta dětství a jinošství, Praha 1947*, S. 26. *Finkenländer*.

⁴⁴⁴ Vybyti – propustit ze služby.

⁴⁴⁵ Kanovník a kaplan Vincenc z Prachatic. J.KADLEC, *Kláster*, S. 158, 169.

⁴⁴⁶ Tento údaj odpovídá skutečnosti. Srov. J.KADLEC, *Kláster*, S. 158.

⁴⁴⁷ Ledenice, městečko asi 20 km západně od Třeboně.

⁴⁴⁸ SOA Třeboň, Vs sign. IA 3K^B 40A.

III. krále Uher⁴⁴⁹ a českého navrácen klášter zase kanovníkům, jak list ukazuje⁴⁵⁰ (D[atum] Laxenburg⁴⁵¹ 22. maji [května] *anno* 1631. [!]⁴⁵²)

[12] **Nevěsta stará léta 1610**⁴⁵³

Vdávala se v Třeboni jedna souseda velmi stará, která shrbená o dvouhůlkách chodila, říkali jí Slaměná. Měla dům podle⁴⁵⁴ obecní šatlavy,⁴⁵⁵ kde nyní sklenář jest.⁴⁵⁶ Brala sobě Šalamouna⁴⁵⁷ ševce, který potom na obecní věži trubačem byl. (A po hodinách troubil)⁴⁵⁸ Tehdáž, když se ženil, neměl 20 let. Když šli s musikou do kostela k *kopulaci*⁴⁵⁹ přes rynek⁴⁶⁰ z Růženy ulice⁴⁶¹ okolo domu Jana Kováře, nyní Matesa Knapa,⁴⁶² k zámku, tu plný okna fraucimoru, dvořanů, ano i J[e]ho M[i]lost pan Petr Vok sám se té potvorné svatbě dívati ráčil. Tu se všichni museli zastaviti a ten chlapec, mladý ženich, musel [se] svou starou nevěstou na rynku⁴⁶³ k tanci jíti, kterou za jednu ruku držel a na druhou ruku ona nevěsta se na hůlku podpírala; a měla plášť nabíranej dlouhej až do země. Takovej smích byl, že ani muziky slyšet nebylo. Když byla do rady povolána a bylo jí domlouváno,

⁴⁴⁹ Uhry, historický stát, který se rozkládal na území dnešního Maďarska, Slovenska a Sedmihradska.

⁴⁵⁰ Schází u ruk. 7. a 10.

⁴⁵¹ Zámek u Vídně.

⁴⁵² 15. února 1631. J. KADLEC, *Klášter*, S. 174. Srov. Aleš SKŘIVAN, *Lexikon světových dějin*, Praha 2002, slovníkové heslo - *Restituční edikt z roku 1629*, S. 277.

⁴⁵³ Obsahují ruk. 3, 5, 6, 8, 10, 11.

⁴⁵⁴ Vedle.

⁴⁵⁵ Obecní šatlava je dnes hotel Myslivna. Čp. 33, Rožmberská ulice.

⁴⁵⁶ Číslo popisné 32, Rožmberská ulice. Ruk. 3. A. J. BECK, *Anekdoty*, Květy 11, 4. 4. 1844, S. 163, „kde potom Tomáš Štěpka soukeník jest.“

⁴⁵⁷ SOkA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 637, sign. IIIA – 178, kart. 23., přehled náboženského vyznání v Třeboni z roku 1626 uvádí jméno Šalamoun Wech, jestli je totožný z touto postavou, zůstává otázkou.

⁴⁵⁸ Obsahuje ruk. 3.

⁴⁵⁹ Kopulace – sňatek.

⁴⁶⁰ Třeboňské hlavní náměstí T.G. Masaryka.

⁴⁶¹ Rožmberské ulice, která se původně říkalo Růžová, nebo Růženná.

⁴⁶² Třeboňský měšťan Matěj Knapp. Čp. 109“. Dnes je v těchto místech obchodní dům Bílý beránek. Srov. J. KADLEC, *Klášter*, S. 183, 190, Jaroslav KUBÁK, *Českobudějovické solní spory v XVI. a XVII. století*, JSH 1963, S. 7-31. F. TRÁVNÍČEK, *Slovník*, S. 677. „knap“ – označení mladého šlechtice. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* I, S. 748. „knap“ - řemeslnický tovaryš. A. J. BECK, *Anekdoty*, Květy 11, 4. 4. 1844, S. 163. „nyní Františka Beránka.“

⁴⁶³ Náměstí T.G. Masaryka.

že tak stará, (95 léta,⁴⁶⁴) na vdávání myslí, dala za odpověď:⁴⁶⁵ „Milí páni, pro mou starost já ještě mohu mnoho dětí porodit, však ve mně mňiaoucí, jako štěňata.“ Zasmáli se starý bláznici a dali jí povolení, aby se, jak chce, vdávala.

[13] **Koňstvo pana Petra Voka z Rožmberka**⁴⁶⁶

J[eho] M[ilost] pan Petr Vok z Rožmberka ráčil veliký zalíbení v koňstvu mítí, tak že mimo maštale stádných⁴⁶⁷ klisen uherských, v[e] voboře mnoho chovati ráčil Vycházelo do roka na panství [třeboňském], to jest na panský koně stádný klisny a *oficírsky*⁴⁶⁸ koně ovsa 8957 strychův,⁴⁶⁹ 1 věrtel⁴⁷⁰ a 1 ¾ mírky.⁴⁷¹ Stádní⁴⁷² klisny měly pod rybníkem Světem⁴⁷³ U Noska, kde nyní panská chmelnice⁴⁷⁴ jest kolnu, kde se jim seno zakládalo a obrok⁴⁷⁵ dával.

(Z jara prvního⁴⁷⁶ na ty pouštěli⁴⁷⁷ se poušťáci⁴⁷⁸ k[e] klisnám, a poněvadž klisna v dvánáctým měsíci rodí, nechávali se hříbata při klisnách až do podzimku; tu se dávaly do dvoru klisny i hříbata na zimu. A hříbata v pastvě zůstávaly do třetího léta; pak se vybývaly,⁴⁷⁹ a k cvičení koňským tumlířům⁴⁸⁰ dávaly, a klisny na jaře zase k Noskovy do obory k Třeboni prosti puštěný bývaly. Spítátelové⁴⁸¹ věci přirozených dávají zprávu, že kůň, když se rozumně užívá, živ jest v čerstvosti 35 let, klisna 40 let.)⁴⁸²

⁴⁶⁴ Neobsahuje ruk. 3.

⁴⁶⁵ Odpověď – vyjádření obviněného k žalobě. Také ve smyslu vypovězení nepřátelství.

⁴⁶⁶ Obsahují ruk. 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11.

⁴⁶⁷ Do chovu.

⁴⁶⁸ Oficírský- důstojnický, obecně vojenský.

⁴⁶⁹ 967 356 litrů. Obilní míra, dělená na čtyři věrtelce. Zde myšleno třeboňský strych (míra, korec) asi 101 – 108 l.

⁴⁷⁰ Obilní míra asi 23 l.

⁴⁷¹ Obilní mírka proměnlivé velikosti 1,25 l – 3,8 l.

⁴⁷² Přídavné jméno od slova *stádo*.

⁴⁷³ Rybník Svět, po jistou dobu nazýván Nevděk, se nachází v jižní části Třeboně.

⁴⁷⁴ Přibližně v místech, kde je dnes křižovatka ulic U Světa a Sportovní.

⁴⁷⁵ Oves pro koně.

⁴⁷⁶ Předěšlého jara. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A zaznamenává „1. martii.“ [března], tento údaj zaznamenává ruk. 3.

⁴⁷⁷ Inseminovali.

⁴⁷⁸ Hřebci.

⁴⁷⁹ Ve významu, že se hříbat zbavovali.

⁴⁸⁰ Tumlíř – koňský handlíř.

⁴⁸¹ Zpytatel – badatel. SOkA Tábor, rkp. D8/266 *Spítálové*.

[14] Špitál na předměstí Svinenským a v městě⁴⁸³

Špitál⁴⁸⁴ třeboňský od slavných pánův z Rožmberka měl znamenitá nadání; byl vystaven⁴⁸⁵ na předměstí Svinenském, kde nyní rybník Svět⁴⁸⁶ jest. Při něm byla *kaple* sv. Alžběty vdovy, v kteréžto *kapli* byli povinni⁴⁸⁷ páni kanovníci každého týhodne třikráte mši svatou sloužiti, totiž v pondělí, ve středu a v pátek. Na to také mají fundací obzvláštní na Dvorci⁴⁸⁸ a ve vsi Hrachovištích.⁴⁸⁹ Chudých lidích mělo se chovat a chovalo 17 osob s kuchařkou. Měli své hospodářství, správce, šafáře, čeládku; ty role⁴⁹⁰ okolo sv. Jiljí⁴⁹¹ jim náležely. Každý špitálník měl na den pintu⁴⁹² piva, dvě krmě od ústa⁴⁹³ a vaření, v postní dny ryby, vejce, herynky,⁴⁹⁴ a na pomlsky⁴⁹⁵ 2 denáry, za které tehdáž více koupil nežli nyní za 2 český groše.⁴⁹⁶ Item plátna, sukna, obuvi dostatek, takže dobře *akomodirovaný*⁴⁹⁷ byli. Pan Vilím z Rožmberka na správu Jakuba Krčina dal předměstí Svinenské, špitál i kapli⁴⁹⁸ do gruntu⁴⁹⁹ zbořiti a rybník Svět udělati.⁵⁰⁰ (Zbourání a stavební práci pronajmul

⁴⁸² Neobsahují ruk. 6, 7, 10.

⁴⁸³ Obsahují ruk. 5, 6, 7, 8, 9, 10. Srov. s textem číslo 32.

⁴⁸⁴ Instituce zajišťující základní potřeby chudých a nemocných.

⁴⁸⁵ Vystaven byl 27. září 1384. Zřídili ho Petr a Jan z Rožmberka. Srov. T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 6 – 7.

⁴⁸⁶ Svět, rybník na panství Třeboň v katastru Třeboň.

⁴⁸⁷ Zavázání přísahou své profese.

⁴⁸⁸ Dvorec, bývalý klášterský statek a osada u Třeboň.

⁴⁸⁹ Hrachoviště, obec u Třeboň.

⁴⁹⁰ Orné pole.

⁴⁹¹ Kostelík sv. Jiljí za rybníkem Svět byl vysvěcen 26. července 1576 ve čtvrtek po svatém Jakubě od Pražského arcibiskupa Antonína Brusa z Mohelnice. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 281, 300.

⁴⁹² Dutá míra, asi 1,9 l.

⁴⁹³ Rukopis 6 píše masa.

⁴⁹⁴ Slanečky.

⁴⁹⁵ Pomlsek - pamlsek.

⁴⁹⁶ Ruk. 6. píše 6 krejcarů.

⁴⁹⁷ Ubytovaný.

⁴⁹⁸ Kaple svaté Alžběty.

⁴⁹⁹ Do základů. Z německého der Grund – základ.

⁵⁰⁰ Rybník Svět se stavěl v letech 1571 – 1574.

si od Jakuba Krčína jistý tesař Cemplechař za 200 kop grošů⁵⁰¹ A na to místo koupil pán v městě Třeboni dům sousedský od Jana Sladovníka s vůlí obce, naproti škole za 300 *kop grošů míšenských* a dal z toho špitál stavěti,⁵⁰² v kterém nyní pan probošt⁵⁰³ pivo šenkuje.⁵⁰⁴ Místo kaple⁵⁰⁵ dal vystavěti na gruntech⁵⁰⁶ městských kostelík svatě Alžběty,⁵⁰⁷ na předměstí Břilickém, který k opatrování obci města Třeboně plným právem odevzdal.⁵⁰⁸ (Obec má na ten chrám Páně⁵⁰⁹ péči, starost a vydání, a fundací k němu nadaná⁵¹⁰ pán k zámku užívá.)⁵¹¹

[15] Várky městské panu Vilémovi z Rožmberka pro stavení hráze Rožmberský na 3 léta postoupeny⁵¹²

Léta 1592, když na onen čas panu Vilémovi z Rožmberka⁵¹³ obec města Třeboně várky na tři léta pustily,⁵¹⁴ protože na Rožmberským rybníce⁵¹⁵ přes 4000 lidu každodenně pracovalo a zámek nemohl postačit pivem je *fedrovati*,⁵¹⁶ když se pak týž rybník udělal,⁵¹⁷ a pan Vilím léta 1592 umřel,⁵¹⁸ tehdy pan Petr Vok z Rožmberka zase s plným právem várky městu navrátíl a potvrdil, aby z každého sudu piva svařeného a vyšenkovaného⁵¹⁹

⁵⁰¹ Tuto zmodernizovanou větu obsahuje dnes neznámý rukopis z kterého čerpal J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 111.

⁵⁰² Dnes již neexistující objekt ležící na Husově ulici za kostelem sv. Jiljí.

⁵⁰³ Norbert Heermann. Ke sporu J. KADLEC, *Kláster*, S. 185-186.

⁵⁰⁴ Nalévá.

⁵⁰⁵ Svaté Alžběty.

⁵⁰⁶ Pozemcích.

⁵⁰⁷ Kostel sv. Alžběty, na předměstí Daskabát.

⁵⁰⁸ Postoupil.

⁵⁰⁹ Svaté Alžběty.

⁵¹⁰ „Nadání k tomuto kostelíku nebyla žádná.“ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A

⁵¹¹ Ruk. 6. nezaznamenává.

⁵¹² Obsahují ruk. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

⁵¹³ Vilém z Rožmberka, vladař domu Rožmberského v letech 1551 – 1592.

⁵¹⁴ Pustiti – opustit, odstoupit.

⁵¹⁵ Rožmberk, rybník na panství Třeboň v katastru obcí Lužnice, Třeboň, Stará Hlína, Nová Hlína.

⁵¹⁶ Fedrování, fedruňk – ochrana, podpora, pomoc.

⁵¹⁷ Rybník Rožmberk se stavěl v letech 1585 až 1590.

⁵¹⁸ Zemřel 31. 8. 1592.

⁵¹⁹ „Vytočeného.“

do komory panský po 6. grošů míšenských odvozovati povinni⁵²⁰ byli, a aby žádný z budoucích⁵²¹ vrchností moci⁵²² neměl v to sahati a pivovaru se ujímati. Tu hned první várku ječnou svařil Ladislav *Sallus*,⁵²³ soused města Třeboně, a obec zase ječ bílé neb pšeničné pivo vařila.⁵²⁴ V městě i na předměstí šenkovali od obce bílá piva, a od sousedů stará piva⁵²⁵ sousedi brali. (Pan Vilém z Rožmberka proti těm 3 léta postoupeným várkám dal aneb postoupil obci mejto,⁵²⁶ pojistební oves, Rudu⁵²⁷ a Jamskej⁵²⁸ rybníky k užívání až do času pana Petra Voka, kterej obci zase várky navrátil.)⁵²⁹

{ **Léta 1592, dne 31. augusti** [srpna] *umřel pan Vilém z Rožmberka na vodnatedlnost, bez dědiců maje stáří svébo 59 let. Panství a dům rožmberský zanechal svému bratrovi Petrovi Vokovi, ale také s tím dluh šestnáctkrát sto tisíc zlatých.* }⁵³⁰ }⁵³¹

[16] **Makovice na věž při kostele postavená, věž malována a bání ozelenána etc.**⁵³²

Léta 1603 v outerý po sv. Františku⁵³³ v hodinu s poledne⁵³⁴ postavena jest makovice na věž při kostele velkým treboňským,⁵³⁵ nákladně pozlacená, do kteréžto bání měděný ve-

⁵²⁰ Byli zavázáni odvádět šest grošů..

⁵²¹ Budoucí potomek nebo právní zástupce.

⁵²² Právo.

⁵²³ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 567, 584. Ladislav Gallus z Rašenštejna, erbovní měšťan a purkmistr v Třeboni. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A „Ladislav Gallus, majitel nárožního domu na náměstí proti lékárně, čp. 95.“ Číslo popisné ale odpovídá domu uprostřed ulice Mastné krámy. Srov. *Program regenerace městské památkové rezervace Třeboň*, Třeboň 2007. Za možnost nahlédnutí a nafocení děkuji Mgr. Kláře Dvořákové.

⁵²⁴ Ruk. 6.

⁵²⁵ Ruk. 6. zaznamenává ječné pivo.

⁵²⁶ „Kláster dostane desátý díl z treboňského mýta.“ J. KADLEC, *Kláster*, S. 178.

⁵²⁷ Ruda, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Branná.

⁵²⁸ Jamský, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Branná.

⁵²⁹ Tento text má pouze ruk. 6. Srov. J. KADLEC, *Kláster*, S. 178. „Komisionální šetření roku 1659 a 1660.“

⁵³⁰ 767 824 kop grošů míšenských podle účetního sumáře. Podle komorních počtů dosahoval součet všech dluhů v říjnu 1592 více než 1 150 000 kop grošů. Srov. A. MÍKA, *Osud slavného domu*, S. 124-139.

⁵³¹ Poznámka Petra Světeckého.

⁵³² Obsahují ruk. 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11.

⁵³³ 7. října.

⁵³⁴ Ve 13:00.

šlo hrachu 1 *strych*,⁵³⁶ 1 *věrtel*,⁵³⁷ 1 a 1/2 *měřice*⁵³⁸ vídeňský míry, a to nákladem pana Petra Voka z Rožmberka.

(**Léta 1604** dal pan vladař celý krov věže obnoviti a ji ozdobiti.)⁵³⁹

Léta 1607⁵⁴⁰ ta věž všicka omrštěna vápnem a malována,⁵⁴¹ bání nad ní trojím plechem obita a ozeleněna, takže v celém království českém jí rovný nebylo. Kostel taky obnoven vnitř⁵⁴² i zevnitř,⁵⁴³ nad *chórem*⁵⁴⁴ nový *krucifix*⁵⁴⁵ s obrazem⁵⁴⁶ Panny Marie a sv. Jana postaven.⁵⁴⁷

[17] **Věž ta krásná shořela od hromu na Štědrý večer**⁵⁴⁸

Léta 1637 dne 24. *decembris* [*prosince*], to jest na Štědrý večer, na tuž pěknou věž okolo nešporu⁵⁴⁹ uhodil zlej⁵⁵⁰ do makovice.⁵⁵¹ Řemeslníci vleza nahoru, že nic se nenachází,

⁵³⁵ Děkanský a klášterní kostel Panny Marie Královny a sv. Jiljí.

⁵³⁶ Třeboňský *strych* měl asi 101 – 108 l.

⁵³⁷ 1 *věrtel* byl asi 23 litrů.

⁵³⁸ 1 *měřice* byla asi 2 l.

⁵³⁹ Tento text obsahuje neznámý rukopis z kterého čerpá J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 116. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 573. Tuto část neuvádí ani F. MAREŠ, který konfrontoval rukopis Václava Manna. To by mohl být důkaz, že Josef Vačkář vycházel přímo z autorského rukopisu.

⁵⁴⁰ Srov. s textem číslo 19.

⁵⁴¹ Maloval jí Tomáš Třebechovský. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 589. J. KADLEC, *Klášter*, S. 164

⁵⁴² Uvnitř.

⁵⁴³ Zevně, zevnitř.

⁵⁴⁴ Synonymum pro kněžiště nebo presbyterium. Jedná se o prostor určený převážně pro kněze kolem hlavního oltáře.

⁵⁴⁵ *Krucifix* – ukřižování.

⁵⁴⁶ S reliéfem Panny Marie.

⁵⁴⁷ Srov. Orig. SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. IA 3K^B 37b. citováno z J. KADLEC, *Klášter*, S. 169-170. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 589.

⁵⁴⁸ Tento text obsahují rukopisy 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

⁵⁴⁹ Nešpory – odpolední nebo večerní pobožnost.

⁵⁵⁰ Blesk.

⁵⁵¹ Bání klášterské věže.

lid[ui] zvěstovali.⁵⁵² Tak k večeru začna k hořejší bráně⁵⁵³ hořet, kdež nebylo lze přistoupiti, a tak všecka ta nákladná věž shořela, s hodinami na půl orloje, dvěma *cimbály*⁵⁵⁴ a třema pěknýma zvony. Stála od obnovení 30 let.⁵⁵⁵

[18] **Krumlov prodán, Pan Petr Vok z Rožmberka do Třeboně se odebral a tu zámek rozšířil, císař Rudolf II, syna svého pobočného na Krumlov dav, který potom tam pro nešlechtnost zazděn. Pan Vilém z Rožmberka nadělav s svými čtyřma vzácnými manželkami, nebo pro ně mnoho dluhův, pro něžto Krumlov prodán býti musel**⁵⁵⁶

Léta 1602 pan Petr Vok z Rožmberka, majíce přes šestnácte krát sto tisíc dluhů, neboť pan Vilém⁵⁵⁷ vezmouce sobě kněžnu z Braunšvajka⁵⁵⁸ první, druhou z Brandeburgku,⁵⁵⁹ třetí z Baaden⁵⁶⁰ a čtvrtou Polesinu z Pernštejna,⁵⁶¹ velkých dluhův nadělal, a pan Petr Vok po jeho smrti nemohl postačit ouroků platiti, i postoupil panství krumlovský⁵⁶² císaři Rudolfovi II.⁵⁶³ za desetkrát stě tisíc,⁵⁶⁴ v kteréžto summě komora česká dluhův tolik na

⁵⁵² Rukopis 6 zaznamenává "troštovali"- dávali útěchu, naději.

⁵⁵³ Budějovické bráně.

⁵⁵⁴ Cimbál – bicí zařízení věžních hodin.

⁵⁵⁵ Srov. J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 123. Na tuto katastrofu reaguje i Václav Zyzvalda: „(1637) *Krásná věž v Třeboni stála, po vrchu se zelenala, na Štědrý den jest zkažená od hromobití spálená.*“ Dopsud zůstává otevřenou otázkou, kde bral inspirace pro své dílo, které mohlo vznikat, až po jeho příchodu do Lomnice v roce 1658. Veršovanou kroniku dedikoval Janu Adolfovi ze Schwarzenberka roku 1668. Srov. K. PLETZER, *M. Jindřich Václav Zyzvalda*, S. 49 – 55. V této souvislosti se také nabízí otázka, proč autor textů Třeboňských pamětí neučinil stejně.

⁵⁵⁶ Obsahují ruk. 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

⁵⁵⁷ Vilém z Rožmberka, nejvyšší purkrabí pražský.

⁵⁵⁸ Kateřina (*Catharina, Cathara*) Rožmberská z Brunšviku (z *Brunšvejgu*) a Luneburku.

⁵⁵⁹ Žofie (*Sofia, Sophia*) Rožmberská z Braniboru (*Brandenburku, Brandenburská*).

⁵⁶⁰ Anna Marie Bádenská, dcera Filiberta Bádenského, 3. manželka Viléma z Rožmberka.

⁵⁶¹ Polyxena Rožmberská z Pernštejna (od roku 1603 Lobkovská).

⁵⁶² Krumlovský panství – panství v jižních Čechách.

⁵⁶³ Rudolf II. Habsburský. Rakouský arcikníže, římský císař 1576 – 1612, vládnoucí král český 1576 – 1611 a uherský 1576 – 1608.

⁵⁶⁴ Petr Vok vyměnil Český Krumlov za 422 000 kop míšenských grošů míšenských, přičemž měl dluhy ve výši 340 000 kop grošů míšenských. Otázka přestěhování se na Třeboň je stále nedořešená. A. KUBÍKOVÁ, *K prodeji českokrumlovského panství císaři Rudolfovi II.*, JSH 48, 1979, S. 308-316. TÁŽ, *Prodej českokrumlovského panství Rudolfovi II.*, S. 3-13. Ladislava KULÍKOVÁ,

sebe přijala, a sám pan Petr Vok z Rožmberka zanechal sobě třeboňského⁵⁶⁵ a novohradského⁵⁶⁶ s jejich příslušenstvím panství, a tu hned dal zámek třeboňský⁵⁶⁷ velmi nákladně stavět,⁵⁶⁸ a svou rezidenci⁵⁶⁹ tu hned sobě oblíbiti, nebo předešle toliko hrad tu býval.⁵⁷⁰ Na Krumlov⁵⁷¹ císař Rudolf dal Juliusa,⁵⁷² pobočného⁵⁷³ syna, který byl bezbožného života. Ten zamiloval sobě jednoho lazebníka dceru⁵⁷⁴ a nešlechtně⁵⁷⁵ s ní živ byl; naposled rozsekal ji na kusy a z okna vyházal a jiných mnoho zlých skutků spáchal. Na poručení⁵⁷⁶ potom J[eho] M[ilosti] císaře Rudolfa⁵⁷⁷ zazděn a tak chován, až bídne zahynul. Posavad se ukazuje místo, kde jest byl zazděn. To se stalo okolo léta 1605[!]⁵⁷⁸.

{*Nesrovnává se tato paměť s Břežanem, pag. 292. Nebyl Julius ten nešlechtník zazděn, ale vězn[ě]nej. Když ji na kusy rozsekal tenkrát ji nevyhodil voknem, ale pochovati dal v klášteře. Ale před tím posekavše jí z okna vyhodil jak Břežan píše pag, 280⁵⁷⁹. }*⁵⁸⁰

[19] **Paměti o klášteře třeboňském všelikterý a o panu Petrovi Vokovi z Rožmberka etc.**⁵⁸¹

Léta 1607⁵⁸² in junii [červnu]⁵⁸³ kranclé⁵⁸⁴ železný na věž postavený, velmi kunštovně⁵⁸⁵ tažený, pěkně malovaný, místem pozlacený. 4 pruty horní nad kranclémi⁵⁸⁶ vážily 433 *liber*

Finanční situace Petra Voka z Rožmberka v letech 1592 – 1611, JSH 54, 1985, S. 173-181. A. MÍKA, Osud slavného domu. S. 190-192. J. PÁNEK, Poslední Rožmberk, S. 124-139.

⁵⁶⁵ Třeboňské panství – panství v jižních Čechách.

⁵⁶⁶ Novohradské panství – panství v jižních Čechách.

⁵⁶⁷ Raně novověká stavba v intravilánu města Třeboň.

⁵⁶⁸ Dnes je Třeboň rozlohou třetí největší zámecký komplex v České republice.

⁵⁶⁹ Sídlo.

⁵⁷⁰ Hrad vyhořel roku 1562 a Vilém z Rožmberka začal na jeho místě stavět dnešní zámek.

⁵⁷¹ Český Krumlov, město v jižních Čechách.

⁵⁷² Nemanželský syn Rudolfa II. Julius d'Austria (*de Austria*).

⁵⁷³ Pobočný syn – levoboček, nemanželský syn.

⁵⁷⁴ Lazebníková dcera Markéta Pichlerová.

⁵⁷⁵ Zle.

⁵⁷⁶ Příkaz.

⁵⁷⁷ Rudolf II. Habsburský.

⁵⁷⁸ Václav Břežan uvádí 18. února 1608. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 590.

⁵⁷⁹ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 590 – 591.

⁵⁸⁰ Poznámka Petra Světeckého.

⁵⁸¹ Obsahují ruk. 5, 7, 8, 9, 10, 11.

železa vídeňský váhy,⁵⁸⁷ a to jest všechno z duchodův panských vycházelo, nebo všech statkův k[e] klášteru třeboňskému náležících pán užíval a místo kanovníkův byli nařizeni 4 světší kněží katoličtí, *magister*, *kantor*,⁵⁸⁸ varhaník, 6 *choralístův*,⁵⁸⁹ 2 *diskantisté*,⁵⁹⁰ *kalkant*,⁵⁹¹ kuchař a zahradník. A ti všickni měli ze zámku svůj plat náležitý k vyživení, a každý den byla *matutina*⁵⁹² *de B[eata] V[irgine][ranní mše k blahoslavené Panně Marii]*,⁵⁹³ zpívaná velká mše, též zpívaná „*de tempore*“ na nešpoře⁵⁹⁴ k svátkům blahoslavené panny Marie⁵⁹⁵ a jiným zasvěceným. Vždycky⁵⁹⁶ se drželo jitřné od sv. Havla⁵⁹⁷ do sv. Jiří⁵⁹⁸ o půl noci a v létě z večera.

(Téhož léta omrštěn vápnem všechnen chrám Páně zevnitř, a vnitř vybílen. Nový kříž s umučením Krista Pána s obrazem⁵⁹⁹ Pany Marie Matky bolestné pod křížem stojící s svatým Janem nad chórem postaven na poručení⁶⁰⁰ pana Petra Voka z Rožmberka, střecha též všudy nad kostelem i klášterem upravena.)⁶⁰¹ Ačkoliv pán zřídka do kostela chodil, však jenom předci nějaká jiskra starorožmberská ještě v jeho srdci pozůstávala; museli se všickni kněží na panství třeboňském (a novohradském)⁶⁰² spolu spořádati a každou

⁵⁸² Srov. s textem číslo 16.

⁵⁸³ SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. IA 3Kβ 37b. J. KADLEC, *Klášter*, S. 169-170.

⁵⁸⁴ Římsy. Železné pásy.

⁵⁸⁵ Zručně, dovedně, umělecky.

⁵⁸⁶ Nad římsami, ochozy.

⁵⁸⁷ 242,5 kg. 1 libra vídeňská = asi 0,56 kg. Srov. SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. IA 3Kβ 37b. citováno z J. KADLEC, *Klášter*, S. 169-170. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 589.

⁵⁸⁸ Kostelní zpěvák. Kantor byl pověřený řízením kostelního zpěvu.

⁵⁸⁹ Choralista – člen chrámového sboru.

⁵⁹⁰ Diskantista – sopranista, zpěvák nejvyššího hlasu ve vícehlasé skladbě; chlapecký hlas.

⁵⁹¹ Kalkant – osoba která šlape měchy u varhan.

⁵⁹² Matutinum – jitřní hodinky pro příští den. Společné modlení v chóru, které začalo v 17 hodin. Ruk. 7 má matura. Matura – ranní mše, která začínala v 6 hodin.

⁵⁹³ Poznámka editora.

⁵⁹⁴ Podvečerní pobožnost, která začínala ve tři hodiny.

⁵⁹⁵ 15. srpna. K bližší dataci je klíčové J. KADLEC, *Klášter*, S. 214

⁵⁹⁶ Vždy.

⁵⁹⁷ 16. října.

⁵⁹⁸ 24. dubna.

⁵⁹⁹ Zde ve významu socha vyřezávaná ze dřeva.

⁶⁰⁰ Příkaz.

⁶⁰¹ Obsahuje SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, bez udání zdroje.

⁶⁰² Ruk. 7.

neděli jeden na zámku při přítomnosti pána kázati, nechť jsou jaké víry byli.⁶⁰³ Nechoval sobě žádného kněze, neb se na svědomí vždycky viklal, a ku který straně by přistoupiti měl, nevěděl.⁶⁰⁴

[20] **Zpráva⁶⁰⁵ o pašovským⁶⁰⁶ vojsku jímž byl Pan Petr Vok oklamán⁶⁰⁷**

Pan Petr Vok poslal starého vojáka⁶⁰⁸ na verbuňk,⁶⁰⁹ který v létu 1608[!] ⁶¹⁰ byl s J[eho] M[ilostí] pánem⁶¹¹ v Uhřích⁶¹² proti Turku na vojně, jménem Lukana,⁶¹³ aby zverboval⁶¹⁴ některý sto soldátů,⁶¹⁵ pro opatření⁶¹⁶ města. On pak namísto dobrého lidu přivedl Pasovských vojáků ke třem stům.⁶¹⁷ J[eho] M[ilost] pán z Rožmberka domnívajice se, že má svůj zverbovaný lid dal každý večer z mnoha kusů *salve*⁶¹⁸ stříleti, až do Budějovic,⁶¹⁹ kde pasovští byli, střelbu slyšeli, to se stalo v létu 1611. Když se pak pán z Rožmberka dověděl, že jest oklamán, dal se s pasovskou armádou do *traktýrování*⁶²⁰ a zaplatil celé armádě.

⁶⁰³ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 564.

⁶⁰⁴ Těžko interpretovatelná narážka. Kolem dvaceti let (1577) se Petr Vok seznámil s luterstvím. Od roku 1562 se hlásil k podobojí novoutrakvistického směru a 30. listopadu 1582 veřejně vstoupil do Jednoty bratrské. Srov. J. SALABA, *K politicko-náboženské*, passim.

⁶⁰⁵ Naučení.

⁶⁰⁶ Slovní hříčka pasovští a pašovští je asociací na turecké nebezpečí.

⁶⁰⁷ Obsahují ruk. 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11.

⁶⁰⁸ Jana Lukana (Lukanus).

⁶⁰⁹ Najímání nových vojáků.

⁶¹⁰ Petr Vok byl v roce 1594 nejvyšším polním hejtmanem. V tomto roce to nepřipadá kvůli zdravotnímu stavu do úvahy. Srov. V. BŮŽEK, *Protiturecké tažení*, S. 53-66. a V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 591, 594-595.

⁶¹¹ Petr Vok z Rožmberka.

⁶¹² Uhry, historický stát, který se rozkládal na území dnešního Maďarska, Slovenska a Sedmihradsko.

⁶¹³ Jan Lukán (Lukanus).

⁶¹⁴ Najal.

⁶¹⁵ Vojáků.

⁶¹⁶ Ochranu.

⁶¹⁷ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, poznamenává: „*Dle výkazů účtů bylo jich jen 139, mezi nimi 40 mužů od města Soběslavě postavených. Není tedy pravda, že by najatí byli bývali vojáci Pasovští a tak pan Petr Vok býval oklamán. K výplatě lidu pasovského přispěl Rožmberk 100 000 zlatých, ale učinil to proto, aby vojsko to bylo vyplaceno a propuštěno.*“

⁶¹⁸ Salve – hromadný výstřel.

⁶¹⁹ Královské město České Budějovice obsadilo pasovské vojsko 31. 1. 1611, také zásluhou Oldřicha Vchynského ze Vchynic.

⁶²⁰ Jednání.

Každý den po regimentech⁶²¹ přijížděli soldáti do Dvora, nyní klášterského dvorce,⁶²² a tam skrze oficíry J[eho] M[ilosti] Pána splaceni byli od prvního až do posledního. Přednější ale oficírové byli puštěný na zámek a tu náležitě *traktyrováni*,⁶²³ takže i památku po sobě zanechali.⁶²⁴ J[eho] M[ilosti] pánu však to velmi těžce na srdci leželo, že jest byl od Lukána podveden. Téhož roku 1611 6. novembris [listopadu] zastesknouce sobě v Pánu umřel.⁶²⁵

{*Nesrovnává se to s Březanem, který zdet' pag: 304. až do 311.*⁶²⁶ *O pašovských jinak píše a tak by se činila zdet' křivda Lukánovi i pánu z Rožmberka.*}⁶²⁷

[21] Pokoje na městských zdích a dlouhej gang⁶²⁸

Léta 1608 pan Petr Vok z Rožmberka, chtěje svou *rezidenci* rozšířiti, dožádal se obce města Třeboně, aby mu povolili na městských zdích od zámku až do Břilické fortny⁶²⁹ pokoje stavěti, a že chce z Břilický fortny⁶³⁰ nákladnou bránu dáti postaviti a tu bránu, která šla upřímo⁶³¹ od Hradecký brány⁶³² přes rynek skrze zámek, jak nyní lípy stojí,⁶³³ že dá

⁶²¹ Regiment – pluk.

⁶²² Dvorec, osada a statek u Třeboně.

⁶²³ Hoštění. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 626.

⁶²⁴ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, poznamenává: „*18 fendrychů [praporečnicků, praporčků – nejnižší důstojnická hodnost u pěchoty] zanechalo zde své podobizny a verše jejich psal ve třech pokojích dobrým zlatem na lazuru malíř Tomáš Třebechovský.*“

⁶²⁵ Asi nejpodrobněji analyzoval celou situaci vydavatel Archivu Českého Jan Bedřich NOVÁK, *Rudolf II. a jeho pád*, Praha 1935. Stránky dokládající úlohu Jana Lukána, S. 495, 498, 499. Pozn. F. MAREŠE, SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, kart. 76, sign. 28 No. 5A. „*Dle výkazu úctů, bylo jich jen 139, mezi nimi 40 mužů od města Soběslavi postavených. Není tedy pravda, že by byly bývali najmutí vojáci pašovští. Petr Vok přispěl 100 000 zlatých.*“

⁶²⁶ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 619 – 627.

⁶²⁷ Pozn. P. Světeckého.

⁶²⁸ „Dlouhej gang“ - Dlouhá zámecká chodba. Dnes část treboňského zámku, kde má Státní oblastí archiv své depozitáře. Dlouhá chodba měří 107 metrů. Tento text obsahují ruk. 5, 6, 7, 8, 10, 11.

⁶²⁹ Brána, po přestavbě dokončené 18. 11. 1611 nazývána Budějovická.

⁶³⁰ Břilickou brankou se dnes vstupuje z náměstí TGM do zámeckého parku.

⁶³¹ Naproti přes celé náměstí.

⁶³² Hradecká brána stojí na východní straně hlavního treboňského náměstí, které tvořilo původně osu dálkové komunikace. Na západní straně náměstí byla tehdy Břilická brána, postavená teprve nedávno v roce 1571. Dnes se zde nachází průchod do zámeckého parku. Na místo Břilické brány

svěsti.⁶³⁴ (Ta byla výborně čtyřmi sloupy kamennými a na vrchu pavlač, tesaným kamenem dlážděná a kamenné mříže.)⁶³⁵ A tak se stalo, že velmi nákladně se stavělo. Pan baumistr⁶³⁶ byl Vlach⁶³⁷ *Dominicus Cometa*,⁶³⁸ ale dle⁶³⁹ zakázání páně žádná odměna městu učiněná nejní, pasovští vojáci v to vkročili a brzká smrt pána následovala. Dokonáno dílo těch pokojův i brány léta 1610⁶⁴⁰ a v létu⁶⁴¹ 1611, 6. novembris [*listopadu*] usnul [Petr Vok] v Pánu. (Dlouho se spatřoval letopis tento [1610] na bráně budějovické mezi prvním a druhým oknem od bývalé prelatury vpravo, když se jde z města ven. Nad obloukem brány té vytesána jsou písmena P. W. tj. Petr Wok.)⁶⁴²

[22] Arcikníže Maximilián na Třeboň přijel, bratři jeho etc.⁶⁴³

Léta 1610 ve čtvrtek po neděli Provodní [22. dubna] přijel arcikníže Maximilián,⁶⁴⁴ bratr Rudolfa II. císaře římského, na Třeboň, s panem Petrem Vokem z Rožmberka večerel, k stolu jim sloužil hrabě z Ferstenberku⁶⁴⁵ toliko sám jediný. Na ráno odjel ku Praze se 14. vozy a 48. koních jízdnic.⁶⁴⁶ Tento Maxmilián byl syn Maxmiliána II., císaře římského, neb bylo 6 bratří, totiž Rudolf II. císař, Arnošt,⁶⁴⁷ Matyáš,⁶⁴⁸ Maxmilián,⁶⁴⁹ Václav,⁶⁵⁰ Albrecht,⁶⁵¹ Ferdinand a Fridrich, ti dva zemřeli v dětinství.⁶⁵² Matyáš jsa králem

vznikla o něco severněji v letech 1605 – 1610 nynější Budějovická brána. Tomáš KOUTEK, *Městské brány v Čechách*, Praha 2003, S. 127 – 130.

⁶³³ Lipovka, horní část náměstí T. G. Masaryka v Třeboni.

⁶³⁴ Zrušit.

⁶³⁵ Tuto větu obsahuje dnes nezvěstný rukopis Václava Körnera. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A

⁶³⁶ Stavitel, zednický mistr.

⁶³⁷ Ital.

⁶³⁸ Stavitel Dominik Cometa (Kometa) z Eckthurnu (z Eckturnu).

⁶³⁹ Z důvodu.

⁶⁴⁰ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 619, 632.

⁶⁴¹ Roce.

⁶⁴² Srov. J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 117.

⁶⁴³ Tento text obsahují ruk. 3, 5, 6, 8, 11.

⁶⁴⁴ Maxmilián Rakouský [n. 12. 10. 1558, z. 2. 11. 1618].

⁶⁴⁵ Fridrich z Fürstenberka a na Vitorazi.

⁶⁴⁶ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 613.

⁶⁴⁷ Arnošt 1553 – 1595.

⁶⁴⁸ Matyáš 1557 – 1619.

⁶⁴⁹ Maxmilián 1558 – 1619.

⁶⁵⁰ Václav 1561 – 1578.

českým a císařem římským a nemajíce žádného dědice a bratří J[eho] M[ilosti] císařské jsouc věkem hrubě⁶⁵³ sešli, do Prahy se navrátil, pojma <s> sebou Ferdinanda II.,⁶⁵⁴ syna Karla,⁶⁵⁵ arciknížete rakouského, kterého za syna přijal a Čechům za krále *presentiroval*,⁶⁵⁶ kteréhož Čechové s radostí přijali a korunovali, ačkoliv hrabě z Turnu,⁶⁵⁷ Colon z Felsu⁶⁵⁸ a někteří páni čeští proti tomu byli; však dle většího počtu se státi muselo a buřičům ústa zavřena.⁶⁵⁹

[23] Pasovský vojsko po učiněných velkých škodách v Čechách pan Petr Vok z Rožmberka vyplatil⁶⁶⁰

Léta 1611, učiníc lid pašovský⁶⁶¹ v Čechách velké škody, ulitovali⁶⁶² se k panu Petrovi Vokovi z Rožmberka jakožto křesťanskému milostivému pánu, pročež dal s nimi *traktirovat*⁶⁶³ a dal všecko své stříbro stolní i co forotou⁶⁶⁴ bylo šmelcovati⁶⁶⁵ na peníze a zaplatil celé té *armádě*, a tak to drancování přestalo. Práví se, že dvanácte krát sto tisíc⁶⁶⁶ na ně dáti přišlo, a tak nadarmo v zámku třeboňském pokladu hledají,⁶⁶⁷ který pašovští vojáci vynesli, a k tomu se přes 100 000 kop míšenských dluhů nadělalo.⁶⁶⁸

⁶⁵¹ Albrecht 1559 – 1621.

⁶⁵² Dětinství – nedospělost, dětství.

⁶⁵³ Silně; velmi.

⁶⁵⁴ Římský císař, český a uherský král Ferdinand II. Habsburský (Ferdinand Štýrský).

⁶⁵⁵ Karel Štýrský (1540 – 1590), rakouský arcikníže, správce Štýrska, Korutan a Kraňska.

⁶⁵⁶ *Prezentovati* - představit; navrhnout někoho na jmenování.

⁶⁵⁷ Jindřich Matyáš z Thurnu a Valsassina (Veliši).

⁶⁵⁸ Velitel stavovského vojska Linhart Kolona z Felzu.

⁶⁵⁹ Narážka na Bílou horu 8. 11. 1620. a popravu na Staroměstském náměstí roku 1621, 21. 6.

⁶⁶⁰ Obsahují ruk. 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11.

⁶⁶¹ Slovní hříčka pašovští a pašovští je asociace na turecké nebezpečí druhé poloviny sedmnáctého století.

⁶⁶² SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A „utíkali se.“

⁶⁶³ Jednat.

⁶⁶⁴ V zásobě.

⁶⁶⁵ Tavba, jedna z fází procesu výroby kovových peněz.

⁶⁶⁶ Ruk. 7. má 200 000 zlatých.

⁶⁶⁷ Zajímavé svědectví o druhém životě Petra Voka, již krátce po jeho smrti.

⁶⁶⁸ Tuto částku obsahují ruk. 5, 6, 8, 9, 10, 11. Ruk. 7 má 200 000 zlatých.

Léta 1611, ten lid pasovský najímal⁶⁶⁹ se, jako by císař Rudolf II. Leopoldovi⁶⁷⁰ arciknížeti k dosazení knížetství Julichského⁶⁷¹ ku pomoci najímati dal; ale kdyby jmínění J[eho] M[ilosti] císařské svůj *efekt* mělo, nebyli by *rebelie*⁶⁷² následovaly. Pan Petr Vok z Rožmberka dal pro svou potřebu 500 mušketýrů najíti a město Třeboň zpevniti a každého dne k večeru z 8⁶⁷³ kusů⁶⁷⁴ stříletí.⁶⁷⁵ Rozprávělo se, že pašovští v Budějovicích ležící pravili: „Starý pes štěká, však mi tam nepůjdeme.“ Ale dostavše pán zprávy, že Lukán od šrámu a střelby chromej těch pět set mušketýrův z pasovského lidu na Třeboň přivedl, vida se podveden sto, dal se s ním v *traktament*,⁶⁷⁶ *armádě* zaplatil, nebo[t] vyrozuměl, že se s ním falešně a neupřímně zacházelo, a v podzim 6. novembris [listopadu] v melankolii⁶⁷⁷ umřel. Dej mu Pán Bůh lehké odpočívání!

[24] Dobrý úmysl před smrtí pana Petra Voka z Rožmberka⁶⁷⁸

Léta 1611, když Pan Petr Vok, poslední z Rožmberka, na smrtný posteli ležel, nepochybně že jest sobě rozjímal, kterak všickni předkové jeho od 400 let katolické římské náboženství drželi, ano i svou krví před kacíři zastávali, a žádný z nich od církve svaté neodpadl, toliko on sám jediný, jsa z toho vzácného rodu poslední. I zaslal lokaje svého, jemuž Firbic⁶⁷⁹ říkali, k staršímu kaplanu do kláštera [ke] knězi Ondřejovi a dal ho žádat, aby mu |:titul:|⁶⁸⁰ J[eho] Svátosti papežské poslal, což jest on ihned učinil a pánu vzkázal, že se to bude dlouho prodlívati; jestliže chce k církvi svaté přistoupiti a kacířstvo zavrhnouti, že on, kněz Ondřej⁶⁸¹ má tu moc⁶⁸² *in articulo mortis* [během umírání, v době smrti]

⁶⁶⁹ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A „Nadýmal se.“

⁶⁷⁰ Rakouský arcivévoda, pasovský a štrasburský biskup, od 1625 správce Tyrolska.

⁶⁷¹ Jülich – vévodství v severozápadním Německu (Severní Porýní Vestfálsko).

⁶⁷² Nepokoje.

⁶⁷³ Ruk. 7 má ze dvou kusů. Ruk. 5 neuvádí počet děl.

⁶⁷⁴ Děi.

⁶⁷⁵ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S 625 – 626.

⁶⁷⁶ Jednání.

⁶⁷⁷ Melankolie – smutek.

⁶⁷⁸ Tento text obsahují ruk. 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11.

⁶⁷⁹ Rožmberský úředník a lokaj Jiří Firvic.

⁶⁸⁰ Rozhřešení.

⁶⁸¹ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 564, 578, 611 a J. KADLEC, *Klášter* S. 163.

⁶⁸² Pravomoc, plnou moc.

jej od kacířstva rozřešiti.⁶⁸³ Ale regenti,⁶⁸⁴ kteří všickni kacíři byli, lokaje do arestu⁶⁸⁵ dali, ani titule papežského, ani vzkázání kněze Ondřeje pánu oznámiti nedali, a s tím umřel.

[25] Smrt pana Petra Voka z Rožmberka⁶⁸⁶

Roku 1611 v neděli po všech Svatých, to jest 6. novembris [listopadu], přede dnem pan Petr Vok z Rožmberka, poslední vladař slavného domu rožmberského, mezi 4. a 5. hodinou na půl orloje⁶⁸⁷ na zámku svém třeboňském v Pánu usnul pokojně a tiše s vzýváním Krista Ježíše, Spasitele svého.⁶⁸⁸ Bratři,⁶⁸⁹ kterých on víru držel, jsa přítomný, ač dle svého způsobu⁶⁹⁰ pána napomínali, on však jim kázal odejít a jich slyšeti nechtěl. Manželku měl, kterou pannu pojal, Paní Kateřinu z Ludanic (neb z Kravař),⁶⁹¹ po níž zdědil v Moravě Helfen<burg>stein. Umřela v Krumlově 160<2>1.⁶⁹² Více se neženil, a poněvadž císař římský Rudolphus 2. svobodnými se těšil, pan Petr Vok jakožto ponížený poddaný následoval v tom pána svého *A bove maiore, discit arare minor* [Od staršího vola se učí orati mladší]. Žádných dítek spolu neměli, a tak žádný dědic rožmberský nezůstal.

{*Březan pag. 249. klade že jest táž paní umřela léta 1601 dne 22. junii [června], a ne Helfenburg,⁶⁹³ nýbrž Helfenštejn⁶⁹⁴ s ní dostal.*}⁶⁹⁵

[26] Zpráva o pohřbu pana Petra Voka z Rožmberka⁶⁹⁶

Když již tělo mrtvé od 6. novembris [listopadu] léta 1611 na zámku třeboňském leželo, rozepsán pohřeb slavný ke dni 3. februarii [února] roku 1612 [!].⁶⁹⁷ Okolo osmý hodiny

⁶⁸³ Rozřešit – dát odpuštění.

⁶⁸⁴ Německý sekretář Theobald Hock z Zweibrückenu a Matěj Dekara.

⁶⁸⁵ Vězení.

⁶⁸⁶ Tento text obsahují ruk. 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

⁶⁸⁷ Ve 4.15 hodin.

⁶⁸⁸ Svátostí večere Kristovy posluhoval Petru Vokovi 24. října 1611 bratr Matěj Cyrus. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 630.

⁶⁸⁹ Jednota bratrská.

⁶⁹⁰ Podle svého názoru.

⁶⁹¹ Obsahuje pouze ruk. 6.

⁶⁹² Kateřina z Ludanic zemřela na Krumlově 22. 6. 1601.

⁶⁹³ Hrad ležící pět kilometrů západně od Bavorova. Od roku 1484 do 1593 v majetku Rožmberků.

⁶⁹⁴ Helfštejn, hrad na severní Moravě.

⁶⁹⁵ Poznámka Petra Světeckého

⁶⁹⁶ Obsahují ruk. 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

na půl orloje⁶⁹⁸ zvoněno ve všechny zvony. Páni měšťané i poddaní u velikém počtu na zámek se sešli, a majíce všechny věci k pohřbu přináležející zhotovené, tímto pořádkem do chrámu Páně farního třeboňského⁶⁹⁹ nešen:

Předně Gregorius Šorcpeltz,⁷⁰⁰ choralista⁷⁰¹ kůru⁷⁰² třeboňského, majíc smutkové šaty a plášť do země, nesl černý dřevěný kříž. Za ním šlo pacholat větších i menších v černých kuklách přes 300, a každý nesl rozsvícený vindlicht⁷⁰³ s erbem rožmberským. Pak následovalo žakovstvo všelijakých *sekt* ze všech panství, přes 50 osob. Bludníci zpívali „Ecce quomodo moritur justus“ [Hle, jak umírá spravedlivý], katolíci Requiem aeternam dona ei, Domine, [Věčný pokoj dejž mu, ó Pane!] et Miserere mei Deus. [Smiluj se nade mnou, Bože!]

Následovalo kněžstvo katolických z Třeboně a z Hradce⁷⁰⁴ 12⁷⁰⁵ osob, luteránův a bratrův boleslavských⁷⁰⁶ přes 30 osob, katolictví v pluvíálech⁷⁰⁷ a dalmatikách⁷⁰⁸ černých, *heretici*⁷⁰⁹ díl v komžích,⁷¹⁰ díl v pláštích.⁷¹¹ K žádosti pana Slavaty⁷¹² a jiných katolických

⁶⁹⁷ 30. ledna 1612. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 634-637.

⁶⁹⁸ Měřeno na polovičním orloji, tedy kolem 8. hodin.

⁶⁹⁹ Děkanský a klášterní kostel Panny Marie Královny a sv. Jiljí.

⁷⁰⁰ Rožmberský hudebník Řehoř (Gregor, Gregorius, Gregr) Šamper. Některé prameny dodávají řečený Kumpán, to je označení pro staršího zpěváka ve sboru choralistů.

⁷⁰¹ Choralista – chrámový zpěvák vybíraný kantorem z chudších žáků městské školy.

⁷⁰² Kůr (kruchta) – hudební tribuna v kostelech obyčejně na západní straně; vyvýšená, s varhanami a s prostorem pro zpěváky, případně pro orchestr; pro hudební doprovod liturgie; místo pro literátské bratrstvo.

⁷⁰³ Z německého Wintlich, to znamená svíčku nezhasínající větrem; pochodeň.

⁷⁰⁴ Jindřichův Hradec, město v jižních Čechách. V této době byl Jindřichův Hradec v majetku Viléma Slavaty.

⁷⁰⁵ Ruk. 7 zaznamenává 120 osob.

⁷⁰⁶ Příslušníci Jednoty bratrské.

⁷⁰⁷ Pluvíál – široké svrchní liturgické roucho (plášť), používaný pro obřady mimo mši. Původně to byl plášť do deště (lat. pluvia – dešť) opatřený kapucí. Dnes bývá na zádech vyšita ozdoba jako připomínka dřívější kápě.

⁷⁰⁸ Dalmatika – svrchní liturgický oděv jáhna s krátkými rukávy. Jemnou obvykle hedvábnou dalmatiku nosil při slavnostních příležitostech pod mešním rouchem také biskup a opat.

⁷⁰⁹ Jinověrci tj. příslušníci Jednoty bratrské.

⁷¹⁰ Komže – krátké bílé roucho s čtvercovým výstřihem a s širokými rukávy, lemované krajkou. Někdy tak bývá označována suknice kněží i oblek ministrantů.

⁷¹¹ Srov. J. KOŘÍNEK, (edd. A. STICH, R. LUNGA), *Staré paměti kutnohorské*, S. 320 – 321.

⁷¹² Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka.

pánův drženy byly v kostele exequie⁷¹³ a mše za mrtvé, protivníci se tomu vysmívali a více na kuchyni a korbel mysleli.

Za kněžími šli opět s svícemi parůnkovými⁷¹⁴ bílými a erby rožmberskými nákladně zlatem a stříbrem malovanými, před i okolo már přes 400⁷¹⁵ osob šlo v smutku a dlouhých pláštích až do země. Následovaly máry⁷¹⁶ s mrtvým tělem, které nesly osoby stavu rytířského a někteří z oficírů silnějších v dlouhých pláštích (černých)⁷¹⁷ až do země. Za márami vedli 4 koně v smutku, které na ořeru⁷¹⁸ v kostele okolo oltáře vedli a knězi Ondřejovi, staršímu kaplanu, za ně peníze dali a vyplatili.

Tělo mrtvé leželo v jedny dřevěný fládrovaný drahý truhle,⁷¹⁹ ta zase vložena do druhé truhly dubové⁷²⁰ dobře zasmolené, pak obě dvě vloženy do truhly cínové, která byla nákladná, v městě Jihlavě⁷²¹ dělaná⁷²² a na rathauze⁷²³ třeboňským převážená; několik centýřů⁷²⁴ měla. Přes 30 osob silných máry s tělem mrtvým nesly a měly co činit. Mrtvé tělo bylo do šatů chodících⁷²⁵ aksamitových⁷²⁶ černých oblečeno, do strimpfů⁷²⁷ hedvábných, kordovánských⁷²⁸ střevíčků obuto, palaš⁷²⁹ pozlacený k boku připjat, v plášť chodící

⁷¹³ Mše svatá za zemřelé. Ruk. 6. píše requie.

⁷¹⁴ Parůnkové svíce jsou ulité z parůnkového vosku; vosku od včel mladušek.

⁷¹⁵ Ruk. 7. a 9. mají 100 osob.

⁷¹⁶ Máry – pohřební nosítka.

⁷¹⁷ Přidávají ruk. 6 a 7.

⁷¹⁸ Ofěra – dar věřících při katolické mši.

⁷¹⁹ Truhla vyrobená z ohoblovaného, nebo jinak hrubě opracovaného dřeva, kde měly vyniknout letokruhy. V symbolické rovině jádro.

⁷²⁰ Dub býval symbolem věčnosti a dlouhého trvání.

⁷²¹ Jihlava, město v kraji Vysočina.

⁷²² Jan LIPOVSKÝ, *Soběslav za pánů ze Švamberka*, in: Jubilejní sborník městského muzea v Soběslavi 1897 – 1947, Soběslav 1947, S. 85, píše, že rakev zhotovil soběslavský cínař Jáchym Konvář. Rakev vážila 5 centů 54 a půl libry a dostal za ní 66 kop míšenských. Do Třeboně byla dopravena 17. prosince a hned do ní bylo vloženo tělo Petra Voka.

⁷²³ Radnice.

⁷²⁴ Centněř, centýř – jednotka hmotnosti, 61, 65 kg.

⁷²⁵ Chodících, tj. vycházkového šatstva.

⁷²⁶ Aksamit – hedvábný samet.

⁷²⁷ Punčoch.

⁷²⁸ Kordován – obarvená jemná useň. Ruk. 6. zaznamenává kartabonských.

⁷²⁹ Druh těžkého meče.

černý dupldykytový⁷³⁰ oděň a klobouk na hlavě postaven (způsobem vlašským.)⁷³¹ Máry veliké a silné byly k tomu naschválé⁷³² udělané; na truhlách pěkné kamarojové⁷³³ prostěradlo, duplaksamitový⁷³⁴ příkrov veliký s křížem stříbrohlavovým,⁷³⁵ francle⁷³⁶ s černého hedvábí zlatem protkávané. Tělo jest hned po smrti *balsamirované*,⁷³⁷ srdce a droby⁷³⁸ v Třeboni v *ambitu*⁷³⁹ v kapli sv. Jana Křtitele⁷⁴⁰ poctivě pochované, tělo do Vyššího Brodu vezeno; tam odpočívá v klášteře cistercienském,⁷⁴¹ od někdy⁷⁴² pánův předkův z Rožmberka založeným a hojně⁷⁴³ nadaným.⁷⁴⁴ I toto se za div pokládá, že v té kryptě, kde se páni z Rožmberka kladli, nic více místa nebylo nežli pro jednu truhlu, kde jest tento pán již poslední položen.

Za márami nejbliž šel Šimon Lomnický z Budče, *poeta*⁷⁴⁵ český, a zpíval písničku, kterou byl sám složil o smrti tohoto posledního pána.⁷⁴⁶ Sám Šimon hlasem s pláčem zpíval, a mnohým k pláči příčiny podal. Za ním šel velký houf panstva vzácného v pořádku, v smutku oblečení, hrabata, stavu panského páni s svými služebníky velmi smutně. (Totiž pan hrabě z Šternberka⁷⁴⁷ nejvyšší purkrabí, hrabě ze Serinu,⁷⁴⁸ pan Vilém Slavata,⁷⁴⁹ pan

⁷³⁰ Tykyta (taft) – tkanina z přírodního hedvábí plátňové vazby. Tuplovaný – ztužená tkanina, tím že byla zdvojená.

⁷³¹ Po vzoru italském. Neobsahuje ruk. 6.

⁷³² Zvlášť pro tuto příležitost.

⁷³³ Pravděpodobně materiálu nazývaného kamet (kamelein) – vlněná látka.

⁷³⁴ Z prošívaného hedvábného sametu.

⁷³⁵ Z látky protkávané stříbrnými nitkami.

⁷³⁶ Francle – stříhané tkanice z hedvábí se zlatem a stříbrem.

⁷³⁷ Nabalzámovat – zakonzervovat.

⁷³⁸ Vnitřnosti.

⁷³⁹ Křížová chodba v klášteře.

⁷⁴⁰ Kaple v třeboňském Augustiniánském klášteře. Tento údaj jiné prameny nepotvrzují.

⁷⁴¹ Rodinná hrobka v kostele Nanebevzetí Panny Marie cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě.

⁷⁴² Kdysi.

⁷⁴³ Bohatě.

⁷⁴⁴ Klášter založil roku 1259 Vok I. z Rožmberka.

⁷⁴⁵ Básník.

⁷⁴⁶ Tato píseň je součástí edice J. M. KLIMESCHE (ed.), *Norbert Heermann's Rosenberg'sche Chronik*. Píseň otiskl i František DVORSKÝ, *O Šimonovi Lomnickém z Budče*, ČMKČ 1884, S. 498 – 511.

⁷⁴⁷ Adam ze Šternberka na Bechyni.

⁷⁴⁸ Jan Zrinský ze Serinu.

⁷⁴⁹ Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka.

z Valdštejna,⁷⁵⁰ hrabě Šlik,⁷⁵¹ pan Pavel z Říčan,⁷⁵² pan (Vaněk)⁷⁵³ Malovec,⁷⁵⁴ pan Jindřich Doudlebský,⁷⁵⁵ páni Kořenští,⁷⁵⁶ Hanuš Špulíř,⁷⁵⁷ páni Vratislavové,⁷⁵⁸ páni Mecero-
dové.⁷⁵⁹)⁷⁶⁰ Za panstvem jel oděnc jeden na krásném koni, který byl všechen i s koněm
v pozlacené zbroji zavřen, takže od slunce záře od něho šla, že na něj hleděti možná ne-
bylo. Okolo zbroje deka dupldamašková⁷⁶¹ červená⁷⁶² zlatými pásánými a štrápci až do
země (se vlekla).⁷⁶³ Kůň měl na čele erb rožmberský pozlacený a v něm zadělaný peří
pštrosový bílý a červený, a rejtar⁷⁶⁴ v pozlaceném zbroji nesl praporec červený s erbem
rožmberským,⁷⁶⁵ jako i na prsech na zbroji erb rožmberský, drahým kamením vysázený, a
na pozlaceném helmu⁷⁶⁶ ruži zlatou a peří veliké pštrosové bílé a červené, takže se jak
kůň, tak oděnc od zlata trpytil.

Za ním šli přední panští rožmberští oficirové a páni stavu rytířského v smutku
v pěkném pořádku velmi mnoho. Za nimi jel opět oděnc na pěkném koni v smutku
sprostném⁷⁶⁷ soukenném,⁷⁶⁸ takže se za koněm na 2 sáhy⁷⁶⁹ vlekl, rejtar pak byl v černé

⁷⁵⁰ Václav Březan žádného z Valdštejnů nezaregistroval.

⁷⁵¹ Březan žádného z rodiny Šliků nezaznamenal.

⁷⁵² V. Březan uvádí Zdenka Lva Kavku z Říčan. Pavel Kavka z Říčan byl stavovský direktor.

⁷⁵³ Nezaznamenává ruk. 3.

⁷⁵⁴ Václav Malovec na Chvalešovicích.

⁷⁵⁵ Jindřich Doudlebský, rožmberský úředník. Je velice pravděpodobné, že se pohřbu zúčastnil, ale V.
Březan jej nezaznamenává.

⁷⁵⁶ Z pánů Kořenských byli přítomni Jiří na Zborově, Jozue, Lukeš a Václav na Dvorci.

⁷⁵⁷ Václav Březan žádného z rodiny Špulířů nezaznamenal.

⁷⁵⁸ Václav Březan žádného z rodiny Vratislavů nezaznamenal.

⁷⁵⁹ Václav Březan žádného z rodiny Meceroďů nezaznamenal. (Vavřinec Benedikt Mecer měl z této
rodiny manželku) Toto jméno zaznamenává KNM Praha, ruk. VIII D7.

⁷⁶⁰ Rukopis 3, 6.

⁷⁶¹ Damašek – hedvábná tkanina s vetkávaným lesklým vzorem.

⁷⁶² Ruk. 6. zaznamenává černá.

⁷⁶³ Zaznamenává pouze ruk. 7. a 10. Celou větu nezaznamenává ruk. 6.

⁷⁶⁴ Jezdec nebo jízdní voják.

⁷⁶⁵ Účet Tomáše Třebechovského za pohřeb Petra Voka a účet malíře Jiřího Nehera z Prahy dokládá, že
na této vlajce nebyl rožmberský erb, ale erb Českého království. F. MAREŠ, *Materiálie*, PA 17, S.
655 – 656; 18, S. 93 - 94. Srov. Oliva PECHOVÁ, Ludvík LOSOS, *Pohřební prapory Petra Voka
z Rožmberka a jejich konservace*, Zprávy památkové péče (dále ZPP) 17, 1957, S. 79 –87.

⁷⁶⁶ Příklad.

⁷⁶⁷ Sprostný – poctivý, upřímný.

kalené zbroji a černý praporec s erbem rožmberským nesl,⁷⁷⁰ helm⁷⁷¹ též černý s dlouhou černou tykytou⁷⁷² bez peří. Za tím černým rejtarem⁷⁷³ šlo měšťanův ze všech rožmberských měst v smutku v pěkném pořádku po 4. velmi mnoho.

Následoval fraucimor vzácný, jako kněžna z Lobkovic,⁷⁷⁴ někdy⁷⁷⁵ manželka pana Viléma z Rožmberka, paní Polyxena (z Pernštejnu),⁷⁷⁶ paní Lucie Slavatová⁷⁷⁷ a jiných mnoho vzácných paní⁷⁷⁸ s jejich fraucimorem. Za nimi šly milenky, služebnice někdy⁷⁷⁹ pana Petra Voka z Rožmberka v smutku v svém a pořádku, též některý měšťky z Třeboně a z jiných měst rožmberských, obzvláště ty, které někdy v službě bývaly a na panství se vdaly. Následoval houf sedláků,⁷⁸⁰ přes 2000. poddaných, takže jim sotva celý rynek⁷⁸¹ třeboňský postačil, s pláčem a kvílením, až se po městě rozlíhalo, obzvláště pak chudý lid, jimž nebožtík jíst, pít a šaty dávatí poručil.

Šlo se ze zámku předními vraty⁷⁸² přes rynek k polední straně⁷⁸³ znenáhla, a Tomáš malíř⁷⁸⁴ seděl v svém domě ve vokně a dle největší možnosti maloval ten všečen pořádek, jak kdo šel, takže mnoho jich tak vlastně namaloval, že kdo na to malování patřil,

⁷⁶⁸ Tento zápis je zmatečný. J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 121 doplňuje „*kůň byl pokrytý smutečným soukeným na dva sáhy po zemi se vlekoucím rouchem*.“ Václav Březan napsal: „*Erazim z Redern nesl <černý> smutkový soukenný praporec. Ocas smutku za koněm nesl Matl.*“ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 636.

⁷⁶⁹ Asi 3, 5 metru.

⁷⁷⁰ Prapory a korouhve se zavěšovaly na horní část kopí.

⁷⁷¹ Helm – helmice, přilba.

⁷⁷² Tykyta (taft) – tkanina z přírodního hedvábí plátňové vazby.

⁷⁷³ Ruk. 7. má jezdcem.

⁷⁷⁴ Polyxena z Lobkovic, rozená z Pernštejna.

⁷⁷⁵ Kdysi.

⁷⁷⁶ Obsahuje pouze rukopis 6.

⁷⁷⁷ Lucie Otýlie Slavatová z Hradce [n. 1. 12. 1582, z. 2. 1. 1633], dcera Adama II. z Hradce, manželka Viléma Slavaty.

⁷⁷⁸ Z dalších žen, které vyprovázeli rakev Petra Voka, to byli Alžběta Kolonová z Felzu, manželka Jana Jiřího ze Švamberka, jejich dcera Benigna a snacha Anna Maxmiliána z Opersdorfu.

⁷⁷⁹ Za života již zemřelé osoby.

⁷⁸⁰ Srov. Jaroslav ČECHURA, *Sedláci Petra Voka*, *Historický obzor* (dále HO) 5, 1994, S. 51-53, 81-85.

⁷⁸¹ Náměstí T.G. Masaryka. Ruk. 7. má „náměstí.“

⁷⁸² Brána z náměstí T. G. Masaryka, kterou se vstupuje na velké zámecké nádvoří.

⁷⁸³ Jižní straně. Ruk. 6. zaznamenává „po levé straně.“

⁷⁸⁴ Tomáš Třebechovský, rožmberský malíř.

mnohé osoby, zvláště které znal, poznat mohl. Ten pohřeb malovaný zůstával na zámku třeboňským před rožmberským pokojem (přibitý),⁷⁸⁵ ale kdo jest ho pouklidil, nemůže se vědět.

Z rynku byl nešen Školskou ulicí⁷⁸⁶ okolo zvonice⁷⁸⁷ na faru,⁷⁸⁸ uličkou okolo Houčků,⁷⁸⁹ pak do kostela farního.⁷⁹⁰ Tu bylo kázání. Jeden *superintendent*⁷⁹¹ z bratří Boleslavských kázal česky horlivě, ruži pěknou červenou,⁷⁹² pozlacenou na kazatelnicí zlámal a dolů shodil s pláčem a kvílením lidu. Kněží katoličtí mše svaté a vigilie⁷⁹³ za mrtvé sloužili a zpívali, bludníci korbele hleděli.⁷⁹⁴

Po vykonání služeb božích a rozdání štědré almužny zase tělo mrtvé z kostela vynešeno a na vůz krytý k tomu připravený s šesti koňmi v smutku vloženo a do Vyššího Brodu do kláštera *cistervienského* kanovníkův,⁷⁹⁵ od předkův založeného a bohatě nadaného, vezeno. Panstva také velmi mnoho a lidu (obecního)⁷⁹⁶ přes 2000 tělo mrtvé provázelo až na místo, kde jest položeno. Šroufy⁷⁹⁷ přepilované, aby již do *krypty*⁷⁹⁸ žádný se klásti nemohl. Erbovní pečeť *zkaširována*,⁷⁹⁹ a tak rod slavný rožmberský, který přes 400 let trval, zahynul. Buď Bohu žel, že jest tak slavný a již poslední pán bludníkům se svěsti dal a od náboženství katolického římského odpadl.

Pan Vilém Slavata s paní Lucíí, manželkou svou, majíc správu od kněze Ondřeje, že jest k němu v své nemoci Pan Petr Vok z Rožmberka lokaje Fírbice posílal, a

⁷⁸⁵ Nezaznamenává ruk. 7.

⁷⁸⁶ Husova ulice.

⁷⁸⁷ Zvonice stávala přímo za kostelem sv. Jiljí.

⁷⁸⁸ Rukopis 6. zaznamenává „na horu.“

⁷⁸⁹ Číslo popisné 20. Dnešní městský úřad.

⁷⁹⁰ Kostel sv. Jiljí.

⁷⁹¹ Matěj Cyrus – člen konzistoře pod obojí. Superintendent – římskokatolický termín, označující nejvyšší představitele luterské a kalvinské církve.

⁷⁹² Ruk. 6. zaznamenává dřevěnou.

⁷⁹³ Noční pobožnost.

⁷⁹⁴ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 637 – 638. Březan dokládá, že po pohřbu následovala pohřební hostina.

⁷⁹⁵ Ruk. 6. zaznamenává řeholníkův.

⁷⁹⁶ Zaznamenává rukopis 6.

⁷⁹⁷ Šrouby.

⁷⁹⁸ Krypta – hrobka.

⁷⁹⁹ Zrušena.

|:titul:|⁸⁰⁰ J[e]ho Svátosti papežské žádal, a jak mu od téhož kněze Ondřeje zase zkázáno bylo, pořádně všecko oznámeno, velmi toho litovali, a pošluc pro lokaje, od něho správu vzali, že páni regenti, jak jest z kláštera do zámku šel, jej před sebe povolali, a co jest v klášteře činiti měl, se vyptávali a dostanouc titul papežský a správu, dali lokaje do vězení a nepustili jej, až pán umřel. Což když se J[e]ho Milost[i] císařské⁸⁰¹ a jich milosti z katolických stavův doneslo, dali regenta Hoka⁸⁰² vzít a zmučit,⁸⁰³ který divné praktiky vyznal.⁸⁰⁴) Pan Matěj Dekar,⁸⁰⁵ jsa druhý regent, udělal se nemocný; ale poručení⁸⁰⁶ přišlo, aby tak nemocného do Prahy dodali. On majíce správu, jak se s jeho tovaryšem⁸⁰⁷ Hokem děje, jel z Krumlova⁸⁰⁸ do Českých Budějovic,⁸⁰⁹ tu se napil vlaský polívky,⁸¹⁰ až do rána byl mrtvý.[!]⁸¹¹ Hok dočkal v[e] vězení pozdvižení stavů proti J[e]ho M[ilosti] c[ísařské], z kterého od *rebelantů* propuštěn a jeden praporec krajského lidu mu svěřen.[!]⁸¹² V devíti nedělích po panu Petrovi Vokovi umřel císař Rudolf II. léta 1612 desátého jini kladou 12. januarii [ledna][!]⁸¹³.

⁸⁰⁰ Rozhřešení.

⁸⁰¹ Matyáš Habsburský.

⁸⁰² Theobald Höck z Zweibrückenu, rožmberský německý sekretář.

⁸⁰³ Hock byl zatčen protože údajně zfalšoval testament Petra Voka. Srov. A. RYBIČKA *Poslední Rožmberkové a jich dědictví*, S. 85-109, 218-248, 437-457. F. MAREŠ, *Německý básník Theobald Hock v službách Rožmberských*, Věstník České akademie 13, 1904, S. 147-163, 247-263. Arnošt KRAUS, *Theobald Höck*, VKČSN, 1935, č. 3, Praha 1936.

⁸⁰⁴ Zde končí rukopis 8 a 10. Srov. F. MAREŠ, *Německý básník Theobald Hock*, S. 254 – 256. A. KRAUS, *Theobald Höck*, S. 56 –57.

⁸⁰⁵ Matěj Dekara z Rozenetu, rožmberský účetní.

⁸⁰⁶ Příkaz, nařízení.

⁸⁰⁷ Společníkem.

⁸⁰⁸ Český Krumlov, město v jižních Čechách.

⁸⁰⁹ České Budějovice, město v jižních Čechách. Vzdálenost mezi Českým Krumlovem a Českými Budějovicemi je asi 26 km.

⁸¹⁰ Vlašská polívka – jed.

⁸¹¹ František Mareš doložil, že Matěj Dekara z Rozenetu ustanovil poslední vůli 16. dubna 1617. F. MAREŠ, *Paměti Třeboňské*, S. 356 – 357.

⁸¹² Hok byl nařčen z falšování kšaftu Petra Voka. Srov. F. MAREŠ, *Německý básník Theobald Hock*, S. 256.

⁸¹³ 20. ledna 1612.

Pan Eliáš Kotrmayer,⁸¹⁴ vrchní hejtman, dal se nemocný do Vídně nésti a tam umřel in septembris [září] 1664,⁸¹⁵ jeho manželka v Třeboni. (Margareta umřela v Třeboni dne 14. maji [května] 1667. Pochována v kapli u svaté Barbory)⁸¹⁶

{*Was Sie unterstriche ist, geböret in einen anderen Absatz*}.⁸¹⁷ [To, co jsem zde podtrhl, patří k jinému odstavci.]

[27] **Panství po pohřbu pana Petra Voka z Rožmberka kdo ujal**⁸¹⁸

Léta 1612 o hromnicích⁸¹⁹ pan Petr Vok z Rožmberka mrtvý nesen ze zámku svého Třeboňského s velikou pompou,⁸²⁰ poctivě⁸²¹ přes celý rynek⁸²² do kostela sv. Jiljí po vykonání služeb božích, a kázání plačtivého nesen z krchova a vložen na vůz krytej, od tud vezen na Vyšší Brod,⁸²³ a tam s pláčem a kvílení[m] poddaných pochován.⁸²⁴ Hned toho roku ujal se panství pan Jan Jirí z Švamberka, a nemohouce ouroky z dluhů, kterých na třinácte krát sto tisíc se sešlo,⁸²⁵ pro vybytí,⁸²⁶ postoupil je léta 1615 panu Petrovi z Švamberka synu svému. Při sházení pánův z *kanceláře* pražské žádný za švamberka nebyl.⁸²⁷ Sám náhle léta 1620 in januário [lednu] umřel⁸²⁸ a potomkům svým zle posloužil. Paní jeho⁸²⁹

⁸¹⁴ Vrchní hejtman a schwarzenberský komisař František Eliáš Gattermaier z Gatterburgu.

⁸¹⁵ Srov. J. KADLEC, *Kláster*, S. 242. Rukopis 6. zaznamenává 1661.

⁸¹⁶ Rukopis 6.

⁸¹⁷ Poznámka Petra Kašpara Světeckého.

⁸¹⁸ Obsahují ruk. 3, 5, 6.

⁸¹⁹ 31. 1. 1612.

⁸²⁰ Pompa – slavnostní průvod.

⁸²¹ Čestně.

⁸²² Dnešní náměstí T. G. Masaryka.

⁸²³ Cisterciácký klášter ve Vyším Brodě byl rodinnou hrobkou Rožmberků.

⁸²⁴ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 638, 640.

⁸²⁵ J. JÁNSKÝ, *Páni ze Švamberka*, S. 405 vyčísluje výši dluhů na 400 000 kop míšenských grošů.

⁸²⁶ Vybytí - dát vybavu, vyplatit podíl, zaopatřit.

⁸²⁷ Defenestrace místodržících V. Slavaty z Chlumu a J. Bořity z Martinic z oken Pražského hradu 23. května 1618.

⁸²⁸ „Zemřel 24. září 1620 po obnovení rady na Malé straně v Praze v podloubí domu Levínova.“ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A

⁸²⁹ Anna Maxmiliána z Opersdorfu, po smrti Petra II. ze Švamberka se v roce 1623 provdala v Berlíně za Ladislava Valena ze Žerotína.

s dětmi⁸³⁰ ujela s falckrabím Fridrichem,⁸³¹ (zimním králem),⁸³² do Engellandu⁸³³ a více se nevrátila,⁸³⁴ a tak Švamberkové málo toho panství užili.

[28] **Začátek rebelie české**⁸³⁵

Léta 1618 odporníci víry katolické římské spuntovavše⁸³⁶ se spolu v středu před Božím vstoupením[m]⁸³⁷ se zbraní s chasou okolo 6⁸³⁸ hodin německých na Hrad Pražský, s křikem se sloučili a bez odpovědi⁸³⁹ do zeleného pokoje, pak na kancelář vstoupili. Pány místodržící toliko 4 tu našli, po dlouhém jim vyčítání, že jsou buřiči a kalichu páně protivníci, obzvláště pan Jaroslav Smečenský⁸⁴⁰ a p[an] Slavata,⁸⁴¹ druhým dvou[m] pá-nům, totiž nejvyššímu purkrabímu⁸⁴² a křižovníku Strakonickému,⁸⁴³ kázali odjít⁸⁴⁴ a pochytivši pana Jaroslava z Martinic,⁸⁴⁵ p[an] Vilém z Lobkovic⁸⁴⁶ a jiný, totiž Jan Litvín z Říčan, Albrecht Smiřický,⁸⁴⁷ Oldřich Vchynský,⁸⁴⁸ pan Pavel Kaplíř,⁸⁴⁹ Colon z Felsu,⁸⁵⁰

⁸³⁰ Do emigrace odešla se sedmi nezletilými dětmi a jedním pod srdcem.

⁸³¹ Fridrich Falcký.

⁸³² Zaznamenává ruk. 6.

⁸³³ Anglie. Srov. J. JÁNSKÝ, *Páni za Švamberka*, S. 413 – 426, 426 – 428.

⁸³⁴ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A. uvádí: „*Odešla teprve po pádu Třeboň 5. března 1622 a ne do Anglie, ale do Elbingu, nynějšího Elblagu v Polsku.*“ Srov. J. JÁNSKÝ, *Páni ze Švamberka*, S. 426 – 427.

⁸³⁵ Obsahují ruk. 5, 6, 7, 8, 10.

⁸³⁶ Punt – vzpoura, odpor.

⁸³⁷ 23. května.

⁸³⁸ Ruk. 7. má 8. hodin.

⁸³⁹ Odpověď - vypovězení nepřátelství.

⁸⁴⁰ Jaroslav Bořita z Martinic. Maršálek králova dvora.

⁸⁴¹ Český nejvyšší sudí Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka.

⁸⁴² Adam ze Šternberka.

⁸⁴³ Děpold z Lobkovic.

⁸⁴⁴ Ustoupit.

⁸⁴⁵ Jaroslava Bořitu z Martinic.

⁸⁴⁶ Vilém st. z Lobkovic na Horšovském Týně. Stavovský direktor a Nejvyšší hofmistr.

⁸⁴⁷ Albrecht Jan Smiřický ze Smiřic.

⁸⁴⁸ Oldřich Vchynský ze Vchynic, rytmistr ve vojsku pasovského biskupa Leopolda. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, S. 619 – 620. Později stavovský důstojník.

⁸⁴⁹ Pavel Kaplíř ze Sulevic. Důstojník ve vojsku krále Matyáše.

⁸⁵⁰ Linhart Collona z Felsu. Velitel stavovského vojska.

hrabě z Turnu,⁸⁵¹ Jáchym hrabě Šlik,⁸⁵² Václav z Roupova,⁸⁵³ Bohuchval Berka,⁸⁵⁴ Jáchym Albín⁸⁵⁵ druhý hrabě Šlik,⁸⁵⁶ z okna jej⁸⁵⁷ vyhodili, po něm pana Viléma Slavatu,⁸⁵⁸ který svršku pravou rukou se rámu z okna zachytil, ale Oldřich Vchynský tulichem⁸⁵⁹ mu ruku pral a bil, takže se musel dolů spustit, v tom pádu u dolejšího okna o římsu zavadil i velice škodlivě v hlavu se urazil. Po nich vyhodili i *sekretáře*⁸⁶⁰ Jana[!] ⁸⁶¹Fabrica, který vběhši do kanceláře domlouval *rebelantům*, co to před sebe berou; kdyby byl mezi ně nepřiběhl, snad by nebyl vyhozen. Ten spadna dolů hned se na nohy postavil a z příkopu vyběhl a dajíc se na přívoze převést domů pospíšil a vezma, co mu potřeby bylo, přímo do Vídně jel a J[eho] Milosti císařské, jak se v Praze děje, pořádnou zprávu toho učinil. Pan Jaroslav Smečenský upamatován⁸⁶² jsouc od svých služebníků veden k Rožmberskému neb Lobkovickému, a byvši tu řebřík z okna toho domu do příkopu postavený, nahoru jej vpravili, po něm šicově⁸⁶³ hraběte z Turnu několik ran dali, kulka jedna skrz obojek, druhá skrz plášť, třetí skrz rameno levé prošly. Pan Slavata nemoha sebou hnout na místě chvíli zůstal, až služebníci ošetříc a upamatujíc pána po témž řebříku do lobkovického domu⁸⁶⁴ dopravili, tu se hned z Turnu⁸⁶⁵ houfem k tomu přihnal, chtěje je oba stavům v moc⁸⁶⁶ vydané míti, ale rozšafnou⁸⁶⁷ řečí paní Polyxeny kněžny⁸⁶⁸ z Lobkovic oblomen jest, pokojně odstoupil.⁸⁶⁹

⁸⁵¹ Jindřich Matyáš z Thurnu na Velíši. Velitel stavovského vojska.

⁸⁵² Jáchym Ondřej Šlik, císařský rada a Nejvyšší sudí zemský.

⁸⁵³ Václav Vilém z Roupova. Nejvyšší kancléř Českého království.

⁸⁵⁴ Bohuchval Berka z Dubé, císařský rada a Nejvyšší purkrabí.

⁸⁵⁵ Jan Albín Šlik.

⁸⁵⁶ Jindřich Šlik, stavovský velitel.

⁸⁵⁷ Ruk. 6. konkrétně píše: „předně pana Jaroslava Martinice.“

⁸⁵⁸ Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka.

⁸⁵⁹ Dýkou.

⁸⁶⁰ Písaře.

⁸⁶¹ Filipa.

⁸⁶² Ve významu „upozorněn.“

⁸⁶³ Šic – střelec, člen ostrostřeleckého spolku.

⁸⁶⁴ Lobkovický palác, dříve Rožmberský. Dnes je tento palác součástí komplexu Pražského hradu.

⁸⁶⁵ Jindřich Matyáš z Thurnu na Velíši.

⁸⁶⁶ Svémocné jednání, násilí, právo.

⁸⁶⁷ Rozvážnou.

⁸⁶⁸ Teprve od roku 1624.

⁸⁶⁹ Srov. J. HRDLIČKA, *Konflikt jindřichohradeckých měšťanů s Vilémem Slavatou v pamětech Jiřika ze Kře*, JSH 69 – 70, 2000 – 2001, S. 204.

[29] **Třeboň město shořelo**⁸⁷⁰

Léta 1618 na veliký pátek⁸⁷¹ o polednách,⁸⁷² vyšel oheň v městě Třeboni u Trubačů,⁸⁷³ kde nyní starý kožešník⁸⁷⁴ jest; toliko krov shořel; v druhém domě, kde nyní Šimon Pokorný⁸⁷⁵ jest, krov shodili, a tak se ten oheň přetrh.⁸⁷⁶ Po některý chvíli, když jsme jitřní zpívali, Pavel Trubáček opět šturmoval;⁸⁷⁷ zapálilo se u Pavla Hrdličky⁸⁷⁸ na Kňikovském domě. Tu oheň šel do *Růžový* ulice⁸⁷⁹ a do rynku⁸⁸⁰ na domy Pavla Mirotickýho,⁸⁸¹ Jana Jiřkovic;⁸⁸² nebylo lze přistoupit pro vejšku a oheň jako by lítal k radnímu domu.⁸⁸³ Od tud se přenesl na druhou stranu rynku, v jedné hodině jako pochodně celý město hořelo; lidé pro prudkost ohně ven z města běželi, nebyla věc možná brániti. Toliko v klášteře tři domky⁸⁸⁴ a k zámku Lamplův dům⁸⁸⁵ až do domu Šenkovského,⁸⁸⁶ kde nyní Kryštof

⁸⁷⁰ Obsahují ruk. 5, 8, 9.

⁸⁷¹ 13. dubna 1618.

⁸⁷² Kolem 12. hodin.

⁸⁷³ Nárožní dům čp. 44. Žižkovo náměstí a Rožmberská ulice.

⁸⁷⁴ Kašpar Hörig. SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 148, sign. IIB 1, kniha č. 29.

⁸⁷⁵ Čp. 45. SOKA Jindřichův Hradec, AM Třeboň, inv. č. 148, sign. IIB 1, kniha č. 29.

⁸⁷⁶ Přetrhnouti – učinit konec, zastavit.

⁸⁷⁷ Zvonil na poplach.

⁸⁷⁸ Čp. 56. Na Žižkově náměstí. Dnes je tento dům součástí hotelu Zlatá hvězda.

⁸⁷⁹ Rožmberská ulice. Dodnes se v Třeboni říká Růžová ulice nebo Růžovka, či Růžená ulice.

⁸⁸⁰ Náměstí T. G. Masaryka.

⁸⁸¹ Purkmistr Pavel Mirotický. Čp. 107. Nárožní dům na náměstí T. G. Masaryka. Dnes Hotel Zlatá hvězda. „*Nejstarší písemná zmínka o domu Zlatá hvězda (čp. 107) je v městské knize o prodejích domů v Třeboni z roku 1687, kde je uvedeno, že slul od starodávna Mirotický. V létech 1687 – 1724 patřil dům rodině Preittenbergerových, od roku 1724 pak městu Třeboň. Po velkém požáru v roce 1781 byl dům přestavěn na měšťanský a právovárečný zájezdní hostinec, v roce 1796 poprvé jmenovaný jako Zlatá hvězda. Od roku 1796 byl dům v soukromých rukou. Vystřídala se zde řada majitelů, z nichž zásadní přestavbu prováděl Štěpán Nitsche, který v roce 1853 opravil střechu a v roce 1869 zastavěl původní renesanční loubí, obdobně jako ostatní měšťané na náměstí, aby tak zvětšili prodejní prostory svých domů.*“

⁸⁸² Dům na náměstí T. G. Masaryka. Dnes Hotel Zlatá hvězda. „*Sousední dům čp. 106, který byl také začleněn při poslední přestavbě k hotelu Zlatá hvězda patřil v 18. století rodině Radlových (z této rodiny pochází Bertrand Radl, kanovník v augustiniánském klášteře v Třeboni), kteří obchodovali s rybami. V létech 1782 – 1785 patřil dům urozenému pánu Franzi Ballarinimu, c.k. poštovnímu správcí, po roce 1825 Josefu Köckovi, držiteli c.k. tabákového skladu.*“

⁸⁸³ Radní dům na náměstí T. G. Masaryka. Čp. 1.

⁸⁸⁴ Srov. klíčové svědectví T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 91.

Weiss bydlí, 6 domů zůstalo; 83 shořely, brána Hradecká⁸⁸⁷ shořela, Svinenská⁸⁸⁸ a Břilická zůstaly. Jedna žena souseda⁸⁸⁹ Švikhartka⁸⁹⁰ chtěla něco z truhly vzít, do domu vběhla, kterážto jsouce od prudkosti ohně zachvácená uhořela. Dobytko nemálo se udusilo, hned toho roku o Božím vstoupení⁸⁹¹ tu nešťastná *rebelie*⁸⁹² se začala, tak že se sousedé nemohli zase vystavěti. Udělal sobě některý soused z kdejakého sklípku⁸⁹³ světničku, musel vojákům ustoupiti a sám zimu s manželkou, dítkami trpět,⁸⁹⁴ byl toho času primasem⁸⁹⁵ pan Pavel Mirotický.

(**Léta 1629** dvůr obecní sv. Máří Magdaleny na poušti, jsa v tu vojnu do gruntu⁸⁹⁶ všecek spálen, zase od obce vystavěn a dobyt看em osazen.)⁸⁹⁷

[30a] **Do Třeboň kanovníci regulární navrácení etc.**⁸⁹⁸

Léta 1631 (dne 4. aprílís)⁸⁹⁹ [dubna] pan prelát⁹⁰⁰ Bernhard⁹⁰¹ z Klosterneuburku⁹⁰² přivezl⁹⁰³ na Třeboň první dva kanovníky, jednoho Čecha⁹⁰⁴ a jednoho Němce;⁹⁰⁵ přitom

⁸⁸⁵ Pravděpodobně dům čp. 108, na náměstí T. G. Masaryka, na tomto místě je dnes obchodní dům Bílý beránek. J. Vačkář, *Dějiny*, S. 122 píše *Lamplův dům*.

⁸⁸⁶ Pavel Šenk, u Troníčkovy brány (Svinenské) čp. 48. Nárožní dům na Žižkově náměstí a Krčínovy ulice.

⁸⁸⁷ Brána na východní straně náměstí T. G. Masaryka.

⁸⁸⁸ Brána na náměstí Jana Žižky.

⁸⁸⁹ Sousedka.

⁸⁹⁰ Srov. Z. WINTER, *Kulturní obraz českých měst*, S. 224.

⁸⁹¹ 23. května 1618.

⁸⁹² „České stavovské povstání.“

⁸⁹³ Sklepa.

⁸⁹⁴ Naposledy vylíčil důsledky stavovského povstání pro Třeboň J. FORBELSKÝ, *Španělé, Říše a Čechy*, S. 144 - 148; 282 - 305. Ze starších studií zůstává nepřekonán J. POSPÍŠIL, *Třeboňsko za povstání českého*.

⁸⁹⁵ Primas – přední člen městské rady.

⁸⁹⁶ Do základů.

⁸⁹⁷ Obsahují ruk. 7, 9, 10.

⁸⁹⁸ Obsahují ruk. 5, 6, 7, 8, 9, 10.

⁸⁹⁹ Nezaznamenává ruk. 6.

⁹⁰⁰ Prelát – vyšší církevní hodnostář, vybavený zpravidla příslušnou pravomocí, též však čestný titul.

⁹⁰¹ Ruk. 6. píše Leonard.

⁹⁰² Probošt augustiniánské kanonie v Klosterneuburku u Vídně Bernard Weitz.

⁹⁰³ Srov. J. KADLEC, *Kláster*, S. 174. Zde píše 26. března.

⁹⁰⁴ Samuel Tuček.

odevzdal panu hejtmanu Janovi z Ekersdorfu⁹⁰⁶ dekret⁹⁰⁷ od J[eho] M[ilosti] krále⁹⁰⁸ Ferdinanda III., aby byli v zámku *akomodirováni*,⁹⁰⁹ dokud se klášter nespraví.

[30 b] **Některé paměti v Třeboni**⁹¹⁰

Léta 1660 30. januarii [ledna] umřel na Třeboni pan Markus Weberus⁹¹¹ administrátor, pán rozumný⁹¹² a dobrý, který chrám Páně sobě svěřený vornáty,⁹¹³ obrazy⁹¹⁴ a co potřeba ukazovala ozdoboval. Pány kanovníky náležitě jak v šatstvu tak v stravě choval, tak že mu ne tak brzy rovný se vynajde.⁹¹⁵

[31] **Věž obecní treboňská založená**⁹¹⁶

Léta 1638 dne 5. maji [května] založena věž obecní na rathauze⁹¹⁷ z gruntu,⁹¹⁸ a vystavena s pomocí J[eho] M[ilosti] krále⁹¹⁹ Ferdinanda III. (toho času dědičné vrchnosti)⁹²⁰ a pána panství treboňského.⁹²¹

⁹⁰⁵ Ignác Lantz.

⁹⁰⁶ Jan z Ekersdorfu na Hlaváči a Pluhově Žďáře, treboňský hejtman; byl původně český bratr. Srov. František NAVRÁTIL, *Bohuslava Balbína staré pověsti treboňské*, Počátky 1935, S. 20.

⁹⁰⁷ SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. IA 3K^β č. 7a, 7b. Archiv kláštera augustiniánských kanovníků v Klosterneuburku (dále AKlnb), K 120, Fol. 46, Nro 57.

⁹⁰⁸ Ruk. 6. zanamenává: „císaře pána.“

⁹⁰⁹ Ubytování.

⁹¹⁰ Obsahují ruk. 5, 9, 10.

⁹¹¹ Marek Weber, J. KADLEC, *Klášter*, S. 242, cituje Akvilina Hrdličku, který píše 29. ledna 1661.

⁹¹² Moudrý.

⁹¹³ Ornát – z umělecko-historického hlediska povšechné označení pro obřadní úbor katolického kněze, vztahující se na celou soupravu liturgických rouch, určenou pro slavnostní mši.

⁹¹⁴ Může být myšleno i sochami.

⁹¹⁵ Srov. J. KADLEC, *Klášter*, S. 174, 223, 224, 242.

⁹¹⁶ Obsahují ruk. 5, 6, 8, 9, 10.

⁹¹⁷ Radnici.

⁹¹⁸ Od základů.

⁹¹⁹ Ruk. 6. píše císaře pána.

⁹²⁰ Nezaznamenává ruk. 6.

⁹²¹ Srov. T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 81.

[32] **Předměstí, kde nyní rybník Svět etc.**⁹²²

Nachází se v starých pamětech,⁹²³ že jest bylo sousedů na předměstí Svinenském u města Třeboně, kde nyní rybník Svět⁹²⁴ jest, osedlých 26, též špitál nákladně v létě 1384 od slavných pánův Petra⁹²⁵ a Jana⁹²⁶ z Rožmberka vystavený. Item stavělo se nové město na tom místě, kde nyní panská a klášterská chmelnice jest.⁹²⁷ Již bylo 9 sousedů a dle vyměření týchž pánův mělo býti 100 domů v pěkném pořádku, a ty měly práva městského užívati, živnosti a obchody vésti a s městem se řídit, též piva obecní braly; měli lánů 7 bez ½ čtvrti předměšťáci, a k novému městu mělo se roli,⁹²⁸ luka a jiné příležitosti⁹²⁹ v jistých místech vykázati; ale za správy pana Viléma z Rožmberka všecko se to zjinačilo,⁹³⁰ špitál zbořen, nové město i předměstí, a rybník Svět na tom místě udělán a tudy živnosti městské velmi ztenčené; nebo na předměstí a novém městě 35 sousedů nemálo piva vypili. Na předměstí Břilickém též nemálo sousedů a chalup bylo.

(V předním domku bydlel na levé straně když se k Břilicům jede Francek Tesař, v druhém Kobilát, v třetím Vítek, posel komorný,⁹³¹ v čtvrtém Jan, též posel komory. Ještě dva domky na tom předměstí byly, kdo v nich bydlel se neví. Na druhé straně po pravé ruce byly tři domky, ve dvou bydleli hrnčíři. Spravovali se tito všichni s ouřadem Třeboňským a ty domky s knihami⁹³² se řídily a plat do komory panské odvozovaly.⁹³³ Na témž Břilickém předměstí šenkovali⁹³⁴ piva od sousedů neb od obce braná, „U Polesných,“ kde nyní pan Jakub Ludigar, „U Navarů“ v rohu stodoly pana Tobiáše Praitenbergra, „U Justiny“ koželužky, kde nyní posthaus,⁹³⁵ „U Štávů“ a potom⁹³⁶ „U Šimka“ myslivce, kde nyní Adam Brož tkadlec.)⁹³⁷

⁹²² Obsahují ruk. 5, 6, 7, 9, 10. Srov. s textem 14.

⁹²³ Srov. T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 78-80. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 164, 183. F. MAREŠ, *Materiálie*, PA 16, 1893 – 1895, S. 102.

⁹²⁴ Slovo svět ve významu světlo, nebo svítání.

⁹²⁵ Petr II. z Rožmberka.

⁹²⁶ Jan I. z Rožmberka.

⁹²⁷ V místech křižovatky ulic U Světa a Sportovní.

⁹²⁸ Orných polí.

⁹²⁹ Příslušenstvím. Jako například povozy.

⁹³⁰ Změnilo.

⁹³¹ Králův posel.

⁹³² Jsou myšleny městské knihy.

⁹³³ Ve významu odváděli.

⁹³⁴ Nalévali.

⁹³⁵ Pošta.

(Léta 1558 pan Vilém z Rožmberka dal Třeboňské předměstí stavět. Jeden každý dům prodával za 70 kop, však ne na jednu, nýbrž po 3 kopách ročně.)⁹³⁸

[33] **Carolus Magnus**⁹³⁹

Karel Veliký, císař Římský, byl vysoké sličné postavy, vyhlédnutí divokého, obličej na dlouho půl druhý dlaně, brada na dlaň, čelo dvou dlaní zvejši, soldáta v zbroji oděného na koni sedícího od vrchu hlavy na poli i s koněm mečem přet'al, též soldáta dobře oděného jednou rukou i s koněm od země na horu pozdvihl, čtyři koně když táhli v voze jednou rukou vůz držel, nemohli vozem hnouti,⁹⁴⁰ celého zajíce, dvě slepice a celou hus na jednom jídle snědl, málo pil tím více jedl. Klášterů mnoho vystavil, chvalitebně život dokonil, a svého statku Krista dědice[m] učinil.

[34] **Daskabát**⁹⁴¹ a jiné předměstí⁹⁴²

Po zatopení předměstí Svinenského Světem rybníkem i špitálu stavělo se předměstí Břilické, že pak někteří sousedé na stavení nákladů neměli, dal jim pán domy stavěti na svůj vlastní náklad, kterýžto se podvolili, každého roku do komory panský po 30 *grošů míšen-ských* za takové stavení odvozovati do vyplacení nákladu na ně vzešlého, a to až dosavad trvá, bylo ale jim místo na témž Břilickém předměstí těsné, z té příčiny dal ještě více domků za svatou Alžbětou⁹⁴³ stavěti, a říkali „na Daskabátě.“⁹⁴⁴

[35] **Koně kožešníci třeboňský vydělali**⁹⁴⁵

Slavný pán Petr Vok z Rožmberka měl koně bílého, velmi bystrého a dobře tumlovaného,⁹⁴⁶ na kterým byl v Uhřích⁹⁴⁷ proti Turkům nad českým vojskem *generálem*, kterýžto

⁹³⁶ Později.

⁹³⁷ Obsahuje ruk. 6.

⁹³⁸ Obsahuje ruk. 7. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 164.

⁹³⁹ Obsahují ruk. 5, 9. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A. Poznámka, že v ruk. 9. je napsáno „Ex historia Lombardica cap. 176.“ Srov. P. BURKE, *Lidová kultura v raně novověké Evropě*, S. 148.

⁹⁴⁰ Popojet.

⁹⁴¹ Daskabát, místní část Třeboně.

⁹⁴² Tento text obsahují ruk. 5, 6, 9, 10.

⁹⁴³ Kostel sv. Alžběty v Třeboni.

⁹⁴⁴ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S.164, 300.

⁹⁴⁵ Tento text obsahují ruk. 3, 5, 6, 7, 9, 10.

kůň z mnohého nebezpečnosti v mnohých occasích⁹⁴⁸ a šermicích⁹⁴⁹ pána vysvobodil a odnesl. Když se pak ve zdraví zase na své panství navrátiti ráčil, ten kůň pro svou zasloužilost byl dobře chován, až zdech. Tu jej pán rozkázal odřít a kožešníci třeboňský (tři, Jan⁹⁵⁰ Doktor, Kašpar Kožešník,⁹⁵¹ a Martin Kožešník)⁹⁵² museli kůži srst vydělati, jiný pak řemeslníci koně dřevěného udělali⁹⁵³ a do té vydělané kůže zašili a tak ho přistrojili, že kdokoliv na něj pohleděl, že živý kůň jest, se domníval. Dole na bříše byla díra, že tam mohlo pachole⁹⁵⁴ v deseti letech do něho vlézt a ním jako živým hýbati. Kožešníci byli znamenitým listem, aby jim toho žádný nevyčítal, opatřený,⁹⁵⁵ ale školská pacholata a mladá chasa, zvláště když se některý z těch kožešníků podroušil,⁹⁵⁶ zdaleka na ně hřejtali a je k lání⁹⁵⁷ a k hříchu popouzeli, až všichni ti kožešníci byli připálení⁹⁵⁸ a Blažkovi za čepici dlužni, jak obyčejně od přirození⁹⁵⁹ kožešníci bývají.

[36] Mordýř řezník⁹⁶⁰

Léta 1616 byl na třeboňském zámku za pana Petra z Švamberka⁹⁶¹ panský řezník jménem Jiřík Štveráček.⁹⁶² Ten se oženil, vzal sobě pannu Annu, dceru kněze Ondřeje,⁹⁶³ staršího kaplana v městě Třeboni a faráře štěpánovského,⁹⁶⁴ neboť dle sněmu basilejského⁹⁶⁵ kněží

⁹⁴⁶ Tumlovaný – velice rychlý kůň.

⁹⁴⁷ Uhry, historický stát, který se rozkládal na území dnešního Maďarska, Slovenska a Sedmihradska.

⁹⁴⁸ Případech.

⁹⁴⁹ Šermicl - šarvátka, boj.

⁹⁵⁰ Ruk. 7. má uvedeno *Jiří*.

⁹⁵¹ Srov. s rozprávkou č. [29].

⁹⁵² Nezaznamenává ruk. 6.

⁹⁵³ Rukopis 6. má spůsobili.

⁹⁵⁴ Dítě, chlapec.

⁹⁵⁵ Opatření – vrchnostenský správní akt, ustavující nebo zakládající jisté právní poměry.

⁹⁵⁶ Ve významu přiočil se.

⁹⁵⁷ Lát – nadávat. Ruk. 6 má “k klení.”

⁹⁵⁸ Rozzlobeni.

⁹⁵⁹ Od přírody. Ve smyslu, že je to jejich vlastnost.

⁹⁶⁰ Obsahují ruk. 5, 6, 10.

⁹⁶¹ Třeboň spravoval letech 1617 – 1620.

⁹⁶² Bydlel v Husově ulici.

⁹⁶³ Ondřej, farář v Štěpánově, kněz v Třeboni. Porovnej J. KADLEC. Klášter, S. 163. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 828, Rejstřík osob.

⁹⁶⁴ Štěpánovice – obec u Třeboně.

⁹⁶⁵ Basilejský koncil 1431 – 1449.

na farách katolíctví se ženiti mohli a děti jejich poctivý⁹⁶⁶ byly; koupil jim dům v městě Třeboni podle⁹⁶⁷ panského špitálu⁹⁶⁸ naproti škole,⁹⁶⁹ na zámek pak dostal se jiný řezník, a sejdouce se vejš psaného léta na truňk⁹⁷⁰ vína u Jana Hovorky, kde nyní pan Pavel Mercer⁹⁷¹ zůstává, něco se slovy potkali,⁹⁷² i nemeškal⁹⁷³ ten panský řezník píchnout toho Štveráčka pod stůl nožem do měchejře, který po ráně vyvstal a přes stůl skočil a zatočíc se řekl: „Již mám dost!“ a padna [v] okamžení umřel. Mordýř⁹⁷⁴ dán do šatlavy,⁹⁷⁵ kde celý rok držán byl,⁹⁷⁶ a když žádný na něj právně nenastupoval, z vězení puštěn, a po málo kolikas nedělích týž vrah umřel a k vejš jmenovaný vdově Jan Telčar⁹⁷⁷ pekař se přiřizil. Po smrti kněze Ondřeje dobrého dílu dosáhl. Po své smrti odkázal klášteru třeboňskému 2000 zlatých,⁹⁷⁸ do Budějovic kapucínům 500 zlatých, do Hradce⁹⁷⁹ františkánům 500 zlatých, mimo to dobrého dílu manželce a přátelům zanechal.

[37] Veliký muž do Třeboně přijel, potom zabit⁹⁸⁰

Léta 1617 přijel (na kočáru)⁹⁸¹ veliký muž do Třeboně (v *advent*)⁹⁸² a ložíroval⁹⁸³ u Jana Kováře, kde nyní Mates Knop⁹⁸⁴ bydlí. Měl okolo sebe lidí 6 osob, z dobrou zbraní dobře zaopatřených. Byl na vejš 12 pídí, to jest tři lokte vídeňských,⁹⁸⁵ ostatní údové takové

⁹⁶⁶ Počestné, tj. z lože manželského.

⁹⁶⁷ Vedle.

⁹⁶⁸ Dnes již neexistující budova v Husově ulici vedle kostela svatého Jiljí.

⁹⁶⁹ Budova v Husově ulici vedle kostela svatého Jiljí.

⁹⁷⁰ Na truňk – dnes by se řeklo: „Zajít na jedno……“

⁹⁷¹ Čp. 78. Březanova ulice.

⁹⁷² Potkati se – utkat se, střetnout se.

⁹⁷³ Neotálel.

⁹⁷⁴ Vrah.

⁹⁷⁵ Šatlava byla v Rožmberské ulici, tam kde je dnes hotel Myslivna číslo popisné 32.

⁹⁷⁶ Ruk. 6. zaznamenává seděl.

⁹⁷⁷ Třeboňský měšťan Jan Telčar. Srov. J. KADLEC, *Klášter*, S. 186, 215, 235.

⁹⁷⁸ J. KADLEC, *Klášter*, S. 215, potvrzuje tuto částku. A dodává „těch 2000 zlatých odkázali oba ještě za živobytí svého, totiž dne 16. října 1651.“

⁹⁷⁹ Jindřichův Hradec, město v Jihočeském kraji.

⁹⁸⁰ Obsahují ruk. 5, 6, 10.

⁹⁸¹ Neobsahuje ruk. 6.

⁹⁸² Advent – doba čtyř týdnů před vánocemi. Neobsahuje rukopis 6.

⁹⁸³ Byl ubytován.

⁹⁸⁴ Čp. 109, Mates Knapp, třeboňský měšťan. V místě Bílého beránka, na náměstí T. G. Masaryka.

⁹⁸⁵ 2, 34 m. Loket vídeňský = asi 0, 78 m.

výšce *corespondýrovaly*.⁹⁸⁶ Když chtěl pít, sotva mohl palec do poloupinetní⁹⁸⁷ konvice ucha vstrčiti. Kdo chtěl jej stojícího viděti, musel krejcar dáti. Když vstal a u bidla, které vprostřed světnice viselo, se postavil, tehdy na to bidlo bradu položil, jsa o hlavu vyšší nežli to bidlo. Sice jiného nic neprovozoval. Z Třeboně jel do Budějovic,⁹⁸⁸ odtud do Krumlova.⁹⁸⁹ Na té cestě jeho trabantí,⁹⁹⁰ věda, že něco peněz nashromáždil, jej zabili, koně vypráhli, a tělo na voze mrtvé ležet zanechajíc, toliko peníze pobrali a pryč vandrovali. Sedláci tělo pochovali, šaty a kočár za práci měli.

[38] **Vrátnej zarduše[n] od nedvěda⁹⁹¹ zamačkán⁹⁹²**

Léta 1609 byl na zámku Třeboňském vrátnej jménem Calta. Ten měl sobě od J[eho] Milost[i] pána poručeného⁹⁹³ nedvěda, aby mu jísti dával a jej ošetřoval. Měl ten nedvěd boudu udělanou z dubového dříví, a na silný řetěze byl k té boudě přikován. Na dobrý sáh⁹⁹⁴ mohl z té boudy ke korytu, do kterého se mu jísti dávalo, vylézt; a když někdy z města⁹⁹⁵ P[etra] V[oka] prasata na zámek vešly a zbytky po medvědu z toho koryta jísti chtěly, nedvěd na ně vyskočil jedno nebo dvě popadl, do boudy vnesl a snědl. Jednoho dne z rána, na štědrý den, dával Calta nedvědu mláto do koryta. Nedvěd hladový nemohl vyčekati, dal se do žraní; Calta ho odháněl, maje žílku. V tom nějak přes hubu jej švihne, že se to medvědu nelíbilo, a rozhněvav se popadl vrátného v oupůlky⁹⁹⁶ a s ním do boudy, tam jej mačkal, až jej zardousil.⁹⁹⁷ Sládcí se s sochorami⁹⁹⁸ sběhli a z poručení J[eho] Milosti pána nedvěda utlouci chtěli. Nedvěd však rozhněvaný i s tou boudou po

⁹⁸⁶ Corespondýrovat – odpovídat.

⁹⁸⁷ Poloupinta – stará dutá míra (asi 0,95 l).

⁹⁸⁸ České Budějovice, město v Jihočeském kraji.

⁹⁸⁹ Český Krumlov, město v Jihočeském kraji.

⁹⁹⁰ Ochránci.

⁹⁹¹ Medvěda.

⁹⁹² Obsahují ruk. 3, 5, 6, 10.

⁹⁹³ Svěřeného do ochrany.

⁹⁹⁴ Sáh – délková míra asi 1, 78 m.

⁹⁹⁵ Třeboň.

⁹⁹⁶ Tj. tlapami ho obejmul.

⁹⁹⁷ Ruk. 10 - zadával.

⁹⁹⁸ Bidlo nebo tyč pobitá železem.

nich běhal, a kdyby myslivci nepřišli a několik ran mu z ručnice nedali, byli by mu sochory málo co udělali. Od toho času žádného nedvěda při zámku nechovali.⁹⁹⁹

{Březan píše jak v tomto kvaternu k spatření jest pag. 315., že se to stalo léta 1611 v poslední nemoci pana Petra Voka z Rožmberka.}¹⁰⁰⁰

[39] **Pan Joáchym z Hradce utopil se**¹⁰⁰¹

Léta 1565 v středu před sv. Lucíí 12. decembris [prosince] pana Jáchyma z Hradce, nejvyšší kancléř království Českého, rytíř zlatého rouna, a císaře Maxmiliána¹⁰⁰² tejná rada,¹⁰⁰³ neštěstí potkalo. Jeda z Vídně domů, na kočím voze s 6. rejтары¹⁰⁰⁴ most se podivně na Dunaji v prostředku zlámal, do Dunaje upadl i s těmi kteří s ním seděli, a tam utonul. Kočí vyplul, rejtaři na před ujeli, měl za přísloví *respice finem* [*Pamatuj na konec*]¹⁰⁰⁵

[40] **Petr z Rožmberka kulhavý**¹⁰⁰⁶

[.....]Pan Petr z Rožmberka [.....]

a poručník pánův Vilím [.....] při korunování krále [.....]

[.....]skou korunu nikda[.....]

[hejt]manem a správcem [.....]

⁹⁹⁹ Světecký má tento text v torzovité podobě. Doplněno ze SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A.

¹⁰⁰⁰ Poznámka Petra Světeckého upozorňuje na V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 631.

¹⁰⁰¹ Ruk 5. zaznamenává v torzovité podobě. Doplněno ze SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, kde je odkaz na F. MAREŠ, *Materiálie*, PA 15, S. 476.

¹⁰⁰² Maxmilián II. Habsburský (1527 – 1576) rakouský arcikníže, římský císař, vládnoucí český a uherský král 1564 – 1576 (titulární český král od 1549).

¹⁰⁰³ Tajná rada – nejvlivnější poradní orgán habsburských panovníků, do něhož bylo jmenováno 4 – 6 předních hodnostářů habsburského dvora (zpravidla včetně českého nejvyššího kancléře) a jehož zasedání se někdy účastnila habsburská arciknížata.

¹⁰⁰⁴ Jezdci.

¹⁰⁰⁵ Jáchym z Hradce měl osobní heslo (parolu), která zní celá: *Quidquid agis, prudenter agas et respice finem*, tj. Cokoli děláš, dělej s rozumem a ber ohled na účelnost (smysl) činnosti.

¹⁰⁰⁶ Petr V. Kulhavý. Tento text se nalézají pouze v ruk. 5.

{Vorstehende Gedächtnissen a pagina 352 bis hierhero habe ich hierher also von wort zu wort eingetragen, wie die in handen Eingangs erwehntem h[errn] Casper Weselý Rathverwan[d]ten befündliche der Schrift nach nicht gar zu alte abschrift lauthet, einzig habe ich nur theils argumenteln etwas erweithert, und in auffschlagen desto ehende sehen zu können von was ein jeder Absatz handelt, und ist aus selben Notatis abzunehmen, dass sie nicht von einem Authore zusammengesetzt seind, sondern von etlichen und nach und nach, wer aber der Anfänger gewesen ist und das meiste etwan vorgemerket, könnte man im Archiv fünden, weil diese pagina 354. meldet, das sein Vater für Stadt Richter gewesen zu jener Zeit als der Johan Metzger Primator ware, mithin ein bürgerliches Kind sothaner Autor genosen seie. Signatum Wittingau den 31. Mai 1754.}¹⁰⁰⁷ [*Reprezentativní paměti od strany 352 až do strany 375 přepisují slovo od slova, tak jak se mi dostali do rukou od radního Kašpara Veselého. Nalézající se spis nebyl opsán podle starého znění, některé části jsem zvětšil o argumenty, a něco jsem také odmítl. Také je možné vidět o čem každý odstavec pojednává. Připojil jsem vlastní poznámky, že některé údaje neodpovídají Břežanovi a poznamenal jsem, že řadu věcí našel autor v archivu. Pagina 354 ukazuje, že jeho otec byl městským rychtářem v čase, kdy byl primátorem Jan Mecer a proto bylo toto neznámé měšťánské dítě autorem. Signováno v Třeboni 31. května 1754]*

Akvilin Hrdlička - Liber memorabilium¹⁰⁰⁸

{Memoriae quaedam et historiunculae a tempore dominorum de Rosenberg inter cives Trebonenses hodie dum et narrantur et scripta reperiuntur, quarum aliae sunt seriae at verae, aliae vero ridiculae et satis insipidae. Quaequae illae sint, merentur tamen in gratiam antiquitatis pro aeviterna memoria in parochia Trebonensi servari, idcirco prout illas in bibliotheca canonicae Trebonensis Boemico idiomate conscriptas reperi, ita de verbo ad verbum huic libro inserere non intermisi.} [*Jakési paměti a historky z období pánů z Rožmberku se doposud mezi treboňskými měšťany nejen vyprávějí, ale i nalézají v psané formě, některé z nich jsou skutečné a pravdivé, jiné však úsměvné a dosti pošetilé. Ať už jsou jakékoli, přece si pro svou starobylost zaslouhují být na věčnou památku zachovány v treboňské farnosti. A proto tak, jak jsem je našel v češtině sepsané v knihovně treboňské kanonie [rozuměj augustiniánů], tak jsem neopoměl vložit je do této knihy slovo od slova.]¹⁰⁰⁹*

¹⁰⁰⁷ Poznámka Petra Světeckého.

¹⁰⁰⁸ Následující facetie nejsou obsaženy v ruk. Petra Světeckého. Byly nově transkribovány a porovnány s poznámkami F. Mareše.

¹⁰⁰⁹ Za pomoc s překladem děkuji Zdeňkovi Žaludovi.

[41] **Distilátor**¹⁰¹⁰

Po smrti pana Petra Voka z Rožmberka zůstal v Třeboni distilátor,¹⁰¹¹ kterému obecní lid Blívant¹⁰¹² říkal, ten měl sobě pokoj vykázaný v klášteře¹⁰¹³ nad lochem, kde všelijaké vody distiloval a lidem prodával. Jednoho času v zimě, vyjda z pokoje svého v noci ven na plac¹⁰¹⁴ za svou potřebou bosýma nohama v košili toliko, vtom vítr zarazil dveře od pokoje a zamkl, takže tam nikoliv nemohl, a nemoha se žádného dovolati, přinucen náramnou zimou šel do města a po domech se tlouk, div že nezmrznul, až na posledy pan Lukáš Mírotický,¹⁰¹⁵ slyšíc ho pro boha prositi, kázal otevřítí a půjčil mu vlčího dlamánu a pantoflí, kterýžto jdouc k Donátovi zámečníkovi svou příhodu mu oznámil, a aby mu zasej pokoj v klášteře otevřel, žádal, ano i také dobře mu zaplatil. Měli z toho po celým městě smích. Ten byl Němec.

[42] **Jeden velkej vůl**¹⁰¹⁶

Pan Petr Vok z Rozmberka léta 1602 v sobotu po sv. Pavle na víru obrácení [27. 1.] dal přivédcti z obory Kratochvíle¹⁰¹⁷ od Netolic¹⁰¹⁸ buvola, kterého na zámku třeboňském[!]¹⁰¹⁹ pro kuchyni Jeho Milosti pána zabítí poručil, z kteréhožto maso vážilo:

přední čtvrt pravá.....	2 cent. 30. lib. ¹⁰²⁰
druhá čtvrt levá	2 cent. 29. lib. ¹⁰²¹
zadní čtvrt pravá	2 cent. 33 lib. ¹⁰²²

¹⁰¹⁰ Tento text obsahují rukopisy 3, 6. KNM, ruk. VIII D7 má nadpis: „Distillator, destillat, extillator“

¹⁰¹¹ Alchymista.

¹⁰¹² Hans Humler, třeboňský alchymista. Jméno Blívand pochází z německého die Bleiwand - olověná stěna, pravděpodobně se jednalo o nějakou alchymistickou pomůcku. KNM, ruk. VIII D7, začíná: „Bilant distilator..., kterému obecní lid říkal Blívant.“

¹⁰¹³ Augustiniánský klášter v Třeboni.

¹⁰¹⁴ Prostor před římskokatolickou farou.

¹⁰¹⁵ Lukáš Mírotický, třeboňský měšťan.

¹⁰¹⁶ Obsahují ruk. 6 a 10.

¹⁰¹⁷ Kratochvíle, letohrádek u Netolic.

¹⁰¹⁸ Netolice, město v jižních Čechách.

¹⁰¹⁹ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 561, který tuto událost situuje do Českého Krumlova.

¹⁰²⁰ 138, 6 kg; 1 centěř = 61, 6 kg. 1 libra = 513, 8 g.

¹⁰²¹ 138, 1 kg.

¹⁰²² 140, 1 kg.

zadní čtvrt levá	2 cent. 13 lib. ¹⁰²³
hlava bez rohů.....	31 lib. ¹⁰²⁴
každá noha	6 lib. ¹⁰²⁵
spolu	24 lib. ¹⁰²⁶
ledviny vážily	3 lib. ¹⁰²⁷
loje vnitřního	77 lib. ¹⁰²⁸
kůže	1 cent, ¹⁰²⁹
rohy vážily.....	17 lib., ¹⁰³⁰

Summa 11 cent. 55 lib.¹⁰³¹ bez drštěk.

[43] Rybníky třeboňský¹⁰³²

Baumistr¹⁰³³ rybníka Rožmberského byl pan Jakub Krčín z Jelčan. Otec jeho z Třeboně, matka Anna Bohuška z Červeného Oujezda.¹⁰³⁴ Býval na Krumlově z pacholetství,¹⁰³⁵ až purkrabím při kanceláři rožmberským, a vystavíc několik mlejnu velmi kunštovně, byl vzatý od pana Viléma z Rožmberka do Třeboně a dal se do vyměřování rybníkův, totiž: Rožmberský¹⁰³⁶ na 2000 kop,¹⁰³⁷ Bošilecký¹⁰³⁸ na 500 kop, Dvořiště¹⁰³⁹ na 1000 kop,

¹⁰²³ 130 kg.

¹⁰²⁴ 15, 9 kg.

¹⁰²⁵ 3, 1 kg.

¹⁰²⁶ 12, 3 kg.

¹⁰²⁷ 1, 5 kg.

¹⁰²⁸ 39, 6 kg.

¹⁰²⁹ 61, 6 kg.

¹⁰³⁰ 8, 7 kg.

¹⁰³¹ 706 kg.

¹⁰³² Obsahují ruk. 6, 7, 9, 10.

¹⁰³³ Stavitel.

¹⁰³⁴ Otec se jmenoval Jiřík Krčín, matka Kateřina Čejka z Olbramovic. Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 244 - 245. Vlastní zápisky Jakuba Krčina.

¹⁰³⁵ Smysl této formulace je asi takovýto: Na Krumlově byl od dětství služebníkem, až se vypracoval na purkrabího.

¹⁰³⁶ Rožmberk, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Třeboň, Lužnice, Nová hlína a Stará Hlína.

¹⁰³⁷ Kop džberů. Jedna kopa násady = 60 džberů. Do jednoho džberu se vešlo 50 – 60 ryb.

¹⁰³⁸ Bošilec, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Dynín a Bošilec. Již urbář z roku 1374 uvádí tento rybník. Vlastimil KOLDA, *Bošilecko – Bošilec, Dynín, Lhota, Ponědražka*, České Budějovice 1998, S. 12.

Záblatský¹⁰⁴⁰ na 1000 kop, Svět¹⁰⁴¹ na 800 kop, Potěšil¹⁰⁴² rozšířil a dal mu jméno Flughaus,¹⁰⁴³ na 500 kop, Hrádeček¹⁰⁴⁴ na 250 kop, Vdovec rozšířil na 800 kop, Spolskej na 400 kop násady. Novou řeku¹⁰⁴⁵ ku podivu vyměřil a od Rožmberka odvrátil, Zlatou stoku¹⁰⁴⁶ tak vedl, že až dosaváde všecky napájí.

[44] Most přes Rožmberk¹⁰⁴⁷

Léta 1659 za panování nad Třeboň arciknížete rakouského Leopolda Viléma¹⁰⁴⁸ pan Jan Ekersdorfer,¹⁰⁴⁹ jsa správcem panství, dal most novej dřevěnej přes chobot rybníka Rožmberka¹⁰⁵⁰ k vsi Hlíně¹⁰⁵¹ udělati a v tom místě, kde hned při vyzdvižení¹⁰⁵² téhož rybníka vyměřen byl, totiž ode dvora Plachého¹⁰⁵³ až do vesnice Hlíny,¹⁰⁵⁴ 520 sáhůch¹⁰⁵⁵ dlouhý.¹⁰⁵⁶ Sloupy byly silný dubový, mostnice tesaný, dílem¹⁰⁵⁷ smrkový, dílem jedlový.

¹⁰³⁹ Dvořiště, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Smržov, Dolní Slověnice a Horní Slověnice.

Krčín tento rybník dal „pouze“ rozšířit a nazval jej Věrný. Tento název se neujal.

¹⁰⁴⁰ Záblatský, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Záblatí. Krčín nechal rybník „pouze“ rozšířit a dal mu název Oplatil. Tento název se neujal.

¹⁰⁴¹ Svět, rybník na panství Třeboň, v katastru města Třeboň a obce Domanín.

¹⁰⁴² Potěšil, rybník na panství Třeboň, v katastru obcí Lužnice, Klec a Kolence. V současnosti existují rybníky dva, Potěšil a Flughaus.

¹⁰⁴³ Flughaus, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Klec a Kolence.

¹⁰⁴⁴ Hrádeček, bývalý rybník na panství Třeboň, v katastru obce Třeboň.

¹⁰⁴⁵ Tzv. Nová řeka je kanál, který spojuje Lužnici a Nežárku.

¹⁰⁴⁶ Rozšířený mýtus, že Zlatou stoku postavil Krčín. Základ byl dán již ve 14. století, ale hlavní podobu získala Zlatá stoka v letech 1516 - 1520 za Štěpánka Netolického. Krčín provedl pouze některé její úpravy, jako přesun koryta za třeboňské hradby. Srov. Václav VAŇEK, *Počátky zlaté stoky*, JSH 53, 1984, S. 83 - 87.

¹⁰⁴⁷ Tento text obsahují ruk. 6, 7, 9, 10.

¹⁰⁴⁸ Leopold Vilém. Rakouský arcivévoda, pasovský, štrasburský, olomoucký a vřatislavský biskup, od 1647 do roku 1656 generální guvernér (místodržitel) ve španělském Nizozemí. Bratr římského císaře, českého a uherského krále Ferdinanda III.

¹⁰⁴⁹ Jan z Eckersdorfu, třeboňský hejtman. Bratr Adriana z Eckersdorfu.

¹⁰⁵⁰ Rožmberk, rybník na panství Třeboň v katastru obce Lužnice, Třeboň, Stará Hlína.

¹⁰⁵¹ Stará Hlína, obec u Třeboně.

¹⁰⁵² Založení.

¹⁰⁵³ Hospodářský dvorec ve vesnici Nová Hlína u Třeboně.

¹⁰⁵⁴ Stará Hlína, obec u Třeboně.

¹⁰⁵⁵ 926 m. Sáh – délková míra asi 1, 78 m.

¹⁰⁵⁶ Srov. A. MÍKA, *Osud slavného domu*, S. 163. V. HADAČ, *Rožmberk, české moře*, Třeboň 1964.

¹⁰⁵⁷ Dílem - částečně.

Kdo přes něj z Hradce Jindřichova aneb z Třeboně jede, musí clo dáti, ale za slavné paměti pánův z Rožmberka žádného mejta nikdy se nedávalo, až pan z Ekersdorfu,¹⁰⁵⁸ chtíc se vrchnosti zachovati, začal (opět mejto brát),¹⁰⁵⁹ což dosavad trvá.

¹⁰⁶⁰)Předtím býval most přes rybník Rožmberk s mostnicemi jenom kulovatejma a neotesanejma beze všeho zábradlí, jak až dosaváde takovej vyobrazenej a v zámku třeboňském zavěšen jest. Přes ten bylo velmi nebezpečno jecti. Potom byl most ten, který vejš vypsanej jest. Ale za panování knížete Schwarzenberka¹⁰⁶¹ okolo roku 1784 a 85 udělán jest most přes rybník drobet vejšejc v chobotě, a to sice dvojí. Každěj je z kamene dělanej a dobře klenutej, takže bezpečně se přes něj jecti může, a žádné mejto se neplatí.

[45] **O proměnách panství třeboňského**¹⁰⁶²

Po smrti pana Petra Voka z Rožmberka ujal se panství pan Jan Jiří z Švamberka, odporník¹⁰⁶³ církve katolické. Panoval od léta 1613 a v tom roce[!] ¹⁰⁶⁴ popustil¹⁰⁶⁵ panství synu svému Petrovi z Švamberka, který nato v létu 1618 vystoupil. Byl pak Petr z počtu rebelantů proti císaři a veliký protivník všech katolíkův. Umřel náhle v nejlepších letech věku svého v Praze in *januario* [v lednu] léta 1620.[!] ¹⁰⁶⁶ Po něm se ujal panství král Fridrich,¹⁰⁶⁷ nepořádný¹⁰⁶⁸ kníže Heidelberský,¹⁰⁶⁹ k ruce vdovy a sirotek Švamberských, a dosadil na zámek třeboňský za hofmistra nějakého rytíře Vrše.¹⁰⁷⁰ Po vítězství na Bílé hoře¹⁰⁷¹ byl

¹⁰⁵⁸ Adrian z Eckersdorfu, třeboňský hejtman.

¹⁰⁵⁹ Ruk. 7.

¹⁰⁶⁰ Obsahuje ruk. 6.

¹⁰⁶¹ Jan Nepomuk ze Schwarzenberka (1742-1789)

¹⁰⁶² Tento text obsahují rukopisy 6, 7, 8, 9, 10.

¹⁰⁶³ Příslušník Jednoty bratrské.

¹⁰⁶⁴ Třeboňské panství přenechal Petrovi II. ze Švamberka v říjnu roku 1615.

¹⁰⁶⁵ Přenechal.

¹⁰⁶⁶ 29. září 1620.

¹⁰⁶⁷ Fridrich V. Falcký 1596 – 1632, falcký kurfiřt, hlava Protestantské unie, roku 1619 zvolen českým králem. Po bitvě na Bílé hoře se uchýlil do Nizozemí.

¹⁰⁶⁸ Nenáležitý.

¹⁰⁶⁹ Heidelberg, město v německé spolové zemi Rýnsko-Falc, sídlo jedné z nejstarších německých univerzit. Heidelberg byl centrem historického území Rýnské Falce, se kterým byl spojen kurfiřtský hlas a pojmenování jedné z fází Třicetileté války, takzvané Falcké války 1620 – 1624.

¹⁰⁷⁰ Jiří Vrš ze Sádlna. Nezaznamenává ruk. 6.

¹⁰⁷¹ Bílá hora, návrší v Praze 6, kde se 8. 11. 1620 odehrála „osudová“ bitva.

nařizen poručník toho panství pan Vilém hrabě Slavata,¹⁰⁷² který mohl toho panství za svou věrnost dosáhnouti, kdyby toliko byl chtěl. Ten dosadil na Třeboň nějakého hejtmana Vlk, ¹⁰⁷³ purkrabí byl Vít Dekara,¹⁰⁷⁴ Lorenc Vrchota důchodní. Ten hejtman Vlk byl z Telče,¹⁰⁷⁵ který poddaný rozptýlený pomalu zase shledával. Ač měl jméno Vlk, však předce beránkova¹⁰⁷⁶ sprostnost¹⁰⁷⁷ a dobrotu při něm byla. Pan Dekara¹⁰⁷⁸ mu dobře pomáhal a z Moravy několik set poddaných zase na panství přivedl.

Léta 1628¹⁰⁷⁹ darováno toto panství od Jeho Milosti císařské Ferdinanda II.,¹⁰⁸⁰ českému a uherskému králi Ferdinandovi III.,¹⁰⁸¹ synu jeho. Ten dosadil k spravování téhož panství jednoho pána duchovního jménem Adama Pucar,¹⁰⁸² byl pán dobrý a správný. Po něm dosazen jeden soused z Vídně za hejtmana, pan Urban¹⁰⁸³ z Rulandu, pán rozšafný¹⁰⁸⁴ a dobrý hospodář, který tu na Třeboni 5. 4. 1628 umřel, neboť mu pověří¹⁰⁸⁵ dobře sloužití nechtělo. Po jeho smrti dosazen za hejtmana pan Adrian z Ekerstorfu,¹⁰⁸⁶ nedlouho trval; měl soud s panem purkrabím Vítem Dekara, že jeden víc bral než druhý. Po něm se dostal za hejtmana jeho bratr pan Jan z Ekersdorfu, pán do-
brej a spravedlivej. Toho času, totiž léta 1637, postoupeno bylo toto panství třeboňský za věno Cecilie Renatě,¹⁰⁸⁷ královně polskej a švédskej. Mělo se jí každoročně 24 000 zla-

¹⁰⁷² Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka.

¹⁰⁷³ Havel Vlk Telecký z Lebendorfu, hejtman třeboňského panství.

¹⁰⁷⁴ Vít Dekara z Rozenetu, třeboňský měšťan.

¹⁰⁷⁵ Telč, msto na jižní Moravě.

¹⁰⁷⁶ Beránek – symbol mírnosti, tichosti a trpělivosti.

¹⁰⁷⁷ Poctivost, upřímnost.

¹⁰⁷⁸ Vít Dekara z Rozenetu. Mimo jiné měl v držení usedlost v Ševětíně po Šimonu Lomnickém z Budče.

¹⁰⁷⁹ 22. března 1625. A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého III.*, Praha 1932, S. 143-144.

¹⁰⁸⁰ Ferdinanda II. Habsburský.

¹⁰⁸¹ Ferdinanda III. Habsburský

¹⁰⁸² Hofmistr arciknížecích dětí.

¹⁰⁸³ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A, uvádí: „Urban Jakub z Rulandu bojoval jako fendrych na Bílé hoře. Jeho podobizna se nacházela v kostelíku sv. Barbory.“

¹⁰⁸⁴ Rozvážný.

¹⁰⁸⁵ Ovzduší, jakožto nositel nemoci a dobrých životních podmínek.

¹⁰⁸⁶ Adrian z Ekersdorfu, správce třeboňského panství.

¹⁰⁸⁷ Cecilie Renata (1611 – 1644), manželka polského krále Vladislava IV. Vasa. (vládl od roku 1632 do 20. května 1648).

tých odváděti, a co by se na tu sumu z důchodů panství třeboňského nedostávalo, to se mělo z důchodův císařskejch doplniti. Takové peníze přijímal Don Hieronymo Raczig ve Vídni a skrze vexl¹⁰⁸⁸ je do Polska dával. Potom léta 1645,¹⁰⁸⁹ když ta královna polská umřela, navráceno zase panství císařovi Ferdinandu III. (A zůstanouc po ní syn královský Kazimír,¹⁰⁹⁰ jest mu místo něho vykázáno věno po mateři k užívání, knížetství Opolské a Ratibořské v Slezku.)¹⁰⁹¹ Léta 1646 z poručení¹⁰⁹² císaře panství třeboňské taxirováno¹⁰⁹³ bylo a mělo se zastaviti anebo prodati z jistejch příčin, ale nechtěl žádněj za něj nic pučiti ani ho koupiti.

Pročež léta 1648¹⁰⁹⁴ postoupil císař Ferdinand III. panství třeboňské bratru svému arciknížeti Leopoldovi Vilémovi¹⁰⁹⁵ k užívání do jeho smrti a po smrti arciknížete mělo na komoru českou¹⁰⁹⁶ za panství Benácké¹⁰⁹⁷ a Lysské¹⁰⁹⁸ plným právem připadnouti. Potom když arcikníže Leopold po smrti císaře Ferdinanda III., kterýž léta 1657, 2. aprilis [dubna] umřel, na českého a uherského krále byl korunován, jdouce k volení nového císaře do Frankfurtu,¹⁰⁹⁹ dlouhý čas se v Praze zdržel, a tu dal to panství do desk zemských vložit a za dědičné a jemu milé vyhlásiti. Leopold přijel do Frankfurtu 19. martii [března] 1658. Za císaře zvolen 18. junii [června] 1658. Z Frankfurtu odjel 1. augusti [srpna] 1660. Jeho Milost ze své milosti prohlídajíc k službám věrným a platným, pana hraběte z Schwarzenberka¹¹⁰⁰ toho panství za dědičné postoupiti, darovati¹¹⁰¹ a do desk zem-

¹⁰⁸⁸ Obchod, směnku. Vexl – z něm. Der Wechsel, výměna, směna, obchod.

¹⁰⁸⁹ Polské vladařství skončilo 30. 5. 1645, protože polskému králi bylo dáno místo Třeboně v zástavu vévodství Ratibořské a Opolí. Ferdinand III. poté jednal s Fürstenberky o možném prodeji, ale bez konkrétního výsledku.

¹⁰⁹⁰ Jan II. Kazimír Vasa (1609 – 1672), bratr Vladislava IV.

¹⁰⁹¹ Obsahují jiné ruk. než 6.

¹⁰⁹² Nařízení.

¹⁰⁹³ Taxirováno – byla odhadnuta jeho cena

¹⁰⁹⁴ 2. ledna 1648 postoupil Ferdinand III. svému bratru arcivévodovi Leopoldu Vilémovi za 260 000 zlatých.

¹⁰⁹⁵ Leopold Vilém. Rakouský arcivévoda, pasovský, štrasburský, olomoucký a vřatislavský biskup, od 1647 do roku 1656 generální guvernér (místodržitel) ve španělském Nizozemí.

¹⁰⁹⁶ Komora česká – habsburský zeměpanský úřad pro finanční správu Českého království. Ruk. 6. zaznamenává korunu Českou.

¹⁰⁹⁷ Benátky nad Jizerou, panství u Mladé Boleslavě.

¹⁰⁹⁸ ? Lysá nad Labem.

¹⁰⁹⁹ Frankfurt nad Mohanem, město v Hesensku.

¹¹⁰⁰ Jan Adolf I. ze Schwarzenberku.

ských¹¹⁰² vepsati dáti ráčil.¹¹⁰³ Týž pan hrabě Schwarzenberku dosadil do Třeboně za vrchního hejtmána pana France Eliáše Kottermeyera.¹¹⁰⁴ Ten vzavši radu s panem Eckersdorfem¹¹⁰⁵ začal pivo panský v zámku šenkovati na zkázu města tohoto. Jemu ale pověří třeboňské nechtělo sloužiti, nýbrž roznemohši v létu 1664 in augusti [srpnu] dal se nemocný do Vídně nésti, kdež in septembris [září] umřel. Requiescat [*At' odpočívá v pokojí*]. Jeho manželka Margareta umřela v Třeboni dne 14. maji [května] 1667¹¹⁰⁶ a pochována v kapli u svaté panny Barbory.¹¹⁰⁷

Po jeho smrti spravoval panství pan Diviš Zigmund Pirkner,¹¹⁰⁸ jsa za vrchního hejtmána dne 11. octobris [října] 1664 vyhlášen. Potom léta 1665, pátého septembris [září] za vrchního hejtmána vyhlášen p. Eliáš Mayerhofer z Tyrol,¹¹⁰⁹ který prv mnoho let sloužil hrabatům Bouquoi¹¹¹⁰ na Nových Hradech za preceptora¹¹¹¹ až i za hejtmána se dostal. (Téhož léta a dne za hejtmána Třeboňského dosazen p. Zachariáš Körzl,¹¹¹² který málo v hospodářství rozuměl a pan Diviš¹¹¹³ propuštěn.)¹¹¹⁴ Dejž mu pán Bůh nebe! Poddaný při starých jejich <přinechal> obyčejích, města též podobně při starých jejich privilejiích zachoval a přichránil, takže po něm dobrá věčně zvoněla pověst.

¹¹⁰¹ Srov. J. JÁNSKÝ, *Páni ze Švamberka*, S. 440.

¹¹⁰² Úřední knihy vedené při zemském soudu, kam se zaznamenávaly majetkové transakce šlechty.

¹¹⁰³ Ruk. číslo 6. zaznamenává tuto větu odlišně. (Týž arcikníže Leopold, pozorujíc věrné služby hraběte Schwarzenberka, panství třeboňské jemu popustil, daroval a do desk zemských zapsati nechal.)

¹¹⁰⁴ František Eliáš Gattermaier z Gatterburgu, vrchní hejtmán v letech (1660 – 1664). Instaloval Vavřince Mecra do panského archivu v Třeboni.

¹¹⁰⁵ Adrian z Eckersdorfu, správce třeboňského panství.

¹¹⁰⁶ A. HRDLIČKA, *Liber memorabilium I*, pag. 110, píše: *Anno 1662 die 17. Januar. Virgo Dorothea decennis filia Praenob. Ac Generosit Dni Eliáš Gattermayer de Gatterburg Supremi Capitanei Domini Trebonensis sepulta est prope priam columnam ecclesiae penes Altaje Dolorosae Matris tunc ibidem erectum.*“

¹¹⁰⁷ Kaple v osadě Barbora, osm kilometrů jižně od Třeboně.

¹¹⁰⁸ Diviš Zigmund Pirkner z Pürkner, správce třeboňského panství v letech 1664 – 1665.

¹¹⁰⁹ Eliáš Mayerhofer, vrchní třeboňský hejtmán.

¹¹¹⁰ Buquoy, od r. 1688 knížata, kdy byl povýšen Karel Filip.

¹¹¹¹ Vychovával Ferdinanda (1634 – 1685), Karla Filipa (1636 – 1690), a Alberta Karla (1638 – 1714).

¹¹¹² Kressl.

¹¹¹³ Diviš Zigmund Pirkner z Pürken.

¹¹¹⁴ Tuto část obsahuje ruk. číslo 9.

Roku 1669 Jeho Excelenci pan hrabě z Schwarzenberku¹¹¹⁵ nechal všechny ouředníky panství svého a všechny představený měst a městeček svejch na zámek třeboňskej povolati a skrze svého hofmistra¹¹¹⁶ přednésti, že jedno každé město i městečko při svejch privilegiích a starobylejch obyčejích zachováno býti má a od žádného nemá se jim v ničem překážeti, ani jinak, než jak samo v sobě jest,¹¹¹⁷ vykládati, a ničím více mimo starých povinností¹¹¹⁸ obtěžovány býti nemají, nýbrž svého práva¹¹¹⁹ jedna každá obec pokojně užívati má, v čemž že Jeho hraběcí Excelenci své obzvláštní zalíbení míti a nad městy a všemi poddanými ochranlivou ruku držeti budou. Téhož léta za hejtmana na Třeboň dosazený byl pan Adalbertus Hossman,¹¹²⁰ ten dvě vady největší měl, předně že se každý den opil a potom lecos dětinského¹¹²¹ před sebe bral, za druhý že klevetáře a pochlebníky rád poslouchal, však taky v tom ouřadu nešťastný byl, ze služby přišel a do Hradce¹¹²² se přestěhoval, kdežto loupežníci se mu do sklepa vkopali a od peněz a klenotů za 6000 zlatých mu pobrali. Veliké neštěstí jej potkalo! Ze služby byl s despektem¹¹²³ propuštěný, manželka mu v Hradci v krátkém čase umřela a nashromážděný bohatství mu pokradli. Kdyby přímluvy pana Daniele Pachtý¹¹²⁴ bylo nebylo, snad by ještě příkrejc se k němu bylo přikročilo.

Roku 1673 za nejvyššího hejtmana nařízen byl pan Eliáš Mayerhofer z Tyrol. Ten by byl rád všechny privilegia městský zrušil, sousedy z Třeboň vyhnal a sedlákův nasázel. Naváděl vrchnost, aby Třeboňskejm na žádné jejich stížnosti odpovědi¹¹²⁵ nedávala, že on je dobře zkrotí. Hossman¹¹²⁶ dal pazdernu¹¹²⁷ za městem vystavěti, Mayerhofer dal z ní hospodu udělati a na záhubu města pivo v ní šenkovati. Kde předešle sousedi dobytek

¹¹¹⁵ Jan Adolf I. ze Schwarzenberka (1615-1683), roku 1670 povýšen do knížecího stavu.

¹¹¹⁶ Martin Fridrich Pruskaur.

¹¹¹⁷ Podle zvyku, tradice.

¹¹¹⁸ Služeb, poplatků, závazků.

¹¹¹⁹ Naplnění, uskutečnění právních ustanovení.

¹¹²⁰ Matěj Hossman z Mansfeldu, vrchní hejtman.

¹¹²¹ Nedospělého.

¹¹²² Jindřichův Hradec, město v jižních Čechách.

¹¹²³ S opvržením, pohrdáním.

¹¹²⁴ Císařský sekretář.

¹¹²⁵ Vyjádření se ke stížnostem. Nereagovat.

¹¹²⁶ Matěj Hossmann z Mansfeldu, vrchní hejtman.

¹¹²⁷ Pazderna – budova sloužící k sušení lnu nebo konopí.

pásti svobodu měli, nyní ani v těch místách plátno bíliti nedá; lidi poručí bítí.¹¹²⁸ Sousedy divnejma jmény haní a tupí; ouřadu nic nešanuje,¹¹²⁹ nýbrž hrozí, že dá purkmistra¹¹³⁰ i primasa¹¹³¹ do arestu,¹¹³² že na tejden světla neuhlídají. Pivo měský zrazuje sedlákům, ale aby na zámku nebo v pazderně panské pivo pili, pod pokutou poroučí. Dva krámy řeznický náležely obci, na které obec přes 300 kop vynaložila, jsouce jich 10 vystavených. Vrchnost milostivá jich 8 k zámku a 2 k obci odevzdala,¹¹³³ které obec beze vší překážky, jak za pánův z Rožmberka, tak za jinších držitelův a pánův tohoto panství užívala, až pan Mayerhofer¹¹³⁴ mocí¹¹³⁵ a kvaltem¹¹³⁶ a s velikýma pohrůžkami jak ouřadu, tak řezníkům se jich zmocnil a obci odňal. Po odňatí těch krámů přišel druhý den vítr a z těch krámů větším dílem střechu shodil, která mnoho neděl spravena nebyla, až se za to obec hanbila, a daly se ty krámy zase spraviti,¹¹³⁷ ale řezníci od nich platit měli.¹¹³⁸ Sirotkův městských – ze svobodných rodičův zrozených – se mocí¹¹³⁹ ujímal a do sirotčích register¹¹⁴⁰ za poddaný zapisovati dával. Lidích svobodných, pod šuc¹¹⁴¹ městský náležejících,¹¹⁴² od jiných pánův města propuštěných, se zmocňuje, je šatlavou a hladem nutí, že se musí k panství poddati.¹¹⁴³ Dělá se sám sousem¹¹⁴⁴ a rychtářem z obce. Jeho miláckové a fuchsswan-crové¹¹⁴⁵ ve všem jemu pochlebují, a ženský ničemný, na poctivého¹¹⁴⁶ muže nepatřící

¹¹²⁸ Snad narážka na smlouvu z roku 1672. Smlouva mezi „Pavlem Mecrem,“ Třeboní a Tomášem Františkem Velinským ze Všelis. Srov. T. ANTL, *Popsání starých písemností*, S. 93 – 95.

¹¹²⁹ Šanovat – šetřit.

¹¹³⁰ Purkmistr – předsedající člen městské rady, vystřídáný vždy po čtyřech týdnech.

¹¹³¹ Vavřince Mecera. Primas se staral o hospodaření města, měl prvenství mezi koňšely. Po obnově městské rady zastával jako první úřad purkmistra a zpravidla poslední před další obnovou.

¹¹³² Do vězení.

¹¹³³ Převedla do majetku města Třeboně.

¹¹³⁴ Eliáš Mayerhofer, vrchní třeboňský hejtman.

¹¹³⁵ Násilím.

¹¹³⁶ Útlakem, bezprávím.

¹¹³⁷ ? spraviti – řídit, vést, zaplatit.

¹¹³⁸ Měli odvádět předem určený, dohodnutý nájem.

¹¹³⁹ Násilím, donucením.

¹¹⁴⁰ Registra sirotčí – úřední kniha k zaznamenávání stavu a změn sirotčího majetku.

¹¹⁴¹ Z německého der Schutz – ochrana, záštita. Ruk. 6. zaznamenává šos – městská pravomoc.

¹¹⁴² Patřící pod ochranu (z německého der Schutz) města.

¹¹⁴³ Přidat, nebo ve významu ustoupit.

¹¹⁴⁴ Ruk. 9. má „soudcem.“

¹¹⁴⁵ ve významu „vrtichvost.“ z německého Der Fuchsschwanz – liščí ocas.

¹¹⁴⁶ Na člověka s dobrou pověstí (čestného).

klevety mu donášejí. Na žádné starobylé spisy, kontrakty privilegií nic nedbal. (*Pendent in fumo*,¹¹⁴⁷ [visí v dýmu; poměry jsou vrtkavé, nestálé] sám všechno dle své hlavy natahuje a vykládá etc.)¹¹⁴⁸ Majíce městu jedna polovice¹¹⁴⁹ na opravu zdí¹¹⁵⁰ městských a druhá polovice do komory panský přijíti, všechny na zámek obrací a mocí¹¹⁵¹ bere, čehož, co Třeboň stojí, nikdy slýcháno nebylo. K tomu ke všemu kurvy, lotry, kurevníky, lháře, pochlebníky, ty sobě nejvíce poručené¹¹⁵² má, s nimi korespondiruje¹¹⁵³ a tovaryší.¹¹⁵⁴ Každý kurevník a cizoložník svou vůli provozovati svobodu má, když jenom peníze dá, tehdy jest všeho čist; k tomu ještě zapovídá, aby mu toho žádný nevyčítal, ku právu žádného, necht' jest jakéj chce zločinec, nedopouští, když má peníze, sám jej soudí a na měsči pokutuje etc. (Taková správa se po slavných páních Rožmberských dělá.)¹¹⁵⁵

[46] **Divná příhoda**¹¹⁵⁶

Za času panování pana Viléma z Rožmberka,¹¹⁵⁷ (jenž byl nejvyšším purkrabím Království českého)¹¹⁵⁸ který byl rytíř zlatého rouna,¹¹⁵⁹ byla jedna bohatá vdova v Třeboň na domě, kde nyní Zachariáš pekař zůstává, a říkali na tom domě U Mertlů.¹¹⁶⁰ Ta měla jednoho syna, který nic dobrého nedělal. (Neb pocházel z Němec)¹¹⁶¹ Jednoho času vlezl

¹¹⁴⁷ Je možné, že je zde slovo *fume*, od nominativu *fumis* – lano, provaz.

¹¹⁴⁸ Ruk. 9.

¹¹⁴⁹ Ruk. 6. „Pokuty, z kterých dle privilegií městu jedna polovice.“

¹¹⁵⁰ Hradeb.

¹¹⁵¹ Svémocným jednáním.

¹¹⁵² Jsou pod jeho ochranou.

¹¹⁵³ Souzní.

¹¹⁵⁴ Má s nimi spolky a přátelství.

¹¹⁵⁵ Ruk. 7.

¹¹⁵⁶ Obsahují ruk. 6, 7, 8, 10.

¹¹⁵⁷ Panství řídil v letech 1551 – 1592.

¹¹⁵⁸ Tuto část zaznamenává dnes neznámý rukopis, ze kterého čerpá J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 114.

¹¹⁵⁹ Srov. Pavel R. POKORNÝ, *Zlaté rouno Viléma z Rožmberka*, in: V. BŮŽEK (ed.), *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, České Budějovice 1993 (= *Opera historica* 3), S. 401- 403.

¹¹⁶⁰ Číslo popisné 104. dům na náměstí T. G. Masaryka. Jistý Mertl byl v roce 1592 biřic, který se stal místo pomocníka spravedlnosti vrahem. Dostal se na popraviště a skončil rukou kata. T. ANTL, *Popsání*, S. 25. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A: „*Syn nebožtíka Mertla pekaře*.“ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 328, píše kuchaře. Z. WINTER, *Život a učení na partikulárních školách v Čechách v XV. a XVI. století*, S. 508, píše rybníkáře.

¹¹⁶¹ Ruk. 7.

skrz masný krámy¹¹⁶² na pavlač (a odtud po dřevěné chodbě¹¹⁶³ ku kostelu vedoucí),¹¹⁶⁴ odtud šel na oratorium¹¹⁶⁵ Jeho Milost pána, a vida, an tam leží rouno,¹¹⁶⁶ vzal je a vstrčil na hrdlo, a tak s ním chodil z hospody do hospody, až je na něm spatřili. Majíc o tom pan Vilím¹¹⁶⁷ zprávu, dal mu rouno vzíti a jeho do vězení dáti a v noci hlavu mezi nohy položit. Matce pak – že předešle na zámku sloužila a s kněžnou brandeburskou,¹¹⁶⁸ kterou sobě týž Vilém za manželku vzal, do Čech přijela a na Třeboň se vdala, o tom nic oznámeno nebylo, že by měl syn její bez sebe býti, a ona každý den do šatlavy jídlo posílala, až již po roce některá souseda,¹¹⁶⁹ její tovaryška, pověděla jí, že nač daremně jídlo do šatlavy posílá, že jest její syn již před rokem s'at; ihned ji z leknutí šlak¹¹⁷⁰ napadl a druhý den umřela.¹¹⁷¹

[47] **Hodinář šašek**¹¹⁷²

Jednoho dne za pana Petra Voka Jáchym, syn starého Donáta hodinář, jdouc zrána na zámek k hodinám, pán na něj z okna volal, že ty hodiny dnes pospíchají. Odpověděl: „Milostivý pane, hodiny jdou dobře, ale slunce se opozdilo.“ Řekl mu pán: „Což ty, blázne, lépe tvé hodiny spravuješ nežli Pán Bůh slunce?“

[48] **Klec na rynku železná**¹¹⁷³

¹¹⁶² Za Budějovickou branou.

¹¹⁶³ Nyní zděná chodba, která spojuje budějovickou bránu a kostel sv. Jiljí.

¹¹⁶⁴ J. VAČKÁŘ, *Dějiny*, S. 114.

¹¹⁶⁵ Oratorium – název pro emporu, vyvýšené částečně uzavřené místo pro modlitbu v kostele se samostatným přístupem. Pojem užívaný i pro menší modlitební, či prostor s omezeným přístupem, nebo pro soukromou kapli. Dodnes se v kostele sv. Jiljí nalézá v původní podobě. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 328, píše, že šel do pokojů Jeho Milosti páně Viléma. Tamtéž, S. 586.

¹¹⁶⁶ Zlaté rouno.

¹¹⁶⁷ Vilém z Rožmberka.

¹¹⁶⁸ Žofie (*Sofia, Sophia*) Rožmberská z Braniboru (*Brandenburku, Brandenburská*), druhá žena Viléma z Rožmberka. K této osobě MÄRCKER, *Sophia von Rosenberg, geborene Markgräfin von Brandenburg*, Berlin 1864. V. BŮŽEK, J. HRDLIČKA a kol., *Dvory velmožů*, S. 80 – 98.

¹¹⁶⁹ Sousedka.

¹¹⁷⁰ Šlak - mrtvice.

¹¹⁷¹ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 327 – 328. Nejnověji Pavel R. POKORNÝ, *Zlaté rouno Viléma z Rožmberka*, in: V. BŮŽEK (ed.), *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků, České Budějovice 1993 (= Opera historica 3)*, S. 401- 403.

¹¹⁷² Obsahují ruk. 3, 6, 10.

Roku 1616, že některé svárlivé ženy v městě se nacházely, z <s>polečného snešení dali udělati železnou klec na rynek pro trestání takových nepokojných žen. Dělal ji Hans Zrza-vej, zámečník, který zůstával mezi branami dlouhého mostu ¹¹⁷⁴a platil ročně obci 8 kop nájmu. Dáno mu od děláni té klece 20 kop. Železa se mu od obce dalo 12¹¹⁷⁵ centýřů; na vrch za plech, na kterým byl nedvěd¹¹⁷⁶ s dudama malovaný, (dáno 1 kopu 3 gr.)¹¹⁷⁷

[49] **Maškary v Třeboni.**¹¹⁷⁸

Léta 1610[!]¹¹⁷⁹ hrubě¹¹⁸⁰ se maškary užívaly v Třeboni. Pan Petr Vok z Rožmberka dovo-
lil, aby jeho oficírové vyšší i menší i také služebníci o masopustě do města v larvách¹¹⁸¹ jíti
a kratochvíle užívati mohli, ano i fraucimor ze zámku do města v maškaře přicházel a
svou lekrací měl, mládenci a synové měský také počestně v pěkným pořádku v larvách a
v dlouhých dalaťkách na rynek šli, an se na to Jeho Milost pán díval. A tu zasadíce se zá-
stup masopust soudili a naposledy jej do kašny hodili. Tu jeden bednářský tovaryš¹¹⁸²
okolo 20 let staří jsa také v maškaře oblečeném po kašně sem a tam běhal, jsouc kámen
zmrzlý a kluzký, nenadále dolů z kašny naznak upadl, čemuž se lidé na diva<d>le jsouc
velmi smáli, ale moudřejší pravili: „Nejní mu jistě, kdokoliv jest, volno.“ On však zvih-
nouce se popleskal se proti lidem v zadek a běžel skrz masný krámy¹¹⁸³ a tu upadnouce
v okamžení umřel. A když toho pan z Rožmberka dověděl, hned všecku maškaru zapo-
věděl.

¹¹⁷³ Tento text obsahují ruk. 6, 7, 10. Srov. V. HADAČ, *Oprava sloupu Neposkrvněného početí Panny Marie na hlavním náměstí v Třeboni*, Jihočeská jednota České Budějovice V, č. 35, 1943. „Řetěz kolem podstavce ve váze 306 liber zhotovil (bez udání letopočtu) zdejší zámečník Karel Pill z prutů někdejší železné klece, jež tu na místě sousoší byla postavena za Petra ze Švamberka roku 1616 pro veřejné trestání provinilců.“

¹¹⁷⁴ Hradecká brána. T. KOUTEK, *Městské brány*, S. 127-130.

¹¹⁷⁵ 12 centýřů = 640 kg. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A. píše 15 centěřů, aniž by bylo uvedeno z jakého rukopisu je tento údaj převzat.

¹¹⁷⁶ Medvěd.

¹¹⁷⁷ Uvádí pouze rukopis 6.

¹¹⁷⁸ Obsahují ruk. 6, 10, 14.

¹¹⁷⁹ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 584., klade tuto příhodu do roku 1607.

¹¹⁸⁰ Velmi.

¹¹⁸¹ Maskách, škraboškách, maškarních oblecích.

¹¹⁸² Jakub Škarohlíd z Lomnice řečený Mišpivo.

¹¹⁸³ Ulice Masné krámy, spojuje náměstí T. G. Masaryka a Husovu ulici, kde je kostel sv. Jiljí. Tedy tovaryš měl běžet přímo ke kostelu.

[50] **Ouředník šašek**¹¹⁸⁴

Daniel¹¹⁸⁵ byl ouředníkem na Libějicích.¹¹⁸⁶ Když mu tam Milost pán¹¹⁸⁷ přijel a hospodářství spatřoval, v jednom místě se stávil a řekl: „Danieli, tuto by se malou hrází čistej rybník udělati mohl.“ Odpověděl: „Milostivý pane, taky sem na to myslil.“ Když pak dále jeli a pán něco opět řekl, že by tu byla pro to neb ono pěkná příležitost,¹¹⁸⁸ Daniel vždycky odpovídal, že jest také na to myslil. Porozumíc pán jeho hlouposti, když jeli přes louku a koně vázli v bahně, řekl pán: „Danieli, kdyby se ta louka dala podlážit!“ odpověděl Daniel: „Milostivý pane, taky jsem na to myslil.“ Řekl mu pán: „Ty jsi kep¹¹⁸⁹!“

[51] **Málo světa sjezdil**¹¹⁹⁰

Témuž Danielovi bylo poručeno, aby vezl spíží¹¹⁹¹ z panství libějického do Prahy za Jeho Milostí pánem¹¹⁹² a sám aby se též vypravil na cestu. Když se zase domů navrátil, rozprávěl k svejm dobrejm známejm, že jest 3 dny do Prahy jel, a dívajíce se s hradu pražského, že ještě konec světa neviděl, že hrom ví, doložil on, kde je konec.

[52] **Klášter Borovanský**¹¹⁹³

Byl jeden kupec v Linci,¹¹⁹⁴ Niederländer,¹¹⁹⁵ člověk svobodný, bez ženy a dětí, od toho páni z Rožmberka mnoho kupeckejch věcíh a koření k své potřebě brali, tak až na

¹¹⁸⁴ Obsahují ruk. 3, 6, 7.

¹¹⁸⁵ Daniel Bavorovský, úředník při hospodářství v Libějicích 1589. Více o této osobě Petr Kašpar Světecký. SOA Třeboň, Sběrka rukopisů, ruk. A22/I, pagina 203.

¹¹⁸⁶ Libějovice, obec u Vodňan.

¹¹⁸⁷ Petr Vok z Rožmberka.

¹¹⁸⁸ Vhodnost.

¹¹⁸⁹ kep – kapoun či hňup, ale i dámské přirození.

¹¹⁹⁰ Obsahují ruk. 3, 6, 7.

¹¹⁹¹ Spíž – zásoby. Ruk. 3. zaznamenává pýří.

¹¹⁹² Petrem Vokem z Rožmberka.

¹¹⁹³ Obsahují ruk. 6, 7, 9. SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A. „*Dle nápisu na jeho podobizně na radnici Borovanské „Belgicus.“ Petr z Lindy nekoupil Borovany přímo od Rožmberků, nýbrž po částkách od Buzka a Jindřicha z Maršovic a od Ofky manželky Fricenštejnovy.*“

¹¹⁹⁴ Linz, město v Horním Rakousku.

mnoho tisíc to vynášelo.¹¹⁹⁶ I učiníce s ním smlouvu postoupili mu v tom dluhu městyš Borovany¹¹⁹⁷ (s jistěma příležitostmi),¹¹⁹⁸ kterýžto nemaje žádného dědice fundýroval¹¹⁹⁹ na témž statku klášter pánův kanovníkův řeholních sv. Augustina, aby po jeho smrti všeho toho statku plným právem se ujali, ano i jejich budoucí¹²⁰⁰ páni kanovníci na časy budoucí a věčný užívaly. Páni pak z Rožmberka i potomci jejich *ius patronatus* [právo patronátní]¹²⁰¹ aby měli a žádnému jim v tomto stupování překážky nedopouštěli. Ta fundací se stala na 6¹²⁰² osob v létu 1400.[.]¹²⁰³

[53] Sladovnický zabit¹²⁰⁴

Léta 1633, když husy divoké vypelichaly,¹²⁰⁵ na panství třeboňském honili na rybníku Vdovci¹²⁰⁶ do tenat,¹²⁰⁷ někteří na vozích seděli, jiní na loďkách se plavili a husy stříleli. Na jednu loďku sedli tři a prostřední řídil loďku veslem. Napřed seděl s ručnicí sládek a zabil hus, a vzadu seděl myslivec, ten chtěl také vystřeliti, ale selhalo mu. Vezma drát, díрку vopravoval, v tom ručnice spustila a sládka do hlavy trefila, že se hned převrhl a skončil. Myslivec do vězení dán, ale po některém čase propuštěn. Kdo zabit, ten tam.

[54] Svatba pana Viléma z Rožmberka¹²⁰⁸

Léta 1578 pan Vilím z Rožmberka ženil se po třetí.¹²⁰⁹ Bral sobě pannu Annu markrabku z Baden,¹²¹⁰ jejížto přínos¹²¹¹ v následujícím pořádku byl. Nejprve jelo pět kočích vozů,¹²¹²

¹¹⁹⁵ Nizozemec, příslušník evropského národa.

¹¹⁹⁶ Vyžadovalo.

¹¹⁹⁷ Borovany, obec u Třeboně.

¹¹⁹⁸ Obsahuje pouze rukopis 6.

¹¹⁹⁹ Ve smyslu podporoval na místo sebe klášter.

¹²⁰⁰ Nástupci po právu.

¹²⁰¹ Vymezuje vztah světského ochránce či příznivce k určité faře nebo kostelu.

¹²⁰² S proboštem 7 osob.

¹²⁰³ 1455. Ruk. 9. má 1444.

¹²⁰⁴ Obsahují ruk. 6, 10.

¹²⁰⁵ Někdy na podzim.

¹²⁰⁶ Vdovec, rybník na panství Třeboň v katastru obce Stará Hlína. Dnes Nový a Starý Vdovec.

¹²⁰⁷ Tenata – sítě na lapání zvěře.

¹²⁰⁸ Obsahují ruk. 6, 7, 10. V edici J. Kolára vycházející z ruk. 6. tento text není. Srov. F. MAREŠ, *Norbert Heerman a Václav Březan*, S. 225.

¹²⁰⁹ Sňatek byl uzavřen 27. ledna 1578. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* I, S. 287 – 288.

¹²¹⁰ Anna Marie Bádenská, dcera Filiberta Bádenského, 3. manželka Viléma z Rožmberka.

za nimi 44 rejtarů,¹²¹³ podál¹²¹⁴ 13 jezdců a 16 edelknábů¹²¹⁵ a 35 jezdců, 9 trubačů a vlaský bubny a 190 jezdců. Mezi nimi pán z Rožmberka s 87 lokaji jel. Zas 30 jezdců, 11 trubačů a 6 edelknábů. Po nich zase 77 jezdců, mezi nimi 2 bratří, knížata bavorská,¹²¹⁶ Vilém¹²¹⁷ a Ferdinand,¹²¹⁸ a markrabě z Baden,¹²¹⁹ bratr nevěsty, jeli za nimi. Pak následovaly vozy.

1. vůz nevěsty s 6 koňmi snědými zapřažený.
2. vůz nevěsty s 4 koňmi snědými zapřažený.
3. vůz nevěsty s 4 koňmi bílými neb plesnivými.
4. vůz nevěsty s 4 koňmi snědými.
5. vůz nevěsty s 4 koňmi snědými.
6. vůz s 2 hnědými koňmi a dvojka plesnivými.

Za těmi vozy jelo 55 jezdců. Summa všech koní 627.

Ta paní umřela 1580 bez dětí. Pan Vilém z Rožmberka se narodil léta 1535¹²²⁰ a umřel 1592¹²²¹ maje stáří svého 57 let. První manželku vzal p[aní] Kateřinu kněžnu z Braunschweiku¹²²² 1557, která umřela 1558.[!]¹²²³ Druhou Sofii z Brandenburku¹²²⁴ 1561 a umřela 1564,¹²²⁵ třetí pannu Annu Marii markrabínku z Baden 1578, která umřela 1580.[!]¹²²⁶ Čtvrtou Polexinu z Pernštejna¹²²⁷ 1582, která ho přečkala. Ona se vdala¹²²⁸ za

¹²¹¹ Přínos – uvedení manželky do domu jejího manžela po svatbě.

¹²¹² Kočí vůz – kočár.

¹²¹³ Rejtar – jezdec.

¹²¹⁴ Opodál.

¹²¹⁵ Z německého der Edelknabe, znamenající páže, panoš, tedy osobní služebník velmože.

¹²¹⁶ Svatbě byl přítomen Albrecht V. Bavorský, řečený Velkomyslný

¹²¹⁷ Vilém V. Bavorský [29. 2. 1548 – 17. 2. 1626].

¹²¹⁸ Ferdinand Bavorský [22. 1. 1550 – 30. 1. 1608], Václav Březan Ferdinanda nezaznamenal. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 286 – 289.

¹²¹⁹ Filip Bádenský, hrabě ze Sponnheimu, bratr Anny Marie Rožmberské z Bádenu.

¹²²⁰ 10. března.

¹²²¹ Vilém z Rožmberka zemřel 31. 8. 1592.

¹²²² Kateřina Rožmberská z Brunšviku a Luneburku.

¹²²³ 1559 10. 5

¹²²⁴ Žofie (*Sofia, Sophia*) Rožmberská z Braniboru (*Brandenburku, Brandenburská*).

¹²²⁵ 27. 6.

¹²²⁶ 25. dubna 1583.

Jana Zdenka [!] ¹²²⁹ z Lobkovic. S ním zplodila ¹²³⁰ knížete Václava z Lobkovic, ¹²³¹ rytíře ¹²³² rouna zlatého. J[eho] M[ilosti] císařské ¹²³³ hofmistra, ¹²³⁴ kavalíra a ochránce národa českého. ¹²³⁵

Při svatbě pana Viléma z Rožmberka bylo spotřebováno:

Jelenů.....	40 kusů.
Zajíců.....	2130 kusů.
Koroptví.....	2050 kusů.
Srnčího.....	50 kusů.
Bažantů.....	250 kusů.
Divokých holubů a kvíčal.....	20688 kusů.
Zadělané zvěřiny.....	50 sudů.
Drappen ¹²³⁶	4 kusy.
Divokých sviň.....	50 kusů.
Tetřevů.....	30 kusů.
Pávů.....	350 kusů.
Krmných ¹²³⁷ husí.....	5135 kusů.

¹²²⁷ Polyxena (*Polexina*) Rožmberská z Pernštejna (od roku 1603 Lobkovská). (z. 1642 24. 5)

¹²²⁸ 1603 13. 11.

¹²²⁹ Zdeněk Vojtěch z Lobkovic (z. 1628 16. 6).

¹²³⁰ 1609 20. 1.

¹²³¹ Václav Eusebius z Lobkovic.

¹²³² 1643.

¹²³³ Leopold I. Císař římsko-německý, král český a uhersko-chorvatský.

¹²³⁴ 1665

¹²³⁵ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A „*Již tato povšechná zmínka měla Jos. Svátkovi. (Dějiny Čech a Moravy nové doby, Kniha třetí str. 43, 44, 63 a 66) býti výstrahou upírati Václavu Eusebiu z Lobkovic všechen cit vlastenecký. Krom toho vyznává hrabě Jan Adolf Schwarzenberk, chtě se v Čechách usaditi In denen kais. Erblanden, absunderlich aber in Böhmen wollte ich mich gern stabiliren fürchte mich aber für dem St. Wencislav (tj. Lobkovic), welcher dem gemeinen Ruf, nach keine Ausländer alldar leden thut. O národnostních protivách v klášteře Třeboňském mluví též Mecer při letech 1663, 1667 a 1668. Když roku 1669 dne 28. září na den sv. Václava císařovna prince porodila, radovali se z toho Češi u dvora, majíce to za zvláště dobré znamení. (So halten es die Herren Böhmen für ein gar gutes Omen).*“

¹²³⁶ Dropů.

¹²³⁷ Jatečních.

Indiánských kuřat ¹²³⁸	350 kusů.
Kapounů a slepic	2650 kusů.
Tučných volů	150 kusů.
Tučných krav	15 kusů.
Ročních telat	20 kusů.
Šesti nedělních telat	526 kusů.
Tučných sviň	150 kusů.
Tučných skopců	450 kusů.
Tučných beranů	395 kusů.
Ročních prasat	504 kusů.
Uzených volů	20 kusů.
Uzených skopců	40 kusů.
Jelit	1526 kusů.
Jitrnic	456 kusů.
Klobásů ¹²³⁹	326 kusů.
Živých kaprů	18 120 kusů.
Štik	10 209 kusů.
Uzených muranén ¹²⁴⁰	2309 kusů.
Uzených kaprů	1072 kusů.
Uzených ježků	956 kusů.
Uzených štik	450 kusů.
Nasolených plataisl ¹²⁴¹	1200 kusů.
Nasolených hrynků	4 kusy.
Suchých hrynků	250 kusy.
Püttling ¹²⁴²	530 kusů.
Vajec	30 947 kusů.
Másla	35 centnéřů. ¹²⁴³
Sádla	28 centnéřů. ¹²⁴⁴

¹²³⁸ Indiánské kuře – krůta.

¹²³⁹ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A. „bratwürst.“

¹²⁴⁰ Murén.

¹²⁴¹ Platýsů či plotic.

¹²⁴² Pickling - sušený sledř.

¹²⁴³ 2 156 kg, 1 centnéř 61, 6 kg.

Čerstvého putru ¹²⁴⁵	7 centnérů. ¹²⁴⁶
Medu	15 centnérů ¹²⁴⁷
Vosku.....	13 centnérů. ¹²⁴⁸
Sejra	2 centnéře. ¹²⁴⁹
Loje	50 centnérů. ¹²⁵⁰
Svíček.....	547 kop. ¹²⁵¹
Ovsa	5703 strychů. ¹²⁵²
Ječmene a pšenice na pivo	903 strychů. ¹²⁵³
Parmy	95 kusů.
Pstruhů	6380 kusů.
Rozličného druhu ryb.....	3400 kusů.
Raků	5200 kusů.
Barschten ¹²⁵⁴	150 kusů.
Äschen ¹²⁵⁵	200 kusů.
Zemlinků ¹²⁵⁶	890 kusů.
Aleuthen. ¹²⁵⁷	350 kusů.
Prostředních Barschten ¹²⁵⁸	350 kusů.
Čerstvý murény	695 kusů.
Grundle ¹²⁵⁹	300 kusů.
Hausen. ¹²⁶⁰	4 kusy.

¹²⁴⁴ 980 kg.

¹²⁴⁵ Čerstvého másla.

¹²⁴⁶ 431 kg.

¹²⁴⁷ 924 kg.

¹²⁴⁸ 801 kg.

¹²⁴⁹ 123 kg.

¹²⁵⁰ 3 080 kg.

¹²⁵¹ 32 820 kusů.

¹²⁵² 533 820 litrů, 1 strych = 93, 6 litrů.

¹²⁵³ 84 521 litrů.

¹²⁵⁴ Okounů.

¹²⁵⁵ Lipanů.

¹²⁵⁶ Zalblinka – siven, jezerní lososovitá ryba.

¹²⁵⁷ Úhořů.

¹²⁵⁸ Okounů.

¹²⁵⁹ Mřínů.

Stockfisch. ¹²⁶¹	350 kusů.
Uzených pstruhů	2309 kusů.
Na chléb vyšlo pšenice	409 strychů. ¹²⁶²
Uherského, rakouského, rejnského ¹²⁶³ a tyrolského vína.....	1100 věder. ¹²⁶⁴
Cretenského, ¹²⁶⁵ španělského, cyperského ¹²⁶⁶ vína	40 láků. ¹²⁶⁷

Ta svatba trvala od 26. januarii [ledna] 1678 až do 1. februarii [února]1578¹²⁶⁸

[55] Rybník Rožmberský¹²⁶⁹

Jest dělán léta 1431[!] ¹²⁷⁰ od slavných pánů z Rožmberka a jejich nákladem. Toho léta byl strych ¹²⁷¹ za tři české [groše] neb 9 krejcarů, pšenice za dva české neb 6 krejcarů, sud piva koštoval¹²⁷² 1 kopu a držel 10 věder. Pinta¹²⁷³ piva byla za jeden halír a halěrů do krejcaru 12. nádeníkům se platilo po bílém groši. Bílej groš platil 7 peněz. Někteří napsali, že jest Rožmberk¹²⁷⁴ udělaný v létu 1592.

¹²⁶⁰ Vyzina, vyza velká, *Huso huso* – jeseterovitá ryba, která se lovila v Dunaji.

¹²⁶¹ Sušených tresek. Slovo štokfiš přeneseně označuje také hlupáka, sebranku nebo hňupa.

¹²⁶² 38 282 litrů.

¹²⁶³ Víno z Porýní.

¹²⁶⁴ 62 244 litrů, 1 vědro = 56 litrů.

¹²⁶⁵ Víno z ostrova Kréta.

¹²⁶⁶ Víno z ostrova Kypr.

¹²⁶⁷ 56 litrů.

¹²⁶⁸ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A. „Dle poznámky v německé redakci pochází prý toto sestavení od B. Balbína fol. 612. – 3., jenž je dle účtů hospodářského písaře zhotovil. Krom toho, všeho zapláceno městským hospodským za stravu ostatních hostů 7 354 zl. 41 kr.“ F. MAREŠ, Norbert Hermann a Václav Březan, S. 225. „Balbín měl u sebe řadu rožmberských účtů z let 1553, 1554, 1566, 1586, jež nyní v třeboňském archivu scházejí.“

¹²⁶⁹ Tento text obsahuje pouze ruk. 7.

¹²⁷⁰ Rožmberk se stavěl v letech 1585 až 1590.

¹²⁷¹ Obilní míra. Třeboňský strych asi 101 – 108 litru.

¹²⁷² Stál.

¹²⁷³ Pinta – dutá míra asi 1, 96 litru.

¹²⁷⁴ Rožmberk, rybník na panství Třeboň v katastru obce Lužnice, Třeboň, Stará Hlína.

[56] **Povodeň**¹²⁷⁵

Anno 1655 in julio povodeň veliká přišla. Rybníky na panství Třeboňském nasazené, Velký Tisí,¹²⁷⁶ Koclířov,¹²⁷⁷ Horusitský,¹²⁷⁸ Ponědražský,¹²⁷⁹ Dvořiště¹²⁸⁰ na nejvýš nahnány.¹²⁸¹ Ryby chtěly s vodou splavem,¹²⁸² druhé, kde na ně voda šla, proti vodě, takže ve dne v noci co bránit bylo; jedné vodě pomáhat na prlení,¹²⁸³ za druhé rybám, aby nešly s vodou, za třetí hráze aby se nestrhla. Však předce s pomocí boží žádné škody se nestalo.

[57] **Povodeň druhá**¹²⁸⁴

Léta 1656 na svatého Jakuba apoštola páně¹²⁸⁵ přišla podruhé veliká povodeň, takže voda na vazbách rybníka Rožmberka¹²⁸⁶ až na druhý šár¹²⁸⁷ střechy šindelové¹²⁸⁸ vystoupila, vlny se valem na hráz vylévaly. U jedné bašty,¹²⁸⁹ kde 2 veliké, však shnilé trouby¹²⁹⁰ byly, voda sebou hráz brala, tak sice, že jsouce v tom místě 30 sáhů¹²⁹¹ podvozem¹²⁹² hráz tlustá, toliko jen jí toliko ostalo, aby dva sedlští vozové jeden druhého minouti mohl. Tu se nic jiného neočekávalo, než že v tom místě strhá.¹²⁹³ Tu musel každý, buď měšťan neb z městečka obyvatel, buď poddaný starý i mladý i klášterští poddaní na pomoc museli.

¹²⁷⁵ Obsahují ruk. 6, 10.

¹²⁷⁶ Velký Tisí, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Lužnice a města Lomnice nad Lužnicí.

¹²⁷⁷ Koclířov, rybník na panství Třeboň, v katastru města Lomnice nad Lužnicí a obce Smržov.

¹²⁷⁸ Horusitský, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Horusice a Bošilec a města Veselí nad Lužnicí.

¹²⁷⁹ Ponědražský, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Ponědraž.

¹²⁸⁰ Dvořiště, rybník na panství Třeboň, v katastru obce Dvořiště a Dolní a Horní Slověnice.

¹²⁸¹ Napuštěny až po korunku hráze.

¹²⁸² Splav – zařízení na vypouštění a regulaci vody z rybníka.

¹²⁸³ Brlení – zařízení bránící rybám uniknout z rybníka u vtoku nebo výtoku vody.

¹²⁸⁴ Obsahují ruk. 6 a 7.

¹²⁸⁵ 25. 7. 1656.

¹²⁸⁶ Rožmberk, rybník na panství Třeboň v katastru obce Lužnice, Třeboň, Stará Hlína.

¹²⁸⁷ Druhou řadu.

¹²⁸⁸ Dřevěná krytina. Z německého die Schindel.

¹²⁸⁹ Bašta je obydlí baštýře, tj. správce rybníka, nebo také domeček na hrázi, který slouží baštýři k hlídání rybníka při výlovu.

¹²⁹⁰ Trubky, kterých bylo na Rožmberku šest, sloužily k vypouštění rybníka, průtoku vody a jako pojistka proti protržení hráze při povodních. Srov. A. MÍKA, Osud slavného domu, S. 162.

¹²⁹¹ 53, 4 m. Sáh – délková míra asi 1, 78 m.

¹²⁹² Podvoz – návoz u rybníční hráze.

¹²⁹³ Se protrhne.

Les jsa blízko se sekal, fašiny¹²⁹⁴ se dělaly, drn, kámen, ssut¹²⁹⁵ vozen byl a před tím shnilé trouby metaly a házely do rybníka, tak se voda přežala¹²⁹⁶ a rybník Rožmberk se zachoval a obhájil. Léta 1657 svobodníci¹²⁹⁷ z mnoha krajův museli s forami i pěšky nápomocni býti, až se dřevěný teras¹²⁹⁸ udělal a rybník ubezpečil.

[58] **Písař duchodenský se zabil**¹²⁹⁹

Léta 1609, byl písařem duchodenským¹³⁰⁰ na panství Třeboňském jeden z Kaplice¹³⁰¹ rozený. Ten sobě oblíbil ve své vlasti jednu dcerku a majíce od pana Petra Voka z Rožmberka povolení strožil se s pány přáteli tam na námluvy jeti a přistrojíc se na cestu, nechal několik ručnic na stole natažených na kanceláři starém zámku třeboňském nad pivovarem. Na ráno vstav, strožil se do šatův a jak u večer, kdy se odstrojoval, odhodil podvazky¹³⁰² na stůl na ty ručnice, a berouc je ráno z těch ručnic, jedna se z nich spustila a jej pod paždí naskrz prostřelila. A spadnouc ze stolice, duši vypustil a tak místo nevěsty pohřbu dosáhl.¹³⁰³

[59] **Probošt Třeboňský volený, Němec**¹³⁰⁴

Léta 1663, 11. martii [března] pan Norbert Heerman¹³⁰⁵ z Magdeburku, *profess*¹³⁰⁶ v Klosterneuburku¹³⁰⁷ za probošta do kláštera Třeboňského kanovníkův *regulárních*¹³⁰⁸ dosazen skrze Gregora Haditěmika,¹³⁰⁹ probošta Hradce Jindřichova. Téhož léta 1. maíi

¹²⁹⁴ Hradba z proutí; hať. Z německého die Faschine.

¹²⁹⁵ Sut.

¹²⁹⁶ Zastavila.

¹²⁹⁷ Svobodník - osobně svobodný sedlák, poddaný přímo panovníkovi.

¹²⁹⁸ Dřevěná zábrana.

¹²⁹⁹ Obsahují ruk. 6 a 10.

¹³⁰⁰ Písař duchodní – úředník pověřený evidencí příjmů a vydání na panství.

¹³⁰¹ Kaplice, město v jižních Čechách.

¹³⁰² Podvazky – stuhy nebo tkanice přidržující punčochy.

¹³⁰³ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy* II, S. 603 a 607, kde je popisována svatba Tobiáše Alše z Kaplice, stavebního písaře, který si vzal Annu Turkyni z Královského Bělehradu.

¹³⁰⁴ Obsahují ruk. 6, 9, 10.

¹³⁰⁵ Norbert Heerman, administrátor a probošt třeboňského kláštera.

¹³⁰⁶ Profes – řeholník po slavných řádových slibech.

¹³⁰⁷ Klosterneuburk – klášter u Vídně.

¹³⁰⁸ Regulárních – řádových.

¹³⁰⁹ K. MÜLLER, *Některé staré příběhy*, S. 371 píše Gregor Raditšmik.

[května] přijati tři páni kanovníci *regulares* na Třeboň. Jsouce z professí¹³¹⁰ Klosterneuburku propuštění, znovu professí na Třeboni vykonali, páter Mateus,¹³¹¹ páter Rudolphus,¹³¹² páter Bernardus Mecer,¹³¹³ pan Eusebius¹³¹⁴ *diaconus*¹³¹⁵)¹³¹⁶ (dne 26. máii [května] úterý Křížový 1669 umřel týž pan prelát zase na Třeboni)¹³¹⁷

Anno 1667 16. martii [března] dostal se nějaký myslivec z Moravy na Třeboň za polesního a maje proti témuž panu proboštovi nějakou nelidku,¹³¹⁸ potkal ho v bráně Budějovické¹³¹⁹ a podajíce sobě slov, vztrhl pistoli a k panu proboštovi spustil, která nešla. Pan probošt šel přece k Novému dvoru¹³²⁰ a forst¹³²¹ ten, jedá po mostě, tři rány po něm udělal a chtěl i z dlouhé ručnice po něm střeliti, aby se tu někteří sousedé nenahodili a jemu nezbránili.¹³²² Týž forst¹³²³ ujel na Moravu k kněžně¹³²⁴ a pustil hlas, že jest umřel.¹³²⁵ To tam.¹³²⁶

¹³¹⁰ Z řádových slibů, které učinili.

¹³¹¹ Matouš Fabricius, klosterneuburský a třeboňský kanovník.

¹³¹² Rudolf Stramans, kanovník klosterneuburský a třeboňský děkan.

¹³¹³ Benedikt Mecer, klosterneuburský a třeboňský kanovník.

¹³¹⁴ Eusebius Hoffer.

¹³¹⁵ Diakonus – jáhen.

¹³¹⁶ Obsahují ruk. 6 a 9.

¹³¹⁷ Tento text obsahuje jenom ruk. 9.

¹³¹⁸ Nenávist, zášť.

¹³¹⁹ Budějovická brána, brána na západní straně městských hradeb.

¹³²⁰ Nový dvůr (klášterský dvůr), statek u Třeboně.

¹³²¹ Myslivec.

¹³²² Nezabránili.

¹³²³ Myslivec.

¹³²⁴ SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, sign. 28 No. 5A „*Nejspíš kněžna Marie Alžběta, dcera vévody Karla Bedřicha Münsterberského, již patřil Šternberk.*“

¹³²⁵ Tamtéž, „*Jan Jakub Stahel odebral se v dubnu 1667 k návštěvě své ženy a dětí na Moravu nedaleko Brna a za dva dny zemřel. O této události píše probošt hraběti Janu Adolfovi ze Schwarzenberku 17. března 1667. Als ich gestern umb 4 Uhr Nachmittag von dem neuen Forstmeister auf der Pruggen des Budweiser Thors auf Befragung, ob er derjenige seye, welcher die Klösterlichen Unterhanen als Hunde tractiren wollte, bin angestenet worden, so seine Pistolen über mich ausgezogen umb auf mich Feuer geben hat, umb ob ihm zwar die erste Pistolen magno meo et suo proprio bono versagt, so hat er doch die andern auch auf mich gelöst und loßgeschossen.* SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. IA 3K^B 6.

¹³²⁶ Ke sporu augustiniánského kláštera a třeboňského panství naposlady J. KADLEC, *Klášter*, S. 184. Kde se konkrétně věnuje i tomuto incidentu. Podobně J. SALABA, *K dějinám*, S. 432.

Anno 1663 na Třeboňské radnici velká světnice radní, jsouc od ohně 1618 pustá, dala se spraviti. (Okna, strop, kamna, vše nově dělány, obzvláště stěny vybíleny, dlaždičkami vydlážditi)¹³²⁷ Pro pány úřední sselův¹³²⁸ 15 z Lince přivézti, tak aby poctivě¹³²⁹ seděli a spravedlivě¹³³⁰ jednoho každého soudili. Téhož roku dala se sladovna pro bezpečnost chování sladův¹³³¹ před ohněm veskrz prejzy¹³³² přikryti. Před lety náležela ta sladovna k Fišmejstrovému¹³³³ domu, kterého nyní pan Jan Neradius v držení jest.

Anno 1665 kašna na rynku kamenná, která všude tekla, dala se obnoviti a vykytovat na obecný náklad. Též stojan vprostřed kašny stojící. Trubky daly se spraviti, praporec obnoviti, růže na vrchu pro památku slavných pánův z Rožmberka pozlatiti, tak aby voda nahoře trubkami pro potřebu a ozdobu města tekla, náklad byl 370 zlatých. Toho roku na poručení Jeho hraběcí Excellenci¹³³⁴ v městě dláždění na mnoho místech dalo se zpraviti. Soused každý před svůj dům byl povinen¹³³⁵ křemen a písek opatřiti. Dlážděčům od obce z důchodův obecných se platilo od sáhu po 16., díl po 15 krejcarech.

(**Léta 1668** dne **18. januarii** [ledna] vyšel z třeboňského kláštera jeden Čech, před některou nedělí vyšel také jeden Čech, item v létu 1667 vyšel jeden Čech pro nezbednost a utrhaní Němcův.¹³³⁶¹³³⁷

¹³²⁷ Ruk. 10.

¹³²⁸ Židli.

¹³²⁹ Čestně.

¹³³⁰ Po právu.

¹³³¹ Slad – naklíčený ječmen připravený na vaření piva.

¹³³² Prejz – drážková, žlábkovaná pálená střešní krytina.

¹³³³ Fišmejstr – rybníkářský mistr. Úředník zodpovědný za rybníční hospodářství na panství.

¹³³⁴ Jan Adolf I. ze Schwarzenberka.

¹³³⁵ Být povinen – být zavázán, ručit.

¹³³⁶ Rudolf Stramans, narozen v Brně, opustil klášter roku 1663 a působil na Hosíně. Benedikt Mecer, narozen v Čáslavi, opustil klášter 6. listopadu 1663. Eusebius Hoffer, narozen v Nových Hradech, opustil klášter 1676 a stal se farářem v Lutové. Srov. J. KADLEC, *Klášter*, S. 301.

¹³³⁷ Ruk. 8.

[60] Činy kněze Matěje Kostky neb Kozky¹³³⁹

Kněz Matěj Kostka¹³⁴⁰ byl rodem od Turnova;¹³⁴¹ po vykonanejch studiích dal se do kláštera do Broumova,¹³⁴² řádu sv. Benedikta. Vystojíce noviciát, učiněn byl knězem, až i promovován byl za opata do kláštera sv. Prokopa nad Sázavou. Ten bývající za svými příčinami v Praze, donesen byl panu Vilémovi z Rožmberka, že by žertovný¹³⁴³ kněz byl; a poněvadž týž pan z Rožmberka v takovejch lidích zalíbení měl, byl žádostiv, aby ho týž kněz Kostka navštívil.

I byla ta věc oznámena knězi Kostkovi, kterýžto hned to splniti¹³⁴⁴ připověděl.¹³⁴⁵ A stalo se, že když pan Vilém z Rožmberka mnoho vzácných hostí měl, kněz Kostka ponejprv¹³⁴⁶ k němu přijdouc, dal se opovědít.¹³⁴⁷ Pan z Rožmberka majíc o něm správu, poručil, aby všickni páni hosti i služebníci mlčeli a tiší seděli, tu že se zví, co pak ten kněz Kostka bude činiti. Poručil tehdy Kostkovi do sálu vejíti, kterýžto zdaleka ve dveřích pozdravoval jak Jeho Milost pána, tak všecky hosty, ale žádnej mu neodpověděl, ani se na něj nepodíval. Přistoupil Kostka blíž a pana z Rožmberka dosti hřmotným hlasem salutiroval,¹³⁴⁸ ale žádné odpovědi nedostal, i nemeškal, *ex improviso*¹³⁴⁹ kalhoty dolů spouštěl a chtěl na hromadu dělat uprostřed sálu, kde hosti seděli. I skříkl na něj pán: „Kostko, co

¹³³⁸ Matěj Kozka z Rynárce se stal v roce 1559 proboštem v Borovanech, 1564 kaplanem špitálu krumlovského, poté farářem v Prachaticích a 1566 farářem v Suchdole nad Lužnicí, kde zamřel.

¹³³⁹ Obsahují ruk. 6, 7, 9.

¹³⁴⁰ Matěj Kozka z Rynárce, probošt augustiniánské kanonie v Borovanech (zemřel 1566 – 1557). Zatímco Březan mu věnuje několik řádek V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, S. 171, 172., pozdější tradice opředla tuto postavu řadou charakteristik z Eulenspiegla a z Frantovských rozprávek. Srov. O. ŠEDA, *Matěj Kozka z Rynárce*, S. 87-97, 133-143, 225-238. J. KADLEC, *Kláster*, S. 157. A možnou inspiraci z Itálie - 1763 byl vydán v Benátkách životopis proslulého kněze – šprýmaře Arlotto Mainardiho.

¹³⁴¹ Turnov, město u Liberce.

¹³⁴² Broumov, město v Králové-hradeckém kraji.

¹³⁴³ Ruk. 10. má „šprochýř.“

¹³⁴⁴ Splnit.

¹³⁴⁵ Připovědět – slíbit, zavázat se, ručit za něco.

¹³⁴⁶ Poprvé.

¹³⁴⁷ Opovědět se – ohlásit.

¹³⁴⁸ Pozdravil.

¹³⁴⁹ Ex improviso – znenadání.

to?“ On zdviha kalhoty, odpověděl: „Ráčejí odpustiti,¹³⁵⁰ jáť sem se domníval, že ta tabule a lidi při ní kamení jsou. Kdyby byli živí, zajisté by byli mluvili a za mé pozdravení děkovali.“ To byl první kousek, kterej u pana z Rožmberka dokázal, a všichni, kteří ho prv neznali, tomu se smáli a divili.

Nato tak sobě pan Vilém z Rožmberka zalíbil kněze Matěje Kostku, že jej s sebou na Třeboň vzal a dal ho mocně¹³⁵¹ za probošta do kláštera borovanského a pořádného¹³⁵² probošta Jana mimo vůle arcibiskupa¹³⁵³ i konsistoře odtud vyzdvihl¹³⁵⁴ a faru mu ve Velešíně¹³⁵⁵ dal a Kostku za probošta dosadil, i toho dovedl, že jej z profesí benediktinské pan prelát broumovský propustiti musel – ačkoliv konsistoř pražská velmi o to se zastávala – a řád kanovníkův řeholních na sebe přijal. Neměl při sobě v Borovanech než toliko dva řeholní kanovníky a *noviciusa*¹³⁵⁶ žádného nepřijmul. A když ty dva umřeli, sám toliko Kostka v klášteře zůstával. Na *citavi*¹³⁵⁷ do konsistoře¹³⁵⁸ pan z Rožmberka mu zbraňoval se dostaviti, neboť tomu rozuměl, že by ho byli trestali, ale sám pán za něho, kde potřeba byla, odpovídal a Kostka v Borovanech v pokoji seděl.

Když Kostka tomu srozuměl, že mu šaškování jeho více k platnosti slouží nežli umění a pobožnost, nechal sobě na tom záležet a vždycky na nový žert myslil. Z té příčiny dal sobě malý kočár udělati a malé kšíry a čtyrky kozly vycvičil, že s ním jako koně šli a jej táhli. Posadil se sám na ten kočár a vjedné ruce voprat', v druhé pak bič držel, tak se vozil. Za den 3 i také 4 míle udělal, časem i také pachole na ten kočár s sebou vzal, a tak v tom svou rozkoš míval. Pan z Rožmberka mnohokráté chasu navedl, aby mu ty kozly splášili a psy na něj, když pojede, štvali, ale nic dovedsti nemohl. Neboť byl v pytlí živého zajíce neb kočku na kočáře neměl. Když na kozly psy štvali, on jim pustil zajíce neb kočku a sám předce jel, ale psi za zajícem neb kočkou běželi, a Kostka křičel a štval, co nejvíce mohl.

(Někdy taky Kostka velmi zhruba a nemravně žertoval. Sešla se na zámku třeboňským paní Kateřina Slavatová s paní Polexinou z Pernštejnu, manželkou pana Viléma

¹³⁵⁰ Dovolit.

¹³⁵¹ Platně, nebo násilím.

¹³⁵² Řádného, náležitého.

¹³⁵³ Brus z Mohelnice.

¹³⁵⁴ Probošta Jana přesunul do Velešína.

¹³⁵⁵ Velešín, městečko u Českého Krumlova.

¹³⁵⁶ Novice.

¹³⁵⁷ Citovati – předvolat, povolat.

¹³⁵⁸ Konsistoř – církevní poradní sbor.

z Rožmberka, a rozprávěly o věcech hospodářských, obzvláště o drůbeži, jak se ve dvořích daří. Přijdouc k tomu Kostka, paní Slavatová (která vždycky žádostivá byla jeho žerty slyšeti, ačkoliv ji vždycky paní z Rožmberka napomínala, aby s ním nic neměla, sice že jí něco nemravného zvěstí) tázala se ho, kterak jeho hospodářství v Borovanech stojí a jak mnoho drůbeže má. Odpověděl Kostka: „Milostivá paní, tak pro mou špatnou kuchyni něco toho mám, ale toto jest mi se škodou, posadil sem kačera na dvě vejce a on mi z nich vždycky stává, bojím se abych jich nezastudil.“ Paní z Rožmberka vzkřikla a řekla paní Slavatovej: „Tu máš! Nepravila sem, že nic dobrého nepoví?“ I zarděla se paní Slavatová a pravila: „Jak živa sem takového nestydatého kněze neviděla!“ Kostka však jdouc k Jeho Milosti pánu o tom diskursu¹³⁵⁹ správu dal a znamenitý smích z toho povstal, ale paní Slavatová nežádala sobě více s ním mluvití.¹³⁶⁰

[61] **Kostkův arest a šibalství**

Když kacířstvo Husovo¹³⁶¹ a Luterovo¹³⁶² v Čechách se roztrusovalo, pan arcibiskup pražský Berka¹³⁶³ všecky faráře do Prahy povolal, a poněvadž Kostka v Borovanech proboštem i farářem byl, taky se dostaviti musel a první do konsistoře povolán, examinován,¹³⁶⁴ a kterak kacířům odpírati¹³⁶⁵ má, vyučován byl. Vyjdou z konsistoře udělal pokřik, že ho kapounovali,¹³⁶⁶ a na to skrvavenou košili ukázal. Tu se ostatní farářové ulekli a jeden po druhým utíkali. Vrátný a jiný služebníci za nima běželi a volali, že se mají všichni do konsistoře dostaviti, oni ale jen do hospody pospíchali a z Prahy co nejspěšněji ujížděli. Kostka jdouc k panu z Rožmberka o všem, co jest dovedl, jemu správu dal, což se pánu velmi líbilo. Po doptání toho, že jest kněz Kostka takového utíkání původ,¹³⁶⁷ vykázan mu arest pod exkomunikací.¹³⁶⁸ Dal se tehdy Kostka do arcibiskupského domu najíti, vrát-

¹³⁵⁹ Discursus – výklad.

¹³⁶⁰ Obsahují ruk. 6, 10.

¹³⁶¹ Jan Hus, kněz a teolog ve 14. a 15. století.

¹³⁶² Martin Luther, kněz a teolog ve 15. a 16. století.

¹³⁶³ Zbyněk Berka z Dubé, Pražský arcibiskup (1592 – 1606), Kozka s ním nemohl nikdy jednat.

¹³⁶⁴ Zkoušen, zkoumán, vyslýchán.

¹³⁶⁵ Odpírání – námitka (odvolání) podaná u soudu proti právnímu jednání odpůrce. Jak s nimi „argumentovat.“

¹³⁶⁶ Vykastrovali.

¹³⁶⁷ Původ – žaloba.

¹³⁶⁸ Exkomunikace – vyobcování, vyloučení, klatba.

ném, maje o tom poručeno, ukázal mu do arestu.¹³⁶⁹ Tehdy Kostka žádal vrátného, aby mu votep¹³⁷⁰ slámy koupil a ustlal, že ví, že několik dních zůstati bude muset. Vrátném vezma od něj peníze šel pro slámu, a dokud se s slámou nevrátil, jeho žena majíce klíče od arestu s Kostkou tu čekala, a když muž její slámu přinesl, zámek i klíče na dveře zavěsila a odešla. Kostka dí k vrátnému: „Medle¹³⁷¹ ustel mi, dámt’ na spropitnou.“ Vrátném se do stlaní dal, až Kostka dveře zavřel a zamkl, a vezma klíče, šel přímo do domu pana z Rožmberka, a co dovedl, oznámil a jej za přímluvu u pana arcibiskupa¹³⁷² žádal, kterému pán poručil, aby jenom do Borovan jel, že on sám za něj odpovídati bude. Vrátná nemo- houce se muže dočkati, nebo jeho křik pro dalekost slyšeti nemohla, šla k arestu a tam manželka svého našla, tu teprve křik udělala, že Kostka ušel a jejího muže v arestu zavřel. Dali arest odevřítí, vrátného pustili, a Kostka již bliž Borovan byl, jejížto provinění pan z Rožmberka u arcibiskupa předešel a Kostkovi pardon¹³⁷³ vyjednal.

[62] Kozkovy kuchařky

Přišlo od pana arcibiskupa¹³⁷⁴ přísné poručení, aby žádný farář nechoval mladší kuchařky, která by neměla 40 nebo více let. I choval kněz Kostka dvě, každá měla přes 20 let stáří, a tak obě dvě ten počet dle té záповědi¹³⁷⁵ vyplnily. Nicméně pan Vilém z Rožmberka, jsa v takových příčinách nedůtklivý, aby je odbyl, dostatečně poručil, což i také Kostka učinil. Ale po nějakým čase, když pan z Rožmberka z Trhovejch Svinů¹³⁷⁶ k Borovanům¹³⁷⁷ jel, tehdy Kostka svlékl se do naha, do řeky vešel a košili sobě pral. Pan z Rožmberka z mostu jej spatřil, dal skrze lokaje ptáti, co ten člověk v tej vodě dělá. Dal lokaj pánu správu, že Kostka sobě košili pere, protože se mu brání kuchařky chovat. I povolil mu pán napotom kuchařku chovat, která by mu košile prala a jídlo strojila.¹³⁷⁸ Od toho času měl Kostka pokoj.

¹³⁶⁹ Arest – vězení.

¹³⁷⁰ Otep – svazek většinou rostliného materiálu.

¹³⁷¹ Medle (přítlovce), tak, tedy, pro mne.

¹³⁷² Pravděpodobně by měl být myšlen Antonín Brus z Mohelnice.

¹³⁷³ Pardon – odpuštění.

¹³⁷⁴ Brus z Mohelnice, pražský arcibiskup v letech 1561 – 1580.

¹³⁷⁵ Záповěď – zákaz.

¹³⁷⁶ Trhové Sviný, obec u Třeboně.

¹³⁷⁷ Borovany, obec u Třeboně.

¹³⁷⁸ Strojiti – připravovat.

[63] **Kněz Kozka, dobrý katolík**

Jednoho času přijel Kostka do Třeboně a vejda do sakristie chtěl mši svatou čísti. Přišla jedna stará žena a žádala zpovědi, a nebyvši tu v sakristii žádného jiného kněze, kněz Kostka její zpověď slyšel, která oznámila, že žádá dle tehdejšího obyčeje podobojí přijímati. Kněz Kostka dal tomu místo a vyptával se té staré ženy, věří-li, že jak pod způsobem chleba, tak i pod způsobem vína, když se posvětí, celý živý Kristus s bostvím i s člověčenstvím, s tělem i s krví tak, jak se z Panny, matky své, narodil a na pravici boží sedě přítomen jest, a ty částky se nerozdílně v jeho pravé tělo a krev proměňují. Kteráž to odpověděla, že pod způsobem chleba je jenom tělo a pod způsobem vína jenom krev Kristova. A když jí nemohl k tomu, aby tak, jak slušno¹³⁷⁹ jest, věřila, přivědsti, dal obzvláštní kalich na oltář, kde sloužití měl, postaviti a do něho octa nalil, hosti vykroužil z pergamentu¹³⁸⁰ a tak jí toho obojího podal. Přijda k jídlu k panu opatovi třeboňskému,¹³⁸¹ jemu o tom správu dal a vypravoval, kterak ta baba tu pergamentu žížlala a dolů připravit nemohla, až jí z kalichu octa podal, tu bába vzdychla: „Ó pane Ježíši Kriste, což si ty tuhej a kyselej jako lýtý ocet!“ Pan opat jej schválil, poněvadž dle sněmu basilejského nechtěla věřiti, takže taky nebyla hodna velebné svátosti oučastna býti.

[64] **Směšná příhoda**¹³⁸²

Jednoho času měl pan z Rožmberka¹³⁸³ vzácné hosty, jimž kněz Kozka za nejpěknější musiku byl, neboť každém radějc jeho frašek a propovídek poslouchal, nežli tu nejlepší muziku. Když již po panskej tabuli bylo, přední oficiři a rytíři k druhéj tabuli se posadili a jedli, mezi nimiž taky Kostka byl, přišel na ten druhéj stůl pan z Rožmberka se podívati, a vidíce Kostku smutného, praví: „Kněže Kostko, cos tak smutný?“ odpověděl: „Tu Vlk,¹³⁸⁴ tu Chrt¹³⁸⁵ a Kočička mezi nima vprostřed stolovat musí.“ Neboť dva páni stavu rytířského okolo obou stran podle¹³⁸⁶ něho seděli, jednomu říkali pan Vlk a druhému pan Chrt. Mrzelo to ty pány, i mysleli nějaké šibalství Kostkovi nastrojiti. Když pán odcházal, všichni vstali a jej vyprovázeli, zatím pan Chrt svejm lidem nařídil, aby do Kozkovy če-

¹³⁷⁹ Jak je správné.

¹³⁸⁰ Pergamen – vyčištěná psací kůže. Též symbol tuhosti a pevnosti.

¹³⁸¹ Ondřej, zemřel 1565.

¹³⁸² Obsahují ruk. 6 a10.

¹³⁸³ Vilém z Rožmberka.

¹³⁸⁴ Úředníkem tohoto jména byl teprve Havel Vlk Telecký z Lebendorfu, za správy Viléma Slavaty.

¹³⁸⁵ Jáchym Chrt ze Rtin.

¹³⁸⁶ Vedle.

pice nafekali¹³⁸⁷ a zase na své místo položili. Kostka dobře čil, že jest na něj nastrojeno, neříkal ale nic, až pan Chrt pravil: „Kostko, vstavme na hlavu!“, a postavil mu svůj klo-bouk na hlavu kterak mu bude slušet. Kostka vezma svou čepici, řka: „A kterak vám, pane Chrte, má čepice bude slušet?“ a vpleskl mu ji se vším na hlavu, takže hned od stolu vstáti a do kuchyně jíti a hlavu sobě mejti dáti musel. Když se toho pan z Rožmberka s jinými hosty dověděl, pravili: „Věru, pravda jest, kdo komu jámu kopá, sám do ní padá!“ Měli z toho smích, ale pana Chrta to velmi mrzelo.

Když pan z Rožmberka žádných hostů u sebe neměl, obyčejně Kostku k svému stolu vzal, neboť více sobě na jeho šprýmách a kratochvilnejch rozprávkách nežli v rozličnosti pokrmův zakládal. Stalo se jednoho dne, že při stole Milosti pána sedíc již po jídle bylo a talíře, nože i lžice sklizený byly, nato přinesli ještě velikou a velmi pěknou, z rosola vařenou štiku a stůl. Tehdy Kozka poručil sobě talíř a nože přinést. Řekl mu pán: „Kněže, však si se snad již dosti najedl?“ Odověděl Kostka: „Tak jest, milostivý pane, že sem dosti najedenej a můj žaloudek jest plnej, ale jako na Boží hod kostel bývá plný sedlákův, však když Milost pán do kostela přichází, sedláci se stlačujou dohromady, takže Jejich Milosti dosti placu mají do jejich stolice přijíti, tak také v mém žaloudku pokrmové tohoto oběda, spatříce tuto vzácnou štiku, stlačili se dohromady a dají jí místo.“ A nato snědl několik kusů tý štiky a pan z Rožmberka měl z toho svou kratochvíli.

Ostatní činy a skutkové kněze Matěje Kozky nemnoho oddaly činům Einspigla. Škoda, že byl kněz! Ale po smrti pana Viléma z Rožmberka¹³⁸⁸ neplatil Kostka mnoho u jeho sukcesora¹³⁸⁹ Petra Voka, on na jeho špásovních propovídkách nic sobě nezakládal, Kostka taky v klášteře borovanském tak velkou vůli jak jindá neměl. Učinil tehdy pan Petr Vok z Rožmberka jeho šprýmům konec, dal Kostku za faráře do Prachatic, kdežto taky umřel, a pan Petr Vok ujal se statku¹³⁹⁰ kláštera borovanského, který skrze pana Viléma zkaženej a kasírovanej¹³⁹¹ byl, dosadil tam písaře, dal pivo vařiti a všecky příjmy k svému užitku obrátil.¹³⁹²

¹³⁸⁷ Kulantně řečeno, „udělali velkou potřebu...“

¹³⁸⁸ Zemřel 31. srpna 1592, kdy byl již Kozka po smrti.

¹³⁸⁹ Dědice.

¹³⁹⁰ Majetku.

¹³⁹¹ Kasírovat – zrušit.

¹³⁹² K svému obohacení.

[65] O lazebníkovi Michalovi

Byl v městě Třeboni lazebník Němec, jménem Michal.¹³⁹³ Ten panu Vilémovi baňkami pouštíval. Jednoho času bylo mnoho panstva a fraucimoru na zámek Třeboňský pozváno. Povolán k tomu i kněz Kozka, probošt Borovanský¹³⁹⁴ byl od pána napomenut, aby nějakou kratochvíl provedl. Když se k tabuli na velkém placu¹³⁹⁵ posadili, šel kněz Kozka do lázně¹³⁹⁶ pro Michala, že Jeho Milost pán posílá, aby lazebník s ním hned na zámek šel, že dá pán krev pouštět.

Lazebník (Michal Zrzavý Němec)¹³⁹⁷ ochotně vezma plášť, šel s ním. Když přišli do jednoho pokoje v altánu, kudy se do placu chodí, - zde měl již obyčejně stříbrnou měděnici a baňky připravené k pouštění. I poručil Kozka lazebníkovi, aby se z šatů svlékl a kahanec rozsvítil, že jej k pánu povede. Když se Michal svlékl a samotnou toliko zástěru, jakž obyčejně lazebníci chodí, když lázeň topí, si opásal. Kozka jda s měděnicí a baňkami napřed a lazebník nahý za ním. Přijdou k paláci, Kozka otevře a lazebníkovy, aby tam vstoupil, poručil. Lazebník vkročil do sálu a spatřil množství veliké panstva a fraucimoru, chtěl opět zpátky, ale Kozka za ním zavřel dveře a držel je. Malý fraucimorský¹³⁹⁸ psíček, vida jej nahého, štěkal naň, až se více jeho tovaryšů sběhlo. Ti psi na Michala co na nějakou zvěř štěkali (a štváli).¹³⁹⁹ Lazebník se s kahanem oháněl a (psům)¹⁴⁰⁰ s ním bránil, až i naposledy musel tu zástěrku odtrhnouti a psům na něj dotírajícím se brániti. Kozka ale, když svou chvíli uhlídal, dveře otevřel a lazebníka celého upoceného pustil, kterýžto s zlořečením brzy na Kozku, brzy na psy dováděl, opět se do šatů oblékl a domů odešel a svou minulou honbu (příhodu)¹⁴⁰¹ svým sousedům oznámil. Páni pak z toho kratochvíl a smích měli. Po některé chvíli kněz Kozka do sálu vešel a na službu k tabuli se postavil, a když mu o tom lazebníkovi, co se mu přihodilo, povídali, tomu se tak divil, jakoby o tom nic nevěděl.

¹³⁹³ Lazebník Michal byl ve službě v letech 1602 až 1616. S knězem Kozkou se nikdy nemohl setkat.

Před Michalem byl lazebníkem Mertl 1596 – 1607.

¹³⁹⁴ Kněz Kozka byl v Borovanech od 14. 12 1559 až 1564.

¹³⁹⁵ Velké nádvoří.

¹³⁹⁶ Lázně – lázně.

¹³⁹⁷ Ruk. 10.

¹³⁹⁸ Fraucimor – místnost nebo část paláce obývaná ženami. Ženské služebnictvo a dvorní družina šlechtičny; skupina žen.

¹³⁹⁹ Ruk 10.

¹⁴⁰⁰ Ruk 10.

¹⁴⁰¹ Ruk 10.

{Plura alia inutilia et lepida in hoc scripto bohémico contenta hic omittere visum fuit...Ex gestis sacerdotis Koska agnoscitur potest karakter Domini Wilhelmi de Rosenberg, qui legitimum superiorem canoniae Barovanensis ejecit et historionem in ejus locum posuit, imo utriusque canoniae Trebonensis et Borovanensis veros religiosos devotos et exemplares e sedibus suis exturbari fecit et in levitatibus obscaeni et petulantis hominis sibi complacuit.}¹⁴⁰² [*Mnobo ostatních neužitečných a vtípných věcí obsažených v tomto českém spisu, zde bylo, jak se zdá, vynecháno.... Z činů kněze Kozky lze poznat charakter páne Viléma z Rožmberka, který zákonně ustanoveného představeného kanonie Borovanské vyloučil a dosadil na jeho místo herce, ba dokonce nechal vyhnat opravdu zbožné a věřící řeholníky z jejich míst v obou kanoniích – třeboňské a borovanské – a našel zalíbení v lehkovážných kouscích oplzlého a rozpustilého člověka.*]

¹⁴⁰² Poznámka Akvilina Hrdličky.

8.5 Závěrečná poznámka v německých Rožmberských kronikách za opisováním textů Třeboňských pamětí

*Hoc habet impietas, hunc luxus, et otia finem
discite magnatis superis pia reddere vota.*¹⁴⁰³

Nam si majorum suorum fundacionem tam diris imprecationibus fulcitam in Cöenobio Trebonensi Can: Reg: S: Augustini non intervertissent et bonis eiusdem Conventus se sacrilege non contaminassent, hodiedum incliita Familia haec, pertot saecula primatum in Boemia Regno tenens superesset ita testantur haecius et Crugerius suis locis etc.¹⁴⁰⁴

*Sequencia carmina in laudem Augustissima
simul ac serenissimae domus austriacae ob restitutionem Trebonensis monasterii
suis primovis Possessoribus canonicis sc: regularibus factam
in perpetuam memoriam ecclesia valvis inscripta sunt supra portam sacristia.*¹⁴⁰⁵

*Quas sacras aedes pietas construxit avorum
et quas haredes vastarunt more luporum
has restaurarunt virtutes Austriacorum
qui refraenabunt molimina cuncta malorum.*¹⁴⁰⁶

¹⁴⁰³ [Toto má bezbožnost, taktó končívá rozmařilost a zahálčivost učte se vzdávat zbožné díky nebeským velmožům.] Přeložil Zdeněk Žalud.

¹⁴⁰⁴ [Jak dosvědčují na příslušných místech Hájek a Crugerius, tato slavná rodina, která po tolik staletí držela v českém království prvenství, by byla přetrvala až dodnes, kdyby ovšem fundaci svých předků opřenou o tak strašlivé kletby v třeboňském klášteře řeholních kanovníků sv. Augustina nechali na pokoji a kdyby se svatokrádežně neposkvřili statky téhož konventu.] Přeložil Zdeněk Žalud.

¹⁴⁰⁵ [Následující nejvznešenější básně byly na věčnou památku napsány do veřejí nad bránu do kostelní sakristie ke chvále nejvznešenějšího a nejjasnějšího domu rakouského a současně kvůli obnově třeboňského kláštera provedené jeho prvotními vlastníky, totiž řeholními kanovníky.] Přeložil Zdeněk Žalud.

¹⁴⁰⁶ [Tuto svatyni vystavěla zbožnost předků; co jejich dědici jako vlci zpusťořili, to obnovily ctností Rakuřanů, kteří opět zkrotí všechny usilovné pokusy zlych (lidí).] Přeložil Zdeněk Žalud.

8.6 Rejstřík osob

Anna, dcera kněze Ondřeje [36]

Bernard Weitz, probošt augustiniánské kanonie v Klosterneuburku u Vídně [30]

Bádenská Anna Marie, 3. manželka Viléma z Rožmberka [18] [54]

Blívant, (Hans Humler), alchymista [41]

Bohuchval Berka [28]

z **Braniboru** Žofie (*Sofia*), 2. manželka Viléma z Rožmberka. [18] [46] [54]

Brož Adam, tkadlec [32]

z **Brunšviku** a *Luneburku* Kateřina, 1. manželka Viléma z Rožmberka [18] [54]

Brus, viz z **Mohelnice**

Březan Václav, rožmberský archivář, knihovník a kronikář [20]

z **Budče**, Šimon Lomnický [26]

Buquoy, hrabata a knížata v Nových Hradech [45]

Calta, medvěďář [38]

Cecilie Renata, polská královna [45]

Collona z Felsu (Kolona z Felzu) Linhart (Leonhard), velitel stavovského vojska [22] [28]

Camp [29]

Cyrus Matěj [26]

z **Červeného Oujezda** Anna Bohuška, podle textu Třeboňských pamětí matka Krčina [43]

Daniel, správce v Libějovicích [50] [51]

Dekara Matěj z Rozenetu, třeboňský měšťan, účetní Petra Voka [26]

Dekara Vít z Rozenetu, třeboňský měšťan [45]

Diviš viz **Pirkner**

Doktor Jan, kožešník [35]

Donát, zámečník [41]

Donát Jáchym, hodinář [47]

z **Dubé** Zbyněk Berka, Pražský arcibiskup [61]

z **Eckersdorfu** Jan, třeboňský hejtman [30] [44] [45]

z **Eckersdorfu** Adrian, třeboňský hejtman [45]

Einspigel, postava německé lidové komedie [64]

Eusebius viz **Hoffer** Eusebius

Fabricius Matouš, klosterneuburský a třeboňský kanovník [59]
Falcký Fridrich, Český král [27] [45]
Firbic Jiří nebo Jan [5] [25]
Franklander, (Frankhladie, Frankenländer, Kot'ásek) [11]
z **Frankenleben** viz **Franklander**
Gallus (Sallus) z Rašenštejna Ladislav, třeboňský erbovní měšťan [15]
z **Gatterburgu Gattermaier** František Eliáš, vrchní hejtman a schwarzenberský komisař
(1660 – 1664) [26] [45]
z **Gatterburgu** Margareta, [45]
Gregorius, viz **Šamper**

Habsburkové

- **Albrecht**, syn Maxmiliána II. [22]
- **Arnošt**, syn Maxmiliána II. [22]
- **Ferdinand**, syn Maxmiliána II. [22]
- **Ferdinand II.** (Ferdinand Štýrský), římský císař, český a uherský král [22] [45]
- **Ferdinanda III.**, římský císař, český a uherský král [11] [30] [31] [45]
- **Fridrich**, syn Maxmiliána II. [22]
- **Julius**, levoboček Rudolfa II. [18]
- **Karel**, arcikníže rakouský [22]
- **Leopold I.**, římský císař, český a uherský král [54]
- **Leopold**, rakouský arcikníže, pasovský a štrasburský biskup [23]
- **Leopolda Vilém**, rakouský arcikníže [44]
- **Matyáš**, syn Maxmiliána II. [22]
- **Maxmilián**, syn Maxmiliána II. [22]
- **Maxmiliána II.**, římský císař, český a uherský král [22] [39]
- **Rudolf II.**, římský císař, český a uherský král [4] [6] [18] [22] [23] [25]
- **Václav**, syn Maxmiliána II. [22]

Haditěmik Gregor, (Raditšmik) probošt v Jindřichově Hradci [59]

Heerman Norbert (Enoch), administrátor a probošt třeboňského kláštera [59]

Höck, viz z **Zweibrückenu**

Hoffer Eusebius, kanovník klosterneuburský a třeboňský [59]

Hossman viz z **Mansfeldu** [45]

Hovorka Jan, třeboňský měšťan [36]
z **Hradce** Jáchym [39]
Hrdlička Pavel, třeboňský měšťan [29]
Hrdlička Akvilín, třeboňský kanovník [40]
Hubička, žena z fraucimoru [7]
Humler, viz **Blívant**
Hus Jan, kněz a teolog [61]
Chlumčanský, viz z **Přestavl**
z **Chlumu** a Košumberka (Košmberka) Vilém Slavata, český nejvyšší sudí [26] [28]
z **Chocemic** Zikmund Zigl, starý komorník [1] [2]
Chrt [64]
Jan Jiříkovic, třeboňský měšťan [29]
Jan, kněz [11]
Jan, komorní posel [32]
Z Jelčan Krčín Jakub, regent rožmberských panství [14] [43]
Ježíš Kristus, [25] [26] [33] [63]
Jidáš [5]
Jiříkovic, viz **Jan** Jiříkovic
Job, oktavý sluha [6]
Justina, koželužka [32]
Kaplíř, viz ze **Sulevic**
Karl Fridrich, kníže Heideberský [45]
Karel Veliký [33]
Knapp Mates, třeboňský měšťan [12] [37]
Kobilát, obyvatel Daskabátu [32]
Kočička (Kočka) [64]
Kometa Dominik, stavitel [21]
Körzl viz **Kressl**
Kostka viz **Kozka**
Kot'ásek viz **Franklander**
Kotrmayer, viz z **Gatterburgu** Gattermaier
Kovář Jan, třeboňský měšťan [12] [37]
Kozka z Rynárce Matěj, probošt augustiniánské kanonie v Borovanech [60] [61] [62]
[63] [64] [65]

Kožešník Kašpar [35]
Kožešník Martin [35]
Krčín, viz z **Jelčan**
Kressl Zachariáš, třeboňský hejtman [45]
z **Lebendorfu** Havel Vlk Telecký, hejtman třeboňského panství [45] [64]
z **Lobkovic** Václav Eusebius [54]
z **Lobkovic** Vilém, stavovský direktor a český nejvyšší hofmistr na Horšovském Týně [28]
z **Lobkovic** Zdeněk Vojtěch [54]
z **Ludanic** Kateřina [10] [25]
Ludigar Jakub, obyvatel Daskabátu [32]
Lukan (Lukanus) Jan, voják a stavitel Petra Voka [20] [23]
Luter Martin, teolog [61]
Marie, matka Ježíše Krista [64]
z **Martinic** Jaroslav Bořita [28]
Mateus, viz **Fabricius** Matouš
Mayerhofer Eliáš, vrchní třeboňský hejtman [45]
Mecer Bernardus, klosterneuburský a třeboňský kanovník [59]
Mecer (Meczer, Mayer) Jan, třeboňský měšťan [4]
Mecer Pavel, třeboňský měšťan [36]
Mecer Vavřinec, primas třeboňský [45]
Michal Zrzavý, lazebník [65]
Mirotický Lukáš, třeboňský měšťan [41]
Mirotický Pavel, třeboňský měšťan [29]
Mišpivo, viz **Škarohlíd**
z **Mohelnice** Brus, pražský arcibiskup [62]
z **Mansfeldu** Matěj Hossman, třeboňský vrchní hejtman [45]
Neradius Jan, třeboňský měšťan [59]
Ondřej, kaplan [25] [26] [36]
Ovčička Jindřich, manžel Zuzany Vojířové [4]
Pikner viz **Pirkner**
Pirkner (Pikner) Diviš Zikmund, vrchní hejtman třeboňského panství (1664 – 1665) [45]
Pokorný Šimon [29]
Polyxena viz z **Pernštejna**

z **Přestavlk** Kryštof Chlumčanský [4]

z **Pernštejna** Polyxena (*Polexina*) Rožmberská (od roku 1603 Lobkovská). [18] [26] [28] [54] [60]

Praitenbergr Tobiáš, obyvatel Daskabátu [32]

Pruskaur (Pruskovský) Martin Fridrich, třeboňský hofmistr [45]

Pucar Adam, správce třeboňského panství [45]

Raczig Don Hieronymo [45]

Rožmberkové

- **Rožmberkové**, souhrnné označení [52] [59]

- z **Rožmberka** Petr Vok [1] [2] [3] [4] [5] [6] [7] [8] [9 a] [9 b] [10] [11] [12] [13] [14] [15] [16] [18] [19] [20] [21] [22] [24] [25] [26] [27] [35] [41] [42] [45] [47] [49] [50] [51] [64]

- z **Rožmberka** Vilém [3] [11] [14] [15] [18] [32] [43] [46] [54] [60] [64]

- z **Rožmberka** Petr II. [32]

- z **Rožmberka** Petr V. Kulhavý [40]

- z **Rožmberka** Jan I. [32]

z **Roupova** Václav Vilém [28]

Rudolphus viz **Stramans** Rudolf

z **Rulandu** Urban Jakub, hejtman třeboňského panství [45]

Sallus viz **Gallus**

ze **Sádlna** Jiří Vrš [45]

Schwarzenberkové

- **Jan Nepomuk** [44]

- **Jan Adolf I.** [59]

Slaměná, nevěsta [12]

Sladovnik Jan, třeboňský měšťan [14]

Slavata, viz z **Chlumu**.

Slavatová Lucie, manželka Viléma Slavaty [26]

Slavatová Kateřina [60]

ze **Smiřic** Albrecht Smiřický [28]

Stramans Rudolf, kanovník klosterneuburský a třeboňský děkan [59]

ze **Sulevic** Pavel Kaplír [28]
Světecký Petr, třeboňský kronikář [40]
Šalamoun, švec [12]
Šamper (Šorcpelez) Řehoř (Gregor, Gregorius) řečený kumpán, hudebník [26]
Šimek, myslivec a obyvatel Břilického předměstí, [32]
Škarohlíd Jakub z Lomnice řečený Mišpivo [49]
Šlik Jáchym Albín [28]
Šlik Jindřich, stavovský velitel [28]
Štveráček (Čtveráček) Jiřík, řezník [36]
z **Švejnochu** Fridrich Švejnoch (Švajnoch), rožmberský dvořan [3] [7]

Švamberkové

z **Švamberka** Jan Jiří, [27] [45]
z **Švamberka** Petr [27] [36] [45]

Švikhorka [29]

Telčar Jan, třeboňský měšťan [36]

Tesař Francek, obyvatel Břilického předměstí, [32]

z **Thurnu** a Valsassina (na Velíši) Jindřich Matyáš (Henrych Mates) [22] [28]

z **Tyrol**, viz **Mayerhofer**

Tomáš, pekař [2]

Trubáček Pavel [29]

Třebechovský Tomáš, malíř [26]

Urban, viz z **Rulandu**

Václav, pekař [2]

z **Vacovic** Vojířová Zuzana [4] [9 a]

Vašek, biřic [4]

Veis Kryštof [29]

ze **Vchynic** Oldřich Vchynský [28]

Vicentius (Vincenc), kanovník a kaplan [11]

Vítek, komorní posel [32]

Vlk, viz z **Lebendorfu**

Vrš, viz ze **Sádlna**

Weber Marek [30]

Zachariáš, pekař v Třeboni [46]

Zigl (Zykl), viz z **Chocemic**

Zoček Tomáš [2]

Zoček Václav [2]

Zoček Václav starší [2]

Zrzavej Hans, zámečník [48]

Zuzana, viz z **Vacovic**

z **Zweibrückenu** Theobald Höck, regent rožm. Panství za Petra Voka [26]

8.7 Místní rejstřík

- Anglie**, evropský stát [27]
- Sv. **Barbora**, kaple a myslivna u Třeboně [45]
- Benátky nad Jizerou**, město u Mladé Boleslavě [45]
- Benácké panství**, viz **Benátky nad Jizerou**
- Borovany**, obec u Třeboně [60]
- Bošilecký**, rybník na třeboňském panství [43]
- Bílá hora**, kopec v Praze [45]
- Borovany**, obec u Třeboně [52] [61]
- Břilice** [32]
- Broumov**, město v Králové-hradeckém kraji [60]
- Budějovice**, viz **České Budějovice**.
- Čechy**, historický útvar ve střední Evropě [61]
- České Budějovice**, město v jižních Čechách [20] [23] [26] [36] [37]
- Český Krumlov**, město v jižních Čechách [18] [25] [26] [37]
- Daskabát**, třeboňské předměstí [34]
- Dunaj**, řeka [39]
- Dvořiště**, rybník na třeboňském panství [43] [56]
- Flughaus**, rybník na třeboňském panství [43]
- Francie**, evropský stát [4]
- Frankfurt nad Mohanem**, město v Hesensku [45]
- Frankreich**, viz **Francie**, evropský stát [4]
- Helfenburgk**, hrad v jižních Čechách [25]
- Helfenstein**, hrad na Moravě [25]
- Hlína**, viz **Stará Hlína** a **Nová Hlína**
- Horusický**, rybník na třeboňském panství [56]
- Hrad Pražský**, viz **Pražský Hrad**
- Hradec**, viz **Jindřichův Hradec**
- Hrádeček**, dnes již zaniklý rybník na třeboňském panství [43]
- Indie**, stát v Asii [4]
- Jamský**, rybník na třeboňském panství [15]
- Jihlava**, město na Moravě [26]
- Jülich**, vévodství v severozápadním Německu [23]

Jindřichův Hradec, město v jižních Čechách [26] [36] [39] [44]
- **Františkánský klášter** [36]
Kaplice, město v jižních Čechách [58]
Klosterneuburk, klášter u Vídně [30] [59]
Koclířov, rybník na třeboňském panství [56]
Krumlov, viz **Český Krumlov**
Kratochvíle, letohrádek u Netolic [42]
Laxenburg, zámek u Vídně [11]
Ledenice, obec u Třeboně [11]
Linz, město v Horním Rakousku [52] [59]
Liské panství [45]
Lobkovický palác v Praze viz **Rožmberský palác**
Lomnice nad Lužnicí, město u Třeboně [7]
Magdeburk, město v Sasku [59]
Morava, historické území a součást království Českého [59]
Netolice, město v jižních Čechách [42]
Nizozemí, evropský stát [52]
Nová Hlína, obec u Třeboně [44]
Nová řeka, umělý kanál, který propojuje Lužnici a Nežárku [43]
Nový dvůr, (Dvorec, Klášterský dvůr) statek u Třeboně [59]
Novohradsko, území v jižních Čechách [18]
Oves, rybník na třeboňském panství [15]
Plácek viz **Kozí plácek**
Plachý, dvůr u Třeboně [44]
Pojistebný, rybník na třeboňském panství [15]
u **Polesných**, místo na Daskabátě [32]
Polsko, evropský stát [4] [45]
Ponědražský, rybník na třeboňském panství [56]
Potěšil, rybník na třeboňském panství [43]
Praha, město ve středních Čechách [26] [28] [45] [51] [60]
Pražský Hrad, královské sídlo [28]
Ratibořské knížectví, území ve Slezsku [45]
Ruda, rybník na panství Třeboň [15]
Rožmberský palác v Praze [28]

Rožmberk, rybník u Třeboně [15] [43] [44] [55] [57]
Růženná ulice v Třeboni [12] [29]
Soběslav, město v jižních Čechách [4] [6] [7] [10]
Stará Hlína, obec u Třeboně [44]
Strakonice, město v jihozápadních Čechách [4]
Suhdol nad Lužnicí, obec u Třeboně [5]
Španělsko, evropský stát [4]
Štěpánovice, obec u Třeboně [36]
Třeboňské panství v jižních Čechách [31] [45] [53]
Trhové Sviny, obec u Třeboně [62]
Turecko, euroasijský stát [4] [20] [35]
Turnov, město u Liberce [60]
Uhersko, historické území v Evropě [11] [13] [20] [35]
Veselí nad Lužnicí, město v jižních Čechách [7]
Vdovec, rybník na třeboňském panství [43] [53]
Velešín, město v jihočeském kraji [60]
Velký Tisí, rybník na třeboňském panství [56]
Vídeň, město v Rakousku [26] [28] [39] [45]
Vlašsko, dnešní Itálie [4] [20]
Vyšší Brod, obec a klášter na jihu jižních Čech. [26] [27]
Záblatský, rybník na třeboňském panství [43]
Zlatá stoka [43]

8.8 Rejstřík topografických a kulturních objektů v Třeboni a okolí

Třeboň, město v jižních Čechách [1] [2] [3] [7] [8] [9 a] [9 b] [10] [11] [12] [13] [14] [15] [18] [22] [23] [25] [26] [27] [29] [30] [32] [36] [37] [38] [41] [42] [43] [44] [45] [46] [59] [63]

Arest (Šatlava) [45] [61] [46]

Brána

- **Hradecká**, v Třeboni [29] [59]
- **Břilická**, v Třeboni [29]
- **Svinenská**, v Třeboni [29]

Břilické předměstí [14] [20] [32] [34]

Domy

- **Camplův** [29]
- **Fišmejstrový** [59]
- **Houčků** [26]
- **Na Knikovském** [29]
- u **Mertlů** [46]
- u **Navarů**, pomístní název na předměstí Daskabát [32]
- u **Polesných**, pomístní název na předměstí Daskabát [32]
- **Šemkovský** [29]
- u **Šimka**, pomístní název na předměstí Daskabát [32]
- u **Šťávů**, pomístní název na předměstí Daskabát [32]
- u **Trubačů** [29]

Dvorec, klášterský statek [14] [20] [59]

Hospoda [45]

Chmelnice panská a klášterská [13] [32]

Kašna [59]

Kaple

- sv. **Jana Křtitele**, kaple v Třeboni [26]
- sv. **Jiljí**, kaple v Třeboni [14]

Klášter

- **Augustiniánský** v Třeboni [1] [3] [11] [14] [17] [19] [33] [36] [41] [52]

Kostel

- sv. **Alžběta**, třeboňský kostel [14] [34]
- sv. **Jiljí**, třeboňský kostel [1] [3] [11] [16] [19] [26] [27]

Masné krámy [46]

Náměstí

- **Kozí plácek**, dnešní **Žižkovo náměstí** [3]
- **Rybník**, dnešní náměstí **T. G. Masaryka** [26] [27] [29] [59]

Pivovar v Třeboni [15] [45] [58]

Posthaus [32]

Rathaus [29] [31] [59]

Sladovna [59]

Svinenské předměstí [14] [32]

Svět, rybník v Třeboni [13] [32] [34] [43]

Šatlava viz **arest**

Špitál [14] [32] [34]

Ulice

- **Panská**, dnešní Husova [36]
- **Školská**, dnešní Březanova [26]
- **Růženná**, dnešní Rožmberská [12] [29]

Věž [12] [16] [17] [31]

Zámek [3] [4] [7] [8] [9 a] [9 b] [18] [21] [25] [27] [36] [38] [42] [45] [58]

IX. Závěr

Vavřínek Benedikt Mecer jako sběratel, autor nebo kompilátor? Není jednoduché zodpovědět otázku, v jakém rozsahu sepsal texty Třeboňských pamětí a jestli byl jediným autorem. Nepopíratelné je ale tolik, že Petr Vok z Rožmberka byl v Třeboni po čtyři sta let i díky těmto textům nejpopulárnější postavou. Jak ukázal archivní výzkum, Vavřínek Benedikt Mecer používal pro dobu Petra Voka formulace „*slavné paměti za Petra Voka, slavné paměti pánův z Rožmberka*“, proto se zdá nepravděpodobné, že by záměrně chtěl tuto slavnou paměť umenšit. Alespoň v textech, které se poprvé objevují v německých Rožmberských kronikách, byl Petr Vok vzorem šlechtického chování a ideální vrchností.

Po smrti posledního Rožmberka nastala postupně doba ovládaná kolektivním strachem z Turka, válek a nových politických, hospodářských a sociálních poměrů. To byly podněty, proč navazovat na předbělohorskou dobu, nebo časy ještě starší. A jeden ze způsobů jak obnovit rozkvět obce se současně projevoval i úsilím o obohacení minulé slávy a významu za posledních Rožmberků Viléma z Rožmberka a Petra Voka. Tyto texty byly pokusem o návrat - únik do starých časů. Také částečně na základě historické amnézie, kdy se zlé zapomenulo a dobré vyvýšilo; určitý druh historického ahistorismu. V textech Třeboňských pamětí se také symbolicky uzavřel kruh rožmberské tradice. Protože texty byly v době napsání ovlivněny jedním z rozhodnutí Petra Voka převézt do Třeboně rožmberský archiv, který měl připomínat slavnou minulost budoucím pokolením.

Konfrontace textů Třeboňských pamětí se současností přepisovatelů a historiků nikdy neustala; v tom spočívá výjimečnost tohoto historického pramene. A také v tom, že se k nim celá řada laiků a historiků vyjádřila; ať už podvědomě, nebo je přímo demytizovali. Na základě těchto hodnocení lze následně sledovat proměny dlouhého trvání, tedy dynamiku dějin. Jedním z úkolů této studie bylo právě doložit proměny názorů v hodnocení tohoto historického pramene. Jestli existovala vůbec jejich skutečná znalost a co se u textů tradičně zdůrazňovalo.

Podářilo se doložit, že většina textů vzešla z měšťanského prostředí a že mají různou výpovědní hodnotu. Texty neměly za úkol pouze pobavit nebo dokonce pohánět, ale právě naopak doložit slavnou minulost a obhájit město ve sporech s augustiniánským klášterem, který některé texty určitě převzal a některé i sám pravděpodobně napsal. Je-li pravda, že většinu textů napsal Vavřínek Benedikt Mecer, potom musela existovat reálná možnost, že texty daroval přímo klášteru, i když s ním vedl během

života spor. Na každý pád postupem času došlo k dokonalému prolnutí světské a církevní provenience textů Třeboňských pamětí, která je teprve nyní pomalu dešifrována.

Problematičnost textů Třeboňských pamětí spočívá především ve vnímání a výkladu než ve změně textu. Každý čtenář přikládal textům jiné priority a viděl je různými očima, jak o tom ostatně svědčí první komentáře Petra Kašpara Světeckého. Poslední hodnocení tohoto historického pramene dokládají více historické povědomí než skutečnou znalost. I z tohoto důvodu vznikla nová edice, která by měla být prvním krokem k dekonstrukci názorů 19. století. Cílem práce bylo vytvořit kritickou edici, tedy porovnat všechny kolující verze a ověřit ověřitelné údaje, protože na základě „pravdy“ a její proměny si historik může klást další otázky z oblasti dějin mentalit, psychologie a imaginace. Otázky dalších symbolických rovin a podrobnějších významů jednotlivých textů zůstávají nadále badatelským úkolem.

X. Seznam pramenů a literatury

Pro zájemce o tuto problematiku nabízím k dispozici ze své digitální sbírky cca. 5000 fotografií. Petr.Stovicek@centrum.cz

10.1 Archivní prameny

SOA Třeboň, pobočka Český Krumlov

Sbírka rukopisů Český Krumlov, inv. č. 56, I, II.

SOA Třeboň, pracoviště Třeboň

Sbírka matrik Jihočeského kraje, Třeboň, č. 1, Kniha narozených 1630 – 1659.

Velkostatek Třeboň

I. A. 6 H^a 1. a

I. B. 7 B. 13.

A. 5 AS 2kk.

I. A. 5 AS 19.

Rukopisy

SVĚTECKÝ, Petr Kašpar, rukopis A22/IV, historický kvatern, pag. 352-375.

Cizí rody

SOA Třeboň, CR - registratura, z Rožmberka, rukopis číslo 77, Marešova edice textů Třeboňských pamětí

SOkA Jindřichův Hradec

AM Třeboň, kartony 23 – 26.

AM Třeboň, inv. č. 597, sign. IIIA – 138, kart. 23. - Osoby pro dosazení do starší a mladší rady a za rychtáře.

AM Třeboň, inv. č. 866, sign. IIIA – 417, kart. 26. - Potvrzení lomnických a svědectví pěti třeboňských měšťanů ohledně domů vedle kněžské zahrady v Třeboni. 26. 10. 1669.

AM Třeboň, kart. 26. - 18. – 20. června 1664, Pamětní zápis o hranicích a mezníkách pozemků při městě Třeboni za Hradeckou branou.

AM Třeboň, inv. č. 119, sign. II A1, kniha č. 1. Kniha pamětních zápisů, slibů měšťanů, zápůjček aj. 1620 – 1883.

AM Třeboň, inv. č. 148, sign. IIB 1, kniha č. 29. Městská gruntovní kniha pro domy a pozemky 1665 – 1795.

AM Třeboň, inv. č. 176, sign. IIC 1, kniha č. 57. Seznam měšťanů a domů v Třeboni od poloviny 17. století 1620 – 1672.

AM Třeboň, inv. č. 177, sign. IIC 2, kniha č. 58.. Registra darů pro pohořelé v Třeboni 1618 – 1619.

SOkA Tábor

Sbírka rukopisů, sign. D8/266, čís. 5.

KNM Praha

KNM Praha, rukopis VIII D 7, pag. 362 – 399.

Václavem Hankou kolacionovaný opis z roku 1839, KNM Praha, rukopis VIII D 7, rok 1694, pag. 608 – 618.

10.2 Dobová pojednání, literární prameny

HRDLIČKA, Aquilin, *Liber memorabilium parochiae Trebonensis*, 1798.

10.3 Inspirace texty Třeboňských pamětí

BOR, Jan, *Zuzana Vojňová*, Praha 1942. (divadelní hra)

DOMEČKA, Ladislav, *Šašek pana Viléma z Rožmberka*, Lumír 21, 1893, S. 302-304.

HEROLD, Eduard, *Malebné cesty po Čechách*, Praha 1861.

HEROLD, Eduard, *Petr Vok, poslední z Rožmberka, a jeho veselý dvůr v Třeboni*, Praha 1866. (divadelní hra)

HEROLD, Eduard, *Malebné cesty po Čechách*, České Budějovice 2007.²

HEŘMÁNEK, František, *Pobádky starého rákosí*, Praha 1942.

HEŘMÁNEK, František, *U bratra celého světa*, Praha 1944.

HEŘMÁNEK, František, *Srdce zůstalo*, Praha 1945.

HEŘMÁNEK, František, *O nesmrtelném regentovi*, Praha 1949.

KUBKA, František, *Skýthský jezdec*, Praha 1941.

- LEGER, Karel, *Planá růže pětilistá*, b. m., 1930.
- MRÁZ, Zdeněk - SCHNEIDER Evžen, *Rožmberský dům v Soběslavi a Zuzana Vojířová*, Soběslav 1962.
- MRÁZ, Zdeněk, *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*, Hluboká nad Vltavou 1984.
- MÜLLER, Vladimír, *Pětilistá růže*, Praha 1943.
- PAUER, Jiří, *Zuzana Vojířová*, Praha 1957. (operní zpracování)
- STROUPEŽNICKÝ, Ladislav, *V panském čeledníku*, Praha 1886. (divadelní hra)
- SVOBODOVÁ, Anežka, *Petr Vok z Rožmberka*, Praha 1985.

10.4 Vydané prameny

- ANTL, Theodor (ed.), *Popsání starých písemností uložených v archivu města Třeboně*, Třeboň 1901.
- ANTL, Theodor (ed.), *Zprávy o městě Třeboni z let 1620 – 1623*, Praha 1901.
- ANTL, Theodor (ed.), *Z paměti rožmberských*, Třeboňské listy 2, 1901, č. 45-49.
- ANTL, Theodor (ed.), *Soustavný přehled výsad, privilegií a různých jiných práv města Třeboně*, PA 17, 1896-97.
- BECK, Antonín Jaroslav (ed.), *Anekdoty z historie Rosenberské*, Květy 11, 30. 3. 1844, S. 155; 2. 4. 1844, S. 159; 4. 4. 1844, S. 163.
- DOMEČKA, Ladislav (ed.), *Paměti treboňské*, Ohlas od Nežárky 17, 1887, S. 81-82; 95; 117-118; 127-129.
- DOSTÁL, Josef (ed.), Václav Březan, *Poslední Rožmberkové. Výbor ze životů Viléma a Petra Voka*, Praha 1941.
- GLÜCKLICH, Julius (ed.), *Václava Budovce z Budova korrespondence z let 1579 – 1619*, Praha 1908.
- GROSS, Hynek (ed.), *Rozmarné dopisy pana Petra Voka z Rožmberka*, Český lid 12, 1903, S. 361-364.
- GRUND, Antonín (ed.), *Kratochvilné rozprávky Renesanční*, Praha 1952.
- HRDLIČKA, Josef (ed.), *Konflikt jindřichobradeckých měšťanů s Vilémem Slavatou v pamětech Jiříka ze Kře*, JSH 69-70, 2000-2001, S. 188-208.
- HRDLIČKA, Josef (ed.), *Deníkové záznamy jindřichobradeckého měšťana Jiříka Pavlonského z počátku 17. století*, JSH 72, 2003, S. 137-174.
- KLIMESCH, Johann Matthäus, *Norbert Heermann's Rosenberg'sche Chronik*, Praha 1897.

KLIMESCH, Johann Matthäus, *Ein literarischer Streit aus dem Ende des 17. Jahrhunderts, die Geschichte der Wittingauer Canonie und der Wittingauer Herrschaft betreffend*, MVGDDB 36, 1898, S. 454 – 469.

KOLÁR, Jaroslav (ed.), *Mezi kronikářstvím a zábavnou prózou. Třeboňské paměti Vavřince Benedikta Mecera*, Strahovská knihovna 4, 1969, S. 111-149.

KUBÍKOVÁ, Anna (ed.), Václav Březan, *Rožmberské kroniky krátký a summovní výtah od Václava Březana*, České Budějovice 2005.

MAREŠ, František (ed.), Václav Březan, *Václava Březana Život Petra Voka z Rosenberka*, Praha 1880.

MAREŠ, František (ed.), *Materiálie k dějinám umění, uměleckého průmyslu a podobným*, PA 15 – 18. passim.

MÜLLER, Karel (ed.), *Některé staré příběhy, které se staly v Třeboni aneb na panství Třeboňském*, ČMKČ 32, 1858, S. 358-374.

NAVRÁTIL, František (ed.) *Bobuslava Balbína staré pověsti třeboňské*, Počátky 1935.

NECHUTOVÁ Jana (ed.), *Státní archiv Třeboň. Cizí rody I. listiny. Inventář*, České Budějovice 1966.

PÁNEK, Jaroslav (ed.), Václav Březan, *Životy posledních Rožmberků I-II*, Praha 1985.

SEDLÁČEK, August (ed.), *Historické pověsti lidu českého*, Praha 1972.

SCHUBERT, Anton (ed.), *Urkunden-Regesten aus den ehemaligen Archiven der von Kaiser Joseph II. aufgehobenen Klöster Böhmens*, Innsbruck 1901.

SLÁDEK, Miloš (ed.), *Svět je podvodný verbíř aneb výbor z českých jednotlivě vydaných svátečních a příležitostných kázání konce 17. a prvních dvou třetin 18. století*, Praha 2005.

STICH Alexander - LUNGA Radek (edd.), Jan Kořínek, *Staré paměti kutnohorské*, Praha 2000.

VOJNAR, Jiří (ed.), *Lomnické pověsti*, Blatná 1948.

ZÍBRT, Čeněk (ed.), *Zápisy ze staročeských štambuchů a památníků*, Praha 1907.

10.5 Literatura

ANTL, Theodor, *O zádušních lázních v Třeboni*, PA 16, 1896, S. 314 – 316.

ANTL, Theodor, *Průvodce po městě Třeboni a jeho nejbližším okolí*, Třeboň 1902.

ANTL, Theodor, *O válečných bězích a poměrech poddaných na Třeboňsku v letech 1618 – 1648*. Třeboňské listy 1, 1900, č. 5 – 6, 8, 11-12; 2, 1901, č. 1, 5.

ANTL, Theodor, *Doba 1611-1660 v Třeboni a v nejbližším okolí*. Třeboňské listy 2, 1901, č. 32 – 37.

- ARIÈS, Philippe, *Dějiny smrti I-II*, Praha 2000.
- BACHTIN, Michail Michailovič, *Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance*, Praha 2007.
- BOK, Václav, *Poznámky ke životu a dílu Theobalda Höcka z Zweibrückenu* in: V. BŮŽEK (ed.), *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků, České Budějovice 1993* (=OH 3), S. 233-242.
- BURKE, Peter, *Francouzská revoluce v dějepiscetví. Škola Annales (1929-1989)*, Praha 2004.
- BURKE, Peter, *Lidová kultura v raně novověké Evropě*, Praha 2005.
- BŮŽEK, Václav, *Protiturecké tažení z roku 1594. (Hospodářské a politické aspekty generalátu Petra Voka z Rožmberka)*, JSH 58, 1989, S. 53-66.
- BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef a kol., *Dvory velmožů s erbem růže. Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, Praha 1997.
- BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007.
- CIRONISOVÁ, Eva, *Domy a řemesla v Třeboni v 16. a 17. století ve světle urbářů*, JSH 46, 1977, S. 88-92.
- CIRONISOVÁ, Eva, *Správa treboňského panství za Rožmberků (1366-1611)*, JSH 53, 1984, S. 1-9.
- COLLIJN, Isák, *Rožmberská knihovna*, Veraikon 2, 1913, S. 4-5, 20-23, 37-41.
- ČECHURA, Jaroslav, *Sedláci Petra Voka*, HO 5, 1994, S. 51-53, 81-85.
- DECKER, Antonín, *Dějiny škol Třeboňských*, Třeboň 1893.
- DELUMEAU, Jean, *Strach na západě ve 14.-18. století I-II*, Praha 1997-1999.
- Van DŮLMEN, Richard, *Historická antropologie. Vývoj, problémy, úkoly*, Praha 2003.
- DURČANSKÝ, Marek, *Kolektivní paměť měst? Narativní prameny městské provenience, jejich autoři a vztah ke pramenům diplomatické povahy na příkladu středních Čech v první polovině 17. století*. in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Společnost v zemích habsburské monarchie a její obraz v pramenech (1526 – 1740)*, České Budějovice 2006, (=OH 11), S. 375-388.
- GEBAUER, Jan, *Slovník staročeský I-II*, Praha 1970.
- GINDELY, Antonín, *Rudolf II. und seine Zeit*, díl I., Praha 1868.
- HADAČ, Václav, *Kulturní obrázky z minulosti města Třeboně*, Třeboň 1914.
- HADAČ, Václav - HANESCH, Josef - HAŠEK, Vladimír, *Státní archiv v Třeboni. Průvodce po archivních fondech 2*, Praha 1958.
- HAJNÁ, Milena, *Rožmberský fraucimor. Ženský živel na aristokratickém dvoře koncem předbělohorské doby*, JSH 69 – 70, 2000 – 2001, S. 5 – 29.

- HIML, Pavel, *Myslení venkovských poddaných v raně novověkých jižních Čechách pohledem trestně právních pramenů*, OH 4, S.153-194.
- HRDLIČKA, Jakub, *Páni dvořané Petra Voka z Rožmberka a Dvořanská světnice treboňského zámku I-II, Praha 1991-1992.* (MILEC, Miroslav – DAŇEK, Milan, *Dodatky z roku 1999. Přepis listiny o předání Krumlovského panství mezi Petrem Vokem z Rožmberka a císařem Rudolfem II. Habsburským.*)
- HULEC, Otakar, *Politická činnost Petra Voka z Rožmberka*, JSH 37, 1968, S. 144 – 159, 209 – 223.
- CHODURA, Radko - KLIMEŠOVÁ, Věra – KŘIŠŤAN, Alois, *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*, Kostelní Vydří 2001.
- JÁNSKÝ, Jiří, *Páni ze Švamberka*, Domažlice 2006.
- JIREČEK, Josef, *Rukověť ke dějinám literatury české do konce XVIII. věku, ve způsobě slovníka životopisného a knihoslovního*, díl II., Praha 1875 – 76.
- KADLEC, Jaroslav, *Klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni*, Praha 2004.
- KALOUSEK, Josef, *O Hrdličkově rukopisné kronice kláštera Treboňského*, VKČSN, č. 8, Praha 1893, S. 3 – 7.
- KAJFOSZ, Jan, *Pranostika jako relikv magického obrazu světa*, Kuděj 2006/2, S. 22 – 35.
- KALISTA, Zdeněk, *Století andělů a ďáblů. Jihočeský barok*, Praha 1994.
- KARBUSICKÝ, Vladimír, *Pověsti a historie*, ĎaS 6, 1964, S. 15-19.
- KAVKA, František, *Zlatý věk Růží. Kus české historie 16. století*, České Budějovice 1966.
- KLIMESCH, Johann Matthäus, *Die Herren von Rosenberg und die Geschichtschreibung*, MV-GDB 36, 1898, S. 30-47.
- KLIMESCH, Johann Matthäus, *Ein literarischer Streit aus dem Ende des 17. Jahrhunderts, die Geschichte der Wittingauer Canonie und der Wittingauer Herrschaft betreffend*, MVGDB 36, 1898, S. 454 – 469.
- KOUTEK, Tomáš, *Městské brány v Čechách*, Praha 2003.
- KRÁL, Pavel, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004.
- KRAUS, Arnošt, *Theobald Höck*, VKČSN, 1935, č. 3, Praha 1936.
- KUBÍKOVÁ, Anna, *Z dějin rybníka Rožmberka*, JSH 49/3, 1980, S. 167 – 175.
- KUBÍKOVÁ, Anna, *K otázkám vzniku Břežanova Summovního výtahu ve vztahu k Historii rožmberské*, JSH 56/4, 1987, S. 186 – 191.
- KUBÍKOVÁ, Anna, *Osudy rožmberského archivu před schwarzenberskou archivní reformou*, in: AT 2002, Třeboň 2002, S. 14-38.

- KUBÍKOVÁ, Anna, *Rožmberské kroniky krátký a summovní výtah od Václava Březana*, České Budějovice 2005.
- KULÍKOVÁ, Ladislava, *Finanční situace Petra Voka z Rožmberka v letech 1592 – 1611*, JSH 54, 1985, S. 173-181.
- KUNA, František, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, Třeboň 1937.
- LENDEROVÁ, Milena, *Tragický bál. Život a smrt Pavlína ze Schwarzenbergu*, Praha 2004.
- LINTNER, Jan, *Zuzana Vojtřová z Vacovic*, JSH 17, 1948, S. 73-77.
- LINTNER, Josef, *Škola Rožmberská v Soběslavi*, SHK 8/I, 1899, S. 77-84.
- LIPOVSKÝ, Jan, *Soběslav za pánů ze Švamberka*, in: Jubilejní sborník městského muzea v Soběslavi 1897 – 1947, Soběslav 1947, S. 84 – 107.
- MÄRCKER, Thomas, *Sophia von Rosenberg, geborene Markgräfin von Brandenburg*, Berlín 1864.
- MAREŠ, František, *Václav Březan. Vzpomínka životopisná*, ČMKČ 52, 1878, S. 93-105.
- MAREŠ, František, *Petr Kašpar Světecký*, ČMKČ 53, 1879, S. 424-429.
- MAREŠ, František, *Literární působení kláštera Třeboňského*, ČČM 70, 1896, S. 539 – 540.
- MAREŠ, František, *Paměti Třeboňské a jich spisovatel*, ČČH 2, 1896, S. 346 – 358.
- MAREŠ, František, *Norbert Heerman a Václav Březan. Příspěvek k české historiografii XVII. věku*, ČMKČ 73, 1899, S. 221 – 243.
- MAREŠ, František, *Německý básník Theobald Hock v službách Rožmberských*, Věstník České akademie 13, 1904, S. 147-163, 247-263.
- MAREŠ, František - SEDLÁČEK, Jan, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Třeboňském*, Praha 1900.
- MAŤA, Petr, *Zrození tradice. Slavatovské vyústění rožmberského a hradeckého odkazu*, OH 6, 1998, S. 513 – 552.
- MÍKA, Alois *Osud slavného domu. Rozkvět a pád rožmberského dominia*, České Budějovice 1970.
- MIKULEC, Jiří, *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*, Praha 2000.
- MÖRATH, Anton, *Einige Bemerkungen zu den Porträts der letzten Rosenberger*, MV-GDB 44, 1906, S. 134-137.
- MRÁZ, Zdeněk, *Zemřela Zuzana Vojtřová roku 1616?*, JSH 31, 1962, S. 87 – 88.
- MRÁZ, Zdeněk - SCHNEIDER Evžen, *Rožmberský dům v Soběslavi a Zuzana Vojtřová*, Soběslav 1962.
- NĚMEC, Bohumír, *Rožmberkové. Životopisná encyklopedie panského rodu*, České Budějovice 2001.
- NOVÁK, Jan Bedřich, *Rudolf II. a jeho pád*, Praha 1935.

- PÁNEK, Jaroslav, *Výprava, české šlechty do Itálie v letech 1551 – 1552*. Praha 1987.
- PÁNEK, Jaroslav, *Poslední Rožmberkové - velmoži české renesance*, Praha 1989.
- PÁNEK, Jaroslav, *Poslední Rožmberk. Životní příběh Petra Voka*, Praha 1996.
- PÁNEK, Jaroslav, *Vilém z Rožmberka – politik smíru*. Praha 1998.
- PETŘÍK, Jan, *Třeboňsko po českém povstání*, JSH 3 - 4, 1931, S. 88 - 123.
- PECHOVÁ, Oliva –LOSOS, Ludvík, *Pohřební prapory Petra Voka z Rožmberka a jejich konservace*, ZPP 17, 1957, S. 79 –87.
- PETRŮ, Eduard, *Zrcadlo skutečnosti. Kniha o středověké, renesanční a barokní parodii*, Praha 2002.
- PEŠKOVÁ, Jaroslava, *Role vědomí v dějinách*, Praha 1998.
- PLETZER, Karel, *M. Jindřich Václav Zvalda*, JSH 26, 1957, S. 49 – 55.
- POKORNÝ, Pavel R., *Zlaté rouno Viléma z Rožmberka*, in: BŮŽEK, Václav (ed.), *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků, České Budějovice 1993* (=OH 3), S. 401- 403.
- POSPÍŠIL, Josef, *Třeboňsko za povstání českého*, SHK 14, S. 95 – 101, 113 – 140; 15, S. 1 – 33, 113 – 132.
- PROFOUS, Antonín, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny I-IV*, Praha 1947-1957.
- RYBIČKA, Antonín, *Poslední Rožmberkové a jich dědictví. Studie rodopisná*, ČMKČ 54, 1880, S. 85-109, 218-248, 437-457.
- RYBIČKA, Antonín, *Poslední Rožmberkové a jich dědictví. Studie rodopisná*, ČMKČ 55, 1881, S. 38-55, 187-202, 366-375.
- SALABA, Josef, *K dějinám někdejšího augustiánského kláštera v Třeboni*, ČMKČ 73, 1899, S. 271-285, 422-435.
- SALABA, Josef, *Ku vpádu Pasovských r. 1611 (Petr Vok z Rožmberka a obrana Rudolfova Majestátu)*, ČČM 97, 1923, S. 97-105.
- SALABA, Josef, *Český náboženský mír z r. 1609 a rožmberské dědictví*, SHK 24, 1923, s. 51-63, 110-116.
- SALABA, Josef, *K politicko-náboženské činnosti Petra Voka z Rožmberka*, JSH 13, 1940, S. 109 - 118; 14, 1941-1945, S. 11-20, 77-88.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého III*, Praha 1885, S. 146 - 147.
- SEDLÁČEK, August, *Sbírka pověstí historických lidu českého v Čechách, na Moravě i ve Slezku*, Praha 1894.
- SLÁDEK, Miloš, *Malý svět jest člověk aneb výbor z české barokní prózy*, Jinočany 1995.

- SLÁDEK, Miloš, *Vítr jest život člověka aneb život a smrt v české barokní próze*, Jinočany 2000.
- Staročeský slovník I-IV*, Praha 1968-1996.
- ŠEDA, Oldřich, *Matěj Kozka z Rybářve a sekularizace borovanské augustiniánské kanonie v šedesátých letech 16. století*, JSH 37, 1968, S. 87-97, 133-143, 225-238.
- ŠEBÁNEK, Jindřich, *Průspěvek ku konci sporu o dědictví rožmberské*, ČSPS 33, 1925, S. 89-102.
- ŠIMÁK, Josef Václav, *Spor o dědictví Rožmberské*, ČMKČ 70, 1896, S. 81 – 112, 308 – 322, 419 – 441.
- ŠŤOVÍČEK, Ivan, *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.-20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.
- ŠUSTA, Josef, *Léta dětství a jinošství*, Praha 1947.
- TRÁVNÍČEK, František, *Slovník jazyka českého*, Praha 1952.
- VÁGNER, Petr, *Dny všední a sváteční rožmberských alchymistů*, OH 3, 1993, S. 265-278.
- VALÁŠEK, Martin, *Jindy a nyní (K historii vydávání raně novověkých českých psaných textů)*, Listy filologické 123, 2000, S. 149-156.
- VAŠICA, Josef, *České literární baroko. Příspěvky k jeho studiu*, Brno 1995.
- VACĀKÁŘ, Josef, *Dějiny někdejší slavné Řeholní kanonie svatého Augustina v Třeboni a některé památky tohoto starobylého města*, Praha 1867.
- VAŇEK, Václav, *Počátky zlaté stoky*, JSH 53, 1984, S. 83 - 87.
- VINTR, Josef, *Zásady transkripce českých textů z barokní doby*, Listy filologické 121, 1998, S. 341-346.
- VLNAS, Vít, *Jan Nepomucký. Česká legenda*, Praha 1993.
- ZÍBRT, Čeněk, *Řády a práva starodávných pijanských cechů a družstev kratochvilných v zemích českých*, Praha 1910.

XI. Seznam zkratk

AČ	Archivní časopis
AM	Archiv města
AT	Archivum Trebonense
b. d.	bez data
b. m.	bez místa
ČČH	Český časopis historický
ČČM	Časopis Českého muzea
ČL	Český lid
ČMKČ	Časopis Musea království Českého
ČSPS	Časopis Společnosti přátel starožitností českých
DaS	Dějiny a současnost
ed./edd.	editor/editoři
FHB	Folia Historica Bohemica
fol.	folium
HO	Historický obzor
inv. č.	inventární číslo
JSH	Jihočeský sborník historický
KNM	Knihovna Národního muzea
MVGDB	Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen
PA	Památky archeologické a místopisné
OH	Opera Historica. Editio Universitatis Bohemiae Meridionalis
S.	strana
SAP	Sborník archivních prací
SHK	Sborník Historického kroužku
sign.	Signatura
SČ	Sněmy české
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
srov.	srovnej
VKČSN	Věstník Královské české společnosti nauk

Výběr	Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích
ZPP	Zprávy památkové péče

XII. Přílohy

12.1. Číslování textů Třeboňských pamětí podle nové edice a které rukopisy tyto texty obsahují

1	1, 5, 3, 6, 7, 8, 11.
2	1, 5, 3, 6, 7, 8, 11.
3	3, 5, 6, 11.
4a	1, 3, 5, 6, 7, 9, 11.
4b	1, 3, 5, 6, 7, 9, 11.
5	1, 3, 5, 6, 7, 8, 11.
6	3, 5, 7, 8, 11.
7	3, 5, 6, 8, 10, 11.
8	3, 5, 6, 8, 10, 11.
9a	3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
9b	3, 5, 6, 8, 10, 11.
10	2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11.
11	5, 7, 8, 9, 10, 11.
12	3, 5, 6, 8, 10, 11.
13	3, 5, 6, 7, 8, 10, 11.
14	5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13.
15	5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
16	4, 5, 6, 7, 8, 10, 11.
17	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
18	3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
19	5, 7, 8, 9, 10, 11.
20	3, 5, 6, 7, 8, 9, 11.
21	5, 6, 7, 8, 10, 11.

22	3, 5, 6, 8, 11.
23	3, 5, 6, 8, 9, 10, 11.
24	3, 5, 6, 7, 8, 9, 11.
25	3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
26	3, 5, 6, 7, 8, 9, 10.
27	3, 5, 6.
28	5, 6, 7, 8, 10.
29	5, 8, 9, 10.
30a	5, 6, 7, 8, 9, 10.
30b	5, 9, 10.
31	5, 6, 8, 9, 10.
32	5, 6, 7, 9, 10.
33	5, 9.
34	5, 6, 9, 10.
35	3, 5, 6, 7, 9, 10.
36	5, 6, 10.
37	5, 6, 10.
38	3, 5, 6, 10.
39	5.
40	5.
41	3, 6.
42	6, 10.
43	6, 7, 9, 10.

44	6, 7, 9, 10.
45	6, 7, 8, 9, 10.
46	6, 7, 8, 10.
47	3, 6, 10.
48	6, 7, 10.
49	6, 10.
50	3, 6, 7.
51	3, 6, 7.
52	6, 7, 9.
53	6, 10.
54	6, 7, 10.
55	7.
56	6, 10.
57	6, 7.
58	6, 10.
59	6, 9, 10.
60	6, 7, 9.
61	6, 7, 9.
62	6, 7, 9.
63	6, 7, 9.
64	6, 7, 9.
65	6, 7, 9.

12.2 Pořadí textů podle rukopisů

1	1, 5, 3, 6, 7, 8, 11.
2	1, 3, 5, 6, 7, 8, 11.
4a	1, 3, 5, 6, 7, 9, 11.
4b	1, 3, 5, 6, 7, 9, 11.
5	1, 3, 5, 6, 7, 8, 11.
10	2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11.
3	3, 5, 6, 11.
6	3, 5, 7, 8, 11.
7	3, 5, 6, 8, 10, 11.
8	3, 5, 6, 8, 10, 11.
9a	3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
9b	3, 5, 6, 8, 10, 11.
12	3, 5, 6, 8, 10, 11.
13	3, 5, 6, 7, 8, 10, 11.
18	3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
20	3, 5, 6, 7, 8, 9, 11.
22	3, 5, 6, 8, 11.
23	3, 5, 6, 8, 9, 10, 11.
24	3, 5, 6, 7, 8, 9, 11.
25	3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
26	3, 5, 6, 7, 8, 9, 10.
27	3, 5, 6.
35	3, 5, 6, 7, 9, 10.
38	3, 5, 6, 10.
41	3, 6.
47	3, 6, 10.
50	3, 6, 7.
51	3, 6, 7.
16	4, 5, 6, 7, 8, 10, 11.
17	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
11	5, 7, 8, 9, 10, 11.

14	5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13.
15	5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
19	5, 7, 8, 9, 10, 11.
21	5, 6, 7, 8, 10, 11.
28	5, 6, 7, 8, 10.
29	5, 8, 9, 10.
30a	5, 6, 7, 8, 9, 10.
30b	5, 9, 10.
31	5, 6, 8, 9, 10.
32	5, 6, 7, 9, 10.
33	5, 9.
34	5, 6, 9, 10.
36	5, 6, 10.
37	5, 6, 10.
39	5.
40	5.
42	6, 10.
43	6, 7, 9, 10.
44	6, 7, 9, 10.
45	6, 7, 8, 9, 10.
46	6, 7, 8, 10.
48	6, 7, 10.
49	6, 10.
52	6, 7, 9.
53	6, 10.
54	6, 7, 10.
56	6, 10.
57	6, 7.
58	6, 10.
59	6, 9, 10.
60	6, 7, 9.

61	6, 7, 9.
62	6, 7, 9.
63	6, 7, 9.
64	6, 7, 9.
65	6, 7, 9.
55	7.

12.3 Porovnání chronologické posloupnosti textů Třeboňských pamětí a řazení pamětí podle nové edice

František Mareš seřadil ve své připravované edici texty podle časové posloupnosti. Jeho řazení má výpovědní hodnotu, pokud by existoval jeden autor, tedy jeden písemný pramen z kterého ostatní spisovatelé čerpali. Spíše tedy pro zajímavost připojuji tabulku, kde si čtenář může porovnat pořadí textů nové edice s časovou posloupností.

Texty nové edice	Chronologická posloupnost textů
1	30
2	30
3	31
4a	33
4b	33
5	29
6	32
7	34
8	35
9	37, 36
10	39
11	19
12	40
13	42
14	12
15	21
16	41
17	56
18	22
19	45

20	47
21	44
22	46
23	48
24	49
25	50
26	51
27	není
28	53
29	54
30 a	55
30 b	62
31	56
32	10
33	8
34	11
35	38
36	58
37	59
38	43
39	9
40	není
41	61

42	28
43	14
44	16
45	52
46	23
47	20
48	60
49	25
50	26
51	27
52	1
53	10
54	13
55	15
56	17
56	18
58	24
59	63
60	2
61	3
62	5
63	6
64	7